Załącznik do Uchwały
Nr XLIV/412/2018
Rady Gminy Czarna
z dnia 18 października 2018 roku

STRATEGIA ZIT

RZESZOWSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO

ROF

STOWARZYSZENIE ROF RZESZOWSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO

DELTA PARTNER STOWARZYSZENIE WSPIERANIA INICJATYW GOSPODARCZYCH

Opracowanie:

Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER

www.deltapartner.org.pl

Zespół redakcyjny:

Artur Kubica, Marzena Manowita, Gabriela Mikrut, Bartosz Tyrna, Dawid Zieliński

Aktualizacja

Rzeszów – Cieszyn, wrzesień 2018

Spis treści

Wstęp 5

1. Podstawa prawna Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych 7

2. Spójność z dokumentami planistycznymi 9

3. Definicja obszaru wsparcia 15

4. Diagnoza społeczno-gospodarcza obszaru wsparcia 20

4.1 Uwarunkowania geograficzne i geologiczne 20

4.2 Potencjał demograficzny 22

4.3 Infrastruktura techniczna i komunikacyjna 30

4.4 Infrastruktura mieszkaniowa 45

4.5 Transport publiczny 48

4.6 Gospodarka odpadami 53

4.7 Stan środowiska naturalnego 56

4.8 Potencjał gospodarczy 71

4.9 Edukacja 80

4.10 Rynek pracy 87

4.11 Turystyka 92

4.12 Sytuacja hydrologiczna i stan infrastruktury przeciwpowodziowej 100

4.13 Instytucje kultury oraz zabytki dziedzictwa kulturowego 103

4.14 Pomoc społeczna i zdrowie 116

4.15 Organizacje pozarządowe i partycypacja społeczna 124

4.16 Rewitalizacja 128

4.17 Rzeszowski Obszar Funkcjonalny na tle wybranych obszarów funkcjonalnych 136

5. Bilans strategiczny 140

5.1 Analiza SWOT 140

5.2 Podsumowanie diagnozy społeczno-gospodarczej ROF 144

6. Założenia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych ROF 154

6.1 Wizja Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w 2020 roku 154

6.2 Cele rozwojowe ROF wraz z uzasadnieniem ich wyboru 155

6.3 Uwarunkowania rozwojowe Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego 157

6.4 Działania Strategii ZIT ROF 158

6.5 Wymiar terytorialny wsparcia 160

6.6 Logika Interwencji ZIT 176

6.6.1 Cel rozwojowy ZIT 1 Wzrost konkurencyjności gospodarki dzięki tworzeniu warunków dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw 176

6.6.2 Cel rozwojowy ZIT 2 Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej 181

6.6.3 Cel rozwojowy ZIT 3 Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywności energetycznej regionu 202

6.7 Matryca Strategii ZIT ROF 214

7. Lista projektów przewidzianych do realizacji w formule ZIT 217

8. Lista projektów komplementarnych oraz projekt kluczowy 220

8.1 Projekty komplementarne 220

8.2 Projekt kluczowy 224

9. Plan finansowy ZIT ROF 226

10. System wdrażania, monitorowania i ewaluacji Strategii ZIT ROF 231

10.1 Podstawa prawna funkcjonowania oraz struktura Związku ZIT- Stowarzyszenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego 231

10.2 Zatwierdzenie i aktualizacja Strategii ZIT ROF 237

10.3 Opis procesu związanego z systemem wdrażania 238

10.3.1 Zasady i tryby wyboru projektów 239

10.3.1.1 Zasady weryfikacji oraz kryteria wyboru projektów w trybie pozakonkursowym 241

10.3.1.2 Zasady weryfikacji oraz kryteria wyboru projektów w TRYBIE KONKURSOWYM 243

10.3.2 Zasady współpracy z Instytucją Zarządzającą RPO WP na lata 2014-2020: 254

10.3.3 Proces monitoringu, ewaluacji i sprawozdawczości. 254

10.3.4 Procedura zatwierdzania sprawozdania z wdrażania Strategii ZIT ROF 264

11. Zasada partnerstwa i włączania lokalnych partnerów oraz konsultacje społeczne 266

12. Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko 269

Spis tabel 270

Spis wykresów 271

Spis grafik 272

Bibliografia 274

Załącznik nr 1 Sprawozdanie z przygotowania Strategii ZIT ROF 275

Załącznik nr 2 Matryca spójności Strategii ZIT ROF wg metodologii JASPERS 277

Załącznik nr 3 Raport z konsultacji społecznych 283

Załącznik nr 4 Koncepcja rozwoju transportu zbiorowego dla ROF z planem działania na rzecz zrównoważonej mobilności miejskiej dla ROF 300

1. Plan działania na rzecz rozwoju transportu publicznego 300

2. Plan działania na rzecz zrównoważonej mobilności miejskiej ROF 308

3. Rekomendowany model funkcjonowania publicznej komunikacji zbiorowej na terenie ROF 311

Wstęp

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego (dalej również jako: Strategia ZIT ROF lub Strategia ZIT) definiuje szczegółowy plan strategiczny i operacyjny mający przyczynić się do rozwoju gospodarczego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego (dalej również jako: ROF), w tym jego ściślejszej integracji i poprawy życia społeczności lokalnej, wspartej modernizacją czy rozbudową infrastruktury. ROF to obszar kluczowy dla rozwoju całego województwa podkarpackiego, a jego cele- określone są (na poziomie planu operacyjnego) poprzez następujące trzy cele rozwojowe:

Cel rozwojowy ZIT 1. Wzrost konkurencyjności gospodarki dzięki tworzeniu warunków dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw

Cel rozwojowy ZIT 2. Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej

Cel rozwojowy ZIT 3. Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywności energetycznej regionu

Ich realizacja (poprzez działania) opierać się będzie o instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (dalej również jako: ZIT) i wyraźnie wskazuje aspiracje i plany ROF, w tym te symboliczne, związane z budowaniem wspólnej tożsamości, wzmacnianiem lokalnej kultury i edukacją regionalną. Wzmacnianie tego typu procesów przyczynia się bowiem do rozwijania społeczeństwa obywatelskiego, kształtowania kapitału społecznego, który buduje faktyczną przewagę konkurencyjną miast, regionów czy kraju.

Przedmiotowy dokument został opracowany zgodnie z Ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 -2020 (art. 30 ust. 8), Umową Partnerstwa (Ministerstwo Rozwoju), Warszawa, październik 2017 r.) oraz dokumentem pn. Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce (lipiec 2013 r.) – opublikowanym przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (obecnie Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju (MIiR)) przed uchwaleniem wskazanych aktów normatywnych. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne są w nim rozumiane jako nowy instrument rozwoju terytorialnego dedykowany miejskim obszarom funkcjonalnym, przyczyniający się do realizacji zintegrowanych strategii rozwoju miejskiego lub innych strategii terytorialnych. Za pomocą ZIT partnerstwa reprezentujące miasta i ich obszary funkcjonalne mogą realizować zintegrowane projekty, łączące działania finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Strategia ZIT ROF będzie podstawą dla udzielenia wsparcia celów rozwojowych/działań realizowanych w formule ZIT w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego (RPO WP) oraz projektów komplementarnych do ZIT korzystających z innych źródeł dofinansowania.

Strategia ZIT ROF charakteryzuje w szczególności sytuację społeczno-gospodarczą ROF, wskazuje na jego deficyty oraz przewagi, wyznacza wspomniane powyżej kierunki rozwoju i obszary interwencji, wreszcie wskazuje konkretne zintegrowane przedsięwzięcia strategiczne, komplementarne, oraz projekt kluczowy, które będą finansowane ze środków Funduszy Strukturalnych, zarówno tych mających charakter regionalny, jak i ogólnopolski.

Ramy prawne funkcjonowania ZIT zostały określone w dokumencie pn. *Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 - Umowa Partnerstwa* (zwanym dalej *Umową Partnerstwa*), który definiuje strategie interwencji funduszy w ramach trzech polityk unijnych: Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybołówstwa w Polsce w latach 2014-2020 oraz w *Ustawie z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020*. ZIT jest niejako jednym z instrumentów realizacji zapisów zawartych w tym nadrzędnym, strategicznym dokumencie.

Opracowanie Strategii ZIT ROF wiązało się z koniecznością dostosowania jej do szeregu dokumentów strategicznych, które jednocześnie mają duży wpływ na kształtowanie polityki inwestycyjnej samorządów. W szczególności wskazać tu należy *Krajową Politykę Miejską* 2023 (przyjętą przez Radę Ministrów w dniu 20 października 2015 r.), *Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*,

Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020, *Strategię Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020*. W wymiarze regionalnym oraz lokalnym zakres ZIT definiowano opierając się na zapisach *Strategii Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020* oraz strategiach, programach rozwoju lokalnego czy innych dokumentach planistycznych poszczególnych członków ROF. Konieczne jest podkreślenie w tym miejscu współpracy poszczególnych członków ROF przy opracowywaniu Strategii ZIT ROF, ich zaangażowanie i wypracowanie wspólnych rozwiązań. Integracja ROF w wymiarze gospodarczym, społecznym czy infrastrukturalnym musi być wyrazem współpracy wszystkich zaangażowanych podmiotów, czego przykładem jest przedmiotowy dokument.

1. Podstawa prawna Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

Wdrożenie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych wymaga sformalizowania partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego popartego opracowaniem dokumentu planistycznego definiującego zakres interwencji publicznej w ramach instrumentu ZIT. Dlatego uwarunkowania prawne dla instrumentu ZIT są jednocześnie podstawą prawną przygotowania Strategii ZIT ROF.

ZIT, jako nowy instrument polityki spójności Unii Europejskiej, zyskał umocowanie prawne w trzech unijnych aktach prawnych:

1. Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającym wspólne przepisy, dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającym przepisy ogólne, dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006;
2. Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia" oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006;
3. Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006, które w artykule 12 określa przepisy dotyczące traktowania szczególnych uwarunkowań terytorialnych, dzięki czemu EFS może wspierać strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność na obszarach miejskich i wiejskich, o czym mowa w art. 32, 33 i 34 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013, pakty terytorialne i lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia, w tym zatrudnienia ludzi młodych, kształcenia i włączenia społecznego, jak również zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT), o których mowa w art. 36 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013. W uzupełnieniu interwencji EFRR, o których mowa w art. 7 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 (1), EFS może wspierać zrównoważony rozwój obszarów miejskich przez strategie określające zintegrowane działania służące rozwiązywaniu problemów gospodarczych, środowiskowych i społecznych występujących na obszarach miejskich, przy czym decyzje w sprawie określenia tych problemów podejmują państwa członkowskie na podstawie zasad określonych w ich odpowiednich umowach partnerstwa.

W rozporządzeniach Parlamentu Europejskiego i Rady UE mowa jest o działaniach zintegrowanych opartych o aspekt terytorialny, służących rozwiązywaniu problemów, jakie występują w miastach oraz miejskich obszarach funkcjonalnych. Wsparcie tych obszarów w ramach środków polityki spójności ma być kierowane z poziomu krajowego na działania zintegrowane, wynikające ze strategii rozwoju obszarów miejskich.

Istotne odniesienie do uwarunkowań realizacji instrumentu ZIT, w kontekście struktury niniejszego dokumentu, zawiera *Umowa Partnerstwa* (zatwierdzona 23 maja 2014 r. przez Komisję Europejską, zmieniona po negocjacjach programów operacyjnych i obowiązująca w zmienionej wersji od 23 października 2017 r.), określająca strategię interwencji funduszy europejskich w Polsce w latach 2014-2020. Jej treść wskazuje jednoznacznie na konieczność przygotowania strategii dla instrumentu ZIT, realizowanego w miejskich obszarach funkcjonalnych (zgodnie z *Ustawą* z dnia 24 stycznia 2014 r. *o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* przez obszar funkcjonalny należy rozumieć obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, stanowiący zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju; natomiast miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego to typ obszaru funkcjonalnego obejmującego miasto będące siedzibą władz samorządu

województwa lub wojewody oraz jego bezpośrednie otoczenie powiązane z nim funkcjonalnie). Konkretne przepisy prawne, dotyczące szczególnych instrumentów realizacji programów operacyjnych, jakimi są ZIT-y, zawarto w *Ustawie* z dnia 11 lipca 2014 r. *o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.* Akt ten precyzuje szczegółowo warunki realizacji ZIT oraz ramowo zawartość Strategii ZIT.

Instrument ZIT jest także wskazywany jako jeden z podstawowych dla realizacji zapisów *Krajowej Polityki Miejskiej 2023* (dalej również jako: KPM). Jej autorzy identyfikują brak efektywnej współpracy pomiędzy władzami samorządowymi i innymi najważniejszymi podmiotami danego obszaru funkcjonalnego jako jedną z barier dla rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych, a wzmocnienie współpracy celem uzyskania efektów synergicznych, jest definiowane jako kluczowy kierunek KPM w zakresie zarządzania miastami i ich obszarami funkcjonalnymi. Realizacja Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych ma przyczynić się do zbudowania trwałej platformy zarządzania obszarami funkcjonalnymi miast.

Szczegółowe zalecenia w zakresie opracowania strategii dla instrumentu ZIT zawiera opracowanie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (od 01.2018 r. Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju) pt. *Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce* (Warszawa, 22 lipca 2013 r.). Warunkiem realizacji instrumentu ZIT, zgodnie z ww. opracowaniem, jest udokumentowanie woli współpracy jednostek samorządu terytorialnego (wskazany dokument został opublikowany przed podpisaniem *Umowy Partnerstwa* oraz wejściem w życie *Ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020*, w związku z powyższym jest on traktowany jako dokument pomocniczy wskazujący na dobre praktyki i pożądane metody wykorzystywania i planowania instrumentu ZIT).

Gotowość do realizacji wspólnych działań w ramach ZIT ROF wyraża *„Porozumienie w sprawie określenia zasad współpracy Stron Porozumienia przy realizacji zadań przewidzianych dla Związku ZIT"* (zawarte w dniu 21 stycznia 2014 roku przez samorządy skupione w ROF). Porozumienie funkcjonowało do czasu przejęcia zadań przez Stowarzyszenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego (dalej również jako: Stowarzyszenie ROF) powołane na zebraniu założycielskim 27 maja 2015 roku. Jego rejestracja w KRS nastąpiła 18 czerwca 2015 roku. Stowarzyszenie to kontynuuje i realizuje zadania objęte postanowieniami ww. Porozumienia.

Jednocześnie realizacja zadania pn. „Opracowanie *Strategii ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego*" została uregulowana Umową Partnerską z dnia 10 lipca 2013 r. zawartą przez Gminy ROF. Stowarzyszenie ROF realizuje zadania wynikające z wskazanych powyżej dokumentów, podpisanych przez poszczególne gminy ROF.

2. Spójność z dokumentami planistycznymi

Strategia ZIT ROF została poddana analizie oraz kompleksowej weryfikacji w zestawieniu z kluczowymi dokumentami strategicznymi i operacyjnymi o wymiarze ogólnoeuropejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym. Przedmiotowe opracowanie jest w pełni zgodne z założeniami, priorytetami oraz celami artykułowanymi w dokumentach przedstawionych w dalszej części niniejszego rozdziału wraz z powiązaniem celów rozwojowych Strategii ZIT ROF z konkretnymi zapisami widniejącymi w analizowanych dokumentach.

Strategia Europa 2020

Kluczowe założenia zawarte w Strategii ZIT ROF są zgodne z założeniami *Strategii Europa 2020*. Cele rozwojowe ZIT 1 i 3 zgodne są z priorytetem *Strategii Europa 2020* jakim jest „rozwój zrównoważony: wspieranie efektywnej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej gospodarki". Cel rozwojowy ZIT 2 wpisuje się natomiast w priorytet – „rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną."

Programowanie perspektywy finansowej 2014 -2020 - Umowa Partnerstwa

Przedmiotowa Strategia ZIT ROF jest w całości zgodna z zapisami Umowy Partnerstwa, a w szczególności z rozdziałem 3.3.2. pn. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.
Zdefiniowane cele rozwojowe ZIT w Strategii ZIT ROF korespondują w pełni z zapisami *Umowy Partnerstwa*, głównie z następującymi celami tematycznymi (CT): CT 1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji, CT 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno- komunikacyjnych, CT 3. Wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR), CT 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach, CT 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, CT 6.. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami, CT 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej, CT 8. Promowanie trwałego i wysokiej ja kości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników, CT 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją, CT 10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie, CT 11. Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej.
Umowa Partnerstwa wskazuje, że „szczegółowy zakres zadań realizowanych przez związek ZIT jest ustalony w treści porozumienia albo umowy, zawieranych pomiędzy związkiem ZIT a właściwą IZ. Zadania te obejmują co najmniej udział w wyborze projektów. Związek ZIT przygotowuje Strategię ZIT, która zawiera zasady wyboru projektów dla ZIT przekazywane do IZ do weryfikacji z celami i zasadami programu. Wsparcie w ramach ZIT z wykorzystaniem środków EFSI, w ramach celów tematycznych, skoncentrowane będzie na niżej określonych kierunkach interwencji:

- rozwój zrównoważonego, sprawnego transportu łączącego miasto i jego obszar funkcjonalny (CT4, CT7),
- przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów miejskiego obszaru funkcjonalnego (CT6, CT8, CT9, CT10),
- poprawa stanu środowiska przyrodniczego na obszarze funkcjonalnym miasta (CT4, CT6),
- wspieranie efektywności energetycznej oraz promowanie strategii niskoemisyjnych (CT4),
- wzmacnianie rozwoju funkcji symbolicznych budujących międzynarodowy charakter i ponadregionalną rangę miejskiego obszaru funkcjonalnego oraz poprawa dostępu i jakości usług publicznych na całym obszarze funkcjonalnym (CT1, CT3),

- poprawa sytuacji na rynku pracy, m.in. poprzez działania na rzecz pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, podnoszenia kwalifikacji zawodowych i dostosowania kompetencji do potrzeb rynku pracy – (CT8, CT10),
- poprawa dostępu do usług publicznych m.in. związanych z edukacją, ochroną zdrowia, pomocą społeczną (CT8, CT9, CT10),
- usług związanych z ochroną zdrowia oraz profilaktyką, a także usług społecznych (CT 8, CT9).

Powyższe kierunki interwencji odpowiadają na wyzwania zdefiniowane w sekcji pierwszej UP, a także celom tematycznym i priorytetom inwestycyjnym zaproponowanym przez KE. Kierunki te wybrano również ze względu na fakt, że działania w ramach ZIT mają być realizowane we współpracy gmin wchodzących w skład miejskich obszarów funkcjonalnych. Ostateczne ustalenia w zakresie doboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych do realizacji z wykorzystaniem instrumentu ZIT mogą obejmować szerszy niż ww. katalog tematyczny. Związki ZIT mają możliwość wyboru zakresu tematycznego ZIT, decydując się co najmniej na dwa z wymienionych kierunków interwencji (obejmujące minimum dwa cele tematyczne). Jeżeli Strategia ZIT przewiduje działania w zakresie priorytetów inwestycyjnych 4e i 4c, 4iii, muszą być one – w kontekście brzmienia przepisów rozporządzeń ws. EFRR/FS – odpowiednio uzasadnione odwołaniem do dokumentów strategicznych w zakresie gospodarki niskoemisyjnej (np. plany gospodarki niskoemisyjnej). W przypadku posiadania przez gminy odpowiednich zapisów w istniejących już dokumentach strategicznych lub planistycznych na temat przejścia na gospodarkę niskoemisyjną należy zawrzeć w Strategii ZIT odpowiednie odniesienia. Posiadanie planów gospodarki niskoemisyjnej warunkuje możliwość ubiegania się o wsparcie w ramach priorytetów inwestycyjnych 4c, 4e, 4iii w PO liŚ oraz PO PW".

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Niniejsza Strategia ZIT ROF jest w pełni zgodna z celami polityki przestrzennego zagospodarowania kraju zawartymi w *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*. Cel rozwojowy ZIT 2 wpisuje się w cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności, a także cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej. Cel rozwojowy ZIT 3 zgodny jest z celem 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów oraz celem 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Krajowa Polityka Miejska 2023

Strategicznym celem Krajowej Polityki Miejskiej 2023 jest wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Kluczowe założenia Strategii ZIT ROF wpisują się w założenia Krajowej Polityki Miejskiej 2023. Zdefiniowane cele rozwojowe ZIT wpisują się w następujące cele wskazane w omawianym dokumencie:
Cel 1. Stworzenie warunków dla skutecznego, efektywnego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich, w tym w szczególności na obszarach metropolitalnych
Cel. 2 Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji
Cel 3. Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich
Cel 4. Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia
Cel 5. Wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, przede wszystkim na obszarach problemowych polityki regionalnej (w tym na niektórych obszarach wiejskich) poprzez wzmacnianie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Głównym celem Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Strategia ZIT ROF wpisuje się w nowy model gospodarczy dla Polski ujęty w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Cel rozwojowy ZIT 1 wpisuje się w cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną. Z kolei cel rozwojowy ZIT 2 jest tożsamy z celami szczegółowymi II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony oraz III - Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo

Cele rozwojowe wskazane w Strategii ZIT ROF w pełni korespondują z obszarami strategicznymi oraz celami zawartymi w Strategii Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo. W szczególności cel rozwojowy ZIT 2 wpisuje się w następujące cele: cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki, cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki oraz cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu. Cel rozwojowy ZIT 3 zgodny jest w szczególności z celem: III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 (SRKS)

Działania wskazane w SRKS mają za zadanie wspierać zaangażowanie obywatelskie, zachęcać do współpracy oraz wzmacniać kreatywność Polaków. Cel rozwojowy ZIT 2 Strategii ZIT ROF identyfikuje się z celem główny SRKS, jakim jest Wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR)

Strategia ZIT ROF jest zgodna z dokumentem *KSRR 2010-2020*, określającym cele polityki regionalnej i instrumenty ich realizacji w kontekście przestrzennym. KSRR ukierunkowuje interwencję do najważniejszych obszarów miejskich. Podstawowe założenie Strategii ROF koresponduje z celem nadrzędnym KSRR: „efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym".

KSRR ustala cele szczegółowe ROF:

- Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych – zgodność z celem rozwojowym ZIT 3,
- Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie - zgodność z celem rozwojowym ZIT 2.

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020

Strategia ZIT ROF wpisuje się w zapisy *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020* i jest z nią w pełni zgodna. W szczególności cel rozwojowy ZIT 3 koresponduje z obszarem strategicznym „Infrastruktura transportowa i elektroenergetyczna". Natomiast cel rozwojowy ZIT 2 wpisuje się w obszar strategiczny „Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego".

Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020

Kluczowe założenia przedmiotowej Strategii ZIT ROF w pełni odpowiadają i korespondują z celami wyartykułowanymi w *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020*.

Cel rozwojowy ZIT 1 w pełni odzwierciedla kluczowe elementy *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020*, skupiając się na następujących priorytetach tematycznych:

Priorytet 1.1. Przemysł (cel: przemysł nowoczesnych technologii wzmacniający konkurencyjność regionalnej gospodarki) – poprzez tworzenie i rozwój stref aktywności gospodarczej, a tym samym

poprawę warunków do lokowania i prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności w obszarze przemysłu,

Priorytet 2.4. Włączenie społeczne (cel: wzrost poziomu adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie) – poprzez kompleksowy program aktywizacji osób bezrobotnych na terenie ROF,

Priorytet 3.3. Funkcje metropolitalne Rzeszowa (cel: wzmacnianie pozycji Rzeszowa w przestrzeni krajowej i europejskiej dynamizujące procesy rozwojowe w obrębie województwa) – poprzez tworzenie trwałych podstaw dla rozwoju gospodarczego, co przełoży się na zwiększenie konkurencyjności całego regionu,

Priorytet 3.4. Funkcje obszarów wiejskich (cel: Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku) – poprzez stymulowanie wzrostu gospodarczego na obszarach wiejskich ROF.

Cel rozwojowy ZIT 2 w pełni odzwierciedla kluczowe elementy *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020*, skupiając się na następujących priorytetach tematycznych:

Priorytet 2.4. Włączenie społeczne (cel: wzrost poziomu adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie) – poprzez kompleksowy program aktywizacji osób bezrobotnych na terenie ROF,

Priorytet 2.5. Zdrowie publiczne (cel: zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa poprzez poprawę dostępności i jakości funkcjonowania systemu ochrony zdrowia) – poprzez zwiększanie dostępności do wyspecjalizowanych usług zdrowotnych mieszkańcom terenów podmiejskich leżących w granicach administracyjnych ROF,

Priorytet 3.1. Dostępność komunikacyjna (cel: poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności przestrzennej województwa ze szczególnym uwzględnieniem Rzeszowa jako ponadregionalnego ośrodka wzrostu) – poprzez działania ukierunkowane na rozwój systemu opartego o technologie przyjazne środowisku,

Priorytet 3.3. Funkcje metropolitalne Rzeszowa (cel: wzmacnianie pozycji Rzeszowa w przestrzeni krajowej i europejskiej dynamizujące procesy rozwojowe w obrębie województwa) – poprzez wzmocnienie rzeczywistych zależności pomiędzy rdzeniem ROF a pozostałymi gminami oraz zacieśnienie powiązań funkcjonalnych w obszarze usług publicznych,

Priorytet 3.4. Funkcje obszarów wiejskich (cel: Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku) – poprzez stymulowanie wzrostu gospodarczego na obszarach wiejskich ROF.

3.5. Spójność przestrzenna i wzmacnianie funkcji biegunów wzrostu (cel: Wzmacnianie podstaw rozwojowych oraz dywersyfikacja funkcji biegunów wzrostu, w tym ośrodków subregionalnych w wymiarze regionalnym, krajowym i międzynarodowym) – poprzez kompleksową i skoordynowaną tematycznie rewitalizację obszarów zdegradowanych.

Cel rozwojowy ZIT 3 w pełni odzwierciedla kluczowe elementy *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020*, skupiając się na następujących priorytetach tematycznych:

Priorytet 1.3. Turystyka (cel: budowa konkurencyjnej, atrakcyjnej oferty rynkowej opartej na znacznym potencjale turystycznym regionu) – poprzez ochronę bioróżnorodności, udostępnianie terenów atrakcyjnych przyrodniczo i budową liniowych produktów turystycznych,

Priorytet 3.4. Funkcje obszarów wiejskich (cel: obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku) – poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury sieciowej i stymulowanie atrakcyjności osiedleńczej,

Priorytet 4.2. Ochrona środowiska (cel: osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu środowiska oraz zachowanie bioróżnorodności poprzez zrównoważony rozwój województwa) – poprzez dbałość obszary chronione oraz rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej,

Priorytet 4.3. Bezpieczeństwo energetyczne i racjonalne wykorzystanie energii (cel: zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego i efektywności energetycznej województwa podkarpackiego poprzez racjonalne wykorzystanie paliw i energii z uwzględnieniem lokalnych zasobów, w tym odnawialnych źródeł energii) – poprzez rozwój OZE na terenie ROF oraz wdrażanie strategii niskoemisyjnych dla kompleksowo definiowanego obszaru.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030

Kluczowe założenia Strategii ZIT ROF są zgodne z kierunkami rozwoju i polityką przestrzenną województwa wyartykułowanymi w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030*, w następującym zakresie:
Poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej systemu osadniczego województwa,
Ochrona środowiska oraz racjonalne wykorzystanie jego zasobów,
Podniesienie poziomu życia mieszkańców województwa,
Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa,
Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa,
Zwiększenie zdolności obronnej i bezpieczeństwa państwa.
Dodatkowo wykorzystanie instrumentu ZIT oraz zdefiniowana logika interwencji publicznej została zaprojektowana w zgodności z dokumentami planistycznymi poszczególnych samorządów skupionych w ROF. Przedmiotowa interwencja jest spójna z następującymi lokalnymi strategiami i programami:
Strategii Rozwoju Oświaty Gminy Boguchwała na lata 2017-2020,
Strategia Rozwoju Gminy Chmielnik na lata 2008-2015,
Strategia Rozwoju Gminy Czarna do roku 2020 z perspektywą do roku 2030,
Strategia Rozwoju Gminy Czudec na lata 2016-2026,
Strategia Rozwoju Gminy Głogów Małopolski na lata 2014-2020,
Strategia Rozwoju Gminy Krasne na lata 2015-2022,
Strategia Rozwoju Gminy Lubenia na lata 2017-2027,
Strategia Rozwoju Gminy Łańcut na lata 2008-2020,
Strategia Rozwoju Miasta Łańcuta na lata 2015-2020,
Strategia Rozwoju Miasta Rzeszowa do 2025 roku,
Strategia Rozwoju Gminy Świlcza na lata 2015-2020 – Program Rozwoju,
Strategia Rozwoju Gminy Trzebownisko na lata 2016-2022,
Strategia Rozwoju Gminy Tyczyn na lata 2014-2020,
Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Boguchwała na lata 2016-2022 (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 16.01.2018),
Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Chmielnik na lata 2017-2022 (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 24.04.2018),
Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Czarna na lata 2017-2022 (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 05.09.2017)
Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Czudec na lata 2017-2023 (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 16.01.2018),
Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Głogów Małopolski (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Województwa Podkarpackiego – 27.03.2018)
Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Krasne na lata 2016-2022 (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 22.08.2018), ,
Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lubenia na lata 2017–2023 (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 14.08.2018),
Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Łańcut na lata 2016-2022 (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 19.09.2017),
Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Łańcuta na lata 2015-2020 (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 18.07.2017),
Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023 (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 16.01.2018),
Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Świlcza na lata 2018-2023 (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 14.08.2018),,
Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Trzebownisko na lata 2016-2022 (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 16.01.2018),
Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Tyczyn na lata 2016-2022 (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 08.08.2017).

3. Definicja obszaru wsparcia

Zgodnie z zapisami *Umowy Partnerstwa*, ZIT realizowane są obligatoryjnie na terenie miast wojewódzkich i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie, stanowiących jeden z kluczowych Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) państwa. Podstawą do wyznaczania obszaru realizacji „ZIT wojewódzkiego" jest dokument pn. „Kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich" (opracowany przez MRR i przekazany samorządom województw w lutym 2013 r.). Aby możliwa była realizacja ZIT na terenie miast wojewódzkich i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie, w skład terytoriów objętych „ZIT wojewódzkim" muszą wchodzić: miasto wojewódzkie, wszystkie miasta z rdzenia obszaru funkcjonalnego oraz inne gminy obszaru funkcjonalnego – łącznie przynajmniej połowa gmin wyznaczonych w oparciu o ww. dokument. Obszar realizacji „ZIT wojewódzkiego" wyznaczany jest uchwałą zarządu województwa, mając na względzie powyższe warunki oraz uzgodnienia z JST zainteresowanymi współpracą.

W przypadku Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego podstawą wyznaczenia obszaru realizacji ZIT była uchwała nr 218/5158/13 Zarządu Województwa Podkarpackiego z dnia 19 marca 2013 r. w sprawie wskazania regionalnych biegunów wzrostu dla programowania rozwoju społeczno-gospodarczego na lata 2014-2020.

Pierwsze kroki w celu zawiązania trwałej współpracy w ramach ZIT obszaru funkcjonalnego Gmina Miasto Rzeszów podjęła w październiku 2012 r. proponując gminom: Boguchwała, Chmielnik, Głogów Małopolski, Krasne, Świlcza, Trzebownisko i Tyczyn wspólną realizację inwestycji w nowej perspektywie finansowej 2014-2020. W trakcie kolejnych spotkań uzgodniono, że teren ROF obejmie łącznie jedenaście gmin (poza ww. także gm. Czarna, gm. Łańcut i m. Łańcut) – zgodnie z koncepcją Rzeszowskiego Obszaru Metropolitalnego opracowaną w 2005 r. przez Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego. W styczniu 2013 r. przedstawiciele ww. gmin złożyli u Marszałka Województwa Podkarpackiego wniosek o ujęcie zapisów dot. ROF w aktualizowanej *Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego* oraz *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego*.

W toku prac związanych z delimitacją ROF, prowadzonych przez Zarząd Województwa Podkarpackiego w porozumieniu z ówczesnym Ministerstwem Rozwoju Regionalnego (obecnie MIiR), określony został ostateczny zasięg terytorialny ROF, który poza ww. jedenastoma gminami objął także gminy Czudec i Lubenia. W marcu 2013 r., odpowiadając na zaproszenie Gminy Miasto Rzeszów, gminy te wyraziły wolę współpracy w ramach ROF i ww. przedsięwzięcia. Proces tworzenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego formalnie zakończyło podpisanie w dniu 21 stycznia 2014 r. Porozumienia *w sprawie określenia zasad współpracy Stron Porozumienia przy realizacji zadań przewidzianych dla Związku ZIT.*

Od dnia 18 czerwca 2015 r. (data rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym) wdrażaniem Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych zajmuje się Stowarzyszenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, którego członkami są wszystkie Gminy tworzące ROF. Stowarzyszenie to kontynuuje i realizuje zadania objęte postanowieniami ww. Porozumienia.

Stowarzyszenie ROF będzie pełniło funkcję Instytucji Pośredniczącej dla realizacji działań związanych ze Zintegrowanymi Inwestycjami Terytorialnymi w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Zgodnie z powyższym zostało wynegocjowane „POROZUMIENIE w sprawie powierzenia zadań Instytucji Pośredniczącej z zakresu realizacji instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020" zawarte pomiędzy Zarządem Województwa Podkarpackiego a Stowarzyszeniem Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, które pełni funkcję Związku Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (POROZUMIENIE zawarto 29.01.2016r., aneks nr 1 23.06.2016r.). Zawarte Porozumienie powierza rolę IP ZIT Stowarzyszeniu ROF w zakresie realizacji zadań dotyczących instrumentu ZIT w ramach RPO WP 2014 – 2020 w ramach Osi Priorytetowych i Priorytetów Inwestycyjnych Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, jak również Europejskiego Funduszu Społecznego zgodnie z zapisami zawartego POROZUMIENIA.

Rzeszowski Obszar Funkcjonalny (ROF) tworzą gminy i miasta: Gmina Boguchwała, Gmina Chmielnik, Gmina Czarna, Gmina Czudec, Gmina Głogów Małopolski, Gmina Krasne, Gmina Lubenia, Gmina Łańcut,

Miasto Łańcut, Gmina Miasto Rzeszów, Gmina Świlcza, Gmina Trzebownisko oraz Gmina Tyczyn. Teren ROF pokrywa się z OSI wskazanym w *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020* dla wszystkich kierunków działań w ramach priorytetu tematycznego 3.3 Funkcje metropolitalne Rzeszowa (Zarząd Województwa Podkarpackiego przyjął w dniu 08.09.2015 r. Uchwałę Nr 90/2067/15 w sprawie wyznaczenia obszaru realizacji instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) na terenie miasta wojewódzkiego Rzeszowa i obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014 – 2020). Na poniższej grafice zilustrowano położenie 13 jednostek samorządu terytorialnego tworzących ROF, dodatkowo został on umiejscowiony na tle województwa podkarpackiego (centralne usytuowanie) oraz kraju.

Grafika 1 Rzeszowski Obszar Funkcjonalny na tle województwa podkarpackiego oraz Polski

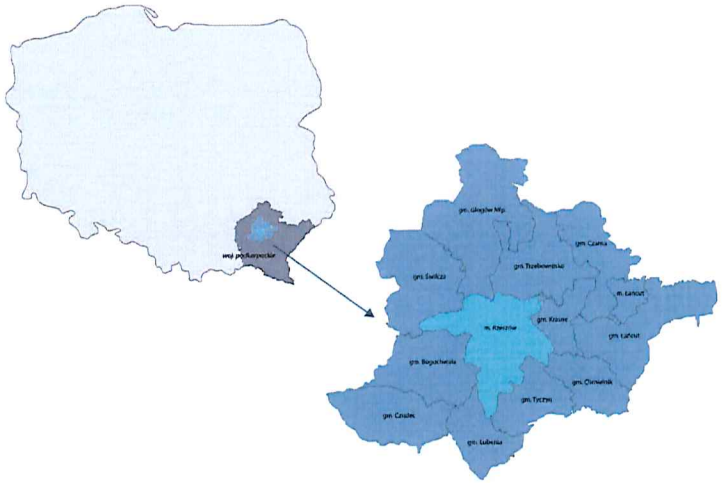

Źródło: opracowanie własne

Poza Miastem Rzeszowem (stanowiącym rdzeń ROF) wymienione gminy i miasta wchodzą w skład powiatów ziemskich: przede wszystkim rzeszowskiego (gminy: Boguchwała, Chmielnik, Głogów Małopolski, Krasne, Lubenia, Świlcza, Trzebownisko, Tyczyn), a także łańcuckiego (gminy Czarna i Łańcut oraz miasto Łańcut) oraz strzyżowskiego (gmina Czudec). Podmioty tworzące ROF to dwie gminy miejskie (Rzeszów, będący także miastem na prawach powiatu oraz miasto Łańcut), trzy gminy miejsko-wiejskie (gminy: Boguchwała, Głogów Małopolski, Tyczyn) oraz osiem gmin wiejskich (gminy: Chmielnik, Czarna, Czudec, Krasne, Lubenia, Łańcut, Świlcza i Trzebownisko). Rzeszowski Obszar Funkcjonalny obejmuje swoim zasięgiem tereny o łącznej powierzchni wynoszącej 1 047 km^2. Poniższa tabela przedstawia odsetek powierzchni ROF, który przypada w udziale poszczególnym gminom.

Tabela 1 Powierzchnia oraz udział procentowy gmin w całkowitej powierzchni ROF

Jednostka terytorialna	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [km^2]	Odsetek powierzchni ROF
Gmina Boguchwała	8 896	89	8,50%
Gmina Chmielnik	5 292	53	5,05%
Gmina Czarna	7 807	78	7,46%
Gmina Czudec	8 470	85	8,09%
Gmina Głogów Małopolski	14 470	145	13,82%
Gmina Krasne	3 910	39	3,73%
Gmina Lubenia	5 491	55	5,24%
Gmina Łańcut	10 630	107	10,15%
Miasto Łańcut	1 942	19	1,85%
Gmina Miasto Rzeszów	12 040	120	11,50%
Gmina Świlcza	10 819	108	10,33%
Gmina Trzebownisko	9 028	90	8,62%
Gmina Tyczyn	5 902	59	5,64%
Łącznie ROF	104 697	1 047	100,00%

Jednostka terytorialna	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [km^2]	Odsetek powierzchni ROF
Województwo podkarpackie	1 784 576	17 846	-
Jednostka terytorialna	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [km^2]	Odsetek powierzchni ROF
Gmina Boguchwała	8 896	89	8,50%
Gmina Chmielnik	5 292	53	5,06%
Gmina Czarna	7 807	78	7,45%
Gmina Czudec	8 470	85	8,12%
Gmina Głogów Małopolski	14 470	145	13,85%
Gmina Krasne	3 910	39	3,72%
Gmina Lubenia	5 491	55	5,25%
Gmina Łańcut	10 630	107	10,22%
Miasto Łańcut	1 942	19	1,81%
Gmina Miasto Rzeszów	12 040	120	11,46%
Gmina Świlcza	10 819	108	10,32%
Gmina Trzebownisko	9 028	90	8,60%
Gmina Tyczyn	5 902	59	5,64%
Łącznie ROF	104 697	1 047	100,00%
Województwo podkarpackie	1 784 576	17 846	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2017 r.

Poniżej w formie graficznej przedstawiona została struktura udziału gmin w łącznej powierzchni Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Wśród gmin członków ROF najrozleglejsza jest Gmina Głogów Małopolski, w dalszej kolejności Gmina Miasto Rzeszów, Gmina Świlcza oraz Gmina Łańcut (udział każdego z wymienionych podmiotów przewyższa 10%). Najmniejszy odsetek powierzchni w skali ROF cechuje Miasto Łańcut (1,81%).

Wykres 1 Struktura udziału gmin w całkowitej powierzchni ROF [w %]

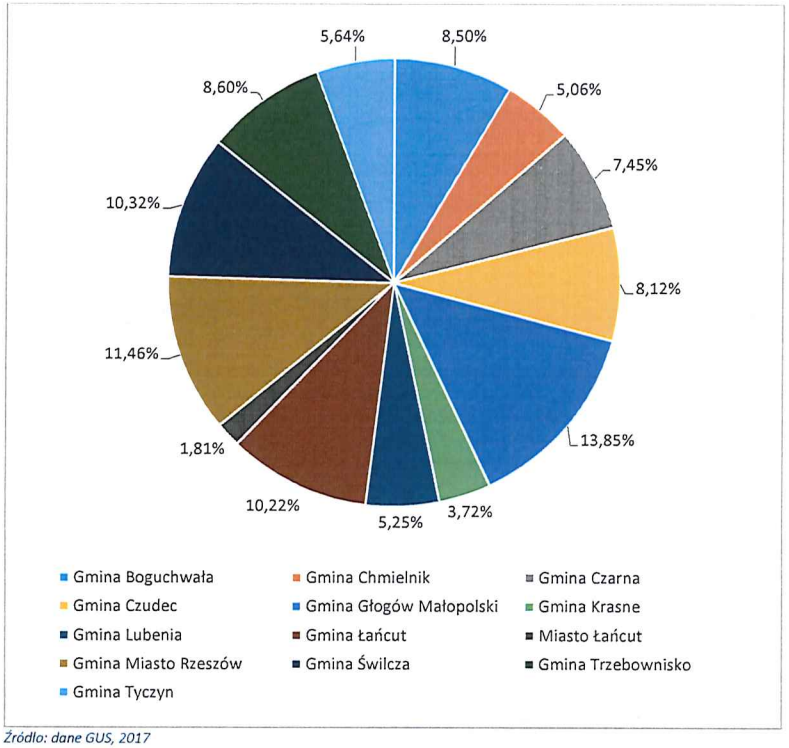

Źródło: dane GUS, 2017

4. Diagnoza społeczno-gospodarcza obszaru wsparcia

Zgodnie z Umową Partnerstwa jednym z kluczowych obszarów Interwencji Państwa są miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne. Konsekwencją takiego podejścia jest stworzenie instrumentu ZIT wspieranego środkami EFRR i EFS. Wsparcie w przypadku Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest udzielane ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. W przywoływanej Umowie Partnerstwa zdefiniowano główne obszary interwencji, gdzie *„wśród głównych kierunków działań służących zwiększaniu konkurencyjności obszarów funkcjonalnych miast wojewódzkich, atrakcyjności ich rynków pracy, czy inwestycyjnej znajduje się rozwój zrównoważonego, sprawnego transportu łączącego miasto i jego obszar funkcjonalny oraz poprawa dostępności transportowej do głównych ośrodków miejskich w kraju, realizacja planów gospodarki niskoemisyjnej, rewitalizacja zdegradowanych dzielnic, poprawa stanu środowiska przyrodniczego, ale także wzmacnianie badań, rozwoju technologicznego, innowacji oraz sieciowania miast w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego"*. Zaprojektowanie skoordynowanej interwencji publicznej wymaga kompleksowej i wielokryterialnej diagnozy ROF głównie pod kątem istniejących problemów, barier, jak również zidentyfikowanych potencjałów. Warto mieć na uwadze fakt, iż powiązania funkcjonalne pomiędzy samorządami ROF opierają się głównie na relacjach przestrzennych o charakterze „miasto-wieś", wśród których należy wymienić jako szczególnie istotne:

Relacje „mieszkanie – praca" – są to dwa procesy: pierwszy z nich polega na przenoszeniu się mieszkańców miast na obszary wiejskie przy zachowaniu miejsca pracy w mieście, drugi to rosnąca zależność mieszkańców wsi od miejskiego rynku zatrudnienia (zależności o charakterze gospodarczym).

Relacje związane z miejscami centralnymi – polega na funkcjonowaniu powiązań, relacji wynikających z „centralności" miasta: edukacja i przysposobienie zawodowe, handel, banki, ubezpieczenia, służba zdrowia, usługi kultury (koncentracja w miastach usług wyższego rzędu , również publicznych).

Obszary wiejskie jako „tereny konsumpcji" dla mieszkańców miasta – obszary wiejskie w tym kontekście pełnią funkcję zapewniania mieszkańcom miasta możliwości zaspokajania ich potrzeb rekreacyjnych i wypoczynkowych (czynnik wpływający na atrakcyjność osiedleńczą i jakość życia mieszkańców).

Przedstawione powyżej determinanty stanowią źródło i rdzeń istniejących powiązań pomiędzy gminami tworzącymi Rzeszowski Obszar Funkcjonalny. Na ich bazie (popartej diagnozą społeczno-gospodarczą), zostanie sformułowany plan strategiczny koresponduący z szeregiem dokumentów strategicznych wśród, których za kluczowy należy uznać Strategię Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020.

4.1 Uwarunkowania geograficzne i geologiczne

ROF leży w środkowej części województwa podkarpackiego. Położenie geograficzne sytuuje obszar analizowanych gmin we wschodniej części Polski i całej Unii Europejskiej. Takie położenie wpływa na zależność, w sensie geopolitycznym, od relacji Wspólnoty z państwami Europy Wschodniej. Stanowi szansę, przy stopniowym powiększaniu zakresu współpracy z tymi krajami, dla rozwoju miast Polski Wschodniej (takich jak Rzeszów, wraz z otaczającym go obszarem). Ośrodki te mogą wzmacniać swą pozycję dzięki położeniu na szlakach komunikacyjno-handlowych, co zawsze stanowi istotny czynnik miastotwórczy. W środku Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, przecinają się szlaki komunikacyjne Drezno – Kijów oraz Białystok – Koszyce, a dystans dzielący centralnie położone w nim miasto Rzeszów od granic ze Słowacją i Ukrainą wynosi ok. 100 km. Biorąc pod uwagę te czynniki oraz rozległość całego terenu (ponad 100 tys. ha) i jego znaczne zróżnicowanie, należy zwrócić szczególną uwagę na podejmowanie przez władze gmin ROF działań mających na celu właściwe skomunikowanie obszaru funkcjonalnego, zarówno z głównymi szlakami komunikacyjnymi (w tym siecią TEN-T), jak również wewnątrz ROF. Działania te powinny obejmować poprawę zarówno jakości i liczby połączeń drogowych, jak i właściwej obsługi komunikacyjnej ROF przez transport publiczny w jego granicach administracyjnych.

Pod względem geograficznym, Rzeszowski Obszar Funkcjonalny położony jest w Regionie Karpackim, w rejonie dwóch podprowincji: Podkarpacia Północnego i Zewnętrznych Karpat Zachodnich (południowa część ROF – stanowi ona fragment mezoregionów: Pogórze Dynowskie oraz Pogórze

Strzyżowskie). W obrębie Północnego Podkarpacia występują zaś mezoregiony: Pradolina Podkarpacka i Podgórze Rzeszowskie. Decydującą rolę w morfologii ROF odgrywa dolina Wisłoka (który stanowi lewobrzeżny i największy dopływ Sanu) z jego dopływami. Jest to forma o szerokości od 2,5 do 3,5 km i przebiegu zbliżonym do południkowego, wyerodowana w powierzchni Podgórza Rzeszowskiego. W dolinie tej zlokalizowana jest przeważająca część Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Dolina Wisłoka i jego dopływów stanowi ważny element rzeźby tego terenu – koryta cieków wodnych oraz kompleksy różnego rodzaju zieleni związanej z tymi ciekami i rozwiniętej poza nimi, kształtują przestrzennie system przyrodniczy większości gmin wchodzących w skład ROF.

Najwyższymi wzniesieniami na omawianym obszarze są tereny górskie Pogórza Dynowskiego, którego granice wyznacza wyraźny próg terenowy nad doliną Wisłoka w południowo-wschodniej części Rzeszowa. Rzeźba terenu ROF determinuje klimat lokalny, zaś ze względu na swe położenie geograficzne cały obszar funkcjonalny podlega wpływom klimatu kontynentalnego Europy Południowo-Wschodniej. Zgodnie z podziałem geobotanicznym prof. Władysława Szafera, Rzeszowski Obszar Funkcjonalny należy w większości do Krainy Kotliny Sandomierskiej (jedynie mała jego część należy do Krainy Karpat Wschodnich). Na terenie gmin ROF występuje wiele obiektów i obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Bardzo atrakcyjna jest pod tym względem dolina Wisłoka czy tereny położone w obrębie Pogórza Dynowskiego, gdzie dominują pasy wzniesień porozcinane szeregiem dolinek, jarów i wąwozów. Urozmaicona rzeźba terenu jest tutaj w harmonijny sposób powiązana z szatą roślinną. Na terenach miejskich ROF obserwuje się jednak proces ubożenia rodzimej flory.

Zróżnicowany teren ROF stwarza urozmaicone warunki bytowania dla zwierząt, co przekłada się na występowanie na tym obszarze licznych gatunków chronionych. Wartość przyrodnicza i krajobrazowa tych terenów jest potwierdzona poprzez wydzielenie rezerwatów (np. Lisia Góra w Rzeszowie, Bór w gminie Głogów Małopolski czy też Wielki Las w Czudcu), Obszarów Chronionego Krajobrazu (np. Mielecko-Kolbuszowsko-Głogowski OChK czy Strzyżowsko-Sędziszowski OChK) czy Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, takich jak obszary ptasie (np. Puszcza Sandomierska) i obszary siedliskowe (Wisłok Środkowy z Dopływami, Mrowle Łąki).

ROF charakteryzuje się występowaniem surowców mineralnych i złóż. Można tu wymienić np. złoża wapieni dla przemysłu wapienniczego (m.in. Niechobrzu w gminie Boguchwała) – których występowanie związane jest z zasięgiem tzw. „zatoki mioceńskiej Rzeszowa", gdzie odbywała się płytka sedymentacja morska osadów węglanowych – jak również pstre iły wieku eoceńskiego (m.in. w Czerwonkach w gminie Tyczyn) czy złoża gazu ziemnego (w gminie Łańcut, w miejscowości Albigowa i w gminie Trzebownisko, w miejscowości Jasionka) oraz złoża osadów ilastych wykorzystywanych do produkcji ceramiki budowlanej (m.in. w Albigowej). Występują również złoża piasków, glin i pospółki wykorzystywane w budownictwie i do produkcji materiałów budowlanych (np. w gminie Głogów Małopolski).

Atrakcyjność przyrodnicza ROF, na którą składają się jego cechy geograficzne (m.in. obecność dużego cieku wodnego – rzeka Wisłok z licznymi dopływami, wzniesienia Pogórza Dynowskiego, bogate przyrodniczo tereny leśne) stwarza szansę na rozwój w jego obrębie funkcji turystycznych, w szczególności tych bazujących na turystyce aktywnej. Tym bardziej, że odpowiednie wykorzystanie walorów turystycznych przekłada się bezpośrednio także na atrakcyjność inwestycyjną terenu (można tu wskazać chociażby na związane z tym poszerzenie bazy noclegowej czy gastronomicznej). Rozwój turystyki w oparciu o zagospodarowanie terenów atrakcyjnych przyrodniczo może stać się na terenie ROF istotną, uzupełniającą branżą gospodarki, zapewniającą nie tylko jej ożywienie (a tym samym rozwój całego ROF), ale też odpowiednią ofertę spędzania czasu wolnego zarówno dla mieszkańców, jak i przyjezdnych.

W kontekście rozwijania usług uzdrowiskowych na terenie ROF warto podkreślić funkcjonowanie źródeł leczniczych wód mineralnych w Rzeszowie posiadających potencjał do wykorzystania w balneologii (wody mineralne chlorkowo-sodowe i jodkowe o parametrach leczniczych znajdują się w parku obok Szpitala Miejskiego w Rzeszowie). Dodatkowo w Sołonce na terenie gminy Lubenia występują lecznicze wody mineralne, obecnie wykorzystane w działających tam tężniach solankowych.

Liczne walory przyrodnicze ROF, w tym występowanie dużych obszarów chronionych (objętych m.in. ochroną Natura 2000), nakłada obowiązek dbania o stan środowiska naturalnego, który jest ważnym elementem jakości życia, ale też składową atrakcyjności inwestycyjnej. Stąd niezwykle ważne

jest podejmowanie działań z zakresu ochrony lokalnych wód, gleby, powietrza czy ukierunkowanych na wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii i eliminację zanieczyszczeń przyrody.

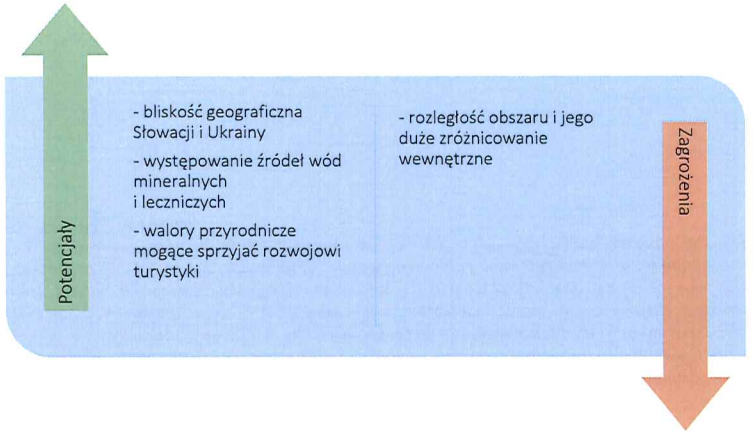

4.2 Potencjał demograficzny

Według danych GUS za 2016 rok łączna liczba mieszkańców gmin tworzących Rzeszowski Obszar Funkcjonalny wyniosła 363 680, co stanowi 17,0% ogółu ludności zamieszkującej województwo podkarpackie (2 127 656 mieszkańców). Wśród 13 podmiotów, które utworzyły Stowarzyszenie ROF wiodącą pozycję posiada Rzeszów, pełniący funkcje metropolitalne jako miasto wojewódzkie oraz silny ośrodek akademicki i gospodarczy, który zamieszkuje 187 422 osób, co stanowi 51,5% ogólnej liczby mieszkańców ROF. Wśród pozostałych podmiotów tworzących ROF najludniejszymi są: Gmina Łańcut oraz Miasto Łańcut, a także gminy Boguchwała, Głogów Małopolski oraz Trzebownisko (liczba mieszkańców w przedziale od 17 do 21 tys.). Poniższy wykres ilustruje liczbę mieszkańców poszczególnych gmin ROF w 2016 roku.

Wykres 2 Liczba mieszkańców w gminach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w 2016 roku

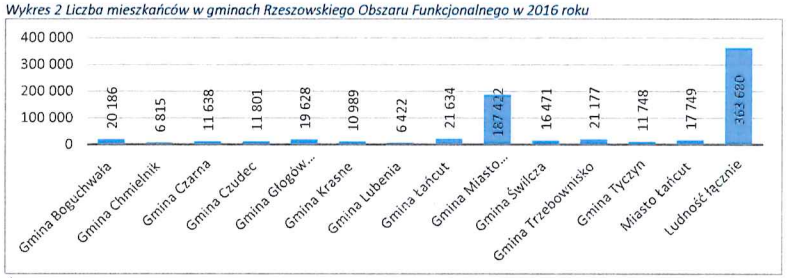

Źródło: dane GUS, 2016

Wskaźnik gęstości zaludnienia dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego wynosi 345 osób na km². Jest wyższy zarówno w odniesieniu do średniej województwa podkarpackiego, jak również wartości ogólnopolskiej, które wynoszą odpowiednio 119 os./km² oraz 122 os./km². Poniższy wykres ilustruje wskaźnik zaludnienia poszczególnych gmin tworzących ROF według danych GUS za 2016 rok.

Wykres 3 Wskaźnik gęstość zaludnienia gmin ROF [os/km2]

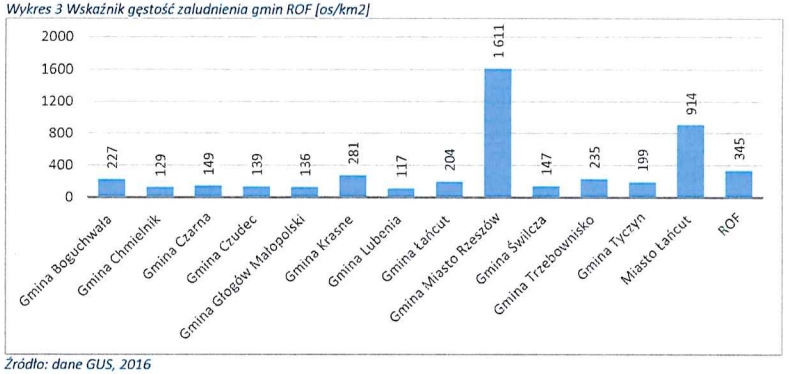

Źródło: dane GUS, 2016

Potencjał demograficzny gmin Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego cechuje się tendencją wzrostową. W latach 2004-2016 obserwowano stały trend zwyżkowy, w analizowanym okresie liczba rzeczywiście zamieszkujących ROF wzrosła o 25 601 osób, co stanowi przyrost liczby mieszkańców w badanym okresie o około 7,0% względem stanu odnotowanego w 2004 roku. W kontekście niekorzystnej sytuacji demograficznej widocznej w skali kraju, odnotowana tendencja świadczy o wysokiej atrakcyjności osiedleńczej ROF, jak również stanowi wysoki potencjał dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Konsekwentny wzrost liczby mieszkańców wynika zarówno z dodatniego przyrostu naturalnego oraz korzystnego salda migracji. Obie zmienne zostaną omówione w dalszej części opracowania. Poniższy wykres przedstawia dynamikę zmian w liczbie mieszkańców na terenie ROF w latach 2004-2014 z uwzględnieniem podziału mieszkańców ze względu na płeć.

Wykres 4 Liczba mieszkańców ROF w latach 2004 – 2016 z uwzględnieniem podziału na płeć

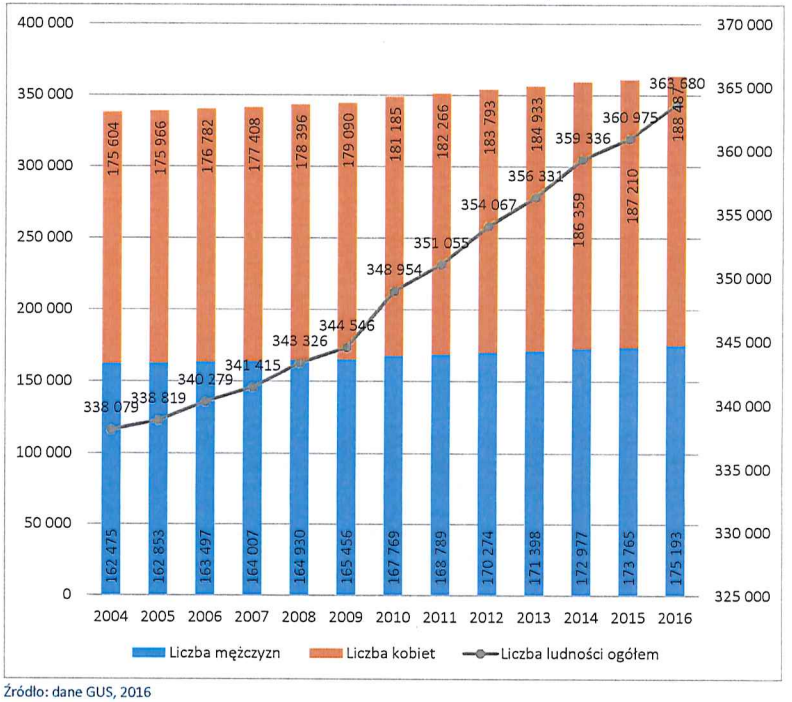

Źródło: dane GUS, 2016

Bardzo istotna z punktu widzenia demografii jest wiedza dotycząca struktury ludności według ekonomicznych grup wieku. Na potrzeby przedmiotowego opracowania dokonano analizy danych w okresie od 2004 do 2016 roku. Uzyskane zmienne zaprezentowano w syntetycznym ujęciu na poniższych wykresach, które kategoryzują ludność względem trzech ekonomicznych grup wieku zgodnie z przyjętą charakterystyką GUS: mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym (do 14 roku życia), mieszkańcy w wieku produkcyjnym tj. osoby zdolne do podjęcia pracy (dla mężczyzn przyjęto wiek 15-64 lata, dla kobiet – 15-59 lat) oraz mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym tj. dla kobiet 60 lat i więcej, dla mężczyzn 65 lat i więcej.

Wykres 5 Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym na terenie ROF w latach 2004 -2016

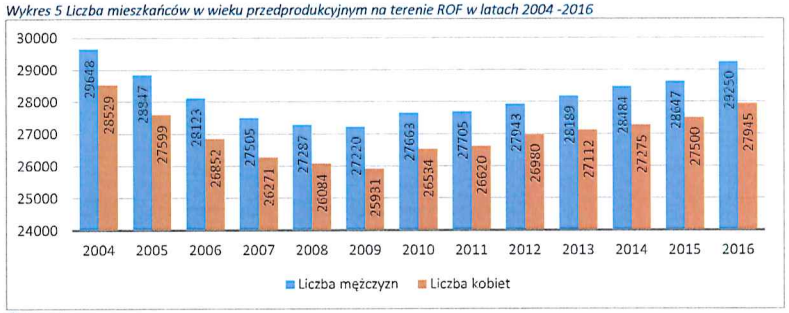

Źródło: dane GUS, 2016

Powyżej zilustrowano liczbę mieszkańców znajdujących się w wieku przedprodukcyjnym, która w 2016 roku wyniosła 57 195 osób. Tendencja spadkowa omawianej zmiennej została zahamowana w 2009 roku. Począwszy od 2010 roku obserwujemy stały wzrost liczebności grupy oczekującej na wejście w wiek produkcyjny, co jest oceniane jako zjawisko pozytywne. W 2016 roku odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wzrósł w stosunku do 2009 o 7,1%, co świadczy o trwałym trendzie zwyżkowym.

Wykres 6 Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie ROF w latach 2004 – 2016

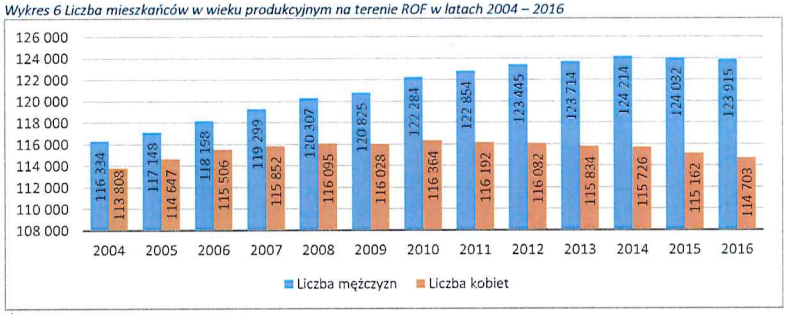

Źródło: dane GUS, 2016

Liczba osób w wieku produkcyjnym na terenie gmin tworzących Rzeszowski Obszar Funkcjonalny zarówno w odniesieniu do kobiet jak i mężczyzn w całym analizowanym okresie wzrosła (2004-2016), choć począwszy od 2015 roku nieznacznie się zmniejsza. W 2016 roku łączny wzrost względem roku 2004 wyniósł 8 476 osób, co stanowi przyrost o 3,7% w odniesieniu do roku bazowego. Duży rozdźwięk między liczbą kobiet i mężczyzn znajdujących się w wieku produkcyjnym, jest wynikiem odmiennego podejścia GUS do wieku kwalifikującego przedstawicieli obu płci do badanej kategorii.

Wykres 7 Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na terenie ROF w latach 2004 – 2016

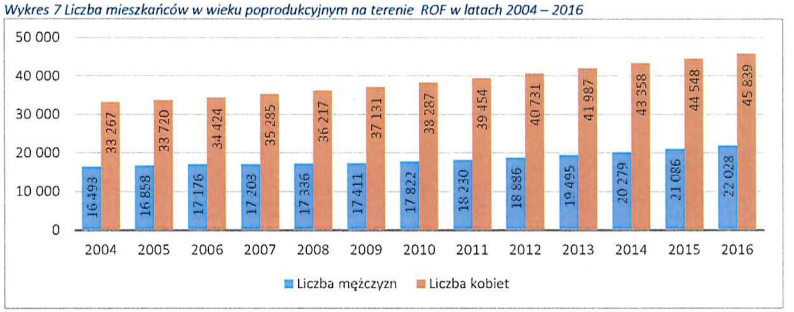

Źródło: dane GUS, 2016

Zwiększanie się liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym wynika między innymi wprost z ogólnego wzrostu liczby osób zamieszkujących teren Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz z faktu wchodzenia w wiek emerytalny pokolenia wyżu lat '50. XX w. W analizowanym okresie przyrost liczby kobiet w wieku poprodukcyjnym wyniósł 12 572 osób (wzrost względem 2004 o 37,8%), natomiast w odniesieniu do mężczyzn stanowił 33,6% (5 535 mieszkańców). Jednocześnie odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wśród ogółu mieszkańców ROF wzrósł z poziomu 14,7% w roku 2004 do 18,7% w roku 2016. Prezentowane zestawienie świadczy o stałym wzroście liczby osób w wieku senioralnym i tym samym starzeniu się społeczeństwa ROF. Niemniej jednak szybki wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym może wymagać podjęcia działań mających na celu zaspokojenie potrzeb tej grupy, takich jak rozwój oferty kulturalnej, rozrywkowej, ale także oferty w formie dziennych domów pomocy dla osób starszych, pensjonatów, mieszkań socjalnych, hospicjów i zakładów opiekuńczo leczniczych [1].

Wykres 8 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w 2016 roku

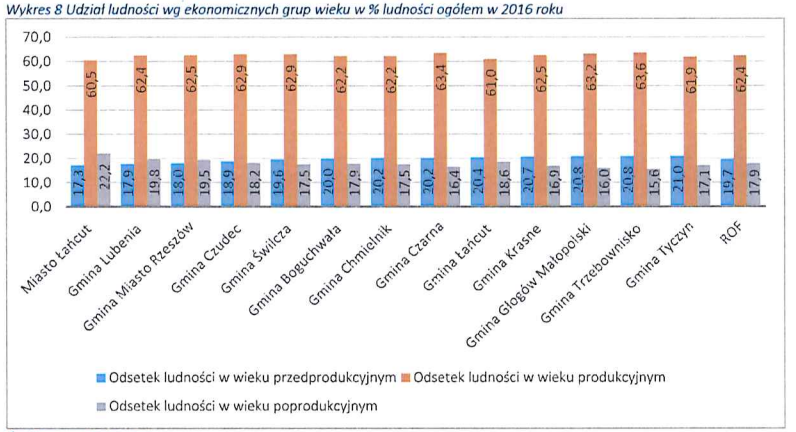

Źródło: dane GUS, 2016

Powyższy wykres zbiorczo prezentuje procentowy udział ekonomicznych grup wieku w 2016 roku wśród gmin tworzących ROF. Wyższy od średniej dla ROF udział ludności w wieku produkcyjnym odnotowano

[1] Por. „Diagnoza potrzeb seniorów zamieszkałych na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób dotkniętych zespołami otępiennymi. Formy i kierunki wsparcia społecznego, kulturalnego i zdrowotnego" s. 16 i s. 148.

w Gminie Krasne, Gminie Miasto Rzeszów, Gminie Czudec, Gminie Świlcza, Gminie Głogów Małopolski, Gminie Czarna oraz Gminie Trzebownisko. Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym najkorzystniej kształtuje się (powyżej 20%) w Gminie Boguchwała, Gminie Chmielnik, Gminie Czarna, Gminie Łańcut , Gminie Krasne, Gminie Głogów Małopolski, Gminie Trzebownisko oraz Gminie Tyczyn. Najniższą liczbę mieszkańców klasyfikowanych w kategorii nieaktywnych zawodowo odnotowano w gminach Trzebownisko, Głogów Małopolski, Czarna oraz Krasne.

Wykres 9 Porównanie przyrostu naturalnego w gminach ROF w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2009 i 2016 roku

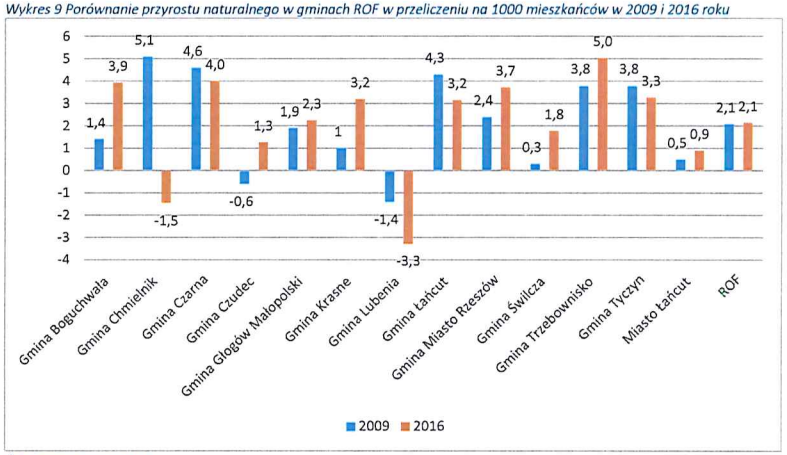

Źródło: dane GUS, 2016

Przedstawione na powyższym wykresie dane dotyczące przyrostu naturalnego są obok elementów związanych z migracją kluczowymi czynnikami wpływającymi na konsekwentny wzrost liczby osób zamieszkujących Rzeszowski Obszar Funkcjonalny. Analizowany teren posiada wysoki potencjał pozwalający na utrzymanie pozytywnej dynamiki. Zaobserwowany przyrost naturalny obliczany na 1000 mieszkańców w 2016 roku tylko w dwóch gminach nie osiągnął wartości dodatniej (gminy Lubenia oraz Chmielnik), natomiast w porównaniu z rokiem 2009 osiem gmin osiągnęło wzrost analizowanego wskaźnika. Przyrost naturalny najkorzystniej prezentuje się w gminach: Trzebownisko, Czarna oraz Boguchwała i w dalszej kolejności Rzeszów. W wartościach bezwzględnych łączny przyrost naturalny w 2016 roku na terenie ROF wyniósł 1 143 osób. Jednocześnie należy zauważyć, że przyrost naturalny na terenie ROF pod koniec badanego okresu, był niemal dwukrotnie wyższy niż w roku 2004 – wynosił on wówczas 580 osób. Wskaźniki przyrostu naturalnego dla ROF są zatem korzystniejsze od wskaźników uzyskanych w województwie podkarpackim (0,54 w 2016 roku), jak również w odniesieniu do całego kraju (przyrost naturalny według danych GUS w 2016 roku był na poziomie -0,15).

Poniższe wykresy ilustrują zmienne dotyczące migracji w odniesieniu do poszczególnych podmiotów tworzących ROF. Dane ukazujące liczbę zameldowań oraz ludności z gmin ROF wprost świadczą o wysokiej atrakcyjności osiedleńczej całego analizowanego terenu.

Wykres 10 Migracje gminne na pobyt stały – zameldowania ogółem w 2016 roku

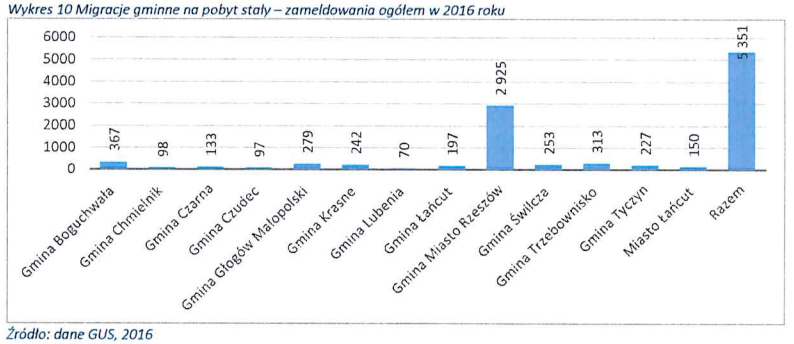

Źródło: dane GUS, 2016

Wykres 11 Migracje gminne na pobyt stały – wymeldowania wg kierunku migracji w 2016 roku

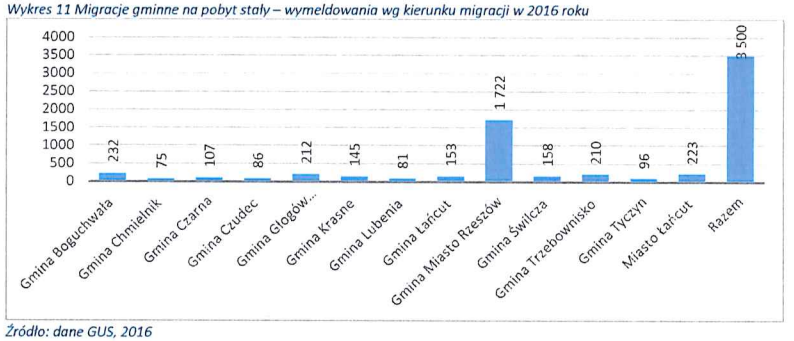

Źródło: dane GUS, 2016

Ogólne wyniki analizy potencjału demograficznego ROF są pozytywne i wyróżniają się dodatnią dynamiką. Bilans migracji na terenie gmin tworzących ROF począwszy od 2006 roku cechował się stałą tendencją wzrostową. W latach 2006-2016 przyrost wyniósł 9898 osób łącznie. W latach 2013-2014 nastąpiło niewielkie spowolnienie tendencji wzrostowej, niemniej jednak roczne saldo migracji wynosi w dalszym ciągu powyżej 1000 osób rocznie, co oznacza podwojenie badanego wskaźnika w okresie od 2006 roku, w którym saldo migracji wynosiło 522 osoby. Zgodnie z powyższym można stwierdzić, iż sytuacja demograficzna ROF może być jednym z czynników stanowiących o jego rosnącej pozycji na tle regionu i kraju, gdyż posiada on silną zdolność przyciągania kapitału ludzkiego, co może stanowić rzeczywisty potencjał pozwalający/przesądzający o dalszym rozwoju gospodarczym ROF. Utrzymanie napływu ludności na teren ROF może być w przyszłości istotnym czynnikiem pozwalającym na zaspokojenie potrzeb generowanych przez przedsiębiorców oraz potencjalnych inwestorów.

Wykres 12 Bilans migracji na terenie gmin tworzących ROF (sumarycznie)

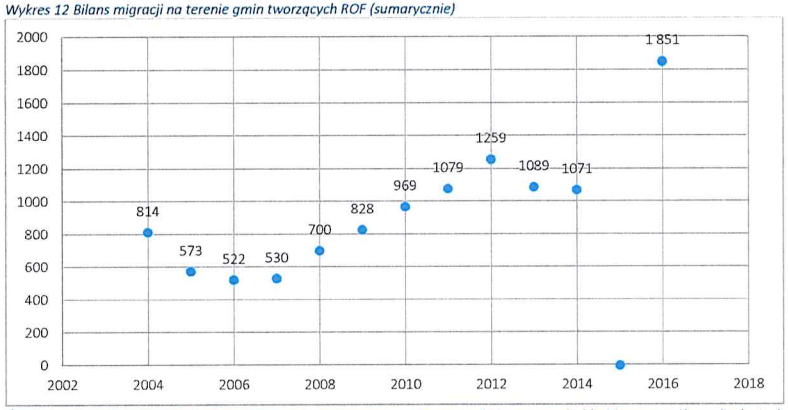

Źródło: dane GUS, 2016, dane za rok 2015 nie są dostępne w BDL ze względu na wysoki błąd losowy próby w badaniach reprezentacyjnych, np. BAEL albo brak informacji porównywalnych

Co warte podkreślenia, wśród mieszkańców ROF obserwuje się stały i dynamiczny przyrost liczby osób co w połączeniu z pozytywnym wskaźnikiem odnotowanym wśród ludności w wieku przedprodukcyjnym, stanowi o potencjale gospodarczym ROF oraz o rzeczywistej przewadze konkurencyjnej regionu polegającej na wysokiej dostępności do kadry pracowniczej. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż stały napływ ludności oraz wzrost znaczenia regionu powoduje zwiększenie popytu na nowe, atrakcyjne miejsca pracy, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w tworzeniu warunków do rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia na terenie ROF.

Wyniki analizy potencjału demograficznego ROF zostały ocenione pozytywnie – wzrost liczby mieszkańców, korzystna struktura wiekowa, dodatni współczynnik przyrostu naturalnego, jak również korzystne saldo migracji tworzą rzeczywiste szanse rozwojowe, ale też implikują konieczność podjęcia działań zmierzających do zapewnienia wysokiej jakości usług publicznych świadczonych przez podmioty ROF. W przedstawionej perspektywie głównymi wyzwaniami ROF jest inwestowanie oraz modernizacja infrastruktury pozwalającej na podniesienie standardu życia mieszkańców, co bezpośrednio przekłada się na wzrost atrakcyjności osiedleńczej oraz dynamiczny rozwój gospodarki regionalnej. Chodzi tu przede wszystkim o infrastrukturę drogową, techniczną, transport publiczny, ale również konieczność rozwoju usług zaspokajających potrzeby wyższego rzędu, np. edukacyjne, kulturalne czy też zdrowotne, zwłaszcza ze względu na rosnącą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym.

Z perspektywy budowy trwałego wzrostu gospodarczego ROF, kapitał ludzki poddany analizie w niniejszym rozdziale jawi się jako koło zamachowe, pozwalające na zbudowanie rzeczywistej przewagi konkurencyjnej regionu.

Według prognoz GUS w 2030 roku odsetek zamieszkujących region wzrośnie o 1%. Wskaźnik ten został skalkulowany na podstawie danych agregowanych na poziomie powiatów, na terenie których znajdują się gminy ROF. Dynamika zmiennych demograficznych poszczególnych podmiotów tworzących ROF uprawnia do wnioskowania, iż przyrost liczby ludności w ROF będzie jeszcze wyższy. Jednocześnie według „Rankingu jakości życia – MillwardBrown 2013" (ankieterzy na potrzeby sporządzenia raportu spytali mieszkańców poszczególnych miast o ocenę komunikacji publicznej, stanu ulic, tras rowerowych, poczucia bezpieczeństwa, dostępności żłobków i przedszkoli, estetyki miasta, oferty spędzania wolnego czasu oraz ogólnie rozumianego rozwoju miasta) – Rzeszów plasuje się na wysokiej, piątej pozycji. Korzystne perspektywy demograficzne regionu wiążą się bezpośrednio z rosnącą jakością życia w Rzeszowie, co przekłada się na cały teren ROF (m.in. proces suburbanizacji).

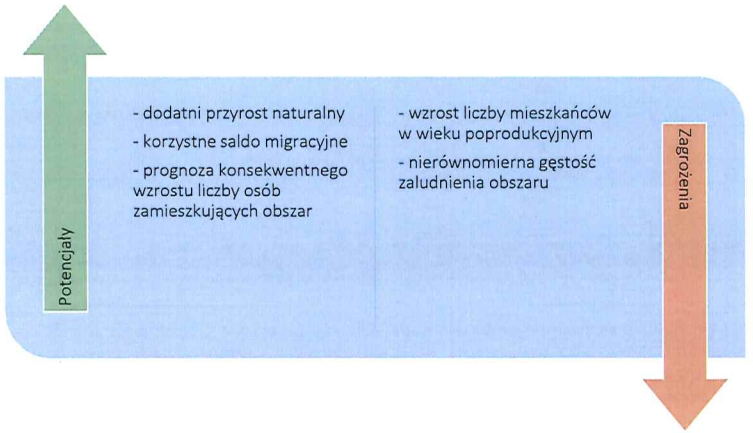

4.3 Infrastruktura techniczna i komunikacyjna

Infrastruktura techniczna

Poniższa tabela w syntetyczny sposób przedstawia odsetek osób korzystających z infrastruktury technicznej na terenie poszczególnych gmin tworzących ROF wraz ze średnią skalkulowaną dla 13 podmiotów współtworzących ROF. Średni udział procentowy korzystających z sieci wodociągowej wynosi 80,6% i jest zbliżony do wskaźnika osiągniętego przez województwo podkarpackie (80,7%). Odsetek korzystających z kanalizacji kształtował się na poziomie 80,3% i jest wyższy od wojewódzkiego o 11%, natomiast w odniesieniu do gazyfikacji teren ROF legitymuje się wskaźnikiem 74,5%, który jest o 1,2% wyższy od średniej dla regionu. Porównanie łącznych wskaźników uzyskanych przez gminy ROF z wartościami ogólnopolskimi jest korzystne w odniesieniu do poziomu skanalizowania oraz gazyfikacji (odsetek wyższy dla ROF odpowiednio o 10,6% oraz o 22,4%). Udział procentowy ludności korzystającej z sieci wodociągowej jest natomiast niższy w porównaniu do poziomu ogólnokrajowego o 11,2%. Jednakże wciąż niezbędne są inwestycje, szczególnie w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, pozwalające na zmniejszanie dysproporcji w dostępie do infrastruktury technicznej na terenie ROF.

Tabela 2 Infrastruktura techniczna gmin ROF – korzystający z instalacji w % ogółu ludności – stan na rok 2015

	Wodociągi [%]	Kanalizacja [%]	Gaz [%]
Gmina Boguchwała	92,5	82,8	85,6
Gmina Chmielnik	20,7	66,2	60,2
Gmina Czarna	99,9	85,9	71,8
Gmina Czudec	49	44,3	61,1
Gmina Głogów Małopolski	99,9	82,1	70
Gmina Krasne	91,3	91,5	86
Gmina Lubenia	43,9	68,8	39,5
Gmina Łańcut	92,2	90,4	80,2
Miasto Łańcut	99,9	91,9	98,1
Gmina Miasto Rzeszów	97,7	94,9	91,1
Gmina Świlcza	99,9	85,4	85,2
Gmina Trzebownisko	99,9	93,2	82,2
Gmina Tyczyn	61,3	66,7	57,4

	Wodociągi [%]	Kanalizacja [%]	Gaz [%]
Średnia dla gmin ROF	80,6	80,3	74,5
Województwo podkarpackie	80,7	69,3	72,3
Średnia ogólnopolska	91,8	69,7	52,1

Źródło: dane GUS, 2015

W odniesieniu do sieci wodociągowej najwyższy deficyt, a zarazem potrzeby inwestycyjne są widoczne w gminach, takich jak: Lubenia, Chmielnik oraz Czudec. Najniższy udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej jest zauważalny w gminach: Czudec, Tyczyn oraz Chmielnik. Pomimo, iż najniższy wskaźnik skanalizowania wynosi 44,3%, wciąż na terenie ROF istnieją potrzeby w zakresie zapewnienia dostępności do sieci kanalizacji sanitarnej. Nieadekwatny poziom gazyfikacji w stosunku do potrzeb odnotowano w gminie Lubenia, Tyczyn oraz Chmielnik.

Tabela 3 Liczba ludności korzystającej z infrastruktury technicznej – stan na 2015 rok

	Wodociągi	Kanalizacja	Gaz
Gmina Boguchwała	16 516	17 072	18 448
Gmina Chmielnik	4 504	4 099	1 412
Gmina Czarna	9 910	8 278	11 519
Gmina Czudec	5 220	7 198	5 774
Gmina Głogów Małopolski	16 046	13 676	19 528
Gmina Krasne	9 955	9 353	9 936
Gmina Lubenia	4 437	2 544	2 829
Gmina Łańcut	16 378	17 494	17 821
Miasto Łańcut	19 425	17 228	19 812
Gmina Miasto Rzeszów	176 399	169 336	181 709
Gmina Świlcza	13 897	13 879	16 266
Gmina Trzebownisko	19 561	17 247	20 958
Gmina Tyczyn	7 707	6 629	7 083
Suma korzystających	319 955	304 033	333 095

Źródło: dane GUS, 2015

Grafika 2 Odsetek mieszkańców gmin ROF korzystających z instalacji wodociągowej [%]

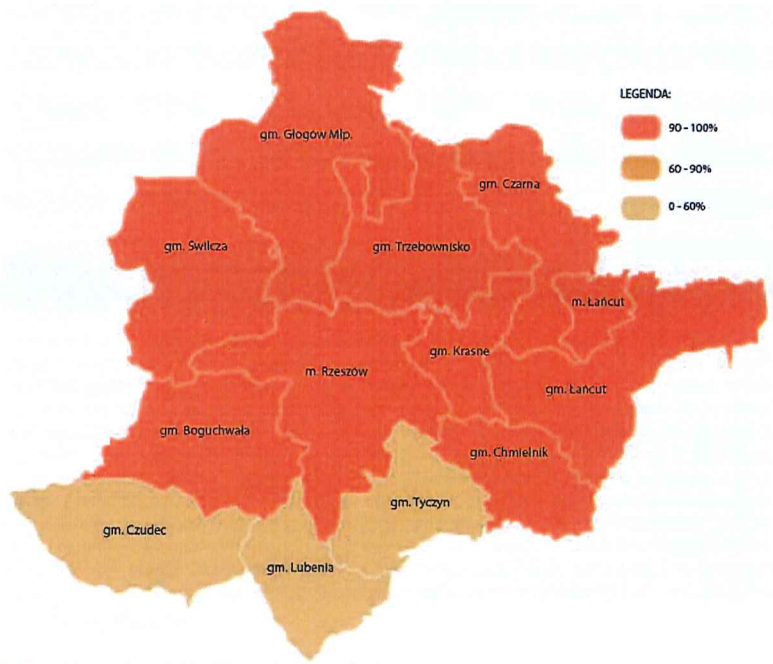

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W zakresie infrastruktury wodociągowej na terenie gmin tworzących ROF dostrzega się znaczne dysproporcje. Pas gmin ulokowanych na południu ROF cechuje się najbardziej widocznym zapóźnieniem w tym zakresie, które implikuje potrzebę zintegrowanej interwencji. W latach 2013-2016 liczba podłączeń wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na terenie ROF zwiększyła się o 4 728 szt. Poniższa tabela prezentuje porównanie danych z lat 2013-2016.

Tabela 4 Połączenia wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w [szt.]

Gmina	2013	2014	2015	2016
Gmina Boguchwała	4576	4 672	4 816	4 945
Gmina Chmielnik	343	378	382	388
Gmina Czarna	3 261	3 299	3 348	3 403
Gmina Czudec	1 089	1 133	1 280	1 562
Gmina Głogów Małopolski	4 947	5 034	5 128	5 268
Gmina Krasne	2 732	2 830	2 958	3 084
Gmina Lubenia	803	805	853	874
Gmina Łańcut	3 374	3 417	5 691	5 804

Gmina	2013	2014	2015	2016
Miasto Łańcut	5 460	5 580	3 448	3 525
Gmina Miasto Rzeszów	17 885	18 327	18 842	19 335
Gmina Świlcza	4 832	4 926	5 062	5 157
Gmina Trzebownisko	5 962	6 022	6 238	6 364
Gmina Tyczyn	2 260	2 378	2 490	2 543
Łącznie	57 524	58 801	60 536	62 252

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Grafika 3 Odsetek mieszkańców gmin ROF korzystających z instalacji kanalizacyjnej [%]

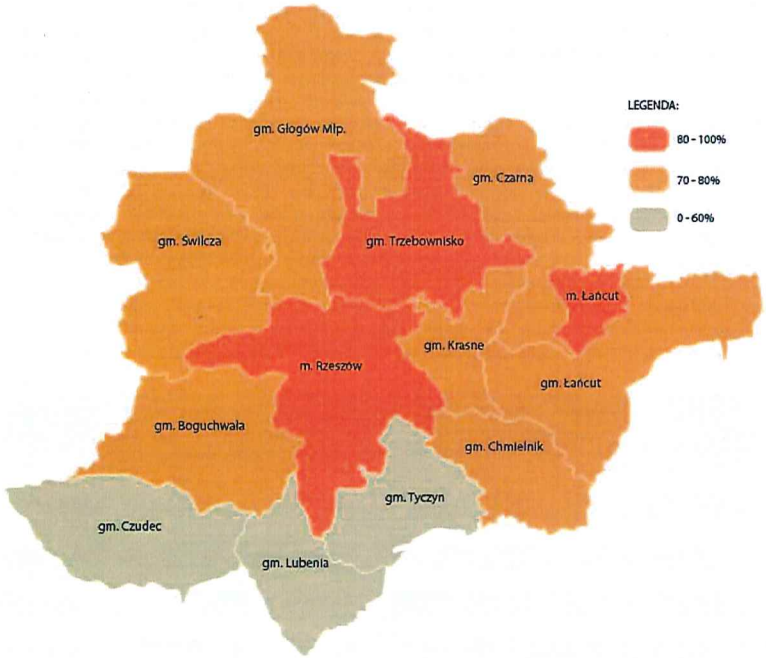

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Deficyty w zakresie skanalizowania terenu ROF analizowane w wymiarze przestrzennym ogniskują się na południu ROF. Zdecydowanie najkorzystniej w tym zakresie wygląda sytuacja na terenach miejskich. Widoczna jest zatem, potrzeba realizacji przedsięwzięć ukierunkowanych na uporządkowanie gospodarki ściekowej, umożliwiających ograniczenie dysproporcji w dostępności do kanalizacji sanitarnej na terenie gmin ROF.

W poniższej tabeli dokonano syntetycznego zestawienia gmin tworzących ROF w odniesieniu do funkcjonujących na ich terenie oczyszczalni ścieków. Liczba zlokalizowanych w regionie obiektów wynosi 22, natomiast łączna liczba osób korzystających z oczyszczalni to 322 700.

Tabela 5 Przemysłowe i komunalne oczyszczalnie ścieków – dane za rok 2016

	Liczba oczyszczalni [szt.]	Przepustowość [m³/doba]	Ludność korzystająca [osoby]
Gmina Boguchwała **	1	150	16 008
Gmina Chmielnik	2	862	6 270
Gmina Czarna	1	1 602	10 947
Gmina Czudec	1	720	4 920
Gmina Głogów Małopolski	3	5 530	15 729
Gmina Krasne	1	650	10 866
Gmina Lubenia	1	700	5 080
Gmina Łańcut*	0	0	21 504
Miasto Łańcut	1	600	17 306
Gmina Miasto Rzeszów	7	67 693	184 898
Gmina Świlcza	1	1 980	16 278
Gmina Trzebownisko	3	5 189	19 351
Gmina Tyczyn**	0	0	9 272
Łącznie	22	6 590	338 429

*- na terenie gminy nie są zlokalizowane oczyszczalnie ścieków, jednakże mieszkańcy są włączeni do systemu oczyszczalni znajdującej się w Mieście Łańcut
**- mieszkańcy gminy Tyczyn i Boguchwała są włączeni do systemu oczyszczalni znajdującej się w Rzeszowie

Źródło: dane GUS, 2016

Zaprezentowane dane dotyczące infrastruktury technicznej w poszczególnych gminach wskazują na jej zróżnicowany poziom rozwoju na terenie ROF. Pociąga to za sobą konieczność przeprowadzenia szeregu inwestycji, zwłaszcza w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. Są one szczególnie pożądane na terenie aglomeracji rzeszowskiej (w rozumieniu sformułowanym w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych), gdyż takie działania stanowią podstawę do rozwoju wszelkich innych obszarów, w tym w szczególności gospodarki (wpływają na umiejscowienie w danej lokalizacji nowych przedsiębiorstw) czy rozwoju funkcji turystycznych (np. zagospodarowanie turystyczne zlewni Wisłoka, pod warunkiem zapewnienia czystości jego wód). Odpowiednio rozwinięta infrastruktura techniczna poprzez zaspokojenie potrzeb mieszkańców warunkuje lepszą jakość życia, decydując o ogólnej atrakcyjności osiedleńczej danego obszaru. Jest to szczególnie istotne w kontekście postępującego wzrostu liczby mieszkańców na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego i związanej z tym konieczności zapewnienia im dogodnych warunków życiowych.

Szczegółowa diagnoza oraz analiza kierunków działań związanych z gospodarką wodno-ściekową na terenie ROF stanowi przedmiot opracowania pn. „Studium programowo-przestrzenne gospodarki wodno-ściekowej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego", w którym ujęto między innymi tematy związane z budową, rozbudową, modernizacją, wymianą lub zamknięciem oczyszczalni ścieków, obiektów/instalacji gospodarki osadami ściekowymi, przepompowni ścieków, sieci kanalizacyjnej dla poszczególnych terenów ROF, przyłączy kanalizacyjnych, ujęć wody, stacji uzdatniania wody, sieci wodociągowej, przyłączy wodociągowych.

Infrastruktura komunikacyjna

Obecny układ drogowy ROF jest silnie warunkowany krzyżującymi ciągami tranzytowymi dróg, do których poza wskazaną autostradą A4 i planowaną drogą ekspresową S-19 – należą drogi krajowe:

- DK 94 – droga krajowa przebiegająca od granicy polsko-niemieckiej (Zgorzelec) do przejścia granicznego z Ukrainą w Korczowej (równoległa do autostrady A4 stanowiącej kluczową arterię komunikacyjną należącą sieci TEN-T),
- DK 9 (E371) – droga krajowa prowadząca z Radomia do węzła autostrady A4 Rzeszów Północ,

- DK 19 – droga krajowa we wschodniej Polsce o długości 479 km, prowadząca z Kuźnicy Białostockiej do Barwinka, przebiegająca południkowo przez województwo podkarpackie (w tym teren ROF). Zamieszczona poniżej mapka układu komunikacyjnego ROF przedstawia główne szlaki komunikacyjne (zarówno istniejące, jak i projektowane).

Grafika 4 Mapka układu komunikacyjnego ROF

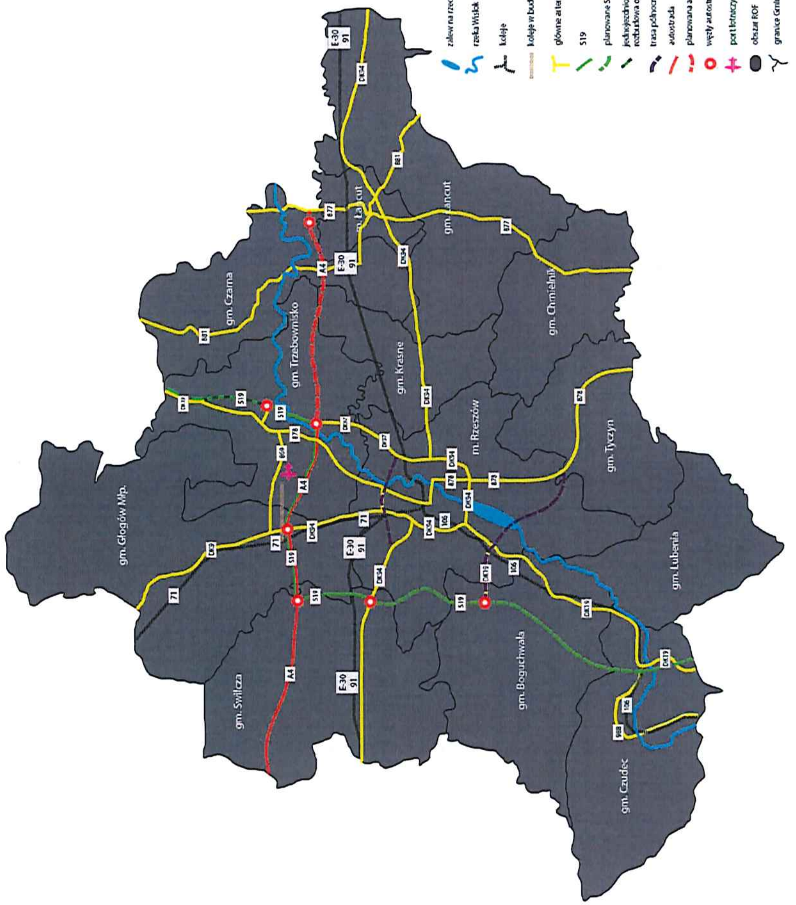

Źródło: opracowanie własne

Tabela 6 Infrastruktura drogowa – kilometraż dróg przebiegających przez teren gmin ROF

	Drogi krajowe (km)	Drogi wojewódzkie (km)	Drogi powiatowe (km)	Drogi gminne (km)	Drogi wewnętrzne (km)
	Podmiot odpowiedzialny za utrzymanie				
Gmina Boguchwała	-	-	-	122,287	179,125
	GDDKiA*	-	ZDP*** w Rzeszowie	Gmina Boguchwała	-
Gmina Chmielnik	-	7	30	41	60
	-	PZDW**	ZDP w Rzeszowie	Gmina Chmielnik	-
Gmina Czarna	0,8	19,7	32,6	36,6	43
	-	PZDW	ZDP w Łańcucie	Gmina Czarna	-
Gmina Czudec	7,9	8,9	31,8	62,255	bd.
	GDDKiA	PZDW	ZDP w Strzyżowie	Gmina Czudec	-
Gmina Głogów Małopolski	10,3	2,2	-	110,467	b.d.
	GDDKiA	PZDW	ZDP w Rzeszowie	Gmina Głogów Młp.	-
Gmina Krasne	4,3	-	57,8	29,4	36,2
	GDDKiA	-	ZDP w Rzeszowie	Gmina Krasne	-
Gmina Lubenia	-	-	26,5	43	-
	-	-	ZDP w Rzeszowie	Gmina Lubenia	-
Gmina Łańcut	13,8	10,9	45,5	49,5	120
	GDDKiA	PZDW	ZDP w Łańcucie	Gmina Łańcut	Gmina Łańcut
Miasto Łańcut	4,8	7,9	16,8	40	20
	GDDKiA	PZDW	ZDP w Łańcucie	Miasto Łańcut	Miasto Łańcut
Gmina Miasto Rzeszów	23,383	8,034	135,581	138,418	236,709
	Wszystkie drogi – Miejski Zarząd Dróg w Rzeszowie				
Gmina Świlcza	26,94		50,9	120,83	25,64
	GDDKiA	-	ZDP w Rzeszowie	Gmina Świlcza	-
Gmina Trzebownisko	13,9	16	45	47	239
	GDDKiA	PZDW	ZDP w Rzeszowie	Gmina Trzebownisko	-
Gmina Tyczyn	-	8,792	29,043	98,342	11,5
	-	PZDW	ZDP w Rzeszowie	Gmina Tyczyn	Gmina Tyczyn
Suma	106,123	89,426	501,524	939,099	971,174

*- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

**- Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich

***-Zarząd Dróg Powiatowych

Źródło: dane gmin ROF, 2016

Kluczowe z perspektywy lokalnych powiązań komunikacyjnych są zwłaszcza sieci dróg gminnych oraz powiatowych. Szczególnie istotne są połączenia międzygminne oraz szlaki komunikacyjne łączące funkcjonujące oraz planowane strefy aktywności gospodarczej. Powyższa tabela przedstawia zestawienie infrastruktury drogowej w podziale na gminy tworzące ROF, wraz z podmiotami odpowiedzialnymi za jej utrzymanie. Główne potrzeby inwestycyjne są widoczne na poziomie dróg gminnych oraz powiatowych, które determinują spoistość komunikacyjną całego ROF, wpływają

na możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego oraz dostępność transportową terenu ROF (zarówno w skali mikro, jak i szerzej w skali całego województwa, a nawet kraju). Łączna długość dróg powiatowych przebiegających przez teren ROF wynosi 501,524 km, a dróg gminnych 939,099 km. W odniesieniu do dróg krajowych oraz wojewódzkich łączny ich przebieg przez ROF wynosi odpowiednio: 106,123 km 89,426 km . Ze względu na długość dróg poszczególnych kategorii, jak również możliwości inwestycyjne gmin oraz powiatów w zakresie modernizacji infrastruktury transportowej dostrzega się, jako szczególnie istotną, konieczność poprawy komunikacji międzygminnej w większości opartej o sieć dróg gminnych i powiatowych. Wspomniany system drogowy jest również kluczowy w perspektywie wzrostu gospodarczego ROF. Regionalna sieć drogowa ROF wymaga również konsekwentnego włączania do sieci TEN-T (w przypadku omawianego regionu należy wskazać na autostradę A4 jako kluczową arterię komunikacyjną tej sieci).

Istotnym elementem wskazującym na konieczność inwestycji w sieć drogową w zakresie poprawy komunikacji międzygminnej oraz zwiększenia dostępności stref aktywności gospodarczej jest wskaźnik gęstości sieci drogowej na terenie ROF. Na poniższym wykresie przedstawiono zmienne w odniesieniu do dróg gminnych i powiatowych zlokalizowanych w poszczególnych gminach ROF, jak również współczynniki skalkulowane dla całego ROF, województwa podkarpackiego oraz całego kraju.

Wykres 13 Gęstości sieci dróg gminnych i powiatowych w gminach ROF [km/100km²]

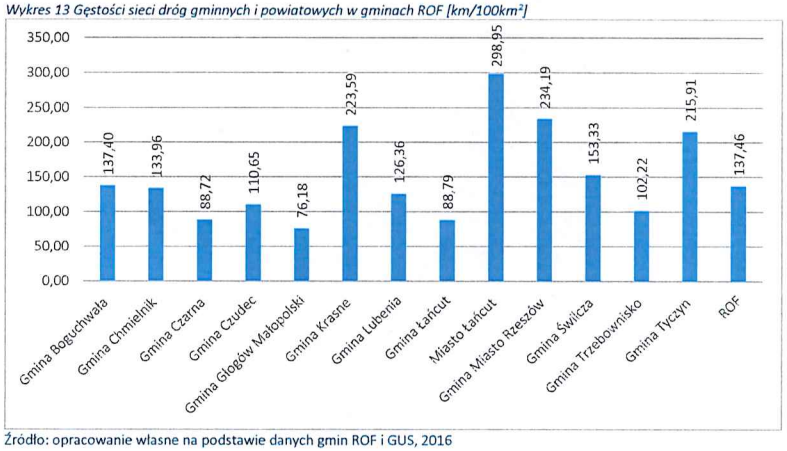

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gmin ROF i GUS, 2016

Powyższe dane na temat gęstości sieci dróg gminnych i powiatowych w obrębie ROF są znacząco wyższe w porównaniu z danymi notowanymi w skali województwa oraz ogólnopolskimi, niemniej jednak przemysłowy charakter regionu wymusza konieczność podjęcia działań inwestycyjnych głównie w zakresie modernizacji istniejących dróg oraz rozbudowy połączeń międzygminnych (wprost wpływających na integralność terytorialną ROF). Polska sieć drogowa jest rozproszona, a jej gęstość i dostępność znacznie odbiega od standardów unijnych. Gęstość polskiej sieci drogowej wynosi około 65,4 km na 100 km² wszystkich dróg, co stanowi mniej więcej połowę poziomu w państwach UE – 111,8. Po wyłączeniu dróg gminnych, gęstość wynosi zaledwie 12,3 km na 100 km2, znacznie mniej niż średnia w UE kształtująca się na poziomie 43,3.

Grafika 5 Gęstość sieci dróg gminnych i powiatowych w gminach ROF

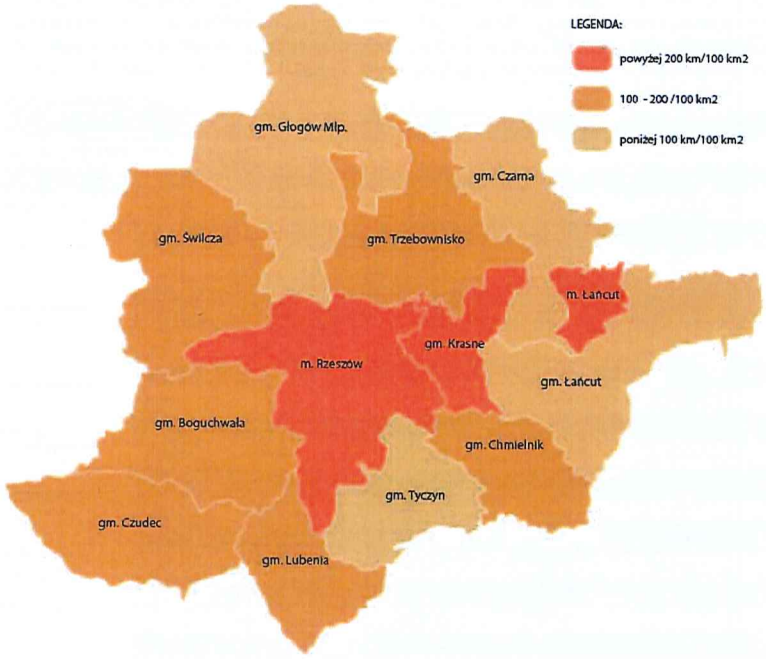

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS

Gęstość dróg jest zasadniczym czynnikiem determinującym dostępność transportową danego obszaru, co wpływa również na ocenę jego atrakcyjności. Do opisania atrakcyjności danego obszaru jako celu podróży służy szereg wskaźników, w tym m.in. Wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transportowej (WMDT), który jest wskaźnikiem multimodalnym i poza transportem drogowym uwzględnia również transport kolejowy, lotniczy i wodno-śródlądowy. Ponieważ prowadzone dotychczas badania i obliczenia wskaźnika nie odnoszą się do poziomu gmin, w niniejszym opracowaniu odnieść się można jedynie do WMDT dla Województwa Podkarpackiego, który w roku 2011 wyniósł 0,2755, co stanowi 82,3% średniej krajowej. WMDT dla województwa podkarpackiego jest jednym z najniższych w Polsce (miejsce 12 pośród 16 województw).

Na powyższym wskaźniku opiera się z kolei ocena dostępności potencjałowej obszaru. Jest to dostępność mierzona możliwością zajścia interakcji pomiędzy źródłem podróży a zbiorem celów podróży; zakłada się, że wraz z wydłużaniem się czasu lub kosztu podróży atrakcyjność celu podróży maleje, ponieważ uczestnik ruchu jest bardziej skłonny do podróżowania na krótsze niż dłuższe odległości; charakter spadku atrakcyjności celu podróży wraz z wydłużaniem się odległości obrazuje tzw. Funkcja oporu przestrzeni. Poniższa tabela przedstawia rozkład wskaźnika dostępności potencjałowej dla ROF.

Tabela 7 Wskaźnik dostępności potencjałowej dla gmin ROF

Wskaźnika dostępności transportowej (potencjałowej)	Gmina ROF
40-49	Gmina Miasto Rzeszów
30-40	Gmina Boguchwała, Gmina Krasne, Gmina Łańcut, Miasto Łańcut, Gmina Świlcza, Gmina Trzebownisko
20-30	Gmina Czudec, Gmina Lubenia, Gmina Tyczyn
10-20	Gmina Chmielnik, Gmina Czarna, Gmina Głogów Małopolski

Źródło: Ocena wpływu projektów drogowych realizowanych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na zwiększenie dostępności transportowej województw. Opracowanie PAN IgiPZ 2012 r.

Potencjałowa dostępność transportowa województwa podkarpackiego spada wraz z oddalaniem się od stolicy Miasta Rzeszowa stanowiącego rdzeń Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Zgodnie z terytorialnym charakterem niniejszej Strategii kluczowym czynnikiem wpływającym na rozwój gospodarczy regionu jest wzrost dostępności transportowej, która wprost przekłada się na atrakcyjność osiedleńczą oraz inwestycyjną ROF. Dostępność komunikacyjna ROF stanowi istotny czynnik potencjału rozwojowego. W ostatnich latach obserwujemy stałą tendencję wzmacniającą sieć powiązań komunikacyjnych, głównie w zakresie infrastruktury drogowej. Rozwój układu drogowego ROF nie nadąża jednak za rozwojem gospodarczym regionu oraz wrastającym natężeniem ruchu, co powoduje niewydolność i stanowi istotny obszar potrzeb inwestycyjnych gmin. W zasadniczej części budowa dróg ekspresowych nie weszła w fazę realizacji (niemniej jednak znajdują się w regionalnych i krajowych planach inwestycyjnych). Co ważne autostrada A4 została oddana w całości do użytku 20 października 2016 roku. Autostrada A4 to najdłuższa autostrada w Polsce o długości 672,75 km prowadząca z zachodu na wschód przez południową Polskę Jest częścią drogi międzynarodowej E40 oraz E462 na odcinku Mysłowice – Balice. Kontynuując bieg niemieckiej autostrady A4 z kierunku Drezna, na terenie Polski przebiega od granicy z Niemcami w Jędrzychowicach koło Zgorzelca poprzez Wrocław, Opole, Katowice, Kraków, Rzeszów do przejścia granicznego na Ukrainę Korczowa – Krakowiec. Autostrada A4 jest drugą (po drodze S7) najdłuższą drogą szybkiego ruchu w Polsce. Oddana autostrada A4 z jednej strony jest kołem zamachowym wpływającym na dynamiczny rozwój gospodarczy ROF, z drugiej natomiast implikuje wyzwania infrastrukturalne polegające na dostosowaniu układu sieci dróg lokalnych i regionalnych oraz skomunikowanie ich ze szlakiem autostradowym. Ponadto, w dalszym ciągu problemem pozostaje brak bezpośredniego połączenia stolicy województwa podkarpackiego (a zarazem miasta rdzeniowego ROF) z Warszawą, za pomocą drogi ekspresowej. Droga ekspresowa przez Radom jest najbardziej optymalną biorąc pod uwagę natężenie ruchu na drodze nr 9 i wybudowaną już drogę ekspresową Warszawa-Radom. Należy dążyć do budowy dwujezdniowej drogi ekspresowej S-9 Radom-Rzeszów. Wyzwania związane z zapewnieniem funkcjonalnej sieci drogowej ROF bezpośrednio wpływają na wzrost atrakcyjności gospodarczej regionu oraz standard życia mieszkańców.

Analizując sytuacje komunikacyjną na terenie ROF należy także mieć na uwadze mankamenty ujęte w „Studium rozwoju transportu publicznego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego", w którym wskazano przede wszystkim na niedostateczny stan techniczny poszczególnych elementów infrastruktury. Kwestia ta dotyczy przede wszystkim transportu drogowego. Sieć drogowa wymaga modernizacji ze względu na stan techniczny nawierzchni i obiektów inżynieryjnych, tak by poszczególne drogi posiadały parametry odpowiednie do swojej funkcji i klasy oraz do sukcesywnie wzrastającego natężenia ruchu. Obecny zły stan techniczny znaczącego odsetka dróg, przejawiający się w braku odpowiednich parametrów technicznych oraz wprowadzonych ograniczeniach prędkości, rzutuje na brak odpowiedniej drożności, a przede wszystkim na bezpieczeństwo podróży. Minusem obecnej infrastruktury drogowej jest zauważalna, pomimo przeprowadzonych inwestycji, niska przepustowość odcinków wylotowych z Rzeszowa (szczególnie istotna w tym kontekście jest droga S-19, wymagająca niezbędnej rozbudowy o drugą jezdnię na odcinku Jasionka - Sokołów Małopolski Północ).

Ponadto na terenie ROF zanotowano jedne z największych natężeń ruchu. W szczególności sytuacja ta dotyczyła dróg wylotowych z Rzeszowa: DK 94, DK 19, oraz DK 9. Na drogach tych zanotowano także skokowy wzrost ruchu w stosunku do badania z 2005 roku. W szczególności największy wzrost natężenia ruchu zanotowano na następujących odcinkach dróg:

- nr 19, odcinek Stobierna – Rzeszów – 31%;
- nr 9, Rzeszów – Babica – 28% - na podstawie Zarządzenia GDDKiA z dnia 12 lutego 2014 r., przebieg drogi krajowej nr 9 został skrócony do węzła autostradowego Rzeszów-Północ, a przebieg drogi krajowej nr 19 został wydłużony do byłego przejścia granicznego ze Słowacją w Barwinku. Tak więc od Rzeszowa do granicy ze Słowacją, przebieg trasy europejskiej E371 pokrywa się z DK19, a nie jak do tej pory z DK9;
- nr 19, Sokołów Młp. – Stobierna – 27%;
- nr 9, Kolbuszowa – Głogów Młp. – 27%;
- nr 9, Głogów Młp. – Rzeszów – 25%.

Wskazane w badaniu z 2010 r. szybko rosnące natężenie ruchu na najważniejszych drogach ROF w stosunku do pomiarów z lat poprzednich potwierdza jego kluczowe położenie w sieci drogowej województwa, jednocześnie wskazując na kurczącą się przepustowość wymagającą przeprowadzenie znaczących inwestycji drogowych.

Rozwój sieci dróg jest widoczny w porównaniu do opisywanej powyżej gęstości poszczególnych rodzajów dróg w województwie na przestrzeni lat. Zauważany postęp nie jest jednakże zadowalający. Jakkolwiek bowiem łączna długość dróg rośnie, nie jest to skala odpowiednia do zapotrzebowania, przejawiającego się we wzrastającym natężeniu ruchu. Przede wszystkim główną słabością sieci drogowej jest jej jakość i stan techniczny. Pomimo bowiem prowadzonych remontów i przebudów, jest on niezadowalający. Sieć drogowa wymaga modernizacji ze względu na stan techniczny nawierzchni i obiektów inżynieryjnych, tak aby poszczególne drogi posiadały parametry odpowiednie do swojej funkcji i klasy oraz do sukcesywnie wzrastającego natężenia ruchu. Obecny zły stan techniczny dużej ich liczby, przejawia się w braku odpowiednich parametrów technicznych oraz wprowadzenia ograniczeń prędkości, co rzutuje na brak odpowiedniej drożności, a przede wszystkim na bezpieczeństwo podróży.

W zakresie liczby odnotowanych wypadków, prezentowane statystyki wskazują na utrzymywanie się względnie stałej ich liczby. W powiecie rzeszowskim notuje się stosunkowo najwyższą w odniesieniu do analizowanego obszaru liczbę wypadków drogowych oraz liczbę osób rannych w wypadkach wyrażoną w liczbach bezwzględnych.

Tabela 8 Wypadki w powiatach ROF w latach 2014-2016

Jednostka terytorialna	Wypadki			Ofiary śmiertelne			Ranni		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
RZ KMP Rzeszów	642	640	653	20	12	28	783	820	828
RZ KPP Łańcut	57	52	67	4	1	8	69	59	70
RZ KPP Strzyżów	38	48	32	10	5	7	57	66	44

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Policji

W nawiązaniu do prezentowanych powyżej zestawień, warto także przytoczyć informacje z opracowań dotyczących statystyk wypadków przygotowanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Rzeszowie, z których wynika, iż zdecydowana większość wypadków w województwie (około 2/3 ogółu) odbywa się przy dobrych warunkach atmosferycznych. Do blisko 80% wszystkich wypadków dochodzi w obszarze zabudowanym, a tylko co piąty wypadek ma miejsce poza obszarem zabudowanym, przy czym aż 45% wszystkich ofiar śmiertelnych na terenie województwa ginie w wypadkach poza obszarem zabudowanym. Ponadto około 87% wypadków w latach 2013-2014 miało miejsce na drogach jednojezdniowych dwukierunkowych, czyli drogach najpowszechniej występujących na terenie ROF. Autorzy raportu wskazują, iż koncentracja większości wypadków na prostych odcinkach dróg jednojezdniowych dwukierunkowych oraz powiązanie tego z najczęstszymi przyczynami wypadków powodowanych przez kierujących (niedostosowanie prędkości do warunków ruchu, nieprawidłowe wykonywanie manewrów) świadczy o niedostosowaniu infrastruktury drogowej do wzrastającego natężenia ruchu. Uwagę zwrócono także na fakt, iż wypadki drogowe z udziałem osób pieszych należą do najtragiczniejszych w skutkach. Sytuacje takie wynikają m.in. z nieprzestrzegania przez pieszych podstawowych zasad bezpieczeństwa, a z punktu widzenia inżynierii ruchu z braku oddzielenia ruchu

pieszego i kołowego w rejonach dróg pozamiejskich. Niebagatelne znaczenie dla bezpieczeństwa pieszych ma także brak lub niedostateczne oświetlenie dróg w porze wieczorowo-nocnej (zwłaszcza w obszarze niezabudowanym)[2].

Przytoczone dane można także wprost odnieść do sytuacji bezpieczeństwa drogowego na terenie ROF, gdyż dane KW Policji w Rzeszowie korespondują z informacjami prezentowanymi w „Studium rozwoju transportu publicznego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego" przygotowanym przez Zespół Doradców Gospodarczych TOR w 2015 r. Na podstawie przeprowadzonej analizy stanu bezpieczeństwa na drogach ROF, zidentyfikowano zatem zarówno konieczność poprawy stanu jakości dróg, a także ich liczby i drożności, jak i potrzebę rozwijania oraz budowy infrastruktury towarzyszącej wpływającej na poprawę bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego.

Teren ROF stanowi również ważny węzeł komunikacji kolejowej zarówno dla połączeń krajowych jak również międzynarodowych (warto zwrócić uwagę na inwestycje Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego w zakresie modernizacji linii kolejowych, które w założeniu mają pozwolić na stworzenie skutecznej i efektywnej alternatywy dla transportu drogowego – zarówno osobowego jak i towarowego). Układ komunikacji kolejowej stanowi dogodne połączenie z zachodnią częścią kraju (Małopolska, Górny oraz Dolny Śląsk) oraz wschodem (przejście graniczne w Medyce). Kluczowym połączeniem kolejowym przebiegającym przez ROF jest linia kolejowa E 30 wchodząca w skład III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego łączącego Niemcy, Polskę i Ukrainę. Ponadto przez teren ROF przebiegają trzy istotne dla komunikacji regionalnej linie kolejowe (stacją węzłową jest Rzeszów Główny):

- Linia nr 71 Rzeszów Główny – Tarnobrzeg Ocice (wertykalnie wytyczona trasa w kierunku Warszawy),
- Linia nr 91 Kraków Główny – Medyka (horyzontalnie biegnąca część trasy E 30),
- Linia nr 106 Rzeszów Główny – Jasło.

W kontekście działań ukierunkowanych na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych istotnym aspektem jest promocja transportu publicznego oparta o wykorzystanie istniejących linii kolejowych. Warto w tym miejscu podkreślić działania Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego zmierzające do utworzenia Podmiejskiej Kolei Aglomeracyjnej. Co ważne, założenia rozwoju tej formy transportu zostały wyartykułowane w *Wstępnej Koncepcji Wdrożenia Podmiejskiej Kolei Aglomeracyjnej,* w której wskazano na potrzebę współpracy w tym zakresie pomiędzy samorządem wojewódzkim a gminami ROF, co umożliwi uzyskanie efektu synergii, warunkującego efektywność inwestycji.

Z perspektywy dostępności komunikacyjnej terenu ROF istotną rolę pełni Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka. Należy podkreślić konieczność skomunikowania lotniska od strony północnej, co pozwoli odciążyć DK 9 od strony Głogowa Małopolskiego oraz poprawi dojazd do strefy aktywności gospodarczej związanej z Podkarpackim Parkiem Naukowo- Technologicznym Aeropolis. Co istotne, może to doprowadzić do zmniejszenia natężenia ruchu przy węźle autostradowym Rzeszów - Północ – co bezpośrednio wpłynie na drożność regionalnego systemu transportowego. Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka zajmuje siódme miejsce w Polsce pod względem liczby obsłużonych pasażerów (693 564 w 2017 roku, wzrost o 41,2% w stosunku do 2011 roku). W styczniu 2018 roku odnotowano przyrost liczby korzystających z lotniska, który wyniósł blisko 53% w stosunku do analogicznego okresu w 2013 roku (liczba korzystających wzrosła z 32 471 do 50 040 osób w omawianym okresie). Lotnisko jest położone 10 km od centrum Rzeszowa, w bezpośrednim sąsiedztwie autostrady A4, co stanowi dodatkowy atut oraz szansę rozwojową. Istotnym czynnikiem wpływającym na potencjał rozwojowy lotniska jest planowana budowa połączenia kolejowego z Rzeszowem (aktualnie dotarcie do lotniska jest możliwe dzięki skorzystaniu z oferty MPK, ZGPKS, regionalnych przedsiębiorstw taksówkowych czy też prywatnych wypożyczalni samochodów). Warto zwrócić uwagę na mocne tradycje regionu w branży lotniczej, funkcjonowanie „Doliny Lotniczej" oraz prężne działanie Politechniki Rzeszowskiej kształcącej pilotów lotnictwa cywilnego. Wspomniane czynniki tworzą wysoki potencjał rozwojowy Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka. W kontekście widocznego wzrostu liczby korzystających należy

[2] Za „Analiza stanu bezpieczeństwa i porządku w ruchu drogowym na terenie województwa podkarpackiego w 2013 roku" Komenda Wojewódzka Policji w Rzeszowie.

nadmienić, że według ekspertów z Międzynarodowego Zrzeszenia Przewoźników Powietrznych IATA realną granicą rentowności jest obsługiwanie przynajmniej 1 mln pasażerów rocznie. Lotnisko w Jasionce posiada adekwatny potencjał oraz zasoby (głównie wykwalifikowaną kadrę pracowniczą) pozwalające na osiągnięcie pułapu rentowności. Przykładem dobrych praktyk ukierunkowanych na rozwój lotniska jest podpisanie umowy intencyjnej w kwestii podjęcia współpracy oraz możliwości przewozu ładunków lotniczych (CARGO) pomiędzy międzynarodowym lotniskiem Miami a Portem Lotniczym Rzeszów-Jasionka, co umożliwia otwarcie na rynki Stanów Zjednoczonych, Ameryki Łacińskiej i Europy Środkowej. Podpisany 8 listopada 2013 roku dokument zakłada: wymianę doświadczeń w działaniach technologicznych, operacyjnych i handlowych, wzajemną promocję oraz ustanowienie wspólnej polityki w odniesieniu do międzynarodowych portów lotniczych i organizacji lotniczych. Port lotniczy jest regularnie obsługiwany przez LOT, Lufthansa, Ryanair. . Po modernizacji w 2012 roku lotnisko w Jasionce posiada nowoczesny terminal i drugi w kraju co do długości, pas startowy. Obecnie port obsługuje stałe połączenia do następujących miast: Warszawa-Chopin, Tel Awiw-Ben Gurion, Monachium, Bristol, Dublin, East Midlands, Londyn-Luton, Londyn-Stansted, Manchester, Glasgow-Prestwick, Nowy Jork Ponadto lotnisko w Jasionce posiada w swojej ofercie liczne sezonowe loty czarterowe do miejsc atrakcyjnych turystycznie, takich jak: Burgas, Korfu, Ateny.

Omawiane i diagnozowane zagadnienia w podrozdziale dotyczą bardzo istotnego czynnika rozwojowego jakim jest infrastruktura transportowa i komunikacyjna. Cześć przedsięwzięć ogniskujących się wokół wdrażania rozwiązań niskoemisyjnych będzie częścią interwencji ZIT, natomiast zasadnicza grupa projektów ze względu na swój charakter niewpisujący się do ZIT jest wylistowana poniżej (wskazane projekty są bardzo ważne dla wzmacniania dynamiki rozwoju gospodarczego ROF – głównie w wymiarze wzmacniania dostępności transportowej).

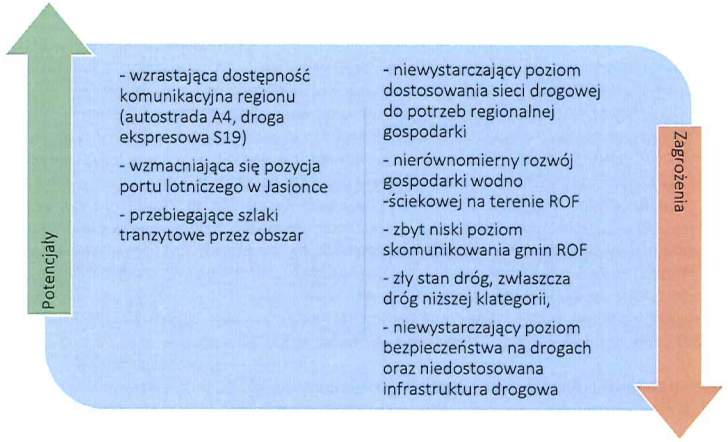

4.4 Infrastruktura mieszkaniowa

W odniesieniu do gospodarki mieszkaniowej obserwujemy stały wzrost liczby mieszkań na terenie ROF. Według danych GUS w 2016 roku liczba oddanych do użytkowania lokali mieszkalnych wyniosła 3 821, co w porównaniu do roku 2014 stanowi przyrost o 1 403 obiekty oraz o 1 434 obiekty względem roku 2012. Poza Miastem Rzeszowem najwyższą dynamikę wzrostową analizowanej zmiennej odnotowano w Gminie Boguchwała.

Wykres 14 Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w gminach ROF w 2012, 2014 i 2016 – porównanie

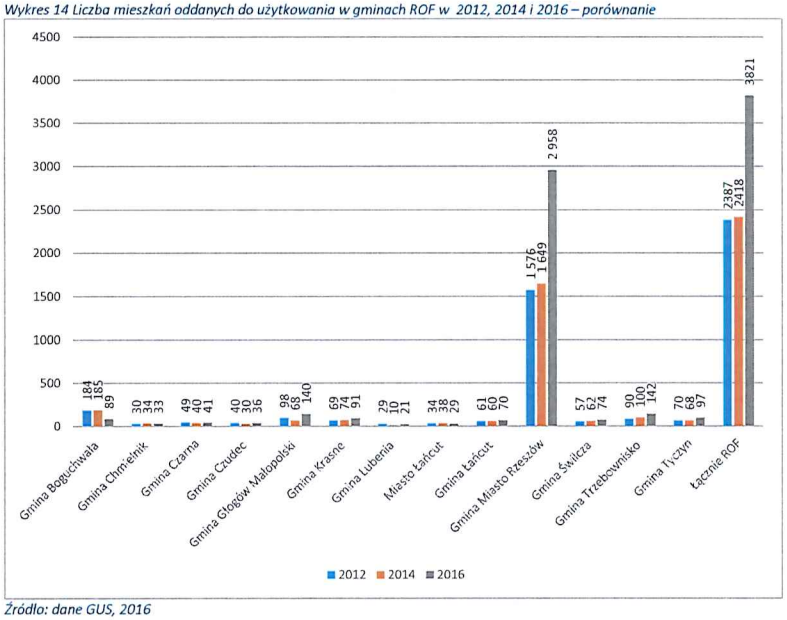

Źródło: dane GUS, 2016

Zmienne związane z budownictwem mieszkaniowym, a co za tym idzie z liczbą oddawanych do użytku mieszkań, są wskaźnikami obrazującymi rzeczywistą dynamikę regionalnej gospodarki. W odniesieniu do ROF obserwujemy konsekwentny i stały przyrost liczby oddawanych mieszkań, co potwierdza wykazaną w niniejszym opracowaniu pozytywną dynamikę zmiennych demograficznych, popartą wzrastającą atrakcyjnością osiedleńczą i inwestycyjną ROF na tle województwa podkarpackiego. Z przedstawionych danych wynika, że mieszkalnictwo w regionie posiada adekwatny potencjał, pozwalający na budowanie trwałej przewagi konkurencyjnej ROF w oparciu o sektor budownictwa mieszkaniowego, jako jednego z istotnych elementów składowych jego gospodarki.

Przeciętny metraż mieszkań w ROF jest znacząco wyższy od wskaźników wojewódzkich oraz ogólnopolskich. Najwyższe przeciętne osiągają gminy wiejskie takie jak Trzebownisko czy Krasne oraz miejsko-wiejskie: Boguchwała, Głogów Małopolski i Tyczyn. Niższa przeciętna powierzchnia mieszkań w Rzeszowie wynika z funkcjonowania dużej liczby wielokondygnacyjnych budynków mieszkalnych oraz osiedli tego typu. Jednocześnie liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na terenie ROF jest niższa od wskaźników wojewódzkich oraz krajowych. Świadczy to o deficycie regionalnej gospodarki mieszkaniowej definiowanej jako niedostateczna podaż na rynku nieruchomości głównie w kontekście korzystnych trendów demograficznych oraz istniejących procesów suburbanizacji. Istotny wpływ na wzmocnienie pozycji osiedleńczej ROF może mieć także planowana na najbliższe lata

inwestycja związana z projektem pn. „Kompleksowa termomodernizacja wielorodzinnych budynków mieszkalnych wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych" w ramach POIiŚ. Realizacja tego i podobnych projektów, może w znacznym stopniu wpłynąć zarówno na poprawę efektywności energetycznej modernizowanych budynków, a przez to obniżenie kosztów eksploatacji i emisyjności obiektów mieszkalnych, co w perspektywie korzystnie wpłynie na stan środowiska naturalnego, poprawę jakości powietrza i pośrednio na stan zdrowia mieszkańców. Odpowiednio przeprowadzona modernizacja może także korzystnie wpłynąć na poprawę estetyki wizualnej zwłaszcza starych, wymagających remontu osiedli, co z kolei może przełożyć się na komfort życia mieszkańców i stanowić jeden z czynników wpływających na podjęcie decyzji o wyborze lokalizacji przez nowych mieszkańców.

Liczba oddawanych do użytku mieszkań konsekwentnie wzrasta, niemniej zasoby mieszkaniowe ROF w tym zakresie są niewystarczające, o czym świadczą chociażby rosnące statystyki liczby podań składanych przez mieszkańców gmin w sprawie uzyskania mieszkania socjalnego lub chronionego.

Tabela 9 Zasoby mieszkaniowe gmin ROF – wskaźniki

Gmina	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania [m²]	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania m²na 1 osobę	Mieszkania na 1000 mieszkańców [szt.]
Gmina Boguchwała	97,0	28,2	290,3
Gmina Chmielnik	93,6	28,8	307,9
Gmina Czarna	93,5	25,7	274,8
Gmina Czudec	94,1	26,3	279,5
Gmina Głogów Małopolski	97,8	28,4	290,4
Gmina Krasne	107,3	31,6	294,5
Gmina Lubenia	85,7	28,5	332,1
Gmina Łańcut	95,3	26,9	281,9
Miasto Łańcut	85,0	28,0	329,1
Gmina Miasto Rzeszów	66,8	27,3	408,8
Gmina Świlcza	94,5	26,2	277,0
Gmina Trzebownisko	101,1	28,9	286,0
Gmina Tyczyn	99,2	29,3	295,0
Średnia dla gmin ROF	93,1	28,0	303,6
Województwo podkarpackie	81,4	25,1	308,2
Średnia ogólnopolska	73,8	27,4	371,3

Źródło: dane GUS, 2016

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie mieszkań chronionych opublikowane zostało w dniu 14 marca 2012 r. Zgodnie z definicją zawartą w rozporządzeniu, mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego. O mieszkanie chronione może ubiegać się osoba, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, może być przyznany pobyt w mieszkaniu chronionym. Powyższe mieszkania mają charakter rotacyjny, a okres na jaki są przydzielane zależy od indywidualnej sytuacji osoby

i możliwości zaspakajania potrzeby mieszkania we własnym zakresie bądź przez miasto (mieszkanie komunalne lub socjalne). Mieszkania socjalne to lokale należące do gmin, spółdzielni lub organizacji pożytku publicznego, które mogą być użyczane/wynajmowane osobom znajdującym się w szczególnej sytuacji życiowej po przystępnej cenie (zwykle wysokość czynszu jest zdecydowanie niższy niż w przypadku cen rynkowych). Przez lokal socjalny należy rozumieć lokal nadający się do zamieszkania ze względu na wyposażenie i stan techniczny, którego powierzchnia pokoi przypadająca na członka gospodarstwa domowego najemcy nie może być mniejsza niż 5 m^2, a w wypadku jednoosobowego gospodarstwa domowego 10 m^2, przy czym lokal ten może być o obniżonym standardzie. Umowę najmu lokalu socjalnego można po upływie oznaczonego w niej czasu przedłużyć na następny okres, jeżeli najemca nadal znajduje się w sytuacji uzasadniającej zawarcie takiej umowy.
Z danych zawartych w opracowaniu Obserwatorium Integracji Społecznej w Rzeszowie wynika, iż w całym województwie podkarpackim liczba lokali socjalnych wynosi nieco ponad 2 tysiące, natomiast liczba oczekujących na mieszkanie socjalne to średnio około 1 358 osób rocznie. Natomiast liczba dostępnych mieszkań chronionych na terenie województwa waha się w okolicach zaledwie 20, przy czym prognozuje się, iż liczba ta jak i zapotrzebowanie na tego typu lokale będzie znacząco rosło w kolejnych latach.

Tabela 10 Liczba mieszkań socjalnych na terenie gmin ROF (2013-2016)

Gmina	2013	2014	2015	2016
Gmina Boguchwała	8	8	9	10
Gmina Chmielnik	0	0	0	0
Gmina Czarna	1	1	1	1
Gmina Czudec	0	0	0	0
Gmina Głogów Młp.	2	2	2	2
Gmina Krasne	2	2	2	2
Gmina Lubenia	0	0	0	0
Gmina Łańcut	1	1	1	1
Miasto Łańcut	25	25	27	28
Gmina Miasto Rzeszów	303	292	284	153
Gmina Świlcza	1	1	1	2
Gmina Trzebownisko	2	2	4	4
Gmina Tyczyn	18	18	18	18
Ogółem ROF	363	352	349	221

Źródło: dane gmin ROF, 2016 r.

W latach 2013-2016 ogólna liczba podań o przyznanie lokalu socjalnego zwiększyła się z 64 do 121. Odwrotną tendencję odnotowano w Rzeszowie, w którym liczba składanych wniosków spadła w odniesieniu do roku bazowego o niemal 40%.

Tabela 11 Liczba wniosków składanych o przyznanie lokali socjalnych na terenie gmin ROF w latach 2013-2016

Gmina	2013	2014	2015	2016
Gmina Boguchwała	13	17	23	27
Gmina Chmielnik	3	1	2	1
Gmina Czarna	0	0	0	0
Gmina Czudec	0	0	0	0
Gmina Głogów Młp.	8	4	9	6
Gmina Krasne	1	4	1	2
Gmina Lubenia	0	0	0	0
Gmina Łańcut	6	4	0	1
Miasto Łańcut	19	14	12	12
Gmina Miasto Rzeszów	82	65	48	49
Gmina Świlcza	7	3	2	1
Gmina Trzebownisko	3	4	6	4
Gmina Tyczyn	4	7	4	18
Ogółem ROF	64	58	59	121

Źródło: dane gmin ROF, 2016

Jak wynika z dostarczonych statystyk gminnych, na chwilę obecną na terenie gmin ROF nie funkcjonują mieszkania chronione. Na chwilę obecną notuje się spadek zainteresowania lokalami socjalnymi, co po części wynika z faktu, iż na terenie gmin ROF rośnie liczba tego typu lokali. Niemniej jednak z czasem zapotrzebowanie na mieszkania socjalne i chronione będzie przybierało na sile, co można wnioskować choćby po stale rosnącej liczbie osób w wieku poprodukcyjnym i zidentyfikowanego w „Diagnozie potrzeb seniorów..." problemu dotyczącego posiadania wystarczającej ilości środków finansowych (w chwili obecnej co piąty senior mieszkający na terenie ROF deklaruje, iż nie posiada wystarczających środków finansowych na zakup podstawowych artykułów spożywczych) oraz potrzeby rozwijania bazy lokali socjalnych.

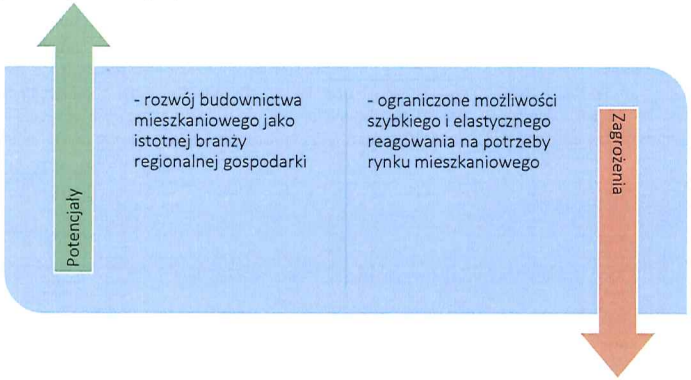

4.5 Transport publiczny

Na terenie ROF działa dwóch organizatorów komunikacji publicznej: Zarząd Transportu Miejskiego w Rzeszowie będący jednostką organizacyjną Miasta Rzeszowa, dla którego operatorem jest Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Rzeszów Sp. z o.o. oraz Związek Gmin Podkarpacka Komunikacja Samochodowa, dla którego operatorem jest PKS w Rzeszowie S.A. (obsługujący gminy Boguchwała, Chmielnik, Czarna, Głogów Małopolski oraz Trzebownisko). Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o. obsługuje następujące gminy na terenie ROF: Rzeszów, Świlcza oraz Tyczyn (część linii komunikuje również gminę Głogów Małopolski – dojazd do strefy aktywności gospodarczej w Rogoźnicy oraz gminę Trzebownisko – dojazd do lotniska i strefy aktywności gospodarczej), a także część gminy Lubenia. 21 maja 2018 r. podpisano umowę o dofinansowanie projektu pn. „Budowa Podmiejskiej Kolei Aglomeracyjnej – PKA: Zakup taboru wraz z budową zaplecza technicznego".
Według danych MPK Rzeszów od 2012 r. liczba zrealizowanych przez spółkę wozokilometrów systematycznie rośnie. W roku 2012 liczba wykonanych zgodnie z rozkładami jazdy wozokilometrów wynosiła 7 502 tys., w 2015 roku - 8 758, natomiast rok później już 8 913 tys. Dane te obejmują również uruchamianie linii specjalnych. Tabor MPK Rzeszów przeznaczony do realizacji połączeń, według stanu na 2018 r., obejmuje 197 autobusów, z czego wiek 32 z nich nie przekracza 4 lat.
Struktura wieku taboru jest następująca:

- Autobusy w wieku do 4 lat: 32 szt.;
- Autobusy w wieku 5-8 lat: 80 szt.;
- Autobusy w wieku 9-15 lat: 39 szt.;
- Autobusy starsze niż 15 lat: 46 szt.

Struktura autobusów ze względu na normy spalin przedstawia się następująco: EURO 1 – 1 szt.; EURO 2 – 42 szt.; EURO 3 – 42 szt.; EEV – 80 szt.; Euro 6 - 32 szt. Na przestrzeni minionych lat nastąpiła znacząca

odnowa taboru MPK Rzeszów, dzięki pozyskaniu 60 fabrycznie nowych autobusów z rodziny Mercedes Citaro, a także 20 autobusów Autosan Sancity 10LF.

Liczba obsługiwanych linii komunikacyjnych wynosi łącznie 55, w tym: 52 dziennych oraz 3 nocne. W odniesieniu do infrastruktury przystankowej MPK posiada 398 wiaty przystankowe (wiaty są własnością ZTM Rzeszów), 50 pylonów oraz 138 słupków przystankowych. Kluczowym elementem w analizie transportu publicznego jest dynamika zmian liczby przewożonych pasażerów. W latach 2007-2016 liczba pasażerów MPK Rzeszów zmalała o 3 503 tys. osób, co stanowi spadek o 9% względem roku 2007. Jednocześnie warto podkreślić, że liczba przewiezionych pasażerów, podobnie jak zrealizowanych wozokilometrów od 2012 r. do roku 2016 miała tendencję wzrostową, co zostało uwidocznione na poniższym wykresie.

Wykres 15 Liczba przewiezionych pasażerów przez MPK Rzeszów w tys. osób (2007-2016)

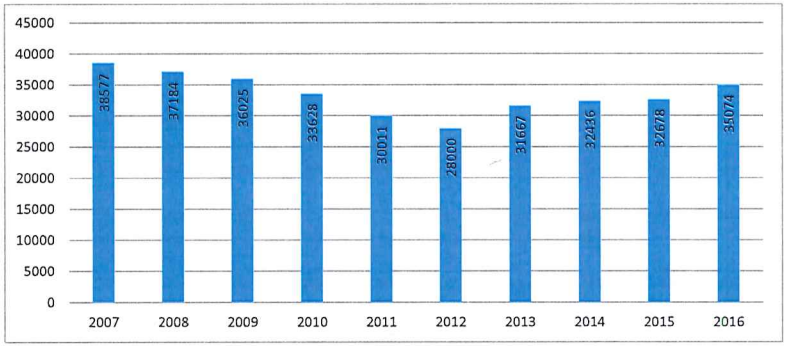

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPK Rzeszów

Drugim organizatorem transportu publicznego na terenie ROF jest Związek Gmin Podkarpacka Komunikacja Samochodowa. Podmiot został powołany do życia i rozpoczął funkcjonowanie w maju 2010 roku. Organizator świadczy usługi transportowe dla gmin Boguchwała, Chmielnik, Czarna, Głogów Małopolski oraz Trzebownisko, w 2016 roku zrealizował 2 903 458 wozokilometrów (wzrost o 3,1% w porównaniu do roku 2011). Związek Gmin nie posiada własnego taboru, zleca wykonanie transportu Przedsiębiorstwu Komunikacji Samochodowej w Rzeszowie, które do tego celu wykorzystuje 42 autobusy. Stosunkowo krótki okres działania Związku Gmin nie pozwala na pełną analizę potencjału rozwojowego. W odniesieniu do liczby przewożonych pasażerów, ich liczna w roku 2016 wyniosła 2 757 273. Związek Gmin nie posiada własnej infrastruktury przystankowej, korzysta z przystanków znajdujących się na terenie Miasta Rzeszowa oraz gmin związkowych. W kontekście uwarunkowań środowiskowych istotne znaczenie mają normy ekologiczne taboru. W poniższej tabeli syntetycznie zestawiono tabor obu przewoźników w kwestii spełniania norm ekologicznych.

Tabela 12 Normy ekologiczne taboru głównych operatorów funkcjonujących na terenie ROF (dane za 2016 rok)

Normy ekologiczne	MPK Rzeszów sp. z o. o.	PKS Rzeszów Sp. z. o. o.
Bez normy	1	-
Euro 1	8	-
Euro 2	50	26
Euro 3	40	10
Euro 4	-	-
Euro 5	-	6
EEV	80	-
Euro 6	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od operatorów

Tabela powyżej przedstawia podział taboru będącego w posiadaniu dwóch głównych operatorów, z podziałem względem europejskiego standardu emisji spalin (normy ekologiczne). Jest to norma dopuszczalnych emisji spalin w nowych pojazdach sprzedawanych na terenie Unii Europejskiej. Standardy te zostały opracowane w serii dyrektyw europejskich, które sukcesywnie zwiększały swoją restrykcyjność. Naczelną zasadą jest to, że im wyższa norma Euro, tym mniejsza emisja spalin w pojazdach. W MPK Rzeszów sp. z o.o. 80 spośród 179 pojazdów spełnia jedną z najwyższych norm emisji spalin EEV, nieznacznie łagodniejszą od normy Euro 6. Należy podkreślić, że jakość taboru transportowego jest systematycznie poprawiana, jednakże nadal diagnozowane są znaczące potrzeby w tym zakresie.

Transport publiczny na terenie ROF w zasadniczej części opiera się na dwóch wymienionych operatorach, ponadto transport wykonywany przez wskazane powyżej podmioty jest uzupełniany przez prywatne firmy przewozowe.

Poza komunikacją drogową i transportem autobusowym, transport zbiorowy na terenie ROF realizuje także kolej. Największe znaczenie dla ROF ma stacja Rzeszów Główny, stanowiąca skrzyżowanie linii kolejowych biegnących przez analizowany obszar. Jest to bardzo ważny węzeł kolejowy Polski południowo – wschodniej, posiadający znaczenie ponadregionalne. Jednocześnie jest to także węzeł istotny ze względu na komunikację lokalną. Rzeszów jest jednym z ważniejszych węzłów na sieci kolejowej PKP PLK w południowej Polsce, jednak oferta transportu kolejowego, zarówno biorąc pod uwagę przewozy o charakterze aglomeracyjnym (obsługa ROF), jak i regionalnym i dalekobieżnym, jest pod wieloma względami niedostateczna.

Na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego oprócz stacji Rzeszów Główny znajdują się 24 punkty eksploatacyjne czynne w ruchu pasażerskim, w tym 7 stacji oraz 17 przystanków osobowych. Z danych zawartych w „Studium rozwoju transportu publicznego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego" wynika, że w większości gmin jest dostępność stacji i przystanków kolejowych. Ponadto duża liczba stacji czy przystanków położona jest blisko dróg, dlatego infrastruktura ta może stanowić dużą szansę na rozwój transportu publicznego i stopniowe zmniejszanie transportu indywidualnego. W tym świetle ważne jest odpowiednie skomunikowanie Dworca Głównego w Rzeszowie, z pozostałą infrastrukturą transportu publicznego.

Linie kolejowe obejmujące ROF obsługiwane są przez pociągi typu:

- PolRegio (spółka Przewozy Regionalne) – realizujące obsługę przewozów o charakterze aglomeracyjnym, regionalnym i międzyregionalnym bliskiego zasięgu (pomiędzy woj. Podkarpackim i sąsiadującymi województwami).
- Twoje Linie Kolejowe (TLK) i InterCity (IC), uruchamiane przez spółkę PKP Intercity, realizujące obsługę przewozów dalekobieżnych.

Pociągi PolRegio zapewniają bezpośrednie połączenia Rzeszowa z częścią gmin wchodzących w skład ROF oraz m.in. z następującymi ośrodkami:

- Świlczą, Sędziszowem Małopolskim, Dębicą i Tarnowem (linia kolejowa nr 91 w kierunku Krakowa);
- Łańcutem, Przeworskiem, Jarosławiem i Przemyślem (linia kolejowa nr 91 w kierunku Medyki);
- Głogowem Małopolskim, Kolbuszową, Tarnobrzegiem, Stalową Wolą i Lublinem (linia kolejowa nr 71 i dalej ciąg linii kolejowych nr 25-74-68);

- Boguchwałą, Strzyżowem i Jasłem (linia kolejowa nr 106).

Analizując powyższe informacje można dojść do wniosku, iż kolej ma szanse na stanie się konkurencyjną formą transportu względem transportu drogowego. Jednakże aby tak się stało, konieczne będzie przygotowanie odpowiedniego rozkładu jazdy pociągów, odpowiadającego na realne zapotrzebowanie mieszkańców Obszaru oraz zintegrowanie ruchu pociągów z pozostałą siecią komunikacyjną np. poprzez utworzenie centrów przesiadkowych. Ważnym argumentem przemawiającym na korzyść transportu publicznego (kolei i transportu drogowego) może być także stworzenie biletów zintegrowanych, pozwalających na korzystanie z różnych form transportu. Szansą na rozwój tego typu koncepcji oraz wzrost znaczenia transportu publicznego na terenie ROF, są prace prowadzone przez władze woj. Podkarpackiego zakładające uruchomienie w najbliższych latach projektu pn. Podmiejska Kolej Aglomeracyjna (PKA). W ramach PKA przewidywany jest m.in. zakup nowego taboru oraz budowa nowych przystanków kolejowych, a także doprowadzenie linii kolejowej do Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka. Dzięki realizacji projektu, pociągi aglomeracyjne i regionalne mają na terenie ROF kursować ze znacznie większą niż obecnie częstotliwością, co ma prowadzić do wzrostu jego roli.

Rozpatrując kwestię przyszłego rozwoju systemu komunikacji publicznej na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego należy wziąć pod uwagę konieczność podjęcia szerokiego zakresu inwestycji, który będzie odpowiedzią na rzeczywiste i zidentyfikowane problemy w tym obszarze.

Najważniejszym problemem w zakresie komunikacji publicznej na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest obecny układ komunikacyjny, który cechuje się centrycznym ułożeniem ciągów komunikacyjnych wraz z powiązanymi z nim systemem przystanków, stacji i dworców. W takim kształcie, system nie stanowi realnej przeciwwagi/konkurencji dla transportu indywidualnego, odpowiadającego za generowanie korków ulicznych, dużej liczby zanieczyszczeń na terenie ROF oraz konieczności ponoszenia przez gminy wysokich nakładów w postaci budowy infrastruktury parkingowej, rozbudowy sieci dróg etc. Istniejący dworzec autobusowy i kolejowy (obsługujące komunikację regionalną i dalekobieżną) oraz przystanek komunikacji miejskiej znajdują się w niewielkich odległościach. Po ukończeniu modernizacji dworca komunikacji lokalnej przewiduje się uruchomienie wahadłowego połączenia autobusowego łączącego wszystkie trzy dworce. Ponadto w ramach Podmiejskiej Kolei Aglomeracyjnej przewiduje się w sąsiedztwie dworca komunikacji lokalnej uruchomienie przystanku kolejowego „Rzeszów - Galeria", z którego będzie można bardzo szybko przemieścić się na stację Rzeszów Główny.

Do zidentyfikowanych barier w rozwoju systemu komunikacji publicznej zalicza się:

- wyeksploatowany i częściowo przestarzały tabor, powodujący zanieczyszczenie środowiska naturalnego,
- niska atrakcyjność oferty szybkiego przemieszczania się pasażerów komunikacją publiczną i wynikające z tego zjawisko „preferencji wyboru" transportu indywidualnego,
- niezadowalający stan infrastruktury technicznej transportu publicznego, a zwłaszcza zła jakość infrastruktury przystankowej,
- brak zastosowania ułatwień przesiadek i podróży intermodalnych w transporcie publicznym (tworzenia węzłów przesiadkowych, łączących różne środki transportu),
- utrudniony dostęp do informacji o transporcie publicznym.

Dostępność komunikacyjna jest jednym z ważniejszych elementów prawidłowego funkcjonowania obszaru funkcjonalnego skupionego wokół miasta Rzeszów. Możliwość przemieszczania się osób w obrębie ROF wymaga podjęcia znacznych inwestycji w zakresie zarówno transportu drogowego, jak i kolejowego oraz ich odpowiedniego skomunikowania.

Główną przyczyną powyższych problemów jest brak środków finansowych na zrealizowanie szeregu dużych inwestycji, których komplementarność polega na wszechstronnym wykorzystaniu dostępnych nowoczesnych rozwiązań technicznych i organizacyjnych w ruchu pasażerskim. Konieczne jest podjęcie działań w zakresie poprawy jakości funkcjonowania transportu publicznego. Można tego dokonać poprzez:

- integrację różnych form publicznego transportu zbiorowego, a także poprawę jego funkcjonowania,

- zapewnienie dostępności komunikacyjnej dla celów transportu publicznego,
- wykorzystanie możliwości jakie daje transport kolejowy (szynowy),
- zapewnienia intermodalności różnych form publicznego transportu zbiorowego,
- wprowadzenie innowacyjnych, alternatywnych form transportu publicznego.

Realizacja tych działań pozwoli na rozwiązanie niektórych z problemów zdefiniowanych w Strategii ZIT ROF oraz dokumentach komplementarnych („Studium rozwoju transportu publicznego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego", „Plan gospodarki niskoemisyjnej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego"), takich jak poprawa jakości powietrza na terenie ROF, poprzez obniżenie emisji spalin wynikających ze wzmożonego ruchu pojazdów, redukcja hałasu i drgań, ograniczenie wypadkowości i poprawa bezpieczeństwa kierowców i pasażerów, zmniejszenie problemu „wąskich gardeł" w ruchu kołowym, dzięki zmniejszeniu ogólnej liczby pojazdów na drogach, a także obniżenie kosztów rozbudowy infrastruktury parkingowej oraz ułatwienie podróżowania osobom o ograniczonej mobilności. W rezultacie działania te przyczynią się bezpośrednio do poprawy jakości życia mieszkańców ROF oraz mogą być czynnikiem wpływającym na zwiększenie jego atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej.

Aby było to możliwe system transportu publicznego na terenie ROF wymaga podjęcia działań związanych ze zwiększeniem liczby pasażerów korzystających z transportu zbiorowego, na przykład poprzez skrócenie czasu podróży oraz poprawę komfortu i bezpieczeństwa podróżowania. Ponadto należy zwrócić uwagę na inne elementy, decydujące o poprawie jakości usług komunikacji publicznej na terenie ROF, takie jak możliwość komfortowego dojazdu, częstotliwość kursów oraz punktualność. Nie bez znaczenia będzie także zaoferowanie cen biletów komunikacji zbiorowej, które w zestawieniu z kosztami przejazdu środkiem indywidualnym oraz ceną za parkowanie, będą kształtowały się korzystniej dla mieszkańców ROF i będą skłaniały ich do rezygnacji z korzystania z własnych środków transportu.

Głównymi kierunkami rozwoju komunikacji publicznej w ROF powinny być działania zmierzające do podwyższania oferowanego standardu usług publicznych w zakresie komunikacji publicznej, pozwalającego na rzeczywistą konkurencyjność w stosunku do transportu samochodami osobowymi. Ważnym elementem uzupełniającym ww. działania w zakresie transportu publicznego jest wdrażanie systemu aktywnej informacji pasażerskiej w ramach inteligentnego systemu transportowego. Działania te rozpoczęte zostały w projekcie pn. „Budowa systemu integrującego transport publiczny Miasta Rzeszowa i okolic" i w perspektywie finansowej 2014-2020 są kontynuowane w ramach kolejnych projektów: „Rozwój systemu transportu publicznego w Rzeszowie", „Rozbudowa systemu transportu publicznego w Rzeszowie" i „Integracja różnych form publicznego transportu zbiorowego w Rzeszowie".

W zakresie dalszego rozwoju komunikacji publicznej należy podjąć szerokie i skoordynowane działania wielu instytucji publicznych w celu zapewnienia poprawy jakości i efektywności podróżowania, których głównymi elementami są:

- potrzeba dywersyfikacji/uzupełnienia publicznego transportu zbiorowego poprzez zastosowanie rozwiązań alternatywnych,
- zapewnienie bezpieczeństwa pasażerów,
- zapewnienie wszechstronnego dostępu do komunikacji publicznej,
- ułatwienie dostępu do informacji o komunikacji publicznej,
- przedstawienie mieszkańcom oferty przemieszczania się, która będzie atrakcyjniejsza od transportu indywidualnego,
- poprawa wydolności systemu drogowego Rzeszowa i jego otoczenia przy jednoczesnym wprowadzeniu rozwiązań mających na celu uprzywilejowanie transportu publicznego,
- wprowadzanie rozwiązań opartych na alternatywnych formach transportu publicznego oraz wspierających intermodalność,
- dbałość o jakość środowiska naturalnego poprzez ograniczenie emisji, hałasu i drgań,
- ułatwienie podróżowania osobom o ograniczonej mobilności.

Obszar transportu publicznego jest tym rodzajem usług publicznych, które w najbardziej efektywny sposób można racjonalizować na terenach posiadających rzeczywiste powiązania funkcjonalne. Podmiotami odpowiedzialnymi za poprawę jakości komunikacji publicznej i których współdziałanie jest warunkiem koniecznym do osiągnięcia planowanej zmiany są:

- Miasto Rzeszów,
- Związek Gmin Podkarpacka Komunikacja Samochodowa,
- Województwo Podkarpackie,
- Powiat Rzeszowski.

Wspólne i uzupełniające się działania powyższych instytucji w zakresie rozwoju komunikacji publicznej są warunkiem poprawy jakości usług publicznych w tym zakresie.
Szczegółowa diagnoza oraz kierunki rozwoju transportu publicznego w ramach ROF są przedmiotem „Studium rozwoju transportu publicznego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego", pewne elementy z tym związane znajdują swoje odniesienie w opracowaniu „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego". Dodatkowo w sposób syntetyczny (wskazujący zasadność interwencji PI 4e) zagadnienia związane kierunkami rozwoju transportu publicznego w ROF z planem działań na rzecz mobilności miejskiej przedstawiono w załączniku nr 4 do niniejszej Strategii ZIT ROF (*Koncepcja rozwoju transportu zbiorowego dla ROF z planem działań na rzecz mobilności miejskiej*).

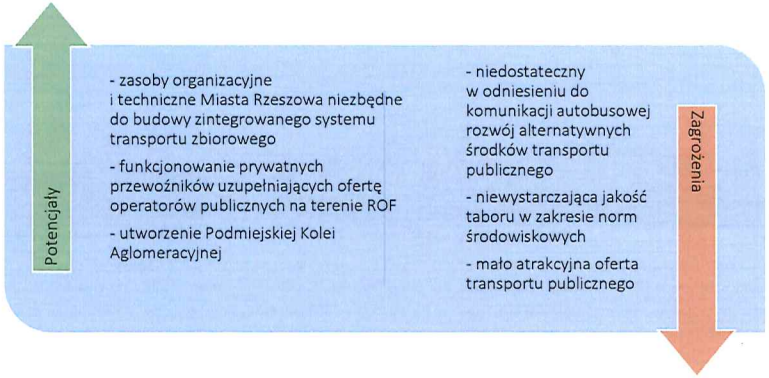

4.6 Gospodarka odpadami

Zgodnie z uwarunkowaniami prawnymi, gminy tworzące ROF są zobligowane do realizacji kompleksowej polityki z zakresu gospodarki odpadami (ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, obowiązująca w aktualnym brzmieniu 6 stycznia 2018r.). Jednostki samorządu terytorialnego uzyskały kompetencje pozwalające na kształtowanie oraz organizację własnego systemu zbiórki odpadów komunalnych. Odpady komunalne, zgodnie z definicją zapisaną w ustawie z 14 grudnia 2012r. o odpadach (Dz.U. z 2018 r., poz. 21 z późn. zm.), oznaczają odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych, pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.
Zgodnie z ustawą o odpadach, jako gospodarowanie odpadami rozumie się ich zbieranie, transport, przetwarzanie, łącznie z nadzorem nad tego rodzaju działaniami, jak również późniejsze postępowanie z miejscami unieszkodliwiania odpadów oraz działania wykonywane w charakterze sprzedawcy odpadów lub pośrednika w obrocie odpadami. Według danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Rzeszowie na terenie ROF funkcjonuje jedna spalarnia odpadów przemysłowych i medycznych – ulokowana w Rzeszowie. Również w stolicy województwa podkarpackiego działała sortownia odpadów, będąc jedyną na terenie ROF. W 2018 r. planowane jest uruchomienie instalacji termicznego przetwarzania odpadów z odzyskiem energii PGE S.A., która zgodnie z „Planem Gospodarki

Odpadami dla województwa podkarpackiego 2022" będzie regionalną instalacją do przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w regionie centralnym (do którego należy 12 z 13 gmin ROF) oraz instalacją zastępczą dla regionu północnego (należy do niego gm. Czarna).
Na poniższym wykresie zilustrowano średnią liczbę odpadów wytwarzanych przez gospodarstwa domowe. Zestawienie przedstawia zmienną w latach 2008-2016 w odniesieniu do terenu ROF, województwa podkarpackiego oraz całego kraju. Ilość odpadów wytwarzanych przez mieszkańców ROF do roku 2013 była zdecydowanie niższa od średniej regionalnej oraz ogólnokrajowej. Oscylowała bowiem w okolicach 70-80% średniej dla regionu oraz około 50% średniej ogólnopolskiej. W analizowanym okresie zauważalny jest jednak zdecydowany przyrost liczby odpadów przypadających na 1 mieszkańca w 2014 r., wzrósł względem lat ubiegłych o blisko 30 kg na osobę rocznie, co może być efektem funkcjonowania od 1 lipca 2013 r. Ustawy tzw. śmieciowej, która w założeniu ma korzystnie wpłynąć na ilość pozyskiwanych i przetwarzanych odpadów, między innymi poprzez upowszechnienie zbiórki odpadów z gospodarstw domowych oraz zapobieganie powstawaniu nielegalnych wysypisk odpadów. W dalszych latach wskaźnik dla ROF oscylował na poziomie wartości ogólnowojewódzkich. Mimo znaczącego skoku ilości zbieranych odpadów na terenie ROF, ich przeciętna ilość przypadająca na mieszkańca ROF tylko nieznacznie przekroczyła średnią wojewódzką oraz w dalszym stopniu znajduje się znacznie poniżej poziomu średniej ogólnopolskiej.

Wykres 16 Odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca [kg] w latach 2008-2016

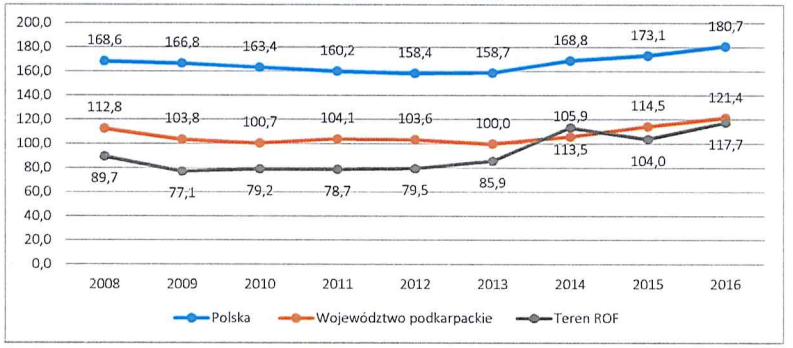

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poniższy wykres obrazuje łączną masę zebranych odpadów w ujęciu ogólnym oraz dotyczącym tylko gospodarstw domowych. Liczba zebranych odpadów wytwarzanych przez gospodarstwa domowe w badanym okresie znajdowała się na względnie ustabilizowanym poziomie, natomiast od roku 2011 zauważalny jest spadek odsetka zbieranych odpadów.

Wykres 17 Zmieszane odpady zebrane w na terenie ROF [t] w latach 2008-2016 [t]

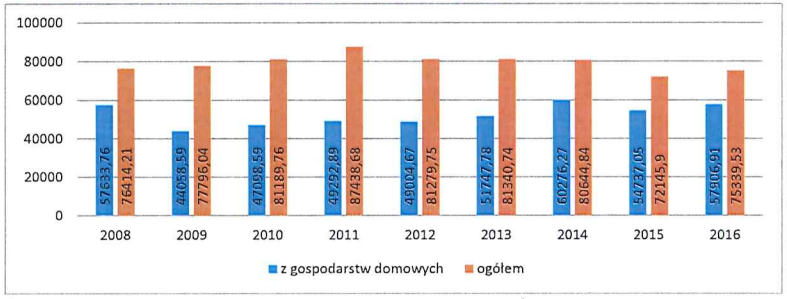

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ze względu na wskazane już w rozdziale uwarunkowania prawne z zakresu gospodarki opadami, ważnym elementem polityki gmin w odniesieniu do omawianej problematyki jest posiadanie przez poszczególne podmioty ROF niezbędnej infrastruktury. W poniższej tabeli zestawiono funkcjonujące w gminach Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), *Mobilne* Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, gniazda przeznaczone do Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych oraz tzw. konfiskatory (czyli pojemniki, do których można wrzucać przeterminowane leki z domowych zapasów takie jak: tabletki, drażetki, ampułki, maści, proszki, syropy i krople oraz roztwory w szczelnie zamkniętych opakowaniach, pozbawionych tekturowych pudełek). Główne zauważalne deficyty w dostępności do przedmiotowej infrastruktury dotyczą w szczególności tzw. PSZOK-ów, występujących tylko w pięciu gminach ROF. Działania związane z prowadzeniem selektywnej zbiórki odpadów przez gminy mają istotne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego ROF, głównie w zakresie poprawy atrakcyjności turystycznej regionu oraz wzmacniania potencjału terenów atrakcyjnych przyrodniczo.

Tabela 13 Gminna infrastruktura wykorzystywana w gospodarce odpadami (dane za rok 2016)

	Liczba funkcjonujący na terenie gminy PSZOK-ów	Liczba Mobilnych PSZOK-ów	Liczba gniazd do Selektywnej Zbiórki Wybranych Odpadów Komunalnych.	Liczba tzw. Konfiskatorów
Gmina Boguchwała	1	0	18	0
Gmina Chmielnik	0	0	0	0
Gmina Czarna	0	0	7	0
Gmina Czudec	0	0	6	0
Gmina Głogów Małopo lski	1	0	0	0
Gmina Krasne	0	3	4	2
Gmina Lubenia	0	1	0	0
Gmina Łańcut	0	0	1	0
Miasto Łańcut	1	0	0	0
Gmina Miasto Rzeszów	2	0	438	27
Gmina Świlcza	1	0	0	0
Gmina Trzebownisko	0	10	0	18
Gmina Tyczyn	0	0	0	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gmin ROF, 2016

Kluczowym dokumentem strategicznym formułującym politykę regionalną w odniesieniu do gospodarki odpadami jest „Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego 2022". Ustawa o

odpadach, jak i wspomniany dokument stanowią, iż komunalne odpady zmieszane, odpady z pielęgnacji terenów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczone do składowania mogą być przetwarzane wyłącznie na terenie danego regionu, co implikuje konieczność posiadania przez każdy region instalacji regionalnej oraz zastępczej, służącej do zagospodarowania odpadów wytworzonych na jego terenie. Omawiany dokument przyporządkował poszczególne gminy do zdefiniowanych obszarów, zdecydowana większość spośród podmiotów tworzących ROF znalazła się w Regionie Centralnym, który swym zasięgiem obejmuje m.in. gminy Boguchwała, Chmielnik, Czudec, Głogów Małopolski, Krasne, Lubenia, Łańcut, Miasto Łańcut, Gminę Miasto Rzeszów, Świlcza, Trzebownisko oraz Tyczyn (poza gminami ROF w Regionie Centralnym znajdują się również inne JST). Tylko jedna spośród 13 gmin ROF znalazła się w granicach innego obszaru w zakresie analizowanej problematyki tj. Gmina Czarna, ulokowana w Regionie Północnym. Z perspektywy obowiązującego ustawodawstwa, rzeczywistego ulokowania 12 gmin w Regionie Centralnym, wysokich potrzeb związanych z potrzebami inwestycyjnymi z zakresu budowy, rozbudowy punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, szeroko rozumiana gospodarka odpadami jest istotnym elementem łączącym gminy w zakresie zdiagnozowanych problemów oraz potrzeb inwestycyjnych. Restrykcyjne regulacje prawne, uwarunkowania środowiskowe dodatkowo katalizują konieczność współdziałania w zakresie skutecznego rozwiązywania problemów, w tym również tych dotyczących obszaru odpadów komunalnych.

Wskazane dane odnoszą się również do terenu ROF, co bezpośrednio świadczy o potrzebie inwestycji w infrastrukturę związaną z utylizacją odpadów, odpowiadającą na restrykcyjne wymogi oraz prawodawstwo unijne. Biorąc pod uwagę czynniki związane z atrakcyjnością zarówno osiedleńczą, jak i turystyczną opisywaną w niniejszym rozdziale, gospodarka odpadami stanowi rzeczywiste wyzwanie dla lokalnych samorządów ROF. Ponadto w kontekście rozwoju gospodarczego ROF, dynamicznego przyrostu liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, a przede wszystkim rozrastania się obszarów aktywności gospodarczej zdiagnozowane problemy mogą w przyszłości narastać wraz z postępującym rozwojem przemysłu zogniskowanym w ROF.

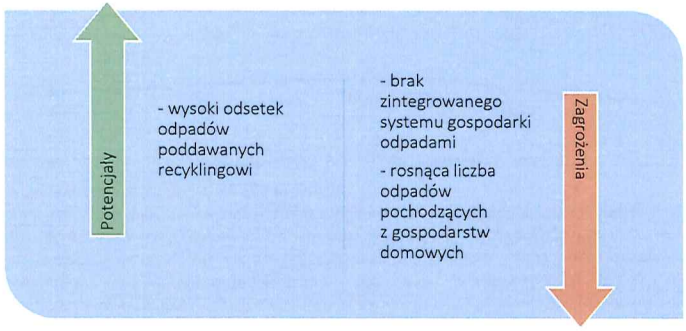

4.7 Stan środowiska naturalnego

Przedmiotowy podrozdział koncentruje się na zdiagnozowaniu wyzwań związanych ze środowiskiem na terenie ROF, szczególnie w kontekście efektywności energetycznej, potencjału wykorzystanie i rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz jakości powietrza atmosferycznego powiązanego z niską emisją. Omawiane kwestie są powiązane z ochroną środowiska naturalnego i wprost odnoszą się do priorytetów Strategii Europa 2020, m.in.: *wspieranie efektywnej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej gospodarki*. Korespondują również z działaniami ukierunkowanymi na promowanie rozwiązań, które wpisują się w model zrównoważonego rozwoju gospodarczego.

W opracowaniu przyjęto i poddano analizie trzy priorytetowe elementy. Pierwszym z nich są inwestycje związane z rozwojem odnawialnych źródeł energii (OZE) pochodzących ze słońca, wiatru, wody, ziemi lub biomasy. Drugim są działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej (klasycznym przykładem takich działań są termomodernizacje), natomiast trzecim – jakość powietrza. W efektywność energooszczędną wpisuje się także budownictwo pasywne, czyli typ budownictwa o ekstremalnie niskim zapotrzebowaniu na energię w trakcie eksploatacji, którego komfort cieplny jest zapewniony dzięki tak zwanym „pasywnym" źródłom ciepła, czyli mieszkańcom, urządzeniom elektrycznym, energii słonecznej, oraz odzysku ciepła z wentylacji i ewentualnie dogrzaniu powietrza świeżego. Budowanie domów pasywnych będzie wspierane przez samorządy poszczególnych gmin ROF. Poniżej przedstawiono dynamikę zmian nakładów na OZE i termomodernizacje uwzględniającą wysokość wydatków gmin ROF na termomodernizacje oraz inwestycje w odnawialne źródła energii w stosunku do wydatków inwestycyjnych ogółem.

Wykres 18 Nakłady na OZE i termomodernizacje w stosunku do wydatków inwestycyjnych gmin w latach 2005-2016 (w %)

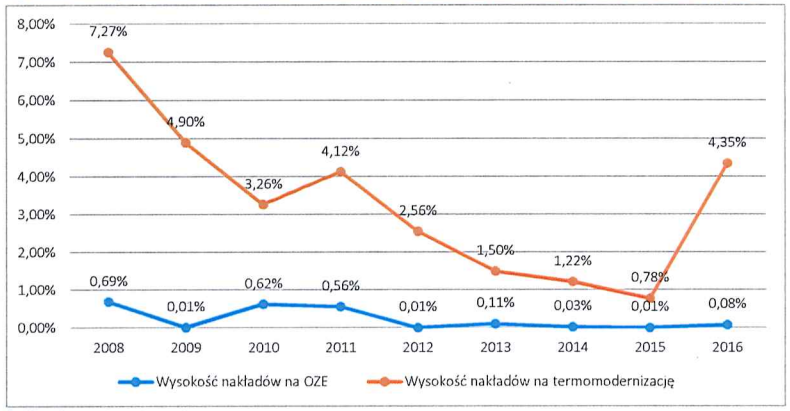

Źródło: dane gmin ROF, 2016

Zaprezentowane ujęcie pozwala na zaobserwowanie skali działań samorządów tworzących ROF w odniesieniu do OZE oraz termomodernizacji. Nakłady na odnawialne źródła energii w stosunku do pozostałych wydatków inwestycyjnych są w gminach ROF bardzo niskie, co nie zmienia się na przestrzeni ostatnich lat.

Łączna kwota zrealizowanych inwestycji przez gminy ROF z zakresu OZE wyniosła 6 466 229,26 zł (lata 2005-2016). Łączna kwota wydana na termomodernizacje w analizowanym okresie przez gminy ROF wyniosła zaś 98 842 756,39 zł. Ogólna suma wydatków na termomodernizacje jest znacząco wyższa od kwot związanych z inwestycjami w OZE. Działania gmin wpływają na stopniowe zmniejszenie emisji oraz na rzeczywistą poprawę jakości środowiska naturalnego. Nie są one jednak wystarczające w stosunku do potrzeb i problemów zidentyfikowanych w „Planie Gospodarki Niskoemisyjnej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego", „Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla miasta Rzeszowa" oraz „Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Miejskiej Łańcut na lata 2015-2020". Celem Planu jest wytyczenie kierunków działań na rzecz poprawy jakości powietrza na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, jako całości, a także na obszarach poszczególnych gmin. Działania określone w Planie mają przede wszystkim na celu ograniczenie zanieczyszczeń przedostających się do powietrza i poprawę jakości powietrza na terenie ROF. Zaproponowane w tym zakresie działania będą przynosić gminom efekt ekologiczny w postaci ograniczenia emisji substancji szkodliwych do powietrza, redukcji zużycia energii finalnej, powinny koncentrować się m.in. na: wspieraniu budownictwa pasywnego, kompleksowej termomodernizacji budynków zgodnie z zakresem wynikającym z audytu

energetycznego w celu zmniejszanie zapotrzebowania na energię elektryczną oraz cieplną poprzez ograniczanie strat ciepła.

Ograniczenie lub zaniechanie działań zmierzających do poprawy efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej i mieszkalnych na terenie ROF będą wpływały na zwiększanie poziomu zużycia energii oraz kosztów ogrzewania budynków i przygotowania ciepłej wody użytkowej (c.w.u.). Szczegółowe wyliczenia dotyczące ilości zaoszczędzonej energii pierwotnej oraz korzyści ekologiczne i ekonomiczne takich działań będą przedmiotem audytów energetycznych sporządzonych dla poszczególnych obiektów poddawanych termomodernizacji. Realizacja działań założonych w Planie pozwoli na uzyskanie 9,82% redukcji emisji dwutlenku węgla ekwiwalentnego w latach 2015-2024 w stosunku do emisji zinwentaryzowanej dla roku bazowego 2010. Szacowany efekt redukcji dla ROF wyniesie około 273 666 Mg CO_{2e}, a koszt wszystkich inwestycji to 1 269 589 447 zł. Dane zawarte w poniższej tabeli dotyczą inwestycji realizowanych przez samorządy, warto podkreślić, iż inwestycje, w tym zakresie realizowane są także przez spółki komunalne (np. w Rzeszowie). Zgodnie z danymi przekazanymi przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w 2016r. MPWiK Sp. z o.o. zrealizowała zadanie obejmujące budowę instalacji fotowoltaicznej o mocy 1 MW. Inwestycja powstała na terenie oczyszczalni ścieków w Rzeszowie, wartość inwestycji wyniosła 4 913 510,18 zł.

Tabela 14 Wysokość nakładów na budowę / przebudowę jednostek wytwarzania energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych w poszczególnych w gminach ROF latach 2005-2016 [w zł]

Gmina\lata	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	SUMA
Boguchwała	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	730 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	30 607,46 zł	0,00 zł	760 607,46 zł
Chmielnik	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł
Czarna	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	15 391,14 zł	57 990,31 zł	0,00 zł	31 061,50 zł	57 990,31 zł	0,00 zł	0,00 zł	162 433,26 zł
Czudec	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł
Głogów Młp.	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	900 000,00 zł	0,00 zł	20 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	78 691,59 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	998 691,59 zł
Krasne	17 608,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	20 200,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	37 808,00 zł
Lubenia	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 400,00 zł	1 400,00 zł
Łańcut	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	21 991,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	243 647,49 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	265 638,49 zł
Miasto Łańcut	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 098,00 zł	499 034,90 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	500 132,90 zł
Miasto Rzeszów	30 000,00 zł	258 130,00 zł	559 550,00 zł	408 610,00 zł	22 360,00 zł	0,00 zł	203 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	43 315,07 zł	0,00 zł	148 935,61 zł	1 673 900,68 zł
Świlcza	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	20 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	20 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	40 000,00 zł
Trzebownisko	0,00 zł	0,00 zł	85 315,42 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 940 301,46 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	2 025 616,88 zł
Tyczyn	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł
Suma	47 608,00 zł	258 130,00 zł	644 865,42 zł	1 348 810,00 zł	22 360,00 zł	1 998 781,60 zł	1 490 025,21 zł	20 000,00 zł	353 400,58 zł	101 305,38 zł	30 607,46 zł	150 335,61 zł	6 466 229,26 zł

Źródło: dane gmin ROF, 2016

Tabela 15 Wysokość nakładów na termomodernizacje w gminach ROF w latach 2005-2016 [w zł]

Gmina\lata	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	SUMA
Boguchwała	0,00 zł	539 500,00 zł	1 647 308,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 453 693,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	130 078,77 zł	0,00 zł	3 770 579,77 zł
Chmielnik	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	387 199,00 zł	33 720,00 zł	148 644,00 zł	242 512,00 zł	32 472,00 zł	1 747 851,12 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	2 592 398,12 zł
Czarna	30 000,00 zł	223 789,33 zł	368 456,02 zł	63 927,39 zł	500 999,43 zł	1 499 594,19 zł	1 198 210,61 zł	0,00 zł	315 381,87 zł	349 552,81 zł	0,00 zł	487 792,30 zł	5 037 703,95 zł
Czudec	119 932,07 zł	0,00 zł	249 363,27 zł	0,00 zł	229 620,67 zł	208 500,94 zł	104 427,00 zł	0,00 zł	40 518,00 zł	98 331,75 zł	205 978,05 zł	92 248,99 zł	1 348 920,74 zł
Głogów Młp.	82 000,00 zł	90 000,00 zł	92 000,00 zł	42 000,00 zł	90 000,00 zł	92 000,00 zł	90 000,00 zł	92 000,00 zł	229 569,73 zł	543 342,34 zł	61 051,31 zł	97 572,68 zł	1 601 536,06 zł
Krasne	30 000,00 zł	341 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	101 246,00 zł	58 323,00 zł	43 090,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	573 659,00 zł
Lubenia	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	272 241,10 zł	339 194,89 zł	0,00 zł	122 003,44 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	733 439,43 zł
Łańcut	115 257,00 zł	163 535,00 zł	267 909,00 zł	996 190,00 zł	499 786,00 zł	457 170,00 zł	73 034,00 zł	100 299,00 zł	929 990,79 zł	525 318,26 zł	53 382,00 zł	68 929,47 zł	4 250 800,52 zł
Miasto Łańcut	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	283 967,32 zł	877 995,10 zł	0,00 zł	693 532,32 zł	1 094 603,00 zł	0,00 zł	70 871,00	2 950 097,74 zł
Miasto Rzeszów	4 825 250,00 zł	10 868 410,00	10 578 220,00 zł	11 803 160,00 zł	7 816 280,00 zł	6 905 590,00 zł	6 252 490,00 zł	5 311 450,00 zł	426 791,53 zł	1 948 943,83 zł	3 182 483,37 zł	7 334 463,85 zł	66 385 122,58 zł
Świlcza	1 755 313,24	287 640,23 zł	794 315,00 zł	316 844,74 zł	658 877,03 zł	761 050,64 zł	0,00 zł	977 627,73 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	3 796 355,37 zł
Trzebownisko	308 049,57 zł	0,00 zł	663 750,52 zł	0,00 zł	113 513,27 zł	0,00 zł	3 011 97,45	326 433,28 zł	557 410,40 zł	0,00 zł	0,00 zł	149 503,97 zł	2 118 661,01 zł
Tyczyn	391 819,00 zł	314 289,00 zł	590 000,00 zł	319 999,00 zł	896 335,00 zł	0,00 zł	465 653,00 zł	551 774,00 zł	0,00 zł	153 613,10 zł	0,00 zł	0,00 zł	3 683 482,10 zł
Suma	5 902 307,64 zł	1 959 753,56 zł	15 251 321,81 zł	14 201 561,23 zł	11 178 326,29 zł	10 457 763,09 zł	10 938 341,15 zł	7 435 146,01 zł	4 941 045,76 zł	4 713 705,09 zł	3 632 973,50 zł	8 230 511,26 zł	98 842 756,39 zł

Źródło: dane gmin ROF

Inwestycje w termomodernizacje oraz odnawialne źródła energii są kluczowe z punktu widzenia jakości życia na terenie ROF. Region ten cechuje bowiem wyjątkowo dobry, jak na obszar funkcjonalny, stan środowiska naturalnego. Należy więc dążyć do utrzymania jego walorów, a poprzez działania prewencyjne, również do poprawy tej przewagi konkurencyjnej względem innych obszarów. Dodatkowo dokonywanie tego typu inwestycji przez gminy ROF będzie miało szerokie oddziaływanie, wpływając poprzez dobry przykład na postawy mieszkańców, jak również podejście przedsiębiorstw, zwłaszcza sektora przemysłowego, do kwestii ochrony środowiska.
W poniższej tabeli przedstawiono wyniki bilansu emisji CO_2 w poszczególnych sektorach gmin ROF.

Tabela 16 Bilans emisji CO2e w poszczególnych sektorach gmin Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Sektor	Bilans emisji	Udział procentowy sektorów
	[MgCO2e/rok]	[%]
Budynki użyteczności publicznej – mienie gmin	93 186,30	3,35%
Transport publiczny – flota gmin	14 587,12	0,53%
Oświetlenie ulic	13 432,61	0,48%
Mieszkalnictwo indywidualne	1 090 922,36	39,27%
Transport indywidualny	795 454,75	28,63%
Przemysł	399 009,27	14,36%
Inne, w tym usługi, handel	371 646,90	13,38%
Suma	2 778 239,31	100%

Źródło: „Plan gospodarki niskoemisyjnej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego"

Z powyższego zestawienia wynika zatem, iż w zakresie emisji zanieczyszczeń substancji – CO_2 na terenie ROF odnotowuje się znaczący udział mieszkalnictwa indywidualnego i transportu indywidualnego. Sektor mieszkalnictwa odpowiada za blisko 40,00% ogółu emisji dwutlenku węgla. Emisja w tym sektorze pochodzi przede wszystkim z ogrzewania mieszkań oraz nadmiernego zużycia energii elektrycznej. Dlatego też w szczególności w sezonach grzewczych, na terenie ROF dochodzi do przekroczenia norm zanieczyszczenia powietrza. Jest to wynik między innymi dominującego udziału budynków o niskiej charakterystyce energetycznej (budowane przed rokiem 1990) co powoduje, że jest to sektor o bardzo dużej emisji. Obejmuje on gospodarstwa domowe zlokalizowane na terenie gmin i miast. Wielkość emisji CO_2 ze źródeł tego sektora zależna jest od ilości zużytej energii elektrycznej oraz cieplnej (ciepło sieciowe, paliwa). Na kolejnym miejscu plasuje się transport indywidualny powodujący emisję niemal 30% całkowitej ilości CO_2 w terenu ROF. Łącznie zatem mieszkalnictwo indywidualne oraz transport indywidualny emitują blisko 70% ogółu CO_2 na terenie ROF. Następnymi gałęziami są przemysł oraz inne sektory gospodarki, w tym usługi i handel. Emisja CO_2 z tych sektorów kształtuje się na poziomie 13,38% – 14,36% całkowitej emisji. Budynki użyteczności publicznej, transport publiczny oraz oświetlenie ulic przyczyniają się w mniejszym stopniu do emisji dwutlenku węgla (0,53% - 3,35%).
Biorąc pod uwagę rozkład emisji CO_2 wśród gmin wchodzących w skład ROF, istotnym emitentem jest Gmina Miasto Rzeszów odpowiedzialna za emisję 1 459 419, 19 Mg CO_2/rok dwutlenku węgla ekwiwalentnego. Gmina Miasto Rzeszów stanowi największe źródło emisji do powietrza spośród gmin ROF. Kolejnymi większymi emitentami są: Miasto Łańcut (171 266,37 Mg CO_2e/rok), Gmina Głogów Małopolski (163 159,61 MgCO_2e/rok), Gmina Łańcut (161 768,82 Mg CO_2e/rok), Gmina Boguchwała (155 597,21 Mg CO_2e/rok) oraz Gmina Trzebownisko (148 305,19 Mg CO_2e/rok). Pozostałe gminy emitują poniżej 100 tys. Mg CO_2e/rok.
Poniżej przedstawione zostały projekty związane z termomodernizacją przeprowadzone do tej pory na terenie gmin ROF. Jak widać projekty te związane są przede wszystkim z modernizacją obiektów komunalnych znajdujących się w kompetencjach gmin. Jednakże jak zidentyfikowano w Planie, to nie obiekty komunalne odpowiadają za większość zanieczyszczeń na terenie ROF, lecz przede wszystkim mieszkalnictwo i transport indywidualny, na które gminy nie mają bezpośredniego wpływu. Dlatego też jak wskazują autorzy Planu, aktywność, jaką władze miast i gmin powinny podjąć w celu ograniczenia wielkości emisji z Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, to podjęcie i prowadzenie działań strategicznych kierowanych do ogółu mieszkańców ROF – np. w zakresie wymiany

niesprawnych/przestarzałych źródeł ciepła na paliwa stałe, wprowadzenie alternatywnych nośników energii: gaz, ciepło systemowe, energia elektryczna; modernizację linii przesyłowych w poszczególnych budynkach, termomodernizację tych budynków i wykorzystanie budownictwa pasywnego, a także zapewnienie jak największego udziału dostaw niskoemisyjnego ciepła sieciowego do jak największej liczby odbiorców (przy maksymalnym ograniczeniu indywidualnych źródeł ciepła opartych na paliwach stałych), które będzie wiązało się z rozbudową sieci ciepłowniczej. W zakresie zmniejszenia emisyjności transportu indywidualnego gminy ROF powinny nastawić się na poprawę całościowej polityki transportowej, w tym rozwój i promocję transportu publicznego na terenie obszaru funkcjonalnego oraz szeroko zakrojone kampanie edukacyjno – informacyjne. Konieczne może okazać się również stworzenie narzędzi i struktur wspierających mieszkańców w zakresie termomodernizacji, promocji odnawialnych źródeł energii i technologii energooszczędnych. Działania należy konsolidować w miejscach, gdzie występuje duży potencjał redukcji, przynoszący odpowiednie efekty, bądź stanowiących wzorcowe rozwiązania/dobre praktyki do upowszechnienia wśród mieszkańców, np. budownictwa pasywnego. Zaproponowane działania muszą przybierać efektywną formę zarówno pod względem ekologicznym, ekonomicznym i społecznym. Dopiero ich połączenie może w realny sposób wpłynąć na poprawę jakości powietrza na terenie ROF.

Tabela 17 Inwestycje gmin – projekty dofinansowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, działanie 3.2 Modernizacja energetyczna budynków

Beneficjent	Tytuł projektu	Całkowity koszt projektu (w zł)	Dofinansowanie
Gmina Miasto Rzeszów	Kompleksowa poprawa efektywności energetycznej poprzez termomodernizację budynków użyteczności publicznej w Rzeszowie - etap I	14 353 868,75	8 978 376,14
	Kompleksowa poprawa efektywności energetycznej poprzez termomodernizację gminnych budynków mieszkalnych w Rzeszowie – część I	2 510 019,35	1 470 716,58
	Kompleksowa poprawa efektywności energetycznej poprzez termomodernizację gminnych budynków mieszkalnych w Rzeszowie – część II	2 079 425,43	1 250 581,58
Gmina Łańcut	Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w Gminie Łańcut	4 550 843,88	3 477 280,69
Gmina Tyczyn	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Tyczyn	3 629 735,00	2 681 741,19
Gmina Chmielnik	Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w Gminie Chmielnik	2 296 394,32	1 840 856,71
Gmina Miasto Łańcut	Termomodernizacja budynku Miejskiego Domu Kultury w Łańcucie	7 323 321,95	6 224 823,57
Gmina Krasne	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej w Gminie Krasne - etap I	3 732 491,60	2 592 838,69
Gmina Czarna	Modernizacja energetyczna budynku Ośrodka Kultury w Woli Małej	671 023,14	449 816,03
Gmina Miasto Łańcut	Termomodernizacja miejskich budynków użyteczności publicznej w Łańcucie	3 400 194,00	2 607 850,25
Gmina Świlcza	Modernizacja energetyczna budynków oświatowych na terenie Gminy Świlcza	1 663 134,00	1 413 663,86
Gmina Trzebownisko	Modernizacja energetyczna budynku komunalnego w Łukawcu oraz budynku Zespołu Szkół w Jasionce	781 320,27	488 448,50
Łącznie		42 402 326,91	30 755 695,63

Źródło: www.rpo.podkarpackie.pl

Tabela 18 Inwestycje gmin – projekty dofinansowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, działanie 2.2. Infrastruktura energetyczna

Beneficjent	Tytuł projektu	Data podpisania umowy o dofinansowanie	Wartość projektu w PLN wynikająca z umowy	Wartość dofinansowania z EFRR w PLN	Całkowita wartość projektów	Całkowita wartość dofinansowania projektów
Gmina Boguchwała	Termomodernizacja domów ludowych, szkół i przedszkoli na terenie Gminy Boguchwała	13.10.2010	3 947 486,63	1 497 684,10	3 264 180,47	1 184 202,59
Gmina Boguchwała	Racjonalizacja gospodarki cieplnej basenów kąpielowych w Boguchwale przez instalację kolektorów słonecznych	13.10.2010	1 308 232,06	1 111 997,25	796 061,55	676 652,31
Gmina Chmielnik	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej w Gminie Chmielnik	05.06.2013	2 334 985,49	1 397 032,93	1 750 611,25	887 037,89
Gmina Czarna	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Czarna	29.09.2010	2 695 153,68	1 150 509,02	1 938 743,18	689 260,06
Gmina Czarna	Termomodernizacja obiektów: przedszkolnych, szkolnych i zespołu budynków Urzędu Gminy w Czarnej	30.04.2013	1 103 829,86	516 266,99	1 070 552,05	496 697,78
Gmina Głogów Małopolski	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Głogów Małopolski	05.06.2013	638 612,32	505 144,50	544 264,23	432 724,08
Gmina Łańcut	Termomodernizacja obiektu Szkoły Podstawowej w miejscowości Wysoka	13.08.2010	448 520,23	321 369,34	447 568,63	320 560,48
Gmina Łańcut	Kompleksowa termomodernizacja obiektów oświatowych w Gminie Łańcut	19.04.2013	1 198 312,61	994 319,45	1 173 638,28	927 372,47
Miasto Łańcut	Zwiększenie efektywności energetycznej i ograniczenie niskiej emisji gazów cieplarnianych poprzez termomodernizację obiektów szkolnictwa w obrębie miasta Łańcut	31.08.2010	1 560 707,59	1 252 249,41	1 096 765,80	870 604,86
Miasto Łańcut	Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego w MOSiR w Łańcucie poprzez inwestycję w wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych	27.10.2010	735 466,00	624 627,59	481 869,00	409 097,26
Gmina Miasto Rzeszów	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Rzeszowie – etap II	22.05.2013	6 503 201,49	1 999 819,51	6 503 201,49	1 999 819,51
Gmina Trzebownisko	Termomodernizacja budynków komunalnych w miejscowościach: Terliczka, Stobierna, Zaczernie, Trzebownisko i Łąka, w gminie Trzebownisko	03.10.2013	785 866,30	484 276,64	785 866,29	484 276,64
Łącznie:			23 260 374,26	11 855 296,73	19 853 322,22	9 378 305,93

Źródło: www.rpo.podkarpackie.pl

Kolejnym aspektem działań mających na celu poprawę efektywności energetycznej na terenie ROF, jest zwiększenie udziału wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Energią odnawialną nazywamy energię, której zasoby same się odnawiają, nie ulegają wyczerpaniu. Odnawialne źródła energii (OZE) uznawane są za wariant alternatywny dla tradycyjnych nieodnawialnych nośników energii. Zasoby tych źródeł uzupełniają się w naturalnych procesach, co pozwala traktować je jako niewyczerpalne. Jak wynika z danych zawartych w „Planie gospodarki niskoemisyjnej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego" na terenie ROF wykorzystywanych jest niewiele odnawialnych źródeł energii.[3]

Tabela 19 Bilans energii finalnej z odnawialnych źródeł energii Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Gmina	[MWh/rok]
Gmina Boguchwała	72,58
Gmina Chmielnik	0
Gmina Czarna	13,15
Gmina Czudec	0
Gmina Głogów Małopolski	8,77
Gmina Krasne	0
Gmina Lubenia	0
Gmina Łańcut	9,62
Miasto Łańcut	190,46
Gmina Miasto Rzeszów	5 134,52
Gmina Świlcza	0
Gmina Trzebownisko	27,3
Gmina Tyczyn	0
Rzeszowski Obszar Funkcjonalny	5456,4

Źródło: „Plan gospodarki niskoemisyjnej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego"

Zwiększenie ilości energii pochodzącej z OZE na terenie ROF, może być stosunkowo prostym sposobem na obniżenie emisyjności gospodarki, co w konsekwencji przyczyni się do poprawy stanu środowiska naturalnego ROF. O możliwościach zwiększenia ilości energii uzyskiwanej z OZE świadczą zasoby naturalne ROF, które pozwalają na realizację celu strategicznego wyartykułowanego w Wojewódzkim Programie Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Podkarpackiego w następującym brzmieniu „Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego i efektywności energetycznej województwa podkarpackiego poprzez racjonalne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii". Wykorzystanie istniejących zasobów oraz podjęcie odpowiednich działań takich jak np. wykorzystanie istniejących spiętrzeń wodnych na potrzeby budowy małych elektrowni wodnych, może w realny sposób przyczynić się do osiągnięcia zakładanego celu tj. poprawy bezpieczeństwa i efektywności energetycznej ROF, bez nadmiernego obciążenia środowiska naturalnego.
Na zamieszczonej poniżej mapie zaprezentowano potencjał wykorzystania energii wodnej na terenie ROF, potencjał regionu w tym zakresie należy ocenić jako wysoki – głównie w gminach bezpośrednio przylegających do rdzenia ROF.

[3] Dane diagnostyczne zawarte w „Planie gospodarki niskoemisyjnej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego" nie obejmują ostatnich lat. Zgodnie z danymi przekazanymi przez MPWiK, w 2017 r. wykorzystując układ kogeneracyjny zasilany biogazem oraz farmę fotowoltaiczną MPWiK Sp. z o.o. w Rzeszowie wyprodukowało 5 367 MWh energii elektrycznej i 6 893 MWh energii cieplnej.

Grafika 6 Mapa potencjału energetyki wodnej na terenie ROF

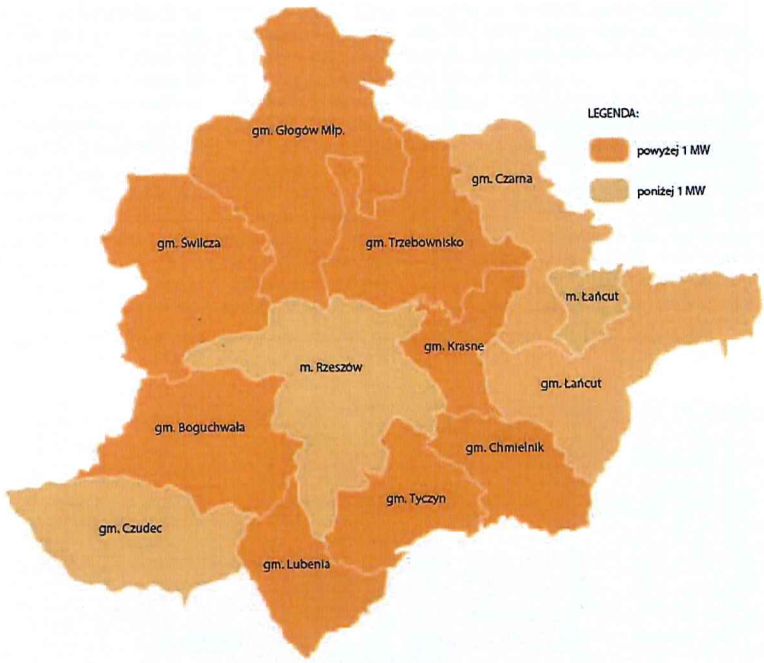

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiego Programu Rozwoju OZE dla Województwa Podkarpackiego

Potencjał do rozwoju energetyki wiatrowej – mierzony jako gęstość mocy wiatru jest najwyższy na terenie gmin leżących w powiecie łańcuckim, niemniej ogólne zasoby naturalne ROF, w tym zakresie kształtują się na wysokim poziomie.

Grafika 7 Mapa potencjału energetyki wiatrowej na terenie ROF

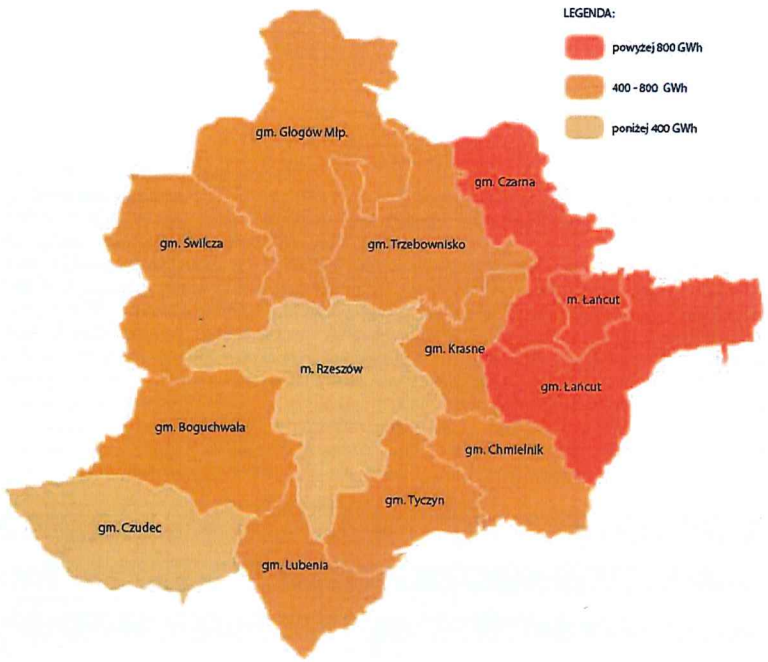

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiego Programu Rozwoju OZE dla Województwa Podkarpackiego

Na poniższej grafice przedstawione potencjał terenu ROF w zakresie wykorzystania zasobów umożliwiających korzystanie z energetyki słonecznej. W perspektywie rozbudowy infrastruktury przyjaznej środowisku ROF posiada odpowiednie zasoby umożliwiające efektywne wdrażanie technologii opartych o odnawialne źródła energii oraz fotowoltaikę polegającą na wytwarzaniu prądu elektrycznego z promieniowania słonecznego. Potencjał energetyki słonecznej na terenie ROF jest zróżnicowany, niemniej należy ocenić go jako wysoki i umożliwiający efektywne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w tym zakresie. W porównaniu z pozostałymi źródłami energii odnawialnej – energia słoneczna posiada najkorzystniejsze zasoby i możliwości rozwojowe na terenie ROF. W większości gmin tworzących ROF moc zidentyfikowanego potencjału pozwalającego na wykorzystanie energii solarnej kształtuje się na poziomie przekraczającym 45 MW.

Grafika 8 Mapa potencjału energetyki słonecznej na terenie ROF

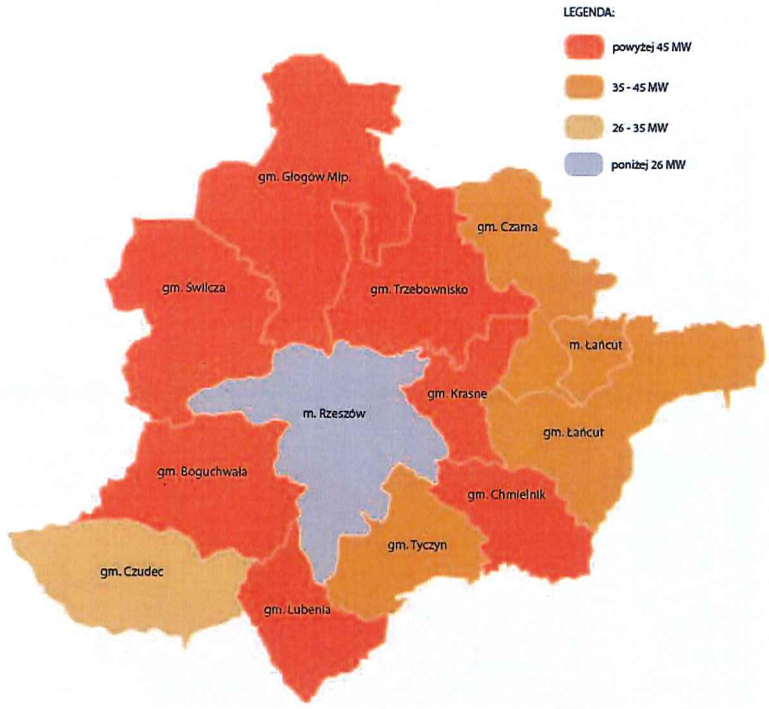

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiego Programu Rozwoju OZE dla Województwa Podkarpackiego

Poza przeanalizowanymi powyżej możliwościami wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz termomodernizacjami – działaniami wpływającymi na wzrost efektywności energetycznej są wdrożenia z zakresu budowy i modernizacji istniejących sieci ciepłowniczych. Z uwagi na stosunkowo znaczny udział sieci wybudowanych przed rokiem 1990 (56,62%) oraz wykonanych w technologii czyniącej je podatne na uszkodzenia (kanałowa), odnotowuje się awarie (dane dotyczą Miasta Rzeszowa). Zastosowanie technologii podziemnej kanałowej w 67,49% sieci ciepłowniczej prowadzi także do strat ciepła na przesyle, które w roku 2008 wyniosły 10,25%, a w roku 2009 już 12,72%. Przytoczone dane uzasadniają potrzebę inwestycji w modernizację magistralnych sieci ciepłowniczych co spowoduje wzrost efektywności energetycznej (zdiagnozowane problemy w tym zakresie dotyczą głównie obszarów miejskich – w przypadku Miasta Rzeszowa omawiana infrastruktura jest zarządzana przez Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej – Rzeszów Sp. z o. o.).

W kontekście przedmiotowego rozdziału istotnym elementem jest zaprezentowanie danych na temat jakości powietrza na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Podstawą w tym kontekście są następujące dokumenty opracowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego:

1. Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów – z uwagi na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 wraz z rozszerzeniem związanym z osiągnięciem krajowego celu redukcji narażenia i z uwzględnieniem poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz z Planem Działań Krótkoterminowych.
2. Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy podkarpackiej – z uwagi na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z Planem Działań Krótkoterminowych.

Województwo podkarpackie podzielone jest na dwie strefy, w których dokonuje się oceny stanu jakości powietrza: strefę miasto Rzeszów (obejmuje teren miasta Rzeszowa) i strefę podkarpacką obejmującą teren całości województwa podkarpackiego z wyłączeniem miasta Rzeszowa.

W ramach przytoczonych opracowań dokonana została inwentaryzacja źródeł emisji (czyli źródeł pochodzenia analizowanych substancji w powietrzu) obejmowała źródła związane z:

- sektorem komunalno-bytowym (spalanie paliw do celów grzewczych w indywidualnych kotłach o małej mocy),
- komunikacją (emisja substancji pochodząca ze spalania paliw w silnikach samochodowych oraz emisja związana ze zużyciem pojazdów i dróg),
- przemysłem i energetyką zawodową (główne źródło to spalanie paliw do celów pozyskania energii cieplnej i elektrycznej jak i procesy technologiczne),
- rolnictwem i emisją niezorganizowaną (emisja z pojazdów rolniczych, upraw, hodowli, nawożenia oraz kopalin, hałd itp.)
- napływem emitowanych substancji spoza strefy podkarpackiej i w przypadku strefy miasto Rzeszów napływem emitowanych substancji spoza strefy miasto Rzeszów.

W wyniku przeprowadzonych analiz w ramach obu programów stwierdzono, iż główną przyczyną przekroczeń stężeń pyłu zawieszonego PM10, pyłu zawieszonego PM2,5 oraz benzo(a)pirenu w powietrzu są źródła pochodzące z sektora komunalno-bytowego. Mniejszy wpływ na jakość powietrza miały źródła związane z komunikacją i przemysłem. Źródła rolnicze i emisja niezorganizowana miały znikomy udział.

Na podstawie tej diagnozy opracowano obligatoryjny zestaw działań naprawczych, których realizacja doprowadzi do uzyskania poprawy jakości powietrza, skupiające się na:

- likwidacji pieców opalanych paliwem stałym do celów grzewczych w gospodarstwach domowych i zastępowaniem tego rodzaju ogrzewania podłączaniem do sieci ciepłowniczych,
- wymianie niskosprawnych urządzeń na nowoczesne przy zastosowaniu paliwa gazowego,
- użytkowaniu nowoczesnych, automatycznych urządzeń opalanych paliwami stałymi spełniających wysokie normy emisji spalin
- poprawą efektywności energetycznej (termomodernizacja budynków),
- ograniczeniem emisji z dróg (czyszczenie dróg na mokro pozwala uniknąć ponownej emisji pyłu znajdującego się na jezdni),
- ograniczeniem emisji niezorganizowanej (stosowanie szeregu rozwiązań technicznych jak np. osłanianie taśmociągów).

Analizując dane o liczbie i powierzchni obszarów przekroczeń w zakresie stężeń średniorocznych pyłu PM10 można stwierdzić, iż w roku 2016 w porównaniu z rokiem 2011 znacząco zmniejszyła się powierzchnia obszarów przekroczeń oraz liczba gmin, na których terenie zidentyfikowano przekroczenia. W 2016 r. na żadnej stacji pomiarowej w województwie podkarpackim nie wystąpiło przekroczenie dopuszczalnego stężenia średniorocznego pyłu zawieszonego PM10. Stężenia średnioroczne pyłu PM10 na stacjach pomiarowych zawierały się w przedziale 26-35 µg/m3 (65-88 % normy średniorocznej). Stężenie średnioroczne PM10 na stacji pomiarowej w Rzeszowie wyniosło28 µg/m3 i stanowiło 70 % dopuszczalnej normy.

W strefie miasto Rzeszów w 2016 roku pomiary nie wykazały przekroczenia normy dobowej pyłu PM10. Wśród gmin tworzących Rzeszowski Obszar Funkcjonalny najgorsza sytuacja w tym zakresie dotyka

Boguchwałę, Krasne, Gminę Łańcut, Miasto Łańcut, Czarną, Trzebownisko, Głogów Małopolski oraz Tyczyn.

Tabela 20 Przekroczenia stężeń dobowych pyłu PM10 w roku 2015

L.p.	Gmina - obszar przekroczeń	Powierzchnia obszaru przekroczeń [km²]	Liczba narażonych mieszkańców
1.	Boguchwała	0,3	710
2.	Krasne	0,7	247
3.	Łańcut (gm. miejska i wiejska), Czarna	7,2	13 622
4.	Trzebownisko, Głogów Małopolski	3,6	2 986
5.	Tyczyn	0,1	141
6.	Rzeszów (Śródmieście, Pobitno, Załęże, Wilkowyja, Nowe Miasto, Słocina, Zalesie, Biała, Zwięczyca, Śródmieście, Staroniwa, Przybyszówka, Baranówka, Miłocin)	7,2	129 371
Łącznie:		19,1	147 077

Źródło: Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów – z uwagi na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 wraz z rozszerzeniem związanym z osiągnięciem krajowego celu redukcji narażenia i z uwzględnieniem poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz z Planem Działań Krótkoterminowych. Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy podkarpackiej – z uwagi na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z Planem Działań Krótkoterminowych.

Szczegółowa diagnoza ROF m.in. w kontekście poprawy efektywności energetycznej oraz wykorzystania OZE stanowiła przedmiot opracowania pn.: „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego".

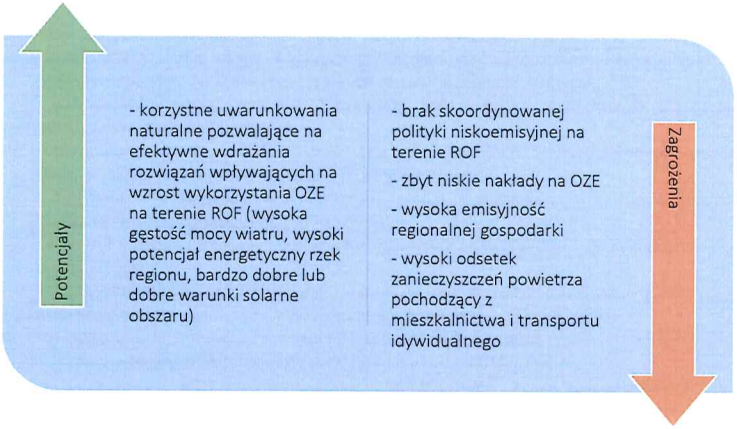

4.8 Potencjał gospodarczy

Rzeszowski Obszar Funkcjonalny swój potencjał gospodarczy tworzy głównie w oparciu o sektory: lotniczy, elektromaszynowy, rolno-spożywczy oraz chemiczny. W 2014 roku Instytut Przedsiębiorstwa Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie Szkoły Głównej Handlowej opublikował raport pn. *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2014.* We wskazanym dokumencie została przedstawiona analiza atrakcyjności inwestycyjnej poszczególnych gmin tworzących ROF. Wśród podmiotów tworzących ROF, jedna

(Rzeszów) została scharakteryzowane jako gmina o najwyższej atrakcyjności – otrzymując klasę A. W klasie B zakwalifikowane zostały 3 kolejne gminy: Boguchwała, Głogów Młp. i Krasne.

Na poniższym wykresie zilustrowano dynamikę zmian w zakresie liczby podmiotów gospodarki narodowej widniejącej w rejestrze REGON. W latach 2004-2016 na terenie ROF liczba podmiotów wzrosła o 8 192, co stanowi wzrost o 21,1%. Zilustrowany trend wskazuje na wzrost aktywności gospodarczej ludzi zamieszkujących ROF oraz świadczy o ich rosnącej przedsiębiorczości.

Wykres 19 Podmioty gospodarki narodowej ogółem wpisane do rejestru REGON na terenie ROF w latach 2004 – 2016

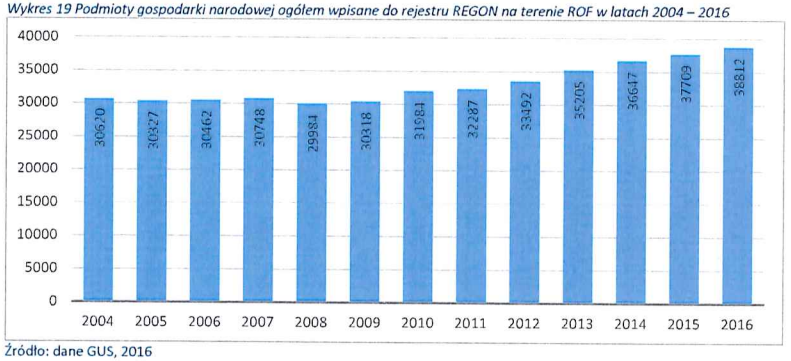

Źródło: dane GUS, 2016

W latach 2009-2016 obserwowano stały dodatni bilans liczby nowo rejestrowanych podmiotów w odniesieniu do wyrejestrowywanych. W 2014 roku różnica na korzyść nowozakładanych podmiotów wyniosła 198, natomiast w rekordowym roku 2013 aż 1 700. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności na terenie ROF wyniosła 125 (w województwie podkarpackim wskaźnik wyniósł 120, natomiast średnia ogólnopolska jest znacząco wyższa i wynosi 170, według danych GUS za rok 2016).

Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym na terenie ROF wyniosła średnio 72 (w województwie podkarpackim wskaźnik wyniósł 67, natomiast średnia ogólnopolska jest znacząco wyższa i wynosi 91, według danych GUS za rok 2014).

Wykres 20 Podmioty gospodarcze nowo zarejestrowane i wyrejestrowane w sektorze prywatnym w latach 2009 – 2016

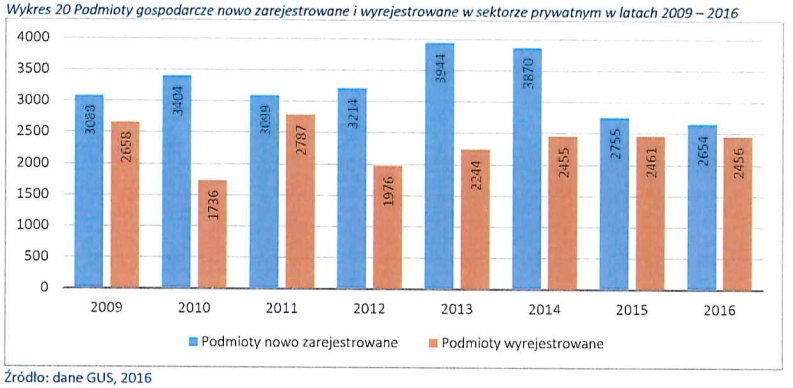

Źródło: dane GUS, 2016

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie ROF w 2016 roku wyniosła 27 243. Wśród gmin ROF najwyższy wskaźnik osiągnęła Gmina Miasto Rzeszów będąca rdzeniem ROF

(16 199 osób). Wśród pozostałych gmin wyróżniający się poziom przedsiębiorczości został odnotowany w Gminie Boguchwała, Gminie Głogów Małopolski, Gminie Łańcut, Mieście Łańcut oraz w Gminie Trzebownisko.

Wykres 21 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w 2016 w ROF

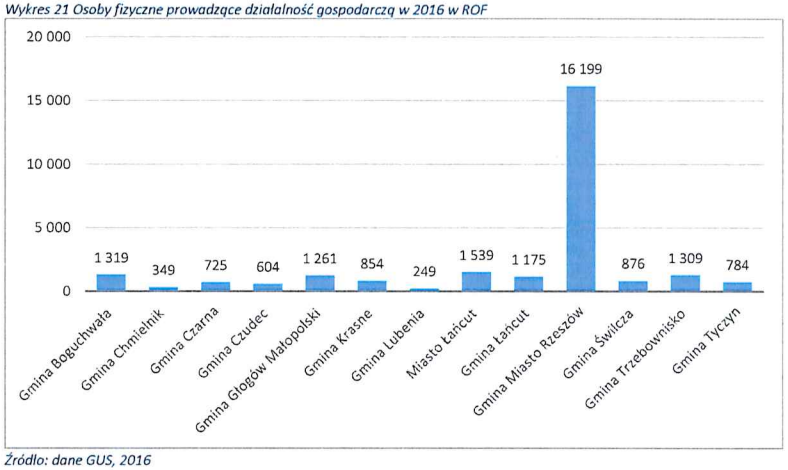

Źródło: dane GUS, 2016

Poniższa tabela, poprzez przedstawienie kluczowych wskaźników dotyczących podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie ROF, w syntetyczny sposób obrazuje rzeczywisty stan gospodarki regionalnej. Analizowane zmienne zostały skalkulowane w odniesieniu do poszczególnych gmin ROF, jak również zbiorczo dla całego ROF celem ich porównania ze współczynnikami osiąganymi przez województwo podkarpackie oraz ze średnimi ogólnokrajowymi. Wszystkie wskazane w tabeli zmienne wyróżniają Rzeszowski Obszar Funkcjonalny na tle województwa podkarpackiego. Świadczy to o wiodącej roli ROF, wskazuje na rzeczywiste pełnienie roli metropolitalnej przez cały ROF, jak również jest dobrym prognostykiem w kontekście oczekiwanego dynamicznego wzrostu gospodarczego. Z drugiej strony obserwujemy spore różnice w osiąganych średnich dotyczących liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych czy też liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą porównując wyniki osiągane przez ROF z danymi ogólnokrajowymi.

Warto zwrócić uwagę, że zobrazowane w tabeli zróżnicowanie w zakresie wskaźników gospodarczych świadczą wprost o potrzebie poprawienia powiązań komunikacyjnych w wymiarze międzygminnym, rozbudowie stref aktywności gospodarczej oraz promowaniu i rozbudowie ośrodków wspierających przedsiębiorczość na terenie gmin ROF.

Tabela 21 Podmioty gospodarcze – wskaźniki porównawcze

Gmina	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym
Gmina Boguchwała	791	73	55	11	116
Gmina Chmielnik	634	56	46	8	90
Gmina Czarna	754	68	51	10	107
Gmina Czudec	626	58	45	8	93
Gmina Głogów Małopolski	857	86	63	10	135
Gmina Krasne	944	77	83	12	122
Gmina Lubenia	483	33	33	6	52
Gmina Łańcut	642	55	47	9	90
Miasto Łańcut	1 178	87	71	14	144
Gmina Miasto Rzeszów	1 413	123	80	14	197
Gmina Świlcza	662	58	56	8	91
Gmina Trzebownisko	809	85	53	10	133
Gmina Tyczyn	818	72	49	11	116
Średnia ROF	816	72	56	10	114
Województwo podkarpackie	788	67	53	9,2	107
Polska	1 103	91	77	12,5	147

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2016

Rzeczywisty stan gospodarki regionalnej, jej realny potencjał oceniany z perspektywy funkcjonujących na terenie ROF podmiotów gospodarczych wyróżnia się na tle województwa podkarpackiego, natomiast widoczne są spore zapóźnienia względem reszty kraju. Dostrzega się liczne deficyty oraz bariery rozwojowe wpływające na wolniejszy rozwój gospodarczy ROF. Kluczowe w rozwoju ROF jest zwiększenie dostępności komunikacyjnej regionu poprzez usprawnienie połączeń międzygminnych, co ma bezpośredni wpływ na skomunikowanie stref aktywności gospodarczej. Kluczowe jest stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego ROF, w tym m.in. poprzez stworzenie kompleksowej oferty inwestycyjnej ROF, poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej (w tym skomunikowanie z siecią TEN-T oraz ważnymi ośrodkami gospodarczymi), tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy oraz rozwijania przedsiębiorczości i samozatrudnienia, promocję gospodarczą ROF (w tym we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Podkarpackiego, oraz instytucjami zajmującymi się pozyskiwaniem inwestorów takimi jak: Centrum Obsługi Inwestora czy też PAIiIZ) oraz rozwój usług publicznych poprawiających atrakcyjność tego obszaru.

W poniższej tabeli przedstawiono poziom dostępnej powierzchni terenów inwestycyjnych w gminach ROF zgłaszających chęć uczestnictwa w projekcie pn. „Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF.

Tabela 22 Zestawienie wykorzystania powierzchni terenów inwestycyjnych w gminach ROF zgłaszających chęć uczestnictwa w projekcie pn. „Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF" [ha]

Gmina	Powierzchnia niewykorzystanych terenów inwestycyjnych położonych w gminie w której znajduje się teren objęty projektem (ha)	Powierzchnia wykorzystanych terenów inwestycyjnych położonych w gminie w której znajduje się teren objęty projektem (ha)	Powierzchnia terenów inwestycyjnych położonych w gminie w której znajduje się teren objęty projektem (suma wykorzystanych i niewykorzystanych terenów inwestycyjnych)	Wyczerpany limit dostępnej powierzchni (%)
Gmina Boguchwała	0	4,2372	4,2372	100%
Gmina Głogów Małopolski	0	0	0	0%
Gmina Łańcut	0	0	0	0%
Gmina Miasto Łańcut	0	8,35	8,35	100%
Gmina Trzebownisko	1,0581	11,252	12,3101	91,40%
Gmina Świlcza	0	0	0	0%

Źródło: dane gmin ROF, 2016

W ramach Działania 1.5 Promowanie przedsiębiorczości – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne RPO WP na lata 2014-2020 chęć aplikowania o środki wyraziło 6 gmin ROF. Poziom wykorzystania dostępnej powierzchni inwestycyjnej w 100% osiągnęły gminy: Gmina Miasto Łańcut i Gmina Boguchwała. W Gminie Trzebownisko poziom wykorzystania dostępnej powierzchni inwestycyjnej sięga 91,40% z czego pozostała powierzchnia nie odpowiada zapotrzebowaniu zgłaszanemu przez inwestorów. W projekcie pn. „Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF", planuje się uzbrojenie terenów inwestycyjnych o łącznej powierzchni 65,0697 ha.

Park Naukowo-Technologiczny Rzeszów-Dworzysko, stanowiący część Strefy Aktywności Gospodarczej Rzeszów-Dworzysko, to wybudowany przez Powiat Rzeszowski kompleksowo uzbrojony obszar o powierzchni 84,1 ha. Działanie to zostało sfinansowane ze środków UE w ramach projektu realizowanego z Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej (wartość projektu 78 mln zł, kwota dofinansowania 53 mln zł). Początkowo w 2014 r. udostępniono inwestorom w pełni uzbrojone tereny o powierzchni 55,47 ha. Zakłada się, iż tereny inwestycyjne stanowiące własność Powiatu Rzeszowskiego będą sukcesywnie zbywane oraz, że zostaną zbyte do momentu realizacji projektu strategicznego realizowanego przez ROF w przedmiotowym zakresie.

Rozwój gospodarczy terenu ROF jest mocno powiązany z pozyskiwaniem inwestorów oraz rozwojem aktualnie funkcjonujących stref oraz terenów inwestycyjnych. Ważnym czynnikiem wpływającym na zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu, a co za tym idzie również potencjału gospodarczego, jest efektywne wykorzystanie synergii pomiędzy władzami lokalnymi, sektorem nauki oraz instytucjami otoczenia biznesu, rozumianymi jako podmioty posiadające bazę materialną, techniczną, zasoby ludzkie i kompetencje niezbędne do świadczenia usług na rzecz sektora MSP. Do zadań instytucji otoczenia biznesu można zaliczyć: wspieranie przedsiębiorczości, działania na rzecz osób rozpoczynających działalność gospodarczą oraz pomoc nowotworzonym przedsiębiorstwom. Najpopularniejszymi podmiotami prowadzącymi działalność ukierunkowaną na wspieranie przedsiębiorców są: centra transferu technologii, agencje, klastry, inkubatory technologiczne, izby gospodarcze, biura karier oraz parki technologiczne. Większość instytucji działających w obszarze wspierania biznesu funkcjonuje na terenie Miasta Rzeszowa, niemniej jednak warto zwrócić uwagę na podmioty działające na pozostałym obszarze gmin ROF takie jak: Stowarzyszenie LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja" (działa na terenie gmin Boguchwała, Lubenia i Świlcza), Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale, LGD „C.K. Podkarpacie" w Czudcu czy też Inkubator Technologiczny wraz z Centrum Obsługi PPNT oraz Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny „AEROPOLIS" na terenie Gminy Trzebownisko oraz Głogów Małopolski. Aktywna działalność instytucji otoczenia biznesu wpływa na wzmocnienie potencjału ROF, w tym kontekście kluczowe są zasoby

instytucjonalne Miasta Rzeszowa. W poniższej tabeli wyeksponowano podmioty trwale obecne w życiu gospodarczym regionu.

Tabela 23 Najważniejsze instytucje otoczenia biznesu funkcjonujące na terenie ROF

Centrum Promocji Biznesu w Rzeszowie
Centrum Wspierania Biznesu przy Stowarzyszeniu Promocji Przedsiębiorczości w Rzeszowie
Izba Przemysłowo-Handlowa w Rzeszowie
Izba Rzemieślnicza w Rzeszowie
Stowarzyszenie Promocji Przedsiębiorczości
Podkarpacki Klub Biznesu
Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego
Polsko-Ukraińska Izba Przemysłowo-Handlowa

Źródło: opracowanie własne

Spośród instytucji otoczenia biznesu funkcjonujących na terenie ROF, warto podkreślić rolę pełnioną przez „Dolinę Lotniczą" – będącą stowarzyszeniem przedsiębiorców przemysłu lotniczego z południowo-wschodniej Polski oraz największym i najbardziej znanym klastrem przemysłowym w Polsce. Głównym celem Doliny Lotniczej jest umocnienie roli południowo-wschodniej Polski jako jednego z wiodących w Europie regionów przemysłu lotniczego. Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego „Dolina Lotnicza" zostało założone w 2003 r. przez 18 członków założycieli. Obecnie zrzesza ono ponad 120 podmiotów zatrudniających ponad 24 tys. Ludzi (w tym: przedsiębiorstwa z branży elektromaszynowej – lotniczej, uczelnie wyższe, instytucje otoczenia biznesu, itp.), a sprzedaż części lotniczych produkowanych przez członków Stowarzyszenia to ok. 2 mld zł (2014 r.). W ramach Stowarzyszenia działa również ponad 400 naukowców zrzeszonych w 12 instytucjach naukowo-badawczych (w tym m.in. Politechniki z Rzeszowa, Częstochowy, Łodzi, Katowic oraz Warszawy, AGH Kraków, Uniwersytet Rzeszowski i in.), tworzących Centrum Zaawansowanych Technologii AERONET.

Wspomniany klaster, zaplecze naukowe w postaci Politechniki Rzeszowskiej (w tym kształcenie pilotów cywilnych) oraz rozwój lotniska Rzeszów-Jasionka, tworzą unikalny w skali kraju potencjał umożliwiający dynamiczny rozwój szeroko rozumianej branży lotniczej w regionie. Na terenie ROF, poza wymienionym klastrem skupiającym podmioty związane z szeroko rozumianym przemysłem lotniczym, funkcjonują również inne branżowe organizacje aktywnie działające w obszarze wspierania działań biznesowych. W poniższej tabeli zbiorczo przedstawiono najistotniejsze klastry skupiające firmy działające na terenie ROF.

Tabela 24 Klastry skupiające firmy z terenu ROF

Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego „Dolina Lotnicza"
Wschodni Klaster Odlewniczy KOMCAST
Małopolsko-Podkarpacki Klaster Czystej Energii
Sieć Porozumienia Lotniczego „AVIA – SPLot
Dolina Ekologicznej Żywności
Klaster Spawalniczy KLASTAL
Podkarpackie Powiązanie Kooperacyjne – Klaster Lotnictwa Lekkiego i Ultralekkiego
Świętokrzysko-Podkarpacki Klaster Energetyczny
Innowacyjny Klaster Zdrowie i Turystyka „Uzdrowiska – Perły Polski Wschodniej"
Wschodni Klaster Obróbki Metali
Klaster Firm Informatycznych Polski Wschodniej
Świętokrzysko-Podkarpacki Klaster Budowlany INNOWATOR
Klaster Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych POLIGEN
Podkarpacki Klaster Energii Odnawialnej
Podkarpacki Klaster Rolno-Spożywczy
Wschodni Klaster Odpadowy
Klaster Jakości Życia „Kraina Podkarpacie"
Podkarpacki Klaster Informatyczny „Informatyka Podkarpacka"
Klaster Produktów Tradycyjnych i Regionalnych „Podkarpackie Smaki"
Karpacki Klaster Turystyczny
Klaster East Automotive Alliance
Klaster Wiedzy

Źródło: opracowanie własne

Podsumowując – potencjał gospodarczy Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest kluczowym czynnikiem determinującym rozwój społeczno-ekonomiczny terenu. Warto podkreślić wzrost znaczenia regionu poprzez zwiększenie dostępności komunikacyjnej dzięki ukończeniu prac związanych z budową autostrady A4 oraz rozwojem lotniska w Rzeszowie – Jasionce w zakresie obsługi CARGO. Proces ten prowadzi do wzrostu dostępności transportowej w wymiarze międzynarodowym, co wprost skutkuje zwiększeniem zainteresowania terenami inwestycyjnymi oraz profesjonalną obsługą inwestorską. Konieczne w tym kontekście jest podjęcie działań ukierunkowanych na promowanie istniejących terenów inwestycyjnych oraz uzbrajanie już istniejących stref aktywności gospodarczej. Dobrym prognostykiem jest wzrastająca liczba podmiotów gospodarczych, niemniej jednak trwały przyrost w tym aspekcie jest uzależniony od jakości usług publicznych świadczonych przez samorządy, dostępności do wykwalifikowanej kadry pracowniczej oraz jakości infrastruktury sieciowej. Warto nadmienić, że zarówno z perspektywy lokalnych przedsiębiorców, zagranicznych inwestorów, a przede wszystkim mieszkańców, niezbędne jest skomunikowanie terenu ROF z głównymi ośrodkami gospodarczymi kraju, w tym kontekście szczególnie istotna jest budowa drogi S-19.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. PKB wygenerowane w województwie podkarpackim stanowi 3,9% wartości uzyskanej w skali całego kraju. Z kolei porównanie poziomu PKB w skali województwa podkarpackiego wskazuje na najwyższy jego poziom w regionie rzeszowskim (36% PKB województwa). Również PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca jest najwyższy w podregionie rzeszowskim.

Tabela 25 Produkt Krajowy Brutto (w mln zł)

	2008	2009	2010	2011	2013	2014	2015
Województwo podkarpackie	50 735	53 454	55 567	60 739	62 918	65 107	67 352
Podregion krośnieński	10 316	10 825	11 058m	12 107	12 380	12 609	13 130

	2008	2009	2010	2011	2013	2014	2015
Podregion przemyski	7 926	8 043	8 248	8 910	9 030	9 153	9 482
Podregion rzeszowski	16 783	18 322	19 343	21 395	22 828	23 679	24 514
Podregion tarnobrzeski	15 710	16 263	16 918	18 327	18 680	19 665	20 226
Polska	1 286 069	1 372 208	1 445 298	1 566 824	1 629 425	1 656 895	1 719 769

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2016 r.

Tabela 26 Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca [zł]

	2008	2009	2010	2011	2013	2014	2015
Województwo podkarpackie	24 191	25 159	26 122m	28 545	29 554	30 585	31 643
Podregion krośnieński	21 453	22 236	22 699m	24 856	25 431	25 935	27 041
Podregion przemyski	20 064	20 140	20 658m	22 358	22 700	23 077	23 959
Podregion rzeszowski	27 617	29 734	31 277m	34 478	36 640	37 840	39 029
Podregion tarnobrzeski	25 600	26 138	27 186m	29 479	30 066	31 712	32 671
Polska	33 741	35 658	37 524m	40 669	42 285	43 034	44 688

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS,2016 r.

Poniższa grafika w syntetyczny sposób prezentuje zjawisko przedsiębiorczości na terenie ROF. Ośrodki miejskie takie jak Rzeszów i Łańcut charakteryzują się najwyższymi wskaźnikami. Tereny wiejskie są pod tym względem defaworyzowane, co świadczy o potrzebie rozbudowy sieci inkubatorów przedsiębiorczości na terenach cechujących się najniższą przedsiębiorczością mieszkańców, w związku z czym planuje się realizację projektu „Utworzenie Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF" w którym udział zadeklarowało 4 Gminy. Projekt ten będzie stanowił uzupełnienie dla stref aktywności gospodarczej.

Grafika 9 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności

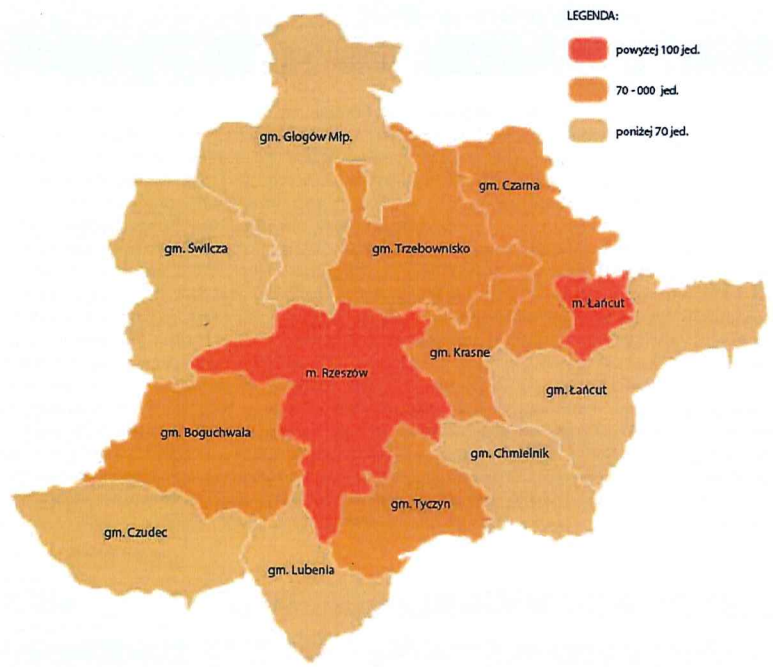

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

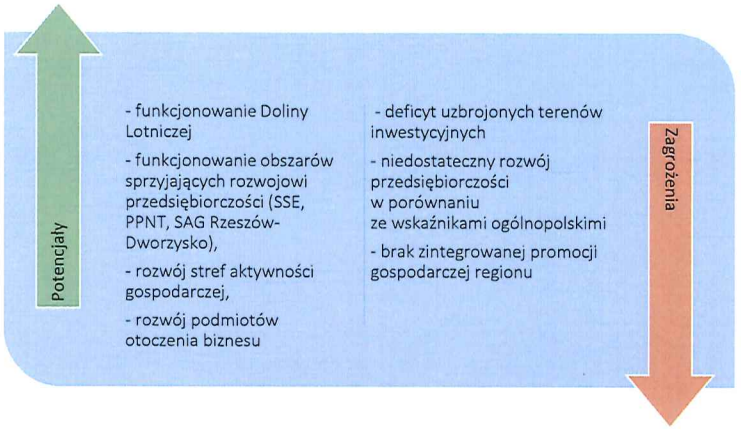

4.9 Edukacja

Podczas prac nad aktualizacją niniejszej Strategii ZIT ROF dokonano kompleksowej analizy obszaru dotyczącego edukacji na terenie ROF. Funkcjonujące placówki oświatowe oraz wyniki kształcenia zostały opracowane dla wszystkich szczebli edukacyjnych, rozpoczynając od żłobków oraz przedszkoli, poprzez szkoły podstawowe i gimnazja, placówki ponadgimnazjalne oraz instytucje szkolnictwa wyższego. W 2016 roku na terenie gmin ROF łączna liczba dzieci uczęszczających do żłobków zarówno publicznych, jak i niepublicznych wyniosła 1 957, natomiast ogólna liczba dzieci w przedszkolach (uwzględniająca również oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych) to 14 206. Poniższa tabela przedstawia zestawienie uwzględniające liczbę dzieci w żłobkach oraz w przedszkolach w podziale na placówki publiczne i prywatne. W siedmiu gminach ROF nie odnotowano funkcjonowania żłobków. Ponadto w dwóch gminach, Boguchwała oraz Trzebownisko, funkcjonują tylko placówki niepubliczne.

Tabela 27 Liczba dzieci w przedszkolach i żłobkach w gminach ROF w 2016/2017 roku

	Liczba dzieci w przedszkolu (także punkty przedszkolne, oddziały przedszkolne przy SP)		Liczba dzieci w żłobkach	
	Placówki publiczne	Placówki niepubliczne	Placówki publiczne	Placówki niepubliczne
Gmina Boguchwała	295	510	71	0
Gmina Chmielnik	227	0	0	0
Gmina Czarna	431	0	0	0
Gmina Czudec	353	0	0	0
Gmina Głogów Małopolski	275	266	49	36
Gmina Krasne	375	0	0	0
Gmina Lubenia	125	33	0	0
Gmina Łańcut	784	0	0	0
Miasto Łańcut	528	307	24	15
Gmina Miasto Rzeszów	6 417	1 652	1 151	381
Gmina Świlcza	549	0	55	0
Gmina Trzebownisko	692	329	0	140
Gmina Tyczyn*	377*	58	0	35
Łącznie ROF	11 051	3 155	1 350	607

*Źródło: dane gmin ROF, 2017; *- w tym 171 dzieci w przedszkolu publicznym prowadzonym przez Zgromadzenie Sióstr Świętego Dominika w Tyczynie oraz 206 dzieci w punktach i oddziałach przedszkolnych przy Szkołach Podstawowych*

Na terenie ROF, według danych GUS za rok 2016, funkcjonowało 117 szkół podstawowych, do których uczęszczało 22 039 uczniów (absolwentami zostało 3 310 uczniów). Na przestrzeni ostatnich 10 lat liczba uczniów w poszczególnych latach była wyższa niż w 2007 roku i udział uczniów wzrósł o 7,7% w porównaniu do roku bazowego.

Wykres 22 Liczba uczniów oraz absolwentów w szkołach podstawowych na terenie ROF w latach 2007-2016

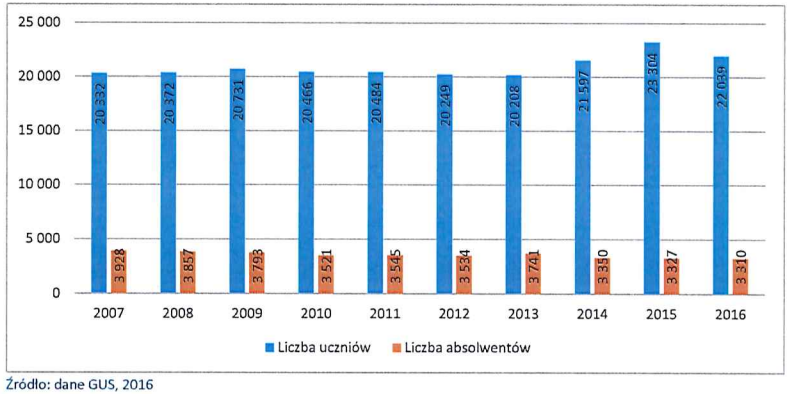

Źródło: dane GUS, 2016

Konieczna staje się poprawa jakości edukacji i kompetencji na terenie ROF, w szczególności poprzez podniesienie jakości oferty edukacyjnej w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych wynikającej ze wsparcia ukierunkowanego na rozwijanie kompetencji edukacyjno-zawodowych. Ważnymi parametrami pozwalającymi na dokonanie oceny jakości edukacji są dane na temat wyników osiąganych przez uczniów w egzaminach przeprowadzanych przez Okręgowe Komisje Egzaminacyjne. W poniższych tabelach dokonano syntetycznego zestawienia rezultatów osiąganych przez młodzież szkolną uczącą się w placówkach oświatowych terenie ROF. Zagregowane dane dotyczą testów szóstoklasisty oraz testów gimnazjalnych. W celu dokonania rzeczywistej oceny zestawiono rezultaty osiągane przez uczniów ROF ze średnią uzyskaną w województwie podkarpackim oraz ogólnokrajową. Efekty procesu kształcenia w szkołach podstawowych w regionie, rozumiane wprost jako wyniki egzaminu przeprowadzanego na zakończenie etapu procesu kształcenia, ujęte w formie uśrednionej kształtują się na wyższym poziomie zarówno w odniesieniu do województwa podkarpackiego, jak również całego kraju. W kontekście jakości kształcenia na terenie ROF należy podkreślić, iż należy skupić się na poprawie warunków nauczania oraz rozwijaniu tzw. umiejętności kluczowych wykształcanych głównie na szczeblu edukacji podstawowej i gimnazjalnej. Obszar edukacji powinien być traktowany w sposób kompleksowy, nie tylko w skali ROF ale również województwa. Skoordynowana interwencja w obszar edukacji umożliwi skuteczne konkurowanie z innymi regionami Polski w tym zakresie wykorzystując potencjał jaki stanowią korzystne wyniki analizowanych testów wiedzy. W poniższej tabeli zaprezentowano wyniki sprawdzianu szóstoklasisty. Egzamin w 2016 roku był ostatnim tego typu sprawdzianem przeprowadzanym przez CKE. Uczniowie ostatnich klas szkół podstawowych rozwiązywali zadania m.in. z języka polskiego, i matematyki. Należy zwrócić uwagę, że średnia dla ROF jest korzystniejsza, wyższa od wskaźników wojewódzkich oraz ogólnopolskich.

Tabela 28 Wyniki testu szóstoklasisty z 2016

	Szkoły podstawowe	
	Średni wynik z języka polskiego w procentach	Średni wynik z matematyki w procentach
Gmina Boguchwała	73	55
Gmina Chmielnik	68	49
Gmina Czarna	73	58

	Szkoły podstawowe	
	Średni wynik z języka polskiego w procentach	Średni wynik z matematyki w procentach
Gmina Czudec	72	51
Gmina Głogów Małopolski	68	55
Gmina Krasne	73	62
Gmina Lubenia	75	59
Gmina Łańcut	71	56
Miasto Łańcut	76	61
Gmina Miasto Rzeszów	78	63
Gmina Świlcza	73	63
Gmina Trzebownisko	71	56
Gmina Tyczyn	74	58
Średnia dla ROF	72,7	57,4
Średnia dla województwa podkarpackiego	72	55
Średnia ogólnopolska	71	54

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE w Krakowie, 2016

Poniżej przestawiono współczynnik skolaryzacji netto w odniesieniu do gmin tworzących ROF, liczony jako relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII 2016 r.) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Warto zwrócić uwagę na wysoki wskaźnik w odniesieniu do Miasta Rzeszowa oraz Miasta Łańcuta. Wysoki rezultat uzyskany przez wskazane gminy świadczy o wysokim poziomie oferty edukacyjnej dostępnej na terenie obu miast, co wprost wpływa na wyniki osiągane przez uczniów.

Wykres 23 Współczynnik skolaryzacji netto w szkołach podstawowych na terenie gmin ROF [%]

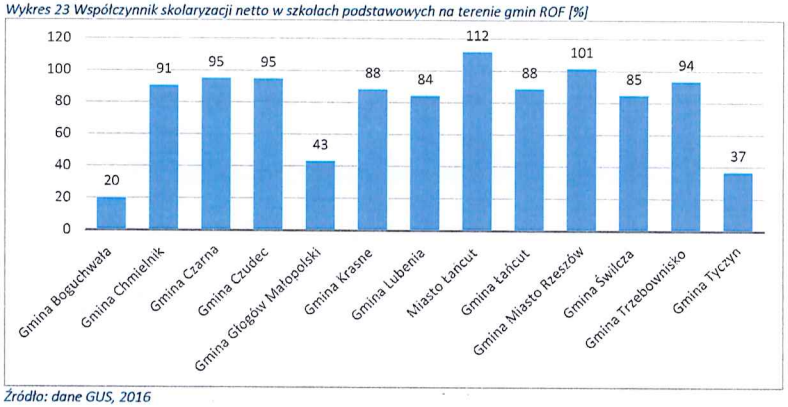

Źródło: dane GUS, 2016

Na terenie ROF do czerwca 2016 roku identyfikowano 76 placówek kształcących na poziomie gimnazjalnym (34% spośród nich jest zlokalizowanych w Mieście Rzeszowie). Na przestrzeni analizowanych lat odnotowano ubytek liczby uczących się w gimnazjach o 2 264 osoby, co stanowi spadek o około 18% ogółu uczniów szkół gimnazjalnych. Poniższy wykres ilustruje dynamikę zmian w liczbie gimnazjalistów na terenie ROF w okresie 2007-2016.

Wykres 24 Liczba uczniów oraz absolwentów w szkołach gimnazjalnych na terenie ROF w latach 2007- 2016

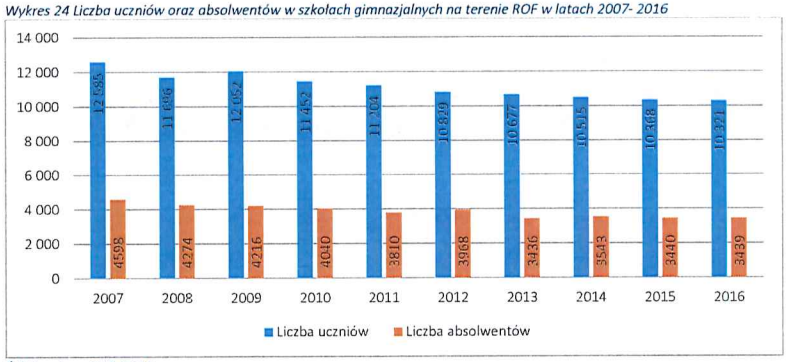

Źródło: dane GUS, 2016

We wszystkich niemal wszystkich zanalizowanych i zilustrowanych w poniższej tabeli częściach testu gimnazjalnego, teren ROF osiąga wyniki wyższe w porównaniu do średniej ogólnokrajowej (poza częścią odnoszącą się do języka angielskiego).

Tabela 29 Wyniki testu gimnazjalnego z 2016 roku

	Gimnazja									
	Średni wynik testu gimnazjalnego. Zakres: historia i wiedza o społeczeństwie		Średni wynik testu gimnazjalnego. Zakres: język polski		Średni wynik testu gimnazjalnego. Zakres: przedmioty przyrodnicze		Średni wynik testu gimnazjalnego. Zakres: matematyka		Średni wynik testu gimnazjalnego. Język angielski poziom podstawowy	
	[pkt]	[%]	[pkt]	[%]	[pkt]	[%]	[pkt]	[%]	[pkt]	[%]
Gmina Boguchwała	18	56	24	74	15	53	14	50	25	63
Gmina Chmielnik	18	57	23	72	15	52	13	48	23	58
Gmina Czarna	19	60	23	71	15	54	15	54	26	66
Gmina Czudec	19	59	23	70	16	56	14	50	23	59
Gmina Głogów Małopolski	18	56	22	70	15	52	14	51	24	61
Gmina Krasne	18	56	22	68	15	53	15	53	25	64
Gmina Lubenia	18	57	25	78	15	53	14	51	22	54
Gmina Łańcut	18	56	23	71	15	53	15	53	25	62
Miasto Łańcut	19	60	22	69	15	55	14	50	26	66
Gmina Miasto Rzeszów	20	64	24	74	15	52	15	52	29	73
Gmina Świlcza	18	57	24	74	15	52	14	52	27	68
Gmina Trzebownisko	20	61	24	74	14	52	15	53	26	66
Gmina Tyczyn	19	58	22	68	14	52	13	46	25	62
Średnia dla ROF	18,6	58,2	23,2	71,8	14,9	53,0	14,2	51,0	25,1	63,2
Średnia ogólnopolska		56		69		51		49		64

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE w Krakowie, 2016

Szczegółowe dane odnośnie liczby uczniów i absolwentów szkół podstawowych i gimnazjów z terenu ROF w roku 2016 zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 30 Liczba uczniów i absolwentów w szkołach podstawowych i gimnazjach w ROF

	Szkoła podstawowa		Gimnazjum	
	Liczba uczniów	Liczba absolwentów	Liczba uczniów	Liczba absolwentów
Gmina Miasto Rzeszów	10 786	1 562	5 251	1 720
Gmina Boguchwała	1 173	-	415	141
Gmina Chmielnik	466	65	210	68
Gmina Czarna	784	111	358	127
Gmina Czudec	753	122	381	131
Gmina Głogów Małopolski	1 161	203	492	142
Gmina Krasne	784	112	269	94
Gmina Lubenia	352	62	183	63
Gmina Łańcut	1 342	239	622	224
Miasto Łańcut	1 118	160	802	0
Gmina Świlcza	1 080	145	486	153
Gmina Trzebownisko	1 691	230	398	207
Gmina Tyczyn	655	127	207	127
SUMA	22 145	1 289	10 074	3 197

Źródło: dane gmin ROF, 2016 r.

Usługi publiczne w zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego w odniesieniu do placówek ogólnokształcących są realizowane na terenie siedmiu gmin ROF, tj. w gminach: Boguchwała, Czudec, Głogów Małopolski, Świlcza, Tyczyn oraz w Mieście Łańcut i Gminie Miasto Rzeszów. Na poniższym wykresie przedstawiono dynamikę zmian w liczbie uczniów oraz absolwentów w latach 2010-2016. W poddanym analizie okresie łączna liczba uczniów zmalała o 2542 osób, co stanowi spadek o około 22%.

Wykres 25 Uczniowie i absolwenci szkół ogólnokształcących ROF (2010-2016)

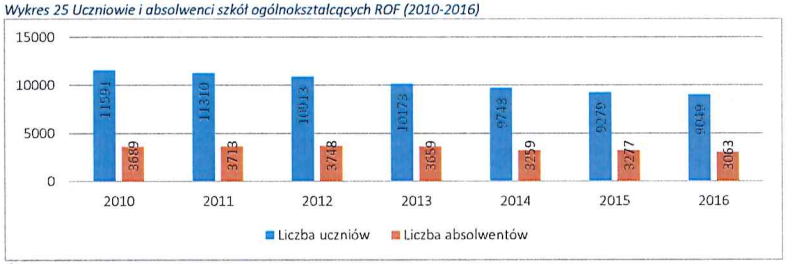

Źródło: dane GUS, 2016

Zasadnicze szkoły zawodowe funkcjonują w trzech gminach ROF: w Gminie Czudec, Mieście Łańcut oraz Gminie Miasto Rzeszów. Łączna liczba osób uczęszczających w analizowanym okresie do omawianego typu placówek oświatowych na terenie ROF miała tendencję spadkową. W 2016 roku wyniosła odpowiednio 1 459 uczniów oraz 431 absolwentów. W ujęciu procentowym aktualny spadek liczby uczniów w porównaniu do roku 2010 stanowi blisko 25%. Zaobserwowany deficyt oraz zarejestrowany negatywny trend to symptomy świadczące o trwającym kryzysie w szkolnictwie zawodowym oraz o potrzebie rozbudowy systemu szkolnictwa zawodowego, jak również sygnał wskazujący na potrzebę rozwijania edukacji pozaformalnej pozwalającej na zdobycie kwalifikacji zawodowych.

Wykres 26 Uczniowie i absolwenci zasadniczych szkół zawodowych na terenie ROF (2010-2016)

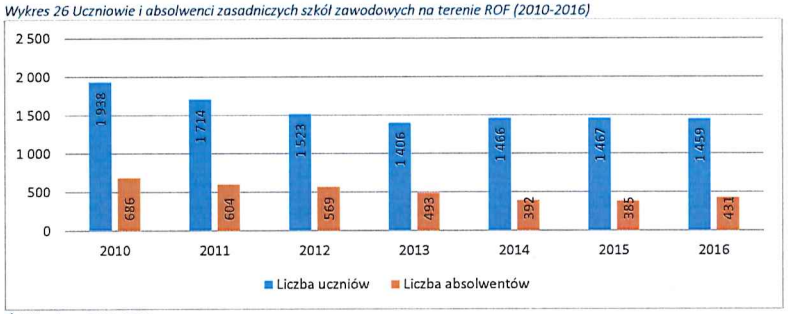

Źródło: dane GUS, 2016

W roku 2016 liczba absolwentów szkół wyższych na 10 tys. ludności na terenie podregionu rzeszowskiego wyniosła 241 osób. Ze względu na silną pozycję w skali regionalnej oraz na prężny rozwój rzeszowskiego ośrodka akademickiego, obserwujemy znaczącą dominację ROF-u w liczbie studentów oraz absolwentów w odniesieniu do pozostałych podregionów, takich jak krośnieński, przemyski czy tarnobrzeski, tworzących województwo podkarpackie.

Do najważniejszych szkół wyższych funkcjonujących na terenie ROF należą: Uniwersytet Rzeszowski, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza (posiadający największe w skali kraju tradycje kształcenia pilotów lotnictwa cywilnego), Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Wyższe Seminarium Duchowne w Rzeszowie, Wyższa Szkoła Inżynieryjno-Ekonomiczna w Rzeszowie, Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych w Rzeszowie, Szkoła Języków Obcych i Zarządzania PROMAR w Rzeszowie, Wyższa Szkoła Prawa i Administracji Rzeszowska Szkoła Wyższa (WSPiA Rzeszowska Szkoła Wyższa) z siedzibą główną i uczelnią główną w Rzeszowie.

Istotną przewagą Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest posiadanie prężnego ośrodka akademickiego w postaci Miasta Rzeszowa, który posiada niezbędne zaplecze instytucjonalne pozwalające na zaspokojenie potrzeb przedsiębiorców oraz inwestorów w zakresie zapotrzebowania na wykwalifikowaną kadrę pracowniczą (niemniej jednak koniecznością jest umacnianie pozycji na akademickiej mapie kraju, jak również poprawa miejsca w branżowych rankingach pozwalająca na wzmocnienie pozycji na arenie ponadregionalnej). Poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby studiujących na uczelniach zlokalizowanych w ROF, jak również absolwentów zasilających rynek pracy. Poziom korzystających z edukacji na poziomie wyższym jest ustabilizowany, co w kontekście negatywnej sytuacji demograficznej w kraju jest bardzo korzystnym zjawiskiem dla regionalnych uczelni, rynku pracy oraz dynamiki rozwoju gospodarczego całego terenu ROF.

Wykres 27 Liczba studentów oraz absolwentów uczelni wyższych na terenie podregionu rzeszowskiego w latach 2007-2016

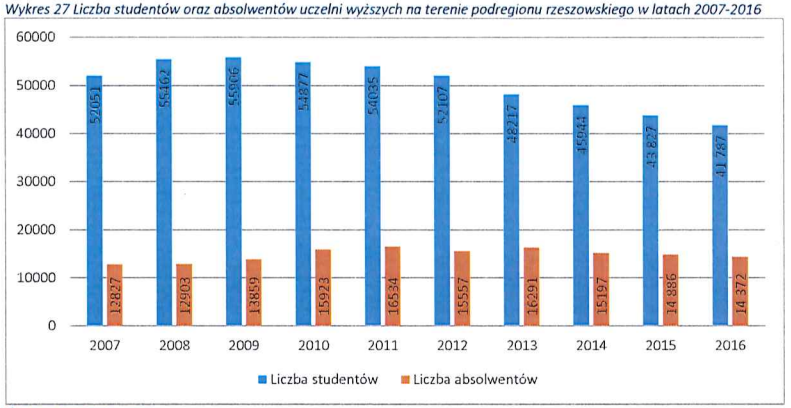

Źródło: dane GUS, 2016

Podsumowując, należy wskazać na klika problemów w obszarze edukacji, jakie zauważyć można w przypadku ROF. Przede wszystkim odnotowywany jest systematyczny spadek liczby uczniów na wszystkich poziomach edukacji, która w większym stopniu dotyczy jednak szkół zawodowych i technicznych, niż ogólnokształcących. Tendencja spadku liczby uczniów zostanie zahamowana w perspektywie najbliższych lat, niemniej jednak liczba uczniów nie osiągnie poprzedniego poziomu. Przypuszczać można, że sytuacja ta w sposób znaczący obciąży budżety poszczególnych samorządów i zmuszać będzie do racjonalizacji usług edukacyjnych. Na poziomie ponadgimnazjalnym widoczna jest wyraźnie dominacja kształcenia ogólnego (w szkołach tych kształci się około połowy wszystkich uczniów ROF), zjawisko to ocenić należy negatywnie zwłaszcza z punktu widzenia dominacji przemysłu w gospodarce ROF. W najbliższych latach prowadzić może to do sytuacji, w której inwestorzy będą mieli kłopoty ze znalezieniem odpowiednio wykształconych pracowników, zwłaszcza niższego stopnia.

Negatywna sytuacja w szkolnictwie znajduje odzwierciedlenie również w sytuacji uczelni wyższych. Pomimo, iż w perspektywie od 2007 r. do 2009 r. liczba studentów rosła, to od 2010 r. zauważalny jest znaczący spadek liczby studentów – liczba studentów w latach 2015-2016 jest najniższa w całej badanej dekadzie. W praktyce uczelnie będą musiały w sposób znaczący rywalizować o studentów nie tylko między sobą, ale także z innymi uczelniami w kraju po to, by właściwie wykorzystać rozwijającą się bazę edukacyjną i badawczą. Będzie to o tyle trudne, iż pomimo systematycznego podnoszenia jakości nauczania, standardu bazy, jak również realizowania ważnych programów badawczych (w tym B+R), najważniejsze szkoły wyższe ROF zajmują odległe miejsca w rankingach polskich uczelni wyższych.

Szansą na poprawę opisywanej sytuacji szkół średnich oraz uczelni wyższych, będzie skuteczne wykorzystanie obecnej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020, której priorytetowymi kierunkami wsparcia obszaru edukacji będzie wsparcie szkolnictwa wyższego i szkolnictwa zawodowego. W tych obszarach nastąpi bowiem koncentracja wsparcia. Uzupełniająco przewidziano również wsparcie kształcenia ogólnego, ograniczone jednakże do rozwoju kompetencji kluczowych na rynku pracy (ICT, matematyczno-przyrodniczych, języki obce), nauczania eksperymentalnego oraz właściwych postaw (kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej), które są fundamentem do dalszego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności w ramach kształcenia przez całe życie oraz do sprawnego funkcjonowania na rynku pracy. Mając na uwadze powyższe, wśród priorytetów wsparcia edukacji znajdzie się wspieranie tylko tych obszarów, które (w szczególności w przypadku szkół ogólnokształcących) stanowić będą kwestie istotne z punktu widzenia przyszłej zatrudnialności.

Ponadto poza szkolnictwem średnim i wyższym, należy podkreślić dobre wyniki uczniów w testach i egzaminach na wszystkich poziomach w zakresie edukacji podstawowej, gimnazjalnej i

ponadgimnazjalnej. Wysoki poziom edukacji w mieście Rzeszowie na ww. poziomach nauczania znalazł swoje odzwierciedlenie w rankingu „Miejsca sprzyjające edukacji" (Evidence Institute, 2014 r.), w którym Gmina Miasto Rzeszów zajęła pierwsze miejsce w kraju wśród gmin powyżej 100 tys. mieszkańców. W rankingu wzięto pod uwagę: strategię działania, efektywne i rozsądne wydawanie pieniędzy oraz zapewnienie bardzo dobrej jakości kształcenia. Konsekwentne wspieranie edukacji przedszkolnej, wysokie wyniki ze sprawdzianu szóstoklasistów oraz na koniec gimnazjum a także wykorzystywanie potencjału zbudowanego w przedszkolu, szkole podstawowej i gimnazjum, to główne czynniki które uplasowały lidera ROF na pierwszym miejscu.

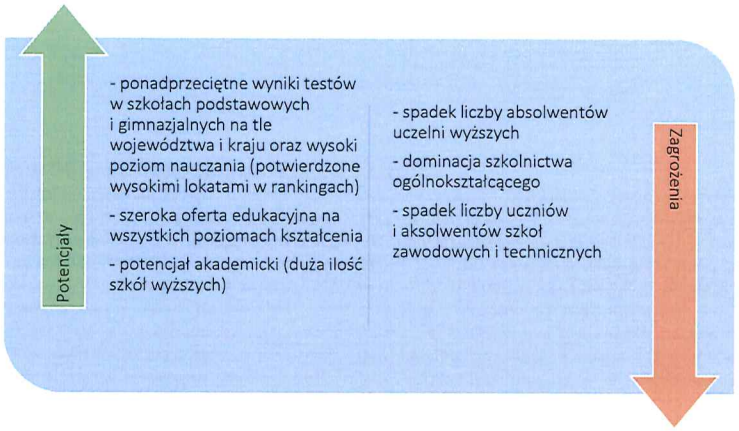

4.10 Rynek pracy

Na poniższym wykresie zilustrowano dynamikę zmian w liczbie bezrobotnych mieszkańców gmin zamieszkujących teren gmin tworzących ROF. W analizowanym okresie (2004-2016) bezrobocie rejestrowane zmalało o 5 346 osób względem roku bazowego. Procentowy udział bezrobotnych kobiet na terenie ROF zmalał z niespełna 56% (w 2007 roku, kiedy zjawisko bezrobocia ze szczególną intensywnością dotykało grupy kobiet) do 51% (w roku 2016).

Wykres 28 Liczba bezrobotnych mieszkańców na terenie gmin ROF w latach 2004-2016 z uwzględnieniem podziału na płeć

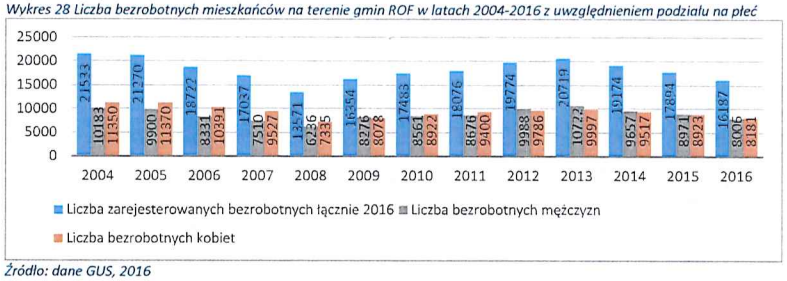

Źródło: dane GUS, 2016

Poniższy wykres ilustruje udział bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby ludności w wieku produkcyjnym w 2016 roku. Najniższe wskaźniki zostały odnotowane w tym zakresie w Rzeszowie oraz gminach: Boguchwała, Głogów Małopolski, Krasne, Świlcza oraz Trzebownisko. Najwyższy udział

bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym odnosi się do mieszkańców: Gminy Boguchwała, Gminy Chmielnik, Gminy Czarna, Gminy Czudec oraz Gminy Głogów Małopolski.

Wykres 29 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w 2016 roku [%]

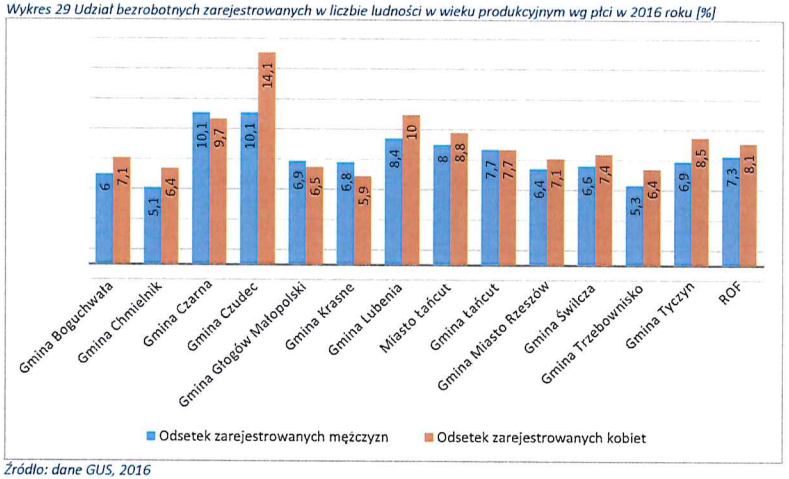

Źródło: dane GUS, 2016

W kontekście przedstawionej i przeanalizowanej sytuacji rynku pracy odnotowano wzrost popytu na pracę, co jest szczególnie mocno widoczne w zestawieniu ze stale rosnącą liczbą mieszkańców ROF. Sytuacja rosnącego bezrobocia wymaga podjęcia szeregu działań, które powinny zapobiec jego negatywnym skutkom, takim jak obniżenie jakości życia czy nawet odpływ mieszkańców z terenu ROF. Rozwiązaniem pozwalającym na zwiększenie liczby miejsc pracy jest rozbudowa stref aktywności gospodarczej oraz rozlokowanie ich na całym obszarze funkcjonalnym. W tym kontekście pożądane jest uzbrojenie terenów inwestycyjnych w celu spełnienia oczekiwań potencjalnych inwestorów. Komplementarnym obok rozwoju stref aktywności gospodarczej będzie wspieranie działań wynikających z potrzeb rynku pracy, m.in. rozwijanie przedsiębiorczości i samo-zatrudnienia. Odpowiedzią na zmieniającą się sytuację na rynku pracy są działania ukierunkowane na tworzenie nowych miejsc pracy, poprzez lokowanie inwestycji (głównie projekty infrastrukturalne), a także przygotowanie odpowiednich kadr poprzez działania szkoleniowe i edukacyjne – odpowiednie profile kształcenia w szkołach, przygotowanie oferty podnoszenia kwalifikacji i przekwalifikowania np. osób bezrobotnych. Drugim filarem są działania promocyjne pozwalające na przyciąganie inwestorów na ten obszar. Istotnym elementem jest również poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz ROF. Wzrost mobilności mieszkańców pozwoli im podejmować pracę poza miejscem zamieszkania. W odniesieniu do osób w wieku produkcyjnym, które pozostają bez stałego miejsca zatrudnienia, niezbędne jest też podjęcie działań z zakresu aktywizacji zawodowej, w tym prowadzenie dopasowanych do zapotrzebowania rynku szkoleń zawodowych. W zakresie działań długofalowych konieczne jest zaś podniesienie jakości edukacji dla zapewnienia jej wysokiego poziomu na całym obszarze funkcjonalnym. Istotnym elementem dotyczącym rynku pracy jest podaż ofert pracy. W poniższej tabeli przedstawiono zbiorczo oferty pracy zgłaszane przez Powiatowe Urzędy Pracy funkcjonujące na terenie ROF. Liczba ofert w analizowanym okresie wzrosła o 13%. Aktualnie obserwowany trend wzrostowy jest pozytywnym prognostykiem, który jednocześnie wzmacnia pozycję Rzeszowa jako lidera i rdzeń ROF. Dla gmin zlokalizowanych na obszarze funkcjonowania PUP w Łańcucie liczba oferowanych miejsc pracy w latach 2011-2016 wzrosła o około 68%, niemniej jednak ogółem podaż pracy na terenie ROF jest relatywnie niska, co implikuje konieczność podjęcia działań aktywizujących osoby bezrobotne oraz wspierających przekwalifikowanie do obecnych potrzeb rynku pracy. Szczególnie istotne w tym

kontekście jest wspieranie działań polegających na wspieraniu przedsiębiorczości przez mieszkańców ROF.

Tabela 31 Liczba ofert pracy na terenie ROF

Liczba ofert pracy	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
PUP Rzeszów – powiat grodzki	9 477	7 322	8 833	8 615	8 779	9 418	10 049	10 634	10 976
PUP Rzeszów – powiat ziemski	3 497	3 323	4 135	3 222	2 795	2 865	2 977	3 022	3 087
PUP Łańcut	1 027	1 258	1 626	1 138	1 320	1 300	1 546	1 678	1 721
PUP Strzyżów	28	20	31	54	59	62	65	72	78

Źródło: dane z Powiatowych Urzędów Pracy.

Ważną zmienną warunkującą sytuację na rynku pracy są koszty pracy, biorąc pod uwagę przeciętne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej – wartości uzyskiwane przez województwo podkarpackie plasują je zarówno poniżej poziomu ogólnopolskiego oraz wskaźników uzyskiwanych przez województwa ościenne. Z jednej strony jest to czynnik wpływający na budowanie przewagi konkurencyjnej (niższe koszty pracy), z drugiej natomiast strony ten element negatywnie wpływa na standard życia mieszkańców.

Wykres 30 Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej – porównanie

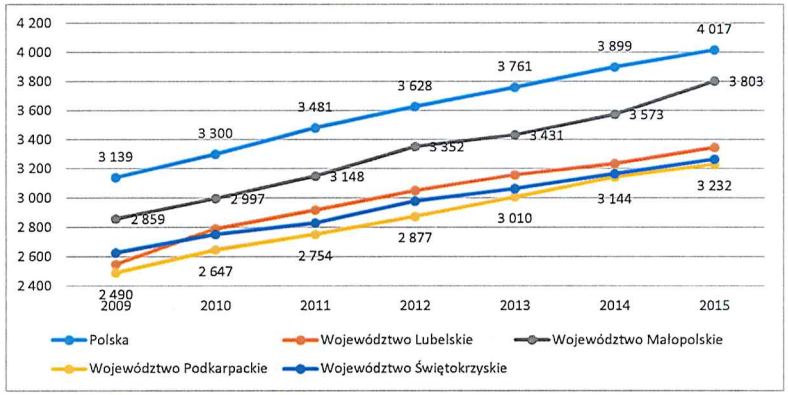

Źródło: dane GUS, 2016 (brak danych za rok 2016)

Stopa bezrobocia na terenie ROF do 2013 roku charakteryzowała się tendencją wzrostową. Od 2014 r. zauważalna jest poprawa sytuacji w tym względzie. Niemniej jednak w dalszym ciągu stopa bezrobocia poza Rzeszowem i powiatem rzeszowskim plasuje się na poziomie wyższym w stosunku do wskaźnika wojewódzkiego i ogólnopolskiego. Zdecydowanie wyższą stopę bezrobocia osiągają powiaty ziemskie, jednocześnie w Rzeszowie w porównaniu do roku 2008 wskaźnik jest nadal wyższy o 1,6%. Pomimo zdecydowanie najkorzystniejszej sytuacji na rynku pracy w skali wojewódzkiej należy podejmować działania stymulujące wzrost przedsiębiorczości. Istotnym czynnikiem wpływającym na minimalizację zjawiska będzie współpraca z powiatowymi urzędami pracy w zakresie podjęcia działań ukierunkowanych na aktywizację osób bezrobotnych na terenie ROF.

Tabela 32 Porównanie stopy bezrobocia na terenie ROF w latach 2006-2016

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Powiat m. Rzeszów	8,1	7,3	5,9	7,2	7,6	7,6	8,1	8,4	7,5	7,3	6,6
Powiat łańcucki	16,7	14,5	13,5	16,2	16,8	17,0	19,0	19,9	18,2	15,0	14,4
Powiat rzeszowski	16,5	15,1	11,3	13,0	13,1	13,4	14,5	14,8	13,9	12,8	10,9
Powiat strzyżowski	24,2	22,0	20,0	22,2	22,5	22,1	23,2	23,9	21,5	20,2	17,7
Województwo podkarpackie	16,4	14,2	13,0	15,9	15,4	15,5	16,4	16,3	14,6	13,2	11,5
Polska	14,8	11,2	9,5	12,1	12,4	12,5	13,4	13,4	11,4	9,7	8,2

Źródło: dane GUS, 2016

Wykres 31 Stosunek bezrobotnych zarejestrowanych do liczby osób w wieku produkcyjnym w ROF w latach 2004-2016

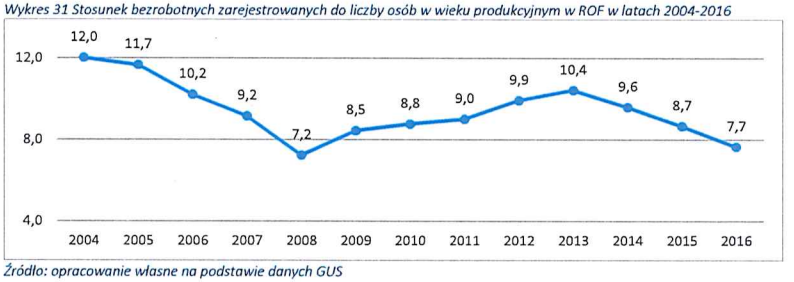

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 33 Stosunek bezrobotnych zarejestrowanych do liczby osób w wieku produkcyjnym w ROF w latach 2005-2016 w [%]

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gmina Boguchwała	9,7	8,1	7,6	5,8	6,8	6,9	7,3	7,9	8,2	7,8	7,8	6,6
Gmina Chmielnik	11,7	10,6	9,7	6,8	8,1	8,2	7,9	9,0	8,7	8,0	7,4	5,7
Gmina Czarna	14,7	12,9	11,1	9,9	11,7	11,3	11,6	12,6	14,2	12,9	10,1	9,9
Gmina Czudec	18,4	17,6	15,4	13,7	15,1	15,0	14,9	15,5	16,9	14,8	13,6	11,9
Gmina Głogów Małopolski	11,1	9,6	8,4	5,9	6,9	7,5	7,7	8,4	9,3	8,6	8,3	6,7
Gmina Krasne	11,1	9,8	8,5	6,6	7,0	7,3	7,4	8,7	8,7	7,8	7,2	6,4
Gmina Lubenia	12,3	11,2	10,4	8,8	9,7	9,6	10,9	12,1	11,9	11,3	10,9	9,1
Gmina Łańcut	11,9	10,2	8,4	7,8	9,6	9,4	10,2	10,7	11,2	10,4	8,3	8,4
Miasto Łańcut	10,9	9,1	8,2	7,8	9,2	9,4	9,4	10,9	11,4	9,8	8,5	7,7
Gmina Miasto Rzeszów	8,1	7,2	6,6	5,3	6,4	6,9	7,1	7,6	7,9	7,3	7,2	6,7
Gmina Świlcza	10,8	8,4	8,6	5,8	7,0	7,2	7,4	8,3	9,1	8,6	8,0	7,0
Gmina Trzebownisko	11,0	9,2	8,2	4,8	6,0	7,4	7,5	8,0	8,5	8,0	7,4	5,8
Gmina Tyczyn	10,1	8,9	8,1	5,3	6,5	7,9	8,0	9,3	9,6	9,7	8,0	7,6
Średnia dla ROF	11,7	10,2	9,2	7,3	8,5	8,8	9,0	9,9	10,4	9,6	8,7	7,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Stosunek bezrobotnych zarejestrowanych do liczby osób w wieku produkcyjnym w ROF najniższy jest w Gminie Miasto Rzeszów i w 2016 roku kształtował się na poziomie 6,7. Rdzeń ROF z racji pełnienia rzeczywistych funkcji metropolitalnych poprzez stanowienie centrum życia społeczno-gospodarczego nie tylko w regionie ale w skali ogólnowojewódzkiej posiada najkorzystniejszy wskaźnik w analizowanym zakresie. Mając na uwadze zrównoważony rozwój ROF należy zintensyfikować działania ukierunkowane na rozwijanie przedsiębiorczości na terenach pozostałych gmin, głównie wiejskich, dostosowanie infrastruktury do potrzeb inwestorów, poprawa jakości połączeń komunikacyjnych między gminami oraz dostępność do sieci TEN-T. Działania polegające na zwalczaniu bezrobocia na terenie ROF powinny mieć charakter zintegrowany i być budowane z myślą zarówno o ośrodkach miejskich jak również wiejskich.

Grafika 10 Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach ROF

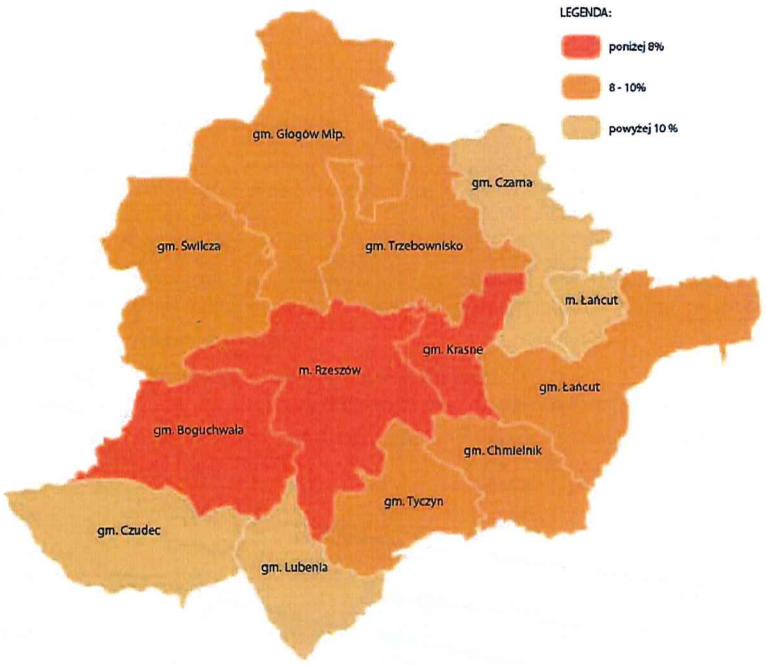

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Stopa bezrobocia w gminach ROF charakteryzuje się występującymi dysproporcjami, najbardziej korzystną sytuację posiada rdzeń ROF – Rzeszów oraz Boguchwała. Najwyższe deficyty dotyczą gmin powiatu łańcuckiego oraz tych ulokowanych w południowej części obszaru (Czudec, Lubenia). Zidentyfikowane zjawisko bezrobocia rejestrowanego w ostatnich latach wzrasta na całym terenie ROF co implikuje konieczność przeprowadzenia zintegrowanej interwencji w zakresie promocji przedsiębiorczości i samozatrudnienia oraz rozwoju usług publicznych (w tym transportu publicznego).

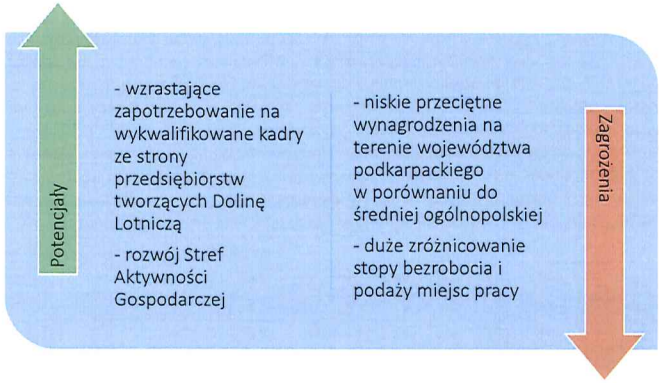

4.11 Turystyka

Rozwój turystyki, który powiązany jest z innymi celami rozwoju społeczno-gospodarczego, ma istotne znaczenie dla gmin ROF i może być również ważną gałęzią jego gospodarki. Potencjału gospodarczego terenu Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego należy bowiem upatrywać nie tylko w sektorze usługowym, lecz również w szeroko rozumianych branżach przemysłowych. Walory krajobrazowe oraz położenie regionu dają podstawy do rozwoju na tym terenie turystyki przyjazdowej, tworząc jednocześnie niezbędną bazę do pełnienia funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej dla mieszkańców regionu.

Do najważniejszych atrakcji turystycznych ROF należą: Zespół Zamkowy w Łańcucie, Rynek z Ratuszem w Rzeszowie, Podziemna Trasa Turystyczna „Rzeszowskie Piwnice" oraz Zespół pałacowo-parkowy w Tyczynie. Poza wymienionymi obiektami dziedzictwa kulturowego należy również wskazać na bogate dziedzictwo przyrodnicze tego obszaru.

Bogactwo zabytków kultury materialnej, jak również wyjątkowe walory przyrodnicze i krajobrazowe tego obszaru, to nie jedyne czynniki mogące przyciągnąć potencjalnych turystów do jego odwiedzenia. W kontekście możliwości wykorzystywania istniejących walorów dostrzega się wysokie potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury aktywnego wypoczynku na terenie ROF, w tym m.in. otwartych obiektów sportowo-rekreacyjnych, wyznaczania szlaków turystycznych, infrastruktury do pływania kajakami na Wisłoku, które staje się coraz popularniejsze czy budowy ścieżek rowerowych.

Z danych gmin ROF wynika, iż suma długości ścieżek rowerowych w roku 2016 na terenie całego ROF wyniosła około 410 km. Najwięcej, bo aż 144 km ścieżek rowerowych znalazło się na terenie Rzeszowa. Rozwój infrastruktury w tym zakresie w pozostałych gminach jest bardzo ograniczony, przez co może on wymagać przeprowadzenia kolejnych inwestycji. Kilometraż ścieżek rowerowych, ich zasięg terytorialny, jak również zagospodarowanie i wyposażenie w infrastrukturę okołoturystyczną terenów wzdłuż rzeki Wisłok jest kluczowe w kontekście wzbogacania oferty turystycznej oraz wykorzystania terenów atrakcyjnych przyrodniczo znajdujących się w granicach ROF. Warto podkreślić, że pomimo deficytu ścieżek rowerowych ta forma spędzania wolnego czasu jest coraz popularniejsza na terenie ROF. Przykładem potwierdzającym powyższą tezę jest dynamiczny rozwój bezobsługowych wypożyczalni rowerów miejskich w Rzeszowie RoweRes. Omawiany system pozwala na aktywny wypoczynek i świadczy o istotnej roli rekreacji dla mieszkańców ROF.

Tabela 34 Długość ścieżek rowerowych w gminach ROF w 2016 r.

Gmina	Długość ścieżek rowerowych [km]
Boguchwała	0
Chmielnik	0
Czarna	23
Czudec	44
Głogów Młp.	79,5
Krasne	7
Lubenia	69
Łańcut	51,5
Miasto Łańcut	0
Miasto Rzeszów	144,395
Świlcza	0,746
Trzebownisko	0
Tyczyn	2
ROF razem	420,395

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gmin ROF

Ważnym elementem w rozwijaniu potencjału turystycznego i rekreacyjnego regionu są możliwości rozwoju zaplecza okołoturystycznego na terenach atrakcyjnych przyrodniczo, głównie w obrębie rzeki Wisłok, co pozwoli na aktywny wypoczynek mieszkańców i turystów oraz rozwój kajakarstwa turystycznego, stanowiącego dynamicznie rozwijającą się branżą turystyczną o wysokim potencjale rozwojowym. Wykorzystanie terenów zlokalizowanych w obrębie rzeki Wisłok wraz z dopływami oraz innych terenów atrakcyjnych przyrodniczo w kontekście rozwoju turystyki aktywnej, stanowi potencjał rozwojowy dla całego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Warto wskazać, że analizowany region posiada znaczny odsetek gruntów leśnych, który w połączeniu z zagospodarowaniem Wisłoka z jego dopływami, stworzy spójny obszar o charakterystyce wypoczynkowej (ukierunkowanej głównie na turystykę rowerową i kajakową). Lesistość gmin ROF poza obszarem rozciągającym się pomiędzy Łańcutem i Rzeszowem utrzymuje się na równym, wysokim poziomie, co świadczy o atrakcyjności przyrodniczej tych obszarów oraz potwierdza zasadność inwestowania w infrastrukturę turystyczną na tym terenie.

Wykres 32 Odsetek powierzchni gruntów leśnych na terenie gmin ROF w 2016 r. [%]

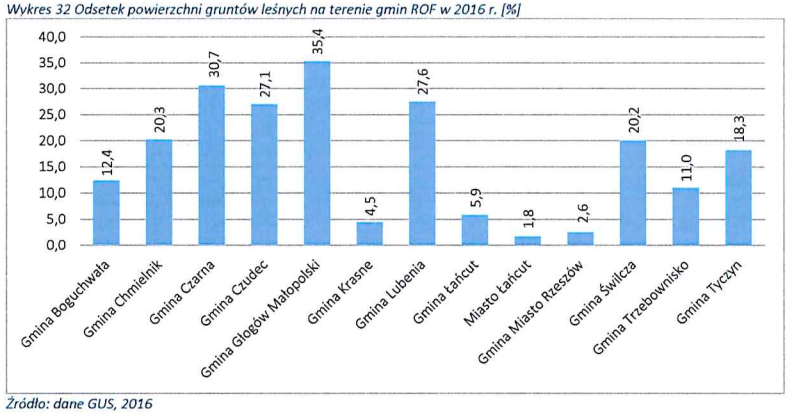

Źródło: dane GUS, 2016

Według danych GUS w 2016 roku w gminach tworzących ROF funkcjonowało 77 całorocznych obiektów noclegowych, z czego 40 było zlokalizowanych w Rzeszowie, 9 obiektów prowadziło działalność w Mieście Łańcut, 6 w Trzebownisku, 5 w Głogowie Małopolskim, po 3 obiekty działają w Czudcu, Boguchwale, Świlczy oraz gminie Łańcut, natomiast po 2 obiekty zlokalizowane są w gminach Krasne,

i Lubenia. Statystyki GUS nie wskazują na funkcjonowanie tego typu obiektów w 2016 r. w gminach Czarna oraz Tyczyn. Powyższe dane świadczą, iż baza noclegowa na terenie ROF nie jest wystarczająco rozwinięta, a obiekty są rozmieszczone nierównomiernie. Przede wszystkim zaś brakuje bazy noclegowej w tych miejscowościach ROF, które mogłyby być atrakcyjne dla turystów pomimo braku rozwiniętej infrastruktury czasu wolnego – ze względu na unikalne walory przyrodnicze, ciszę i spokój. Według danych GUS za 2014 rok łączna liczba miejsc noclegowych na terenie ROF (stan na koniec 2014 roku) liczyła 4 813 miejsc, zaś liczba turystów korzystających z noclegów wyniosła ogółem 268 416 osób (23,5% stanowili turyści zagraniczni). Trend w zakresie liczby osób korzystających z noclegów na obszarze funkcjonalnym jest rosnący. Biorąc pod uwagę ostatnią dekadę można stwierdzić, iż liczba turystów w latach 2013-2014 wzrosła około dwukrotnie względem stanu odnotowanego w 2004 r.

Wykres 33 Korzystający z noclegów ogółem na terenie ROF w latach 2004-2014 [os.]

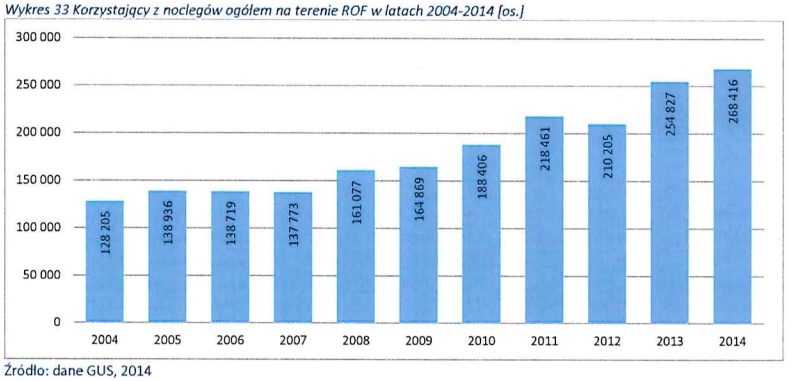

Źródło: dane GUS, 2014

Rozbudowa bazy noclegowej jest istotnym warunkiem zwiększenia liczby atrakcyjnych ofert turystycznych. Modernizacja istniejącej bazy ROF poprzez podwyższenie jej standardu może wyraźnie zwiększyć liczbę przybywających tu turystów polskich i zagranicznych. Należy zwrócić uwagę, iż część terenów wiejskich składających się na ROF, przez długi okres czasu stanowiły miejscowości typowo rolnicze, co obecnie, kiedy rolnictwo zatrudniające niegdyś większość osób straciło na znaczeniu, wymaga od mieszkańców szukania nowych możliwości zatrudnienia lub dodatkowego zarobku. Wypoczynek na terenach wiejskich staje się coraz bardziej popularny, zaś walory przyrodniczo-kulturowe i potencjał obszarów wiejskich ROF stwarzają możliwości dla rozwoju turystyki na tych terenach. Władze lokalne poszczególnych gmin ROF, świadome rangi posiadanych zasobów turystycznych powinny wykazać zainteresowanie sprawami rozwoju turystyki wiejskiej (agroturystyki) na swoim terenie.

Z przeprowadzonych na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego badań ruchu turystycznego przyjazdowego w województwie podkarpackim (2011 r.) wynika, iż *„do najczęściej wymienianych celów przyjazdu do województwa podkarpackiego należą: wypoczynek, zwiedzanie zabytków oraz poznanie przyrody. Co trzeci przyjeżdżający decydował się na przyjazd ze względu na możliwość realizowania turystyki aktywnej"*. Wskazuje to na kierunki działań umożliwiające rozwijanie oferty turystycznej ROF uwzględniając posiadany potencjał (zabytki, atrakcyjne miejsca dla rozwoju turystyki aktywnej, zachowanie i promocja różnorodności biologicznej na terenie ROF). Raport wskazał również na częstotliwość przyjazdu do województwa podkarpackiego (40% - pierwsza wizyta, 17% - druga wizyta, 24% - kolejna wizyta, 19% - częste przyjazdy). Badania wskazały, że w przypadku miejscowości takich jak Rzeszów i Łańcut odsetek osób, które odwiedziły te miejsca po raz pierwszy oraz po raz kolejny jest porównywalny (po ok. 35%). Wskazuje to na rozwijający się potencjał tych lokalizacji, jako miejsc przyciągających turystów, a jednocześnie implikuje konieczność rozwijania dodatkowych atrakcji przyciągających turystów na dłuższe wizyty w regionie i zachęcających do ponownych

odwiedzin. Badani wskazywali również na elementy, które najbardziej się im nie podobały podczas wizyt w regionie (jakość i stan dróg, brak lub mała ilość punktów informacji turystycznej, słabe oznaczenie szlaków) oraz tych, z których byli zadowoleni (krajobrazy i przyroda, zabytki i atrakcje turystyczne, cisza i spokój, gościnność mieszkańców, czystość). Odpowiednie ukierunkowanie działań na wyeksponowanie posiadanych w ramach ROF atutów oraz uzupełnienie brakującej infrastruktury pozwolą na zwiększenie atrakcyjności turystycznej tego obszaru.

Poza zidentyfikowanymi zasobami umożliwiającymi rozwój turystyki aktywnej i wiejskiej dostrzega się również potencjał Rzeszowa w kontekście rozwoju turystyki biznesowej. Dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy rdzenia ROF uprawnia do rozbudowy sektora usług odpowiedzialnego za klienta biznesowego. Podstawową zmienną w tym zakresie jest funkcjonowanie bazy hotelowej na najwyższym poziomie. Aktualnie w Rzeszowie według danych GUS funkcjonuje jeden obiekt *****(5) gwiazdkowy oraz pięć ****(4) gwiazdkowych. Na terenie Łańcuta znajdują się jeden hotel 4**** nastawiony również na klientów biznesowych, jednocześnie po jednym obiekcie w tej kategorii odnotowano w Trzebownisku oraz Lubeni. W 2016 roku na terenie pozostałych gmin ROF funkcjonowały łącznie (obok Rzeszowa) tylko 12 hoteli *** (3) gwiazdkowych. W trakcie kategoryzacji znajdują się dodatkowo dwa obiekty zlokalizowane w Rzeszowie. Należy zauważyć, że liczba tego typu obiektów w ostatnich latach ma tendencję rosnącą. Jednocześnie chcąc tworzyć ofertę turystyczna skierowaną do turysty biznesowego, powinno opierać się ją o pakiety produktów turystycznych łączących w sobie elementy turystyki aktywnej oraz połączonej ze zwiedzaniem zasobów kultury materialnej. Dodatkowo elementem stymulującym rozwój omawianej formy turystyki jest wybudowane Centrum Wystawienniczo-Kongresowe w Jasionce (największa zrealizowana inwestycja w tym zakresie na terenie województwa podkarpackiego). Zatem turystyka biznesowa w ROF posiada również adekwatny potencjał, który znajduje odzwierciedlenie w rozbudowywanej bazie obiektów zakwaterowania zbiorowego.

Turystyka na terenie ROF posiada potencjały niezbędne do wzmocnienia roli turystyki przyjazdowej. Wśród produktów turystycznych przyciągających turystów warto podkreślić funkcjonowanie Szlaku Kulinarnego Podkarpackie Smaki oraz klastra o tej samej nazwie zrzeszającego podmioty z branż pokrewnych turystyce. Turystyka ukierunkowana na aspekty kulinarne jest obecnie co raz popularniejszą formą spędzania wolnego czasu. Gminy tworzące ROF posiadają zasoby i tradycje w tym zakresie pozwalające na rozwój tej gałęzi turystyki.

Przeprowadzona analiza wykazała, że tereny Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego wyróżnia wysoki potencjał, który może być wykorzystany przez rozwój infrastruktury turystycznej. W realizacji tego zadania konieczne jest jednak wykonanie szeregu przedsięwzięć, przede wszystkim z zakresu poprawy stanu środowiska naturalnego (zwłaszcza ograniczenia niskiej emisji, wykorzystywania alternatywnych źródeł energii czy budowy kanalizacji) i zapewnienia dostępności komunikacyjnej wskazanych obszarów (rozwój transportu publicznego, ale i poprawa stanu dróg).

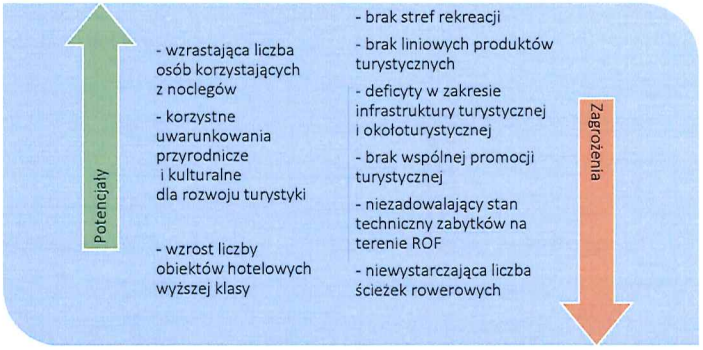

4.12 Walory przyrodnicze

Rzeszowski Obszar Funkcjonalny pomimo przemysłowego charakteru cechuje się wysoką bioróżnorodnością. Na terenie ROF nie funkcjonują parki narodowe ani parki krajobrazowe, niemniej łączna liczba obszarów prawnie chronionych jest relatywnie wysoka. Tylko w przypadku dwóch gmin ROF nie odnotowano przykładów tego typu terenów. Atrakcyjność przyrodnicza ROF oraz zasoby środowiska naturalnego pozwalają na tworzenie stref rekreacji wpływającej zarówno na jakość życia mieszkańców, jak również na atrakcyjność osiedleńczą regionu. Rygory ochronności funkcjonujących na terenie ROF obszarów ochronnych są wprost predestynowane do wykorzystania ich w celach rekreacyjnych, jednocześnie nie kolidują bezpośrednio z rozwojem stref aktywności gospodarczej w regionie. Zatem warto podkreślić, że walory przyrodnicze ROF stanowią istotną przewagę konkurencyjną względem sąsiednich obszarów metropolitalnych i aglomeracyjnych. W ramach obszarów prawnie chronionych na terenie 5 gmin należących do ROF występują rezerwaty przyrody, są to:

- Rezerwat Przyrody „Lisia Góra" na terenie Miasta Rzeszowa,
- Rezerwat Przyrody „Bór" znajdujący się na terenie gmin Głogów Małopolski oraz Trzebownisko,
- Rezerwat Przyrody „Zabłocie" położony na terenie gmin Głogów Małopolski i Świlcza (wchodzących w skład ROF) a także gmin Kolbuszowa, Sędziszów Małopolski,
- Rezerwat Przyrody „Wielki Las" położony na terenie gminy Czudec.

Warto wspomnieć w tym miejscu o Rezerwacie Przyrody Lisia Góra na terenie Miasta Rzeszowa. Jest on osobliwością przyrodniczą, bowiem tworzy wyspę lasu dębowego wyeksponowaną w krajobrazie miasta i najbliższej okolicy (jest to „mini Puszcza Białowieska"). Występuje tu największe w województwie podkarpackim skupisko dorodnych okazów dębu szypułkowego (ok. 100 sztuk) na tak niewielkiej powierzchni. Bogaty drzewostan tworzą także liczne okazy orzecha czarnego, topoli: białej, czarnej, chińskiej, włoskiej oraz wiązu szypułkowego, graby wierzby płaczącą i mandżurską, liczne krzewy: irgi, ligustru, berberysu i derenia, bluszczu. Oprócz różnorodności flory, Rezerwat obfituje w 230 gatunków ptaków oraz wiele gatunków innych zwierząt.

Na terenie ROF znajdują się dwa obszary wpisujące się w sieć NATURA 2000 są to:

- Mrowle Łąki – teren o powierzchni 294,1 k m², leżący na granicach administracyjnych gmin: Głogów Małopolski, Świlcza oraz Trzebownisko. Celem ochrony jest utrzymanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych, ze względu na które obszar ten został powołany.
- Wisłok Środkowy z dopływami – teren o powierzchni 1064,6 ha, leży w granicach 16 gmin spośród, których trzy są zlokalizowane w obrębie ROF tj. Miasto Rzeszów oraz gminy Boguchwała oraz Czudec. Teren jest specjalnym obszarem ochrony siedlisk, na którym występuje m. in. wydra oraz rzadkie gatunki ryb i bezkręgowców.

Tabela 35 Obszary prawnie chronione w gminach ROF [ha]

	Ogółem	Rezerwaty przyrody	Obszary chronionego krajobrazu razem	Użytki ekologiczne
Gmina Boguchwała	1 886,80	0,00	1 886,80	0,00
Gmina Chmielnik	2 871,60	0,00	2 871,60	0,00
Gmina Czarna	5,20	0,00	0,00	5,20
Gmina Czudec	5 300,00	70,75	5 300,00	0,00
Gmina Głogów Małopolski	4 250,23	322,73	4 006,30	0,00
Gmina Krasne	-	-	-	-
Gmina Lubenia	1 345,80	0,00	1 345,80	0,00
Gmina Łańcut	194,00	0,00	194,00	0,00
Miasto Łańcut	-	-	-	-

Gmina Miasto Rzeszów	8,11	8,11	0,00	0,00
Gmina Świlcza	3 106,72	76,14	3 076,20	30,50
Gmina Trzebownisko	126,90	126,90	0,00	0,00
Gmina Tyczyn	941,60	0,00	941,60	0,00
Łącznie dla ROF	15 278,56	604,63	14 863,90	35,70

Źródło: dane GUS, 2014

Istotnym czynnikiem determinującym wysoką ocenę walorów przyrodniczych ROF jest główny ciek wodny regionu – rzeka Wisłok, która poza walorami rekreacyjnymi jest również głównym źródłem zaopatrzenia mieszkańców w wodę pitną. W tym kontekście warto wspomnieć o niekorzystnej ocenie stanu sanitarnego wód Wisłoka, wynikającej między innymi z przedostających się do rzeki zanieczyszczeń komunalnych, spływów powierzchniowych z terenów rolniczych, przemysłowych i komunikacyjnych (*Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w latach 2004-2013 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie). Jednocześnie w raporcie odnotowuje się stopniową poprawę pod względem bakteriologicznym w wodach rzeki Wisłok w obszarze chronionym będącym źródłem wody pitnej dla mieszkańców miasta Rzeszowa. Wisłok jest szczególnie istotny dla ROF ze względu na jego linearny przebieg przez obszar oraz potencjał integracyjny – pozwalający na budową liniowego produktu turystycznego akcentującego rzeczywiste powiązania funkcjonalne pomiędzy poszczególnymi gminami. Biorąc pod uwagę walory przyrodnicze ROF warto podkreślić potrzebę konsekwentnego modernizowania i rozbudowy sieci kanalizacyjnej i wodociągowej. Jest to czynnik warunkujący utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego oraz jego bioróżnorodności.

Atrakcyjnymi pod względem turystycznym są w szczególności obszary wzdłuż rzeki Wisłok i jego dopływów wraz z terenami przyległymi oraz obszary Pogórza Dynowskiego – interesujące nie tylko pod względem krajobrazowym i przyrodniczym, ale również zróżnicowania kulturowego i historycznego. Występują tu liczne tereny objęte ochroną prawną ze względu na swój unikalny charakter. ROF posiada 85 pomników przyrody oraz łącznie przeszło 20 tys. Ha terenów poddanych ustawowej ochronie. Poniższy wykres przedstawia zmienną dotyczącą powierzchni terenów chronionych w odniesieniu do poszczególnych podmiotów tworzących ROF.

Wykres 34 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych [ha] na terenie ROF w 2014 r.

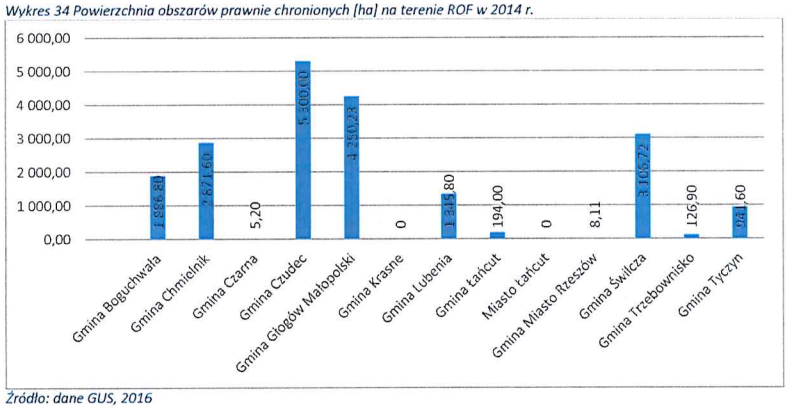

Źródło: dane GUS, 2016

Pomimo danych wskazujących na to, że ROF dysponuje korzystnymi warunkami środowiskowymi do rozwoju turystyki rekreacyjnej, aktywnej, kwalifikowanej, miejskiej i kulturowej to naturalne walory wykorzystywane są w niedostatecznym stopniu. Dla zapewnienia rozwoju turystyki i rekreacji na bazie

istniejących walorów przyrodniczo-krajobrazowych, niezbędna jest stała rozbudowa i modernizacja szeroko rozumianej infrastruktury turystycznej i podnoszenie jakości usług związanych z tą dziedziną gospodarki. Zidentyfikowane walory przyrodnicze ROF są istotne z jednej strony jako potencjał pozwalający na efektywniejsze wykorzystanie turystyki jako istotnej branży regionalnej gospodarki, z drugiej natomiast umożliwiają tworzenie stref rekreacji z myślą o podniesieniu standardu życia mieszkańców ROF. Poza Wisłokiem, warto zwrócić uwagę na walory przyrodnicze licznych zbiorników wodnych rozlokowanych równomiernie na całym terenie ROF (m.in. Staw Browarny w Mieście Łańcut czy też stawy w Głogowie Małopolskim), posiadających zidentyfikowany potencjał niezbędny do włączenia w regionalną sieć produktów turystycznych. Walory przyrodnicze predestynują ROF do rozwoju szeroko rozumianej turystyki wodnej, rowerowej oraz pieszej. W zakresie środowiska naturalnego dostrzega się brak skoordynowanej polityki gmin tworzących ROF – głównie w odniesieniu do kompleksowych planów ukierunkowanych na ochronę środowiska. Efektywne wykorzystanie zidentyfikowanych walorów przyrodniczych wiąże się również z dokonaniem kompleksowej inwentaryzacji przyrodniczej uwzględniającej specyfikę ROF. Priorytetowym jest konieczność ochrony bogatej bioróżnorodności fauny i flory na terenie ROF. Skuteczność ochrony bogactwa przyrodniczego warunkowana jest podjęciem działań opierających się o aspekt terytorialny i realizowanych w formie zintegrowanej.

Grafika 11 Występowanie obszarów prawnie chronionych w gminach ROF

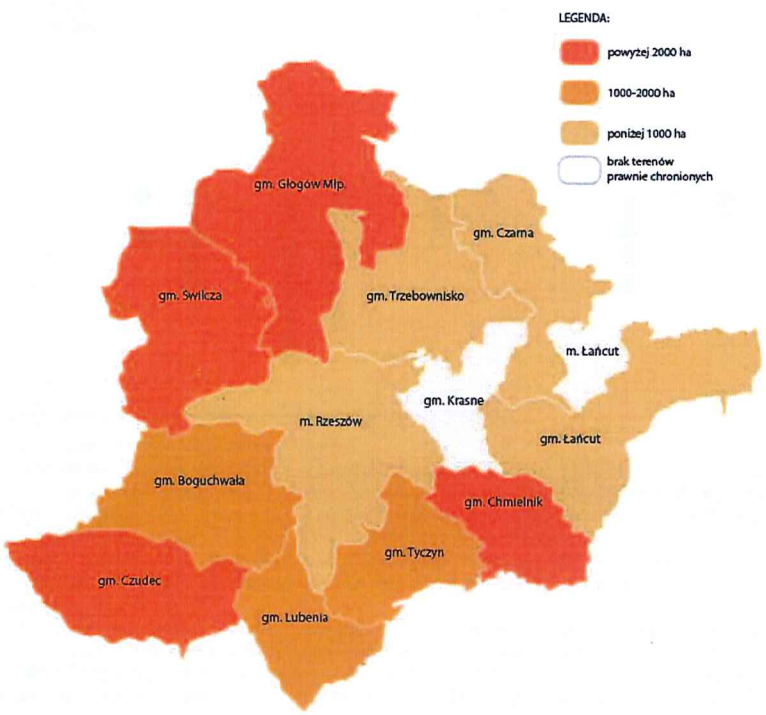

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS

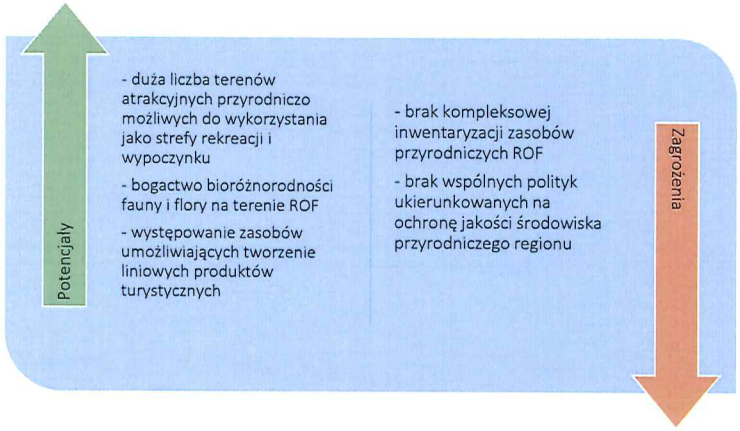

4.12 Sytuacja hydrologiczna i stan infrastruktury przeciwpowodziowej

Rzeszowski Obszar Funkcjonalny jest położony w zlewni górnej Wisły i cyklicznie jest narażony na występowanie powodzi opadowych, które nasilają się szczególnie w miesiącach wiosennych podczas gwałtownego topnienia śniegów. Najważniejszym ciekiem wodnym przebiegającym przez ROF jest Wisłok definiowany jako rzeka o charakterze górskim (lewy dopływ Sanu o długości 220 km). Poza niewątpliwymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi oraz potencjałem umożliwiającym wykorzystanie Wisłoka w celach turystycznych i rekreacyjnych – jest on ciekiem wodnym o charakterze okresowo ekstremalnym, często gwałtownym z występującymi regularnymi powodziami. Zlewnia Wisłoka leży w regionie wodnym Górnej Wisły, który jest administrowany przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie.

Analizując zagrożenie powodziowe na terenie ROF należy je zdefiniować jako zjawisko o charakterze głównie regionalnym, obejmującym jeden rejon hydrograficzny. Niemniej problem bezpieczeństwa w omawianym zakresie w perspektywie historycznej, kilkukrotnie w ostatnich latach był częścią zjawiska powodziowego o charakterze krajowym (V/VI 2010 – powódź w całej Europie Środkowej, VII/VIII 2001 – powódź w dorzeczu Wisły w południowej Polsce, 1997 – tzw. Powódź tysiąclecia). Poza wymienionymi klęskami żywiołowymi, niemal corocznie teren ROF dotykają podtopienia o charakterze lokalnym. W kontekście miasta rdzenia ROF zidentyfikowanym problemem wynikającym z obserwowanych anomalii pogodowych jest przybór wody w Wisłoku jako efekt odprowadzenia kanałów deszczowych bezpośrednio do rzeki poniżej zapory. Bezpośrednim skutkiem takiego stanu rzeczy jest rosnący poziom zagrożenia powodziowego w gminach ROF położonych bezpośrednio nad Wisłokiem (skutki te również dotykają gminy w dolnym biegu rzeki, a znajdujące się poza terenem ROF). Zatem zagrożenia wynikające z sytuacji zdiagnozowanej w Rzeszowie bezpośrednio oddziałuje na sytuację nie tylko w gminach ROF, ale również na terenie całego województwa podkarpackiego. Na poniższej grafice został zaprezentowany poziom zagrożenia powodziowego w gminach ROF (na podstawie oceny ryzyka powodziowego Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej).

Grafika 12 Ocena poziomu zagrożenia powodziowego na terenie ROF

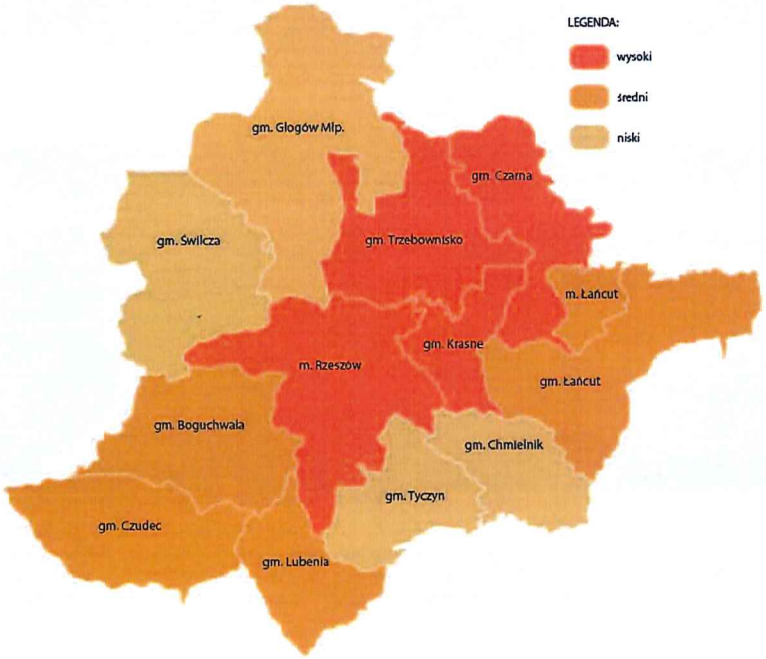

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KZGW

Aktualna polityka przeciwpowodziowa w Polsce jest ukierunkowana na realizację działań zmierzających do zmniejszenia zagrożenia ludzi i ich własności. Strategia ta polega na próbie zmodyfikowania samej powodzi poprzez zmniejszenia wysokości kulminacji fali powodziowej, opóźnienia jej lub ograniczenia zasięgu rozlewiska. Do podstawowych środków umożliwiających realizację tej strategii należą:

- zbiorniki retencyjne
- obwałowania
- poldery i suche zbiorniki przeciwpowodziowe.

Istotne jest również prowadzenie działań polegających głównie na ograniczaniu zabudowy terenów zalewowych. Podstawowe środki pozwalające na jej realizację to:

- uwzględnienie linii zalewów w planach zagospodarowania przestrzennego
- wyznaczenie stref zabudowy na terenach zalewowych
- określenie warunków, jakie muszą spełniać obiekty dopuszczone do realizacji na terenach zalewowych.

Poza działaniami o charakterze infrastrukturalnym, kluczowym czynnikiem tworzenie efektywnego i kompleksowego systemu przeciwpowodziowego jest system monitoringu i inne działania wpływające bezpośrednio na bezpieczeństwo mieszkańców:

- lokalne systemy ostrzeżeń powodziowych

- systemy reagowania na powódź
- zabezpieczenie istniejących obiektów na wypadek powodzi
- systemy odwadniające
- edukacja i informacja.

Szeroko rozumiane zjawisko powodziowe dotykające rejon ROF to nie tylko kwestia rzeki Wisłok, ale również skutek tzw. gwałtownych deszczów nawalnych (trudno prognozowalnych) – w tym kontekście ważne jest zapewnienie wydajnego systemu kanalizacji deszczowej na obszarach miejskich (zasadne w tym zakresie jest zastosowanie innowacyjnych rozwiązań przeciwpowodziowych takich jak retencja kanałowa). Jednocześnie zidentyfikowanym problemem są również lokalne podtopienia i powodzie, które powoduje Wisłok, ale przede wszystkim mniejsze potoki na terenie gmin ROF i w tym kontekście należałoby również realizować zadania inwestycyjne w tym zakresie.

Spośród działań poza infrastrukturalnych warto nadmienić o realizacji przez Miasto Rzeszów projektu pn. „System monitoringu i ostrzegania powodziowego na rzekach stwarzających zagrożenie powodziowe dla miasta Rzeszowa". Całkowita wartość przedsięwzięcia wyniosła 164 248,00 zł przy uzyskanej dotacji w wysokości 114 974,00 zł. W ramach projektu zainstalowano urządzenia monitorujące poziom wody na rzekach Wisłok, Strug i Młynówka, które w ścisły sposób wpływają na zagrożenie powodziowe na terenie ROF (bieżące śledzenie zmieniającego się zagrożenia powodziowego jest możliwa na portalu www.monitoringrzek.pl/rzeszow, który powstał w efekcie realizacji projektu).

Inwestycje w zakresie infrastruktury przeciwpowodziowej w województwie podkarpackim były realizowane z dwóch głównych źródeł: RPO WP 2007-2013 oraz w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko (niemniej tylko 1 projekt jest finansowany z tego funduszu z terenu województwa podkarpackiego, a jego zasięg i zakres nie ma bezpośredniego wpływu na ROF). Poniżej przedstawiono projekty dotyczące bezpośrednio gmin ROF lub Wisłoka jako rzeki determinującej sytuację hydrologiczną ROF.

Tabela 36 Inwestycje na terenie ROF – projekty dofinansowane w ramach RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007 -2013, działanie 4.2. Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi

Lp.	Nazwa beneficjenta	Tytuł projektu	Data podpisania umowy	Całkowita wartość projektów	Całkowita wartość dofinansowania
1.	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie	Określenie zagrożenia powodziowego w zlewni Wisłoka	29.12.2008	1 878 799,42	1 596 979,51
2.	Gmina Trzebownisko	Budowa sieci odprowadzenia wód opadowych z terenu Podkarpackiego Parku Naukowo – Technologicznego w strefie S-1 Jasionka oraz z terenu Gminy Trzebownisko	09.12.2009	23 144 702,09	17 880 327,20
3.	Gmina Miasto Rzeszów	Budowa kanału ulgi dla potoku Mikośka w celu zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenów miasta Rzeszowa	31.12.2009	50 678 456,55	33 659 185,49
Łącznie:				75 701 958,06	53 136 492,20

Źródło: www.rpo.podkarpackie.pl

W województwie podkarpackim realizowano 27 projektów przeciwpowodziowych w ramach działania *4.2. Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi,* które dostały dofinansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013. Wartość tych projektów to 222,4 mln zł, a dofinansowanie UE – 165,8 mln zł. Jedynie cztery projekty zrealizowane zostały na terenie ROF, jednakże ich koszt całkowity wynosi 76,2 mln zł, a dofinansowanie UE – 53,6 mln zł, co stanowi 32,3% dofinansowania przyznanego w ramach działania 4.2.

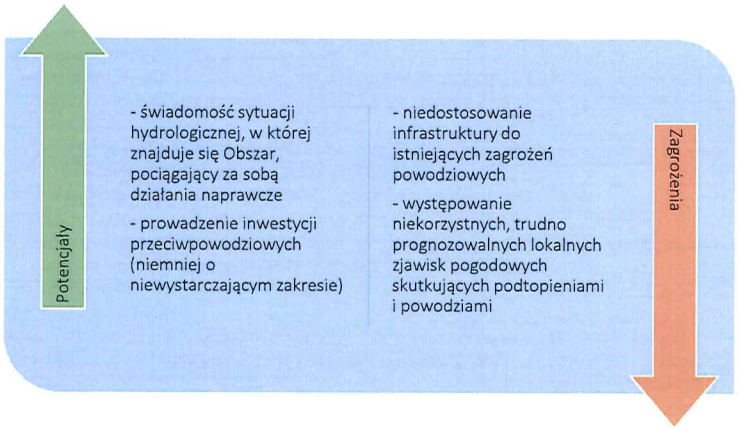

4.13 Instytucje kultury oraz zabytki dziedzictwa kulturowego

Zabytki dziedzictwa kulturowego

Gminy ROF charakteryzuje duża liczba zabytków dziedzictwa kulturowego. Skumulowane są one zwłaszcza w miastach Rzeszów i Łańcut. Z uwagi na obszerność danych dotyczących zabytków nieruchomych na terenie każdej z gmin, zaprezentowano wybrane, szczególnie ważne zabytki Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Tabela 37 Najważniejsze obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych ROF

L.p.	Gmina / Miasto	Wybrane zabytki
1.	Gmina Boguchwała	- kościół p.w. św. Stanisława Biskupa w Boguchwale, 1727 r., nr rej.: 987 z 17.11.1976 - zespół pałacowy w Boguchwale, XVIII w. rozbudowany na pocz. XIX w.: pałac, nr rej.: 335 z 31.05.1968, park nr rej.: 336 z 29.05.1968 - kościół par. p.w. Wszystkich Świętych w Racławówce, 1719-20 r., nr rej.: A-157 z 16.08.2006 - zespół kościoła par. w Zgłobniu, nr rej.: A-181 z 18.01.2007 - zespół dworski w Zgłobniu, nr rej.: 905 z 31.05.1975 - późnobarokowy park w Boguchwale wpisany do rejestru zabytków decyzją nr II-680/36/68 z dnia 29 maja 1968 r, KS.A -336 - Kaplica p.w. Św. Marka A-137, z dnia 22 grudnia 2005 - młyn w Boguchwale, ul. Cicha 28, wpisany do rejestru zabytków decyzją nr 5340/24/92 z dnia 18 maja 1992, KS. A – 1254 - spichlerz z zespołu pałacowo-parkowego w Boguchwale Nr A-480 z dnia 27 stycznia 2011 - brama wjazdowa do zespołu pałacowo-parkowego w Boguchwale, A-1227 z dnia 21 lutego 2014
2.	Gmina Chmielnik	- kościół par. p.w. Matki Bożej Łaskawej w Chmielniku, 1745 r., nr rej.: A-358 z 17.01.1950 - kościół par. p.w. Świętej Trójcy w Woli Rafałowskiej, 1891 r., nr rej.: A-289 z 5.11.2008
3.	Gmina Czarna	- zespół budynków Dyrekcji Lasów Ordynacji Łańcuckiej w Dąbrówkach, 2 poł. XIX w., nr rej.: 962 z 13.05.1987 - kościół p.w. św. Jakuba Apostoła w Krzemienicy, nr rej.: 928 z 28.10.1975
4.	Gmina Czudec	- zespół dworski w Babicy, poł. XIX w., nr rej.: 976 z 4.10.1976 - układ urbanistyczny, z zespołem budownictwa drewnianego w Czudcu, nr rej.: 369 z 22.08.1968 - kościół par. p.w. Świętej Trójcy w Czudcu, 1713-34, nr rej.: 95 z 5.01.1968 - zespół dworski w Czudcu, XVI-XVIII w., nr rej.: 220 z 13.04.1970 - zespół dworski w Nowej Wsi, 2 poł. XIX w., nr rej.: 1199 z 10.04.1989 - zespół dworski w Pstrągowej, 1929, nr rej.: 1160 z 6.06.1986
5.	Gmina Głogów Małopolski	- park dworski i stajnie cugowe w Budach Głg., nr rej.: 1257 z 10.05.1993 - układ urbanistyczny z zabudową w Głogowie Młp., nr rej.: 392 z 31.06.1971 - kościół par. p.w. Trójcy Przenajświętszej w Głogowie Młp., ul. Kościelna, 1876-79, nr rej.: A-85 z 10.05.2004 - ratusz w Głogowie Młp. Ul. Rynek1, 2 poł. XVIII w., nr rej.: 1250 z 18.03.1992 - zespół dworski w Przewrotnem, poł. XIX w., nr rej.: 903 z 29.04.1975

L.p.	Gmina / Miasto	Wybrane zabytki
		- park pałacowy „Retyrada" w Rudnej Małej, 1740 r., 2 poł. XIX, XX, nr rej.: 1229 z 9.04.1991 - park dworski w Wysokiej Głogowskiej, pocz. XIX w., nr rej.: 979 z 4.10.1976
6.	Gmina Krasne	- kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP w Krasnem, poł. XVIII w., nr rej.: 1059 z 19.03.1980 - kolumna z figurą św. Antoniego w Krasnem, przy drodze do Przemyśla, poł. XVIII w., nr rej.: A-144 z 9.03.2006 - kościół fil. P.w. św. Marii Magdaleny w Malawie, 1713 r., nr rej.: 1272 z 3.06.1994
7.	Gmina Lubenia	- kościół par. p.w. MB Nieustającej Pomocy w Straszydlu, drewn., 1739 r., przeniesiony z Lubeni 1929, nr rej.: A-174 z 29.11.2006 z cmentarzem
8.	Gmina Łańcut	- zespół folwarczny w Albigowej, nr rej.: A-100 z 29.10.2004 - kościół fil. P.w. św. Sebastiana w Kosinie, drewn., 1737, 1954, 1958, nr rej.: 1069 z 4.12.1980 - kościół par. p.w. św. Jana Chrzciciela w Soninie, drewn., XVI-XIX w., 1952, nr rej.: 1269 z 25.02.1994
9.	Miasto Łańcut	- Muzeum-Zamek w Łańcucie, ul. Zamkowa 1, ob. Muzeum, nr rej.:1023 z 27.08.1979 – Pomnik Historii od 2005 r. - synagoga, ob. Muzeum, pl. Sobieskiego 16, 1761 r., nr rej.: 315 z 10.04.1969 - Zabytkowy zespół urbanistyczny miasta, nr rej.:320 z 18.10.1969 - Kościół par. p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika, ul. Farna 20, 1394, 1488, 1896-1900,nr rej.:967 (dawny 1273) z 19.12.1994 - Klasztor oo. Dominikanów, ul. Dominikańska 1, przebudowywany do obecnego kształtu w XVIII w., nr rej.:316 z 18.04.1969 - magazyn rosolisów i likierów „Stara Likiernia", ul. Armii Krajowej 52, 1885 – 1892 r., nr rej.: 957 z 5.04.1976 - dom administracji fabryki likierów i rosolisów (zespół folwarku na Górnem), ul. Armii Krajowej 50, 1898 r., nr rej. 1023, 27.08.1979 r. - ujeżdżalnia wojskowa – manež, ul. 3-go Maja 10, 1843 r., nr rej.: 837 (dawny 1032) 6.07.1979 r. - muzeum gorzelnictwa (przy fabryce wódek Polmos), ul. Kolejowa 1, 1833 r. - zespół alei z dawną bażantarnią (w tym komunalny las bażantarnia), nr rej.: A-341 z 1968r. - zespół koszar 10 pułku strzelców konnych ul. Piłsudskiego 72, 1890 – 1896, nr rej. 947 (dawny 1277), 24.05.1995 r. - willa Kahane (obecnie Pałacyk), ul. Paderewskiego 18, 1907 r., nr rej.:1220, 17.09.1990 r. - willa Szwadron, ul. Mickiewicza 14 b, 1902 r., nr rej.: 1001, 30.06.1977
10.	Gmina Miasto Rzeszów	Poniżej przedstawiono wykaz najcenniejszych obiektów zabytkowych z terenu Rzeszowa, sporządzony w oparciu o Gminną Ewidencję Zabytków Miasta Rzeszowa, przyjętą Zarządzeniem Nr VII/168/2015 Prezydenta Miasta Rzeszowa z dn. 24 kwietnia 2015 r. w sprawie przyjęcia gminnej ewidencji zabytków (z późn. zm.). Wykaz zawiera najważniejsze obiekty w Rzeszowie wpisane do rejestru zabytków nieruchomych ROF, sporządzony na podstawie opracowania „Zasoby zabytkowe Gminy Miasto Rzeszów – opracowane na podstawie wybranych przykładów w oparciu o Gminną Ewidencję Zabytków Miasta Rzeszowa": - układ urbanistyczny Starego Miasta, nr rej.: A-325 z 30.01.1969 - układ przestrzenny zespołu budowlanego ulicy Dekerta 1,3,4,5,6, nr rej.: A-1343 z 02.09.2015 - kościół rzym.-kat., zw. seminaryjnym, par. pw. Chrystusa Króla, ul. Jałowego, nr rej.: A-1088 z dn. 01.04.1981 - kościół oo. Pijarów w zespole oo. Pijarów, ob. kościół rzym.-kat., par. pw. św. Krzyża w Rzeszowie, ul. 3 Maja, nr rej.: A-1027 z dn. 08.06.1979, B-187 z dn. 08.06.1979 - kolegium w zespole oo. Pijarów, ob. budynek I LO, ul. 3 Maja, nr rej.: A-1027 z dn. 08.06.1979 - klasztor w zespole oo. Pijarów, ob. Muzeum Okręgowe, ul. 3 Maja, nr rej.: A-1027 z dn. 08.06.1979 - ogrodzenie w zespole oo. Pijarów, ul. 3 Maja, nr rej.: A-1027 z dn. 08.06.1979 - kościół rzym.-kat., par. pw. św. Rocha, ul. Paderewskiego, nr rej.: A-1012 z dn. 15.04.1996 - dzwonnica w zespole par. pw. św. Rocha, ul. Paderewskiego, nr rej.: A-1012 z dn. 15.04.1996 - kaplica grobowa Szymanowskich w zespole par. pw. św. Rocha, ul. Paderewskiego, nr rej.: A-1012 z dn. 15.04.1996 - ogrodzenie w zespole par. pw. św. Rocha, ul. Paderewskiego, nr rej.: A-1012 z dn. 15.04.1996 - ochronka, ob. dom zakonny w zespole par. pw. św. Rocha, ul. Paderewskiego, nr rej.: A-1013 z dn. 06.10.1995 - kościół rzym.-kat. par. pw. św. Józefa, ul. Partyzantów, nr rej.: A-62 z dn. 16.10.2002 - kapliczka Matki Bożej – Królowej Korony Polskiej w zespole par. pw. św. Józefa, ul. Lubelska, nr rej.: B-53 z dn. 29.01.2002 - kapliczka Najświętszego Serca Pana Jezusa w zespole par. pw. św. Józefa, ul. Lubelska, nr rej.: B-53 z dn. 29.01.2002 - kościół rzym.-kat. zw. farnym, par. pw. św. Stanisława i św. Wojciecha, Plac Farny, nr rej.: A-548 z dn. 13.05.1994 - dzwonnica w zespole par. pw. św. Stanisława i św. Wojciecha, Plac Farny, nr rej.: A-548 z dn. 13.05.1994 - budynek plebanii w zespole par. pw. św. Stanisława i św. Wojciecha, Plac Farny, nr rej.: A-159 z dn. 30.05.2006 - kościół rzym.-kat., par. pw. Matki Bożej Śnieżnej, ob. wyłączony z kultu i nieużytkowany, ul. Podleśna, nr rej.: A-191 z dn. 26.02.2007

L.p.	Gmina / Miasto	Wybrane zabytki
		- kościół oo. Reformatów w zespole oo. Reformatów, ob. kościół rzym.-kat. zw. garnizonowym pw. Matki Bożej Królowej Polski, ul. Reformacka, nr rej.: A-1194 z dn. 14.10.1988 - kościół rzym.-kat., par. pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w zespole klasztoru oo. Bernardynów, ul. Sokoła, A-37 z dn. 18.10.1949, B-774 z dn. 16.01.1981 - klasztor w zespole klasztoru oo. Bernardynów, ul. Sokoła, nr rej.: A-37 z dn. 18.10.1949 - kapliczka św. Jana z Dukli zespole klasztoru oo. Bernardynów, ul. Sokoła, nr rej.: A-37 z dn. 18.10.1949 - cerkiew grek.-kat. pw. Soboru Przesławnej Bogurodzicy, ob. kościół rzym.-kat., par. pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, ul. Zelwerowicza, nr rej.: A-67 z dn. 27.01.2003 - dzwonnica w zespole d. cerkwi grek.-kat. pw. Soboru Przesławnej Bogurodzicy, ul. Zelwerowicza, nr rej.: A-67 z dn. 27.01.2003 - ogrodzenie w zespole d. cerkwi grek.-kat. pw. Soboru Przesławnej Bogurodzicy, ul. Zelwerowicza, nr rej.: A-67 z dn. 27.01.2003 - d. Bożnica Staromiejska, tzw. Mała, ul. Bożnicza, nr rej.: A-646 z dn. 25.03.1987 - d. Bożnica Nowomiejska tzw. Duża, ob. budynek Biura Wystaw Artystycznych, ul. Sobieskiego, nr rej.: A-649 z dn. 24.01.1979 - Letni Pałac Lubomirskich, ob. siedziba Okręgowej Izby Lekarskiej, ul. Dekerta, nr rej.: A-292 z dn. 31.05.1968 - ogrodzenie w zespole Letniego Pałacyku Lubomirskich, ul. Dekerta, nr rej.: A-292 z dn. 31.05.1968 - kordegarda wraz z fragmentem muru w zespole Letniego Pałacu Lubomirskich, ul. Pod Kasztanami, nr rej.: A-292 z dn. 31.05.1968 - Zamek Lubomirskich, ob. gmach Sądu Okręgowego, Plac Śreniawitów, nr rej.: A-40 z dn. 05.05.1950 i 18.05.1993 - fortyfikacje bastionowe z fosą w zespole Zamku Okręgowego, Plac Śreniawitów, nr rej.: A-40 z dn. 05.05.1950 i 18.05.1993 - Dwór Gumińskich w zespole dworu, ul. Ćwiklińskiej, nr rej.: A-1007 z dn. 11.10.1978 - park w zespole dworu, ul. Ćwiklińskiej, nr rej.: A-1007 z dn. 11.10.1978 - Dwór Chłapowskich w zespole dworu, ul. Powstańców Śląskich, nr rej.: A-338 z dn. 19.08.1968 - domek myśliwski w zespole dworu, ul. Powstańców Śląskich, nr rej.: A-338 z dn. 19.08.1968 - spichlerz w zespole folwarcznym, ul. Powstańców Śląskich, nr rej.: A-338 z dn. 19.08.1968 - park w zespole dworu, ul. Powstańców Śląskich, nr rej.: A-338 z dn. 19.08.1968 - rządcówka w zespole dworu, ul. Powstańców Śląskich, nr rej.: A-338 z dn. 19.08.1968 - kapliczka św. Floriana w zespole dworu, ul. Powstańców Śląskich, nr rej.: A-180 z dn. 09.11.2006 - obora w zespole folwarcznym, ul. Paderewskiego, nr rej.: A-338 z dn. 19.08.1968 - Pałac Jędrzejowiczów, ob. budynek Podkarpackiego Centrum Chorób Płuc w Rzeszowie, ul. Rycerska nr rej.: A-398 z dn. 16.02.2010 - park w zespole pałacowym, ul. Rycerska, nr rej.: A-398 z dn. 16.02.2010 - Dwór Skrzyńskich w zespole dworu, ul. Tarnowskiej Hrabiny (Załęska), nr rej.: A-308 z dn. 16.02.2009 - park w zespole dworu, ul. Tarnowskiej Hrabiny (Załęska), nr rej.: A-308 z dn. 16.02.2009 - dworek, ul. Dąbrowskiego nr rej.: A-963 z dn. 15.06.1979 - Dworek Karpińskiego, ob. Pałac Biskupów Rzeszowskich, ul. Jałowego, nr rej.: A-1028 z dn. 15.06.1979 - dworek tzw. Piątkowskiego, ul. Reformacka, nr rej.: A-1182 z dn. 22.08.1968 - Dworek Skrzyńskich w zespole dworu, ob. siedziba Gazety Codziennej „Nowiny", ul. Unii Lubelskiej, nr rej.: A-1113 z dn. 30.08.1979 - willa, nast. Dom Zdrowia dla Dzieci im. Dzieciątka Jezus Fundacji dr Hanasiewicza, ob. Pogotowie Opiekuńcze, ul. Unii Lubelskiej, nr rej.: A-597 z dn. 15.06.1979 - Pałacyk Burgallera, ob. siedziba Polskiego Radia Rzeszów, ul. Zamkowa, nr rej.: A-1278 z dn. 22.08.1968 - kamienica o charakterze dworu, ul. Lisa-Kuli, nr rej.: A-206 z dn. 24.04.2007 - dom o charakterze dworu miejskiego, ul. Reformacka, nr rej.: A-1186 z dn. 29.03.1993 - willa, ul. Chrzanowskiej, nr rej.: A-1091 z dn. 16.04.1981 - willa, ul. Lwowska, nr rej.: A-762 z dn. 13.04.1981 - willa w zespole willi, ul. Pod Kasztanami, nr rej.: A-1173 z dn. 22.06.1987 - ogrodzenie willi w zespole willi, ul. Pod Kasztanami, nr rej.: A-1173 z dn. 22.06.1987 - willa w zespole willi, ul. Pod Kasztanami, nr rej.: A-1250 z dn. 15.06.1979 - ogrodzenie willi w zespole willi, ul. Pod Kasztanami, nr rej.: A-1250 z dn. 15.06.1979 - willa "Pod Sową" w zespole willi, ul. Pod Kasztanami, nr rej.: A-1251 z dn. 10.01.1979 - ogrodzenie willi w zespole willi, ul. Pod Kasztanami, nr rej.: A-1251 z dn. 10.01.1979 - willa tzw. „Holzerówka", ob. budynek Teatru im. W. Siemaszkowej, ul. Sokoła, nr rej.: A-549 z dn. 13.06.1991 - Szkoła żydowska, ob. Archiwum Państwowe, ul. Bożnicza, nr rej.: A-1001 z dn. 22.06.1988 - Dom Kultury WSK, ob. budynek Uniwersytetu Rzeszowskiego, ul. Dąbrowskiego, nr rej.: A-974 z dn. 28.01.1992 - gmach Wojewódzkiej Rady Narodowej, ob. Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego, ul. Grunwaldzka, nr rej.: A-1499 z dn. 01. 12. 2017 - Gimnazjum Męskie, ob. II LO, ul. Jałowego, nr rej.: A-1103 z dn. 24.06.1981 - Seminarium Nauczycielskie, ob. budynek Uniwersytetu Rzeszowskiego, ul. Jałowego, nr rej.: A-497

L.p.	Gmina / Miasto	Wybrane zabytki
		z dn. 15.03.2011 - bursa Seminarium Nauczycielskiego, ob. budynek Uniwersytetu Rzeszowskiego, ul. Towarnickiego, nr rej: A-496 z dn. 15.03.2011 - Bank Austro-Węgierski, ob. budynek Banku PKO S. A., ul. 3 Maja, nr rej.: A-1185 z dn. 28.02.1983, - bursa Kolegium Pijarów, kamienica, 3 Maja/ Fircowskiego, nr rej.: A-1112 z dn. 25.01.1990 - Pocztowa Kasa Oszczędności z kasynem i siedzibą Muzeum Przemysłowego, ob. budynek banku PKO BP, ul. 3 Maja, nr rej.: A-806 z dn. 28.06.1993 - Ratusz, Rynek (Kościuszki), nr rej.: A-1040 z dn. 31.12.1993 - budynek Towarzystwa Zaliczkowo-Kredytowego Ziemskiego, ob. Kamienica, ul. Sokoła, nr rej.: A-1005 z dn. 20.07.1979 - budynek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół" ob. Teatr im. W. Siemaszkowej, ul. Sokoła, nr rej.: A-549 z dn. 13.06.1991 - budynek Rady Powiatowej, ob. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publicznej, ul. Sokoła, nr rej.: A-550 z dn. 18.12.1984 - budynek Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń, ob. siedziba Polskiego Radia Rzeszów, ul. Zamkowa, nr rej.: A-418 z dn. 19.05.2010, - budynek koszar w zespole koszar tzw. Hasklerowskich, ob. budynek Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego, ul. 8 Marca, nr rej: A-1002 z dn. 24.06.1981 - koszary Kraińskiego, ob. Kamienica, ul. Piłsudskiego, nr rej.: A-632 z dn. 27.11.1989 - budynek koszarowy w zespole koszar tzw. hasklerowskich, ob. Kamienica, ul. Piłsudskiego, nr rej.: A-1275 z dn. 24.06.1981 - budynek gospodarczy w zespole koszar tzw. hasklerowskich, ob. Budynek, ul. Piłsudskiego, nr rej.: A-1275 z dn. 24.06.1981 - kamienica, ul. Asnyka/ Sobieskiego, nr rej.: A-1245 z dn. 15.11.1991 - kamienica, ul. Grunwaldzka, nr rej.: A-1086 z dn. 13.06.1988 - kamienica, ul. Jagiellońska, nr rej.: A-1083 z dn. 28.03.1990 - kamienica, ul. 3 Maja, nr rej.: A-1168 z dn. 02.07.2013 - kamienica, ul. Mickiewicza, nr rej.: A-1218 z dn. 18.11.1991 - kamienica, ul. Piłsudskiego, nr rej.: A-151 z dn. 05.06.2006 - Hotel "Krakowski", ob. Kamienica, Plac Wolności, nr rej.: A-1183 z dn. 25.07.1988 - kamienica, ul. Zamkowa, nr rej.: A-160 z dn. 30.05.2006 - kamienica, ul. Zygmuntowska, nr rej.: A-727 z dn. 20.06.1986 - Park miejski im. Solidarności, d. ogród klasztorny w zespole oo. Reformatów, Chrzanowskiej, Dabrowskiego, Langiewicza, nr rej.: A-1234 z dn. 19.11.1991 - cmentarz w zespole cmentarza, ul. Lwowska, nr rej.: A-1127 z dn. 25.11.1982 - dom grabarza w zespole cmentarza, ul. Lwowska, nr rej.: A-1127 z dn. 25.11.1982 - kaplica w zespole cmentarza, ul. Lwowska, nr rej.: A-1127 z dn. 25.11.1982 - ogrodzenie z bramą główną w zespole cmentarza, ul. Lwowska, nr rej.: A-1127 z dn. 25.11.1982 - cmentarz żydowski, ul. Rejtana, nr rej.: A-1130 z dn. 14.01.1983 - cmentarz tzw. Stary, ul. Targowa, nr rej.: A-308 z dn. 13.11.1968 - kaplica cmentarna pw. Św. Trójcy w zespole cmentarza, następnie kościół rzym.-kat., zw. rektoralnym pw. Św. Trójcy, ob. kościół greko-kat., par. pw. Zaśnięcia Najświętszej Bogurodzicy, ul. Targowa, nr rej.: A-308 z dn. 13.11.1968 - cmentarz w zespole d. cerkwi grek.-kat. pw. Soboru Przesławnej Bogurodzicy, ul. Zelwerowicza, nr rej. A-67 z dn. 27.01.2003 - osada (wczesne średniowiecze), AZP 103-76, stanowisko 19, nr rej.: A-666 - osada wczesnoneolityczna, AZP 104-76, stanowisko 23, nr rej. A-443 z dn.23.12.1968 - osada wielokulturowa, AZP 104-76, stanowisko 24, nr rej.: A-444 z dn. 23.12.1968 - osada wielokulturowa, AZP 103-76, stanowisko 25, nr rej.: A-689 z dn. 22.12.1971 - cmentarzysko, (kurhan ? z grobem ciałopalnym), AZP 104-76, stanowisko 93, nr rej.: A -473 - osada wielokulturowa, AZP 104-76, stanowisko 94, nr rej.: A-896 z dn. 21.02.1992 - osada wielokulturowa, AZP 104-76, stanowisko 95, nr rej.: A-895 z dn. 21.02.1992 - osada wielokulturowa, AZP 104-76, stanowisko 108, nr rej.: A-898 z dn. 19.02.1992 - osada, AZP 104-76, stanowisko 4, nr rej.: A-441 - punkt osadniczy, AZP 104-76, stanowisko 10, nr rej.: A-897
11.	Gmina Świlcza	1. Bratkowice – Pozostałości zespołu dworskiego; a. park, materiał: mur; 1 poł. XIX w., nr rej.: 982 z 4.10.1976 2. Dąbrowa – Zespół dworsko – parkowy a. dwór, materiał: mur; 2 poł. XIX w. przebudowany z pocz. XX w. i w 1948 r.; nr rej.: A – 977 z 04.10.1976 r. b. park z drogami ogrodowymi, stawem oraz terenem dawnego majdanu gospodarczego; materiał: mur; 1 poł. XVIII w. przekomponowany w 1 poł. XIX w.; nr rej.: A – 978 z 04.10.1976 3. Dąbrowa – kapliczka matki Bożej Różańcowej zw. Długoszów; materiał: mur; 1899 r.; nr rej.: A – 251 z 19.05.2008 r. 4. Mrowla – Zespół kościelny p.w. św. Łukasza Ewangelisty w Mrowli, 1896-1900, nr rej.: A-265 z 26.03.2008 5. Rudna Wielka – Zespół parkowo – dworski, XIX w., nr rej.: 1230 z 10.10.1991 r. 6. Świlcza – Kaplica grobowa Krupnickich i Kirchnerów z nagrobkiem kam. Józefa Krupnickiego; materiał: mur; pocz. XX w.; nr rej.: A – 367 z 01.10.2009 r.

L.p.	Gmina / Miasto	Wybrane zabytki
		7. Trzciana – Zespół kościoła parafialnego – p w. Św. Wawrzyńca i MB Niepokalanie Poczętej; materiał: mur; mur. – żel.; 1898 r., 1743 r.; nr rej.: A – 960 z 16.10.2012 r. 8. Trzciana – Zespół dworski w Trzcianie, XIX w., nr rej.: 980 z 4.10.1976
12.	Gmina Trzebownisko	- zespół dworski w Jasionce, nr rej.: A-633 z 9.10.1979 - kościół par. p.w. św. Onufrego w Łące, 1 poł. XVIII w., nr rej.: 929 z 28.10.1975 - zespół pałacowy w Łące, pocz. XVIII w., nr rej.: 373 z 22.08.1968 i folwark 2 poł. XVIII w., nr rej.: 189 z 22.08.1968 - kościół par. p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP w Stobiernej, 1891-1892, nr rej.: 1046 z 11.09.1979 - kościół par. p.w. Narodzenia MB w Zaczerniu, pocz. XIX w., nr rej.: 1057 z 12.02.1980 oraz park dworski, 1 poł. XIX w., nr rej.: 981 z 4.10.1976
13.	Gmina Tyczyn	- zespół pałacowo-parkowy w Tyczynie, 2 poł. XIX w., nr rej.: A-382 z 30.10.2009; - spichlerz będący częścią zespołu pałacowo-parkowego, 2 poł XIX w., nr rej.: A-327 z 5.02.2009 - zespół kościelny w Tyczynie, 2 poł. XVIII w., nr rej.: A-363 z 24.07.2009; - zabytkowy układ urbanistyczny średniowiecznego miasta, nr rej.: A-387 z 3.12.2009r.; - kamienica Rynek 4, 2 poł. XVIII w., nr rej.: A-318 z 11.02.2009; - kamienica Rynek 24, XVIII 2 poł, XIX adaptacja na ratusz w 1 poł. XX w., nr rej.: A-332 z 26.02.2009; - kamienica Rynek 23, na strychu kuczka (pomieszczenie modlitewne) z barwną polichromią, z pocz. X, nr rej.: A-374 z 20.08.2009; - siedziba Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół" ul. Strażacka 1, 2 poł. XIX w., nr rej.: A-371 z 18.08.2009; - budynek dawnego Sądu Grodzkiego ul. Św. Krzyża 12, 2 poł. XIX w.,, nr rej.: A-373 z 20.08.2009; - budynek dawnej Szkoły Ludowej przy ul. Kopernika 7, 2 poł. XIX w., - budynek dawnej straży pożarnej przy ul. Kopernika 1, 2 poł. XIX w., nr rej.: A-370 z 13.08.2009; - zespół klasztorny oo. Dominikanów w Borku Starym, 2 poł. XVII w., nr rej.: A-326 z 28.01.2009 ; - dwór z otoczeniem w Kielnarowej, XVIII–XIX w., nr rej.: A-379 z 12.10.2009; - dwór z otoczeniem w Hermanowej, XVIII-XIX w., nr rej.: A-319 z 20.01.2009.

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków z siedzibą w Przemyślu www.bip.wuozprzemysl.pl

Powyższe, jak i pozostałe zabytki ROF posiadają dużą wartość historyczną, artystyczną, naukową, ale też emocjonalną, stanowiąc element tożsamości tego rejonu. Z tego względu w interesie społecznym leży ich zachowanie dla kolejnych pokoleń. Wiele z nich znajduje się obecnie w złym stanie i wymaga przeprowadzenia prac modernizacyjnych. Ponadto dobra kondycja zabytków dziedzictwa kulturowego jest elementem stanowiącym o atrakcyjności turystycznej ROF, przekładając się na zainteresowanie nim potencjalnych turystów. Rozwój turystyki w ROF powinien się zaś opierać nie tylko na niewątpliwych walorach przyrodniczych, ale być związany także z ofertą wytworów kultury materialnej tego terenu (w rejonie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego wyróżniają się przede wszystkim liczne zespoły dworskie i zabytki architektury sakralnej). Jest to jeden z czynników, na którym opiera się rozwój współczesnej turystyki.

Ochrona dziedzictwa kulturowego stanowi bardzo istotny element z punktu widzenia podnoszenia jakości życia i atrakcyjności ROF. Szczególnie istotny jest dla omawianych gmin. Jednocześnie poniższa analiza wskazuje na brak możliwości zachowania dziedzictwa kulturowego w odniesieniu do istniejących potrzeb, przede wszystkim ze względu na niedostateczne środki finansowe gmin.

W gminie Boguchwała zidentyfikowano 97 zabytków (własność prywatną stanowią 64 obiekty, natomiast publiczną 33). W ostatnich 5 latach modernizacji i remontom zostało poddanych tylko 6 obiektów: Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Stanisława w Boguchwale, Zespół pałacowo-parkowy =Spichlerz w Boguchwale, Zespół kościoła rzym.-kat. P. w. Wszystkich Świętych parafii Zabierzów w Racławówce, Zespół kościoła parafialnego – kościół p. w. św. Andrzeja w Zgłobniu- Zespół pałacowo-parkowy – Pałac w Boguchwale, Remont odwodnienia Dworu w Zgłobniu.

W gminie Miasto Łańcut zidentyfikowano 267 zabytków ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Łańcuta, w tym 73 posiada indywidualny wpis do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków. Do najcenniejszych obiektów zabytkowych zaliczamy: pomnik historii - zespół zamkowy (Muzeum Zamek w Łańcucie), Zespół Kościelny pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika, zespół zabytkowy miasta, zespół folwarku nad Górnem, dawny zespół klasztorny oo. Dominikanów, Synagoga.

W odniesieniu do Gminy Miasto Rzeszów: w zasobach zabytkowych gminy znajduje się ok. 1400 obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Zasoby te obejmują 7 układów urbanistycznych, zespoły obiektów sakralnych, obiekty nieruchome indywidualne oraz parki i cmentarze, a także 178 stanowisk archeologicznych. 208 obiektów wpisanych jest indywidualnie do rejestru zabytków.

W gminie Trzebownisko znajdują się 3 zabytki (kościoły), stanowiące własność parafii, 1 zespół pałacowo-dworski w Jasionce (własność prywatna), 1 zespół pałacowo-dworski (własność Zgromadzenia Sióstr Zakonnych w Łące), spichlerz i Dom Kultury w Zaczerniu (należące do Gminy Trzebownisko) oraz kaplica cmentarna i kilkadziesiąt małych kapliczek (brak inwentaryzacji umożliwiającej wskazanie dokładnej liczby). Za wyjątkiem budynku spichlerza, który wymaga interwencji budowlanej, właściciele pozostałych obiektów prowadzą okresowe prace modernizacyjne i remontowe, w tym finansowane ze środków gminy (dotacje), jednakże brak jest inwentaryzacji umożliwiającej wskazanie dokładnej liczby takich prac.

W gminie Tyczyn znajduje się łącznie 185 zabytków (liczba obiektów zabytkowych publicznych – 63, liczba obiektów zabytkowych prywatnych – 122. Najważniejsze remonty w latach 2010-2016 przeprowadzone w Tyczynie to m.in. rewitalizacja zabytkowego spichlerza na potrzeby centrum Dziedzictwa Kulturowego i Informacji Turystycznej w Tyczynie, przebudowa zabytkowego budynku dawnego Urzędu Miejskiego w Tyczynie przy ul. Rynek 24 obejmująca przebudowę dachu, osuszanie budynku dawnego magistratu przy ul. Rynek 24 w Tyczynie, rewitalizacja ołtarza św. Wincentego – klasztor oo. Dominikanów w Borku Starym, renowacja elewacji klasztoru, osuszenie fundamentów kościoła – klasztor oo. Dominikanów w Borku Starym, wykonanie remontu ogrodzenia Parku w Tyczynie, renowacja ołtarzy bocznych p.w. Serca Pana Jezusa i p.w. Matki Bożej z Dzieciątkiem – parafia Tyczyn oraz remont pokrycia dachu na budynku UM w Tyczynie

Powyższa analiza wskazuje na konieczność ukierunkowania interwencji publicznej w obszar dziedzictwa kulturowego wskazanych gmin. Potrzeby uzasadniające konieczność zintensyfikowania interwencji w omawianym zakresie są skutkiem bogatego dziedzictwa kulturowego regionu i gmin ROF oraz ograniczonymi środkami finansowymi.

Instytucje kultury

W poszczególnych gminach i ich sołectwach zadania związane z tworzeniem, upowszechnianiem i ochroną kultury oraz zaspokajaniem potrzeb oświatowych, informacyjnych i rekreacyjnych mieszkańców zostały powierzone jednostkom organizacyjnym, w szczególności domom i centrom kultury, ale również poszczególnym wydziałom urzędów miast i gmin. Do podstawowych zadań instytucji kultury należy przede wszystkim edukacja kulturalna, wychowanie przez sztukę oraz czytelnictwo, tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania sztuką i wiedzą, tworzenie warunków do ochrony i dokumentacji folkloru oraz rozwoju rękodzieła ludowego i artystycznego, rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych i rekreacyjno-sportowych, ochrona i udostępnianie zbiorów bibliotecznych, popularyzacja książki i czytelnictwa, prowadzenie działalności promocyjnej i informacyjnej w zakresie kulturalno-oświatowym. Ponadto na terenie ROF odbywają się cykliczne imprezy kulturalne, do najbardziej prestiżowych spośród nich należą: Muzyczny Festiwal w Łańcucie, Światowy Festiwal Polonijnych Zespołów Folklorystycznych w Rzeszowie, Festiwal Carpathia w Rzeszowie, Festiwal Przestrzeni Miejskiej w Rzeszowie, Festiwal piosenek Kasi Sobczyk w Tyczynie czy też Europejski Stadionu Kultury (ESK).

W gminach ROF funkcjonują łącznie 67 instytucji kulturalne (domy, ośrodki kultury, kluby czy świetlice), które w zdecydowanej większości są placówkami publicznymi. Niepubliczne instytucje kultury prowadzą swą działalność tylko w Rzeszowie. W 2016 roku instytucje kulturalne zorganizowały w sumie 1 984 imprezy, w których udział wzięło ponad 346 tys. osób. Poza Rzeszowem najbogatszą ofertę w tym zakresie prezentują gmina Głogów Małopolski, gmina i miasto Łańcut oraz gmina Tyczyn. Na terenie ROF w 2016 roku funkcjonowało 6 kin o charakterze stałym (zgodnie z danymi GUS za 2016 r.), które były zlokalizowane tylko na terenach miejskich (5 w Rzeszowie oraz 1 w Mieście Łańcut).

Na konieczność rozwijania instytucji kultury w ROF wskazują m.in. szczegółowe dane dotyczące liczby organizowanych w poszczególnych gminach imprez kulturalnych i co za tym idzie ilości osób w nich uczestniczących. Dostępne dane GUS w tym zakresie obejmują lata 2009 oraz 2011-2016. Widać na ich podstawie, że szczyt aktywności instytucji kultury w zakresie inicjowania wydarzeń związanych z kulturą przypadał w części gmin na 2014 rok. W roku 2016 natomiast liczba realizowanych imprez była niższa niż w 2009 roku.

Tabela 38 Liczba imprez kulturalnych zorganizowanych na terenie ROF w latach 2009-2016

	2009	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gmina Boguchwała	35	85	81	71	83	88	145
Gmina Chmielnik	42	45	40	56	57	b/d	b/d
Gmina Czarna	41	49	40	42	44	75	91
Gmina Czudec	78	95	58	84	65	41	45
Gmina Głogów Małopolski	191	40	64	99	426	220	148
Gmina Krasne	48	33	26	66	61	38	51
Gmina Lubenia	49	50	48	50	57	56	56
Gmina Łańcut	392	402	513	361	357	226	278
Miasto Łańcut	291	259	314	189	234	201	240
Gmina Miasto Rzeszów	576	632	645	606	614	523	529
Gmina Świlcza	63	32	62	43	32	22	16
Gmina Trzebownisko	62	74	66	64	52	26	37
Gmina Tyczyn	270	241	253	417	360	343	348
Razem ROF	2 096	1 992	2 170	2 092	2 385	1 859	1 984

Źródło: dane GUS, 2016

Na malejącą w analizowanym okresie liczbę wydarzeń o charakterze kulturalnym wpływała z pewnością sytuacja finansowa publicznych jednostek, która zawsze stanowi czynnik hamujący rozwój ciekawych inicjatyw, ale również brak lub wysłużenie obiektów umożliwiających organizowanie takich imprez na szerszą skalę oraz brak specjalistycznego wyposażenia i sprzętu, które pozwalałoby realizować program atrakcyjny dla różnych grup odbiorców. Stopniowa poprawa tego stanu w 2014 r. może być albo sygnałem świadczącym o poprawiającej się sytuacji finansowej gmin, albo jednorazowym wzrostem liczby imprez na terenie ROF. Dopiero kolejne lata i zestawienia GUS pozwolą określić czy wzrost ten będzie miał tendencję stałą.

Mieszkańcy Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego mogą także korzystać z oferty kół i klubów zainteresowań prowadzonych przez poszczególne instytucje kultury. Największym zainteresowaniem, przekładającym się na liczbę członków poszczególnych klubów, cieszą się te prowadzone w gminach Rzeszów, Łańcut i Boguchwała.

Tabela 39 Liczba kół zainteresowań i ich członków w poszczególnych gminach ROF w 2016 r.

	Liczba kół/klubów	Członkowie kół/klubów
Gmina Boguchwała	54	896
Gmina Chmielnik	6	113
Gmina Czarna	12	233
Gmina Czudec	5	120
Gmina Głogów Małopolski	3	30
Gmina Krasne	0	0
Gmina Lubenia	4	102
Gmina Łańcut	40	1 366
Miasto Łańcut	15	369
Gmina Miasto Rzeszów	185	3 844
Gmina Świlcza	5	290
Gmina Trzebownisko	12	370
Gmina Tyczyn	24	475
Razem ROF	365	8208

Źródło: dane GUS, 2016

W ośrodkach kultury funkcjonują stałe formy zajęć artystycznych, koła zainteresowań, kluby i zespoły. W poszczególnych sołectwach działają także koła gospodyń wiejskich lub kluby seniorów. Dorobek ich pracy prezentują przy okazji wydarzeń kulturalnych (imprez, festynów, spotkań, wystaw) organizowanych na terenie gmin i poza ich granicami. Ośrodki kultury prowadzą również często działalność dodatkową. Ponadto działań w obszarze kultury podejmują się lokalne organizacje pozarządowe, które rozbudzają aktywność kulturalną mieszkańców i ich uzdolnienia twórcze, wspomagają organizacyjnie i finansowo inicjatywy i zespoły kulturalne oraz podejmują wielokierunkowe inicjatywy mające na celu rozwój swych miejscowości.

Niezależnie lub przy ośrodkach kultury działają na terenie ROF biblioteki publiczne. Najwięcej mieszkańców przypadających na jedną placówkę biblioteczną jest w Rzeszowie i Łańcucie, co prezentuje poniższa tabela. Najlepszy dostęp do bibliotek, biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców, jest w gminach Chmielnik i Czudec. Tam też (oraz w mieście Łańcut) biblioteki posiadają największy księgozbiór przypadający na 1000 ludności. Najchętniej czytają mieszkańcy Łańcuta, zaś najmniej czytelników przypada proporcjonalnie do liczby mieszkańców w gminie Trzebownisko, gdzie i księgozbiór jest najmniejszy.

Tabela 40 Wskaźniki biblioteczne w gminach ROF w 2016 r.

	Ludność na 1 placówkę biblioteczną	Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności
Gmina Boguchwała	2019	4004,0	208
Gmina Chmielnik	1363	6141,6	191
Gmina Czarna	1940	4296,7	151
Gmina Czudec	1686	6589,8	188
Gmina Głogów Małopolski	3271	3513,2	121
Gmina Krasne	2198	3568,1	116
Gmina Lubenia	2141	6045,0	175
Gmina Łańcut	5916	6991,3	313
Miasto Łańcut	2404	3717,2	158
Gmina Miasto Rzeszów	8149	2919,3	193
Gmina Świlcza	2745	4247,2	133
Gmina Trzebownisko	4235	1574,7	62
Gmina Tyczyn	2937	4442,7	199
Średnia dla ROF	3154	4465,4	170

Źródło: dane GUS, 2016

W całym Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym na jedną placówkę biblioteczną przypada średnio 3 154 osób, co stanowi nieco gorszy wynik niż średnia dla całego województwa podkarpackiego, która wynosi 2 862, lecz lepszy, biorąc pod uwagę wschodnią część Polski (3 278 osób).
Ponadto w wybranych gminach ROF funkcjonują muzea, sprawujące opiekę nad cennymi dla tego regionu obiektami i udostępniające swoje zbiory zwiedzającym. Obiekty posiadające szczególną wartość historyczną i artystyczną zgromadzone są głównie w muzeach w gminach: Miasto Łańcut, Miasto Rzeszów, Trzebownisko czy Tyczyn. Można tu wskazać na Muzeum – Zamek w Łańcucie (najczęściej odwiedzane spośród wszystkich muzeów ROF), Muzeum Gorzelnictwa w Łańcucie, Muzeum Okręgowe w Rzeszowie (Gmach Główny wraz z oddziałami – Muzeum Historii Miasta Rzeszowa z Podziemną Trasą Turystyczną, Muzeum Etnograficzne), Muzeum Regionalne w Zaczerniu, Społeczne Muzeum Regionalne w Tyczynie czy Muzeum Strachów Polnych w Lubeni. Warto nadmienić o funkcjonowaniu na terenie Rzeszowa unikatowego w skali kraju Muzeum Dobranocek, w którym prezentowane są eksponaty ze zbiorów Wojciecha Jamy. Prócz funkcji ochronnej nad zgromadzonymi obiektami, pełnią one również funkcje edukacyjno-wychowawcze.

Wykres 35 Wydatki w dziale Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w gminach ROF w 2016 r. [zł]

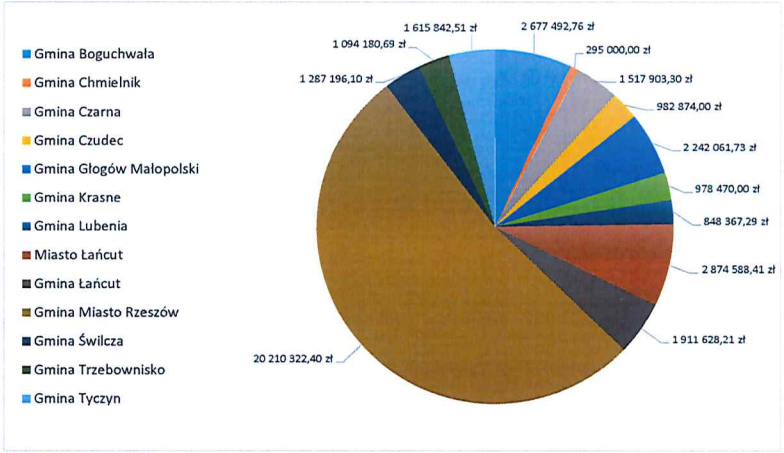

Źródło: dane GUS, 2016

Zdecydowanie najwyższe wydatki poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego ponoszone są na kulturę i ochronę narodowego dziedzictwa kulturowego w Rzeszowie (20 210 322,40 zł). W pozostałych gminach ROF wydatki ulegają wahaniom, lecz generalnie stopniowo rosną w porównaniu do roku 2006 i kształtują się w przedziale od 295 000,00 zł do 2 874 588,41 zł. W 2016 roku wydatki na kulturę w gminach ROF wyniosły łącznie 38 535 927,40 zł., zaś w 2014 roku już 32 757 657 zł, co stanowi prawie 15% wzrostu.
Nakłady na kulturę w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców dla całego ROF wyniosły w 2016 roku ok. 105 961,09 zł. Biorąc pod uwagę poszczególne gminy tworzące ROF największe wydatki na ten cel ponoszone są w gminach: Głogów Małopolski, Lubienia oraz Mieście Łańcut, zaś najmniejsze w gminach Chmielnik i Trzebownisko, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 36 Nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w gminach ROF w 2016 r. na 1 tys. mieszk.[zł]

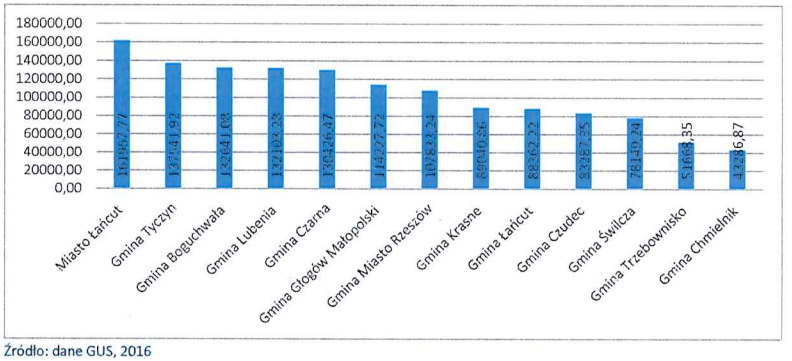

Źródło: dane GUS, 2016

Powyższe dane świadczą o tym, że szeroko rozumiana dziedzina kultury mogłaby się stać jednym z priorytetowych celów rozwoju ROF. Przyjęcie takiego kierunku wynika z tradycji tego rejonu, ale także z istniejącego tu bogactwa zabytków kultury materialnej, infrastruktury oraz cech społeczności lokalnej – przede wszystkim zainteresowania dostępną ofertą kulturalną i inicjatywy mieszkańców w zakresie tworzenia lokalnej kultury. Uzasadnione byłoby rozwijanie tego obszaru przy uwzględnieniu jego połączenia z turystyką. Wymagałoby to dołożenia starań w celu zapewnienia kompleksowego produktu, jak również cyklu imprez adresowanych do różnych grup odbiorców kultury oraz odpowiedniej infrastruktury do obsługi turystów. Istotne jest prowadzenie działań upowszechniających kulturę, gdyż wpływa ona na zwiększenie potencjału regionu, służącego wzrostowi jego konkurencyjności i atrakcyjności dla turystów, inwestorów i mieszkańców. Upowszechnianie kultury na terenie ROF przełoży się m.in. na zwiększenie zainteresowania ROF, co wpłynie na wzrost ruchu turystycznego i zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej oraz przyczyni się do poprawy życia mieszkańców. Wzrost zainteresowania oraz poziomu satysfakcji z oferty kulturalnej mieszkańców i turystów nastąpi, gdy będą oni mogli rozwijać swoje zainteresowania w sprzyjających warunkach, korzystając z nowoczesnej infrastruktury dostosowanej do ich potrzeb. Zasadnym jest więc zwiększanie nakładów finansowych na inwestycje w infrastrukturę kulturalną, poprawiającą warunki działalności artystycznej, zwiększającą uczestnictwo i wyrównującą szanse w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury.
Na terenie obszaru funkcjonalnego wspierana powinna być też aktywność środowisk twórczych, zarówno profesjonalnych, jak i amatorskich, przede wszystkim poprzez tworzenie warunków dla rozwoju działalności twórczej oraz jej promocję poza ROF. Należy dążyć do poszerzania oferty przedsięwzięć kulturalnych ROF. Wzrost znaczenia kultury jest bowiem czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego. Oparciem i bazą dla tych działań są zaś instytucje, ośrodki i organizacje kultury.
Rzeczywistym ośrodkiem świadczenia usług publicznych z zakresu kultury jest Miasto Rzeszów. W granicach administracyjnych rdzenia ROF funkcjonują liczne branżowe instytucje kultury (np. teatry czy muzea), co zostanie rozwinięte w niniejszym podrozdziale, niemniej warto zasygnalizować potrzebę stworzenia wielofunkcyjnej instytucji łączącej różne formy prezentowania i udostępniania kultury możliwie szerokiemu gronu odbiorcy w kontekście zidentyfikowanych potrzeb istniejących w gminach tworzących ROF. W stolicy i rdzeniu zarówno ROF, jak również całego województwa podkarpackiego funkcjonują unikalne instytucje kultury w skali wojewódzkiej, takie jak Filharmonia Podkarpacka im. A. Malawskiego w Rzeszowie, liczne teatry m.in. Teatr im. Wandy Siemaszkowej, Teatr MASKA, Teatr PRZEDMIEŚCIE, Teatr Nowy w Rzeszowie, TEATR BO TAK, Teatr JARUGA, Scena Propozycji czy też Wojewódzka Scena Amatorskich Form Teatralnych. Jednocześnie warto wskazać, iż w Rzeszowie funkcjonuje Centrum Sztuki Wokalnej. Również instytucje muzealne koncentrują się w ośrodkach miejskich, w Rzeszowie funkcjonuje 10 takich placówek, które w 2016 roku zostały odwiedzone przez

nieco ponad 100 000 osób (pozostałe placówki tego typu znajdują się w Mieście Łańcut – 2 oraz Trzebownisku – 1 i Gminie Łańcut – 1). Przytoczone informacje wskazują na zasoby kultury Miasta Rzeszowa, które są unikalne w skali regionalnej. Pozostałe gminy skupione w ROF i osoby je zamieszkujące w naturalny sposób realizują swoje potrzeby kulturalne w Rzeszowie. W kontekście zidentyfikowanego zjawiska dostrzega się potrzebę wzmacniania zależności pomiędzy poszczególnymi gminami ROF, a jego rdzeniem. Integracja ROF powinna się również realizować poprzez sferę kultury, w tej perspektywie diagnoza sektora wskazuje na brak instytucji predystynowanych do świadczenia innowacyjnych usług kulturalnych skierowanych z jednej strony do mieszkańców, z drugiej natomiast do pracowników gminnych ośrodków kultury. W perspektywie świadczenia usług z zakresu kultury Rzeszów stanowi rzeczywiste centrum świadczeń tego typu usług w skali ROF i całego terenu województwa podkarpackiego.

Niemniej jednak na terenie Rzeszowa i gmin ROF w chwili obecnej odczuwalny jest brak instytucji kultury prowadzących kompleksową działalność związaną z prezentacją oraz upowszechnianiem zagadnień z dziedziny sztuki współczesnej. Obecnie funkcjonujące instytucje nie zajmują się sztuką współczesną w sposób interdyscyplinarny i na szeroką skalę. Ponadto w ofercie instytucji kultury ROF brakuje profesjonalnego zaplecza do: wystawiania nowoczesnych dzieł sztuki, organizowania na szeroką skalę spotkań, sympozjów, plenerów artystycznych i konfrontacji z artystami o zróżnicowanym podejściu do sztuki i materii, w której tworzą. Znaczna część istniejących obecnie instytucji jest mocno sprofilowana, przez co sztuka współczesna i jej twórcy pozostają potencjałem niewykorzystanym.

Poniższe grafiki obrazują wymiar terytorialny zjawiska. Na podstawie analizowanych danych należy stwierdzić, iż rozwój instytucji kultury i oferta kulturalna powinny być budowane w oparciu o rdzeń obszaru funkcjonalnego. Zarówno w odniesieniu do liczby imprez jak również liczby uczestników wydarzeń kulturalnych w gminach ROF – Rzeszów plasuje się na najwyższej pozycji i pozostaje zarówno liderem, jak również głównym podmiotem stymulującym rozwój życia kulturalnego w regionie.

Grafika 13 Liczba imprez na terenie ROF w 2016 roku

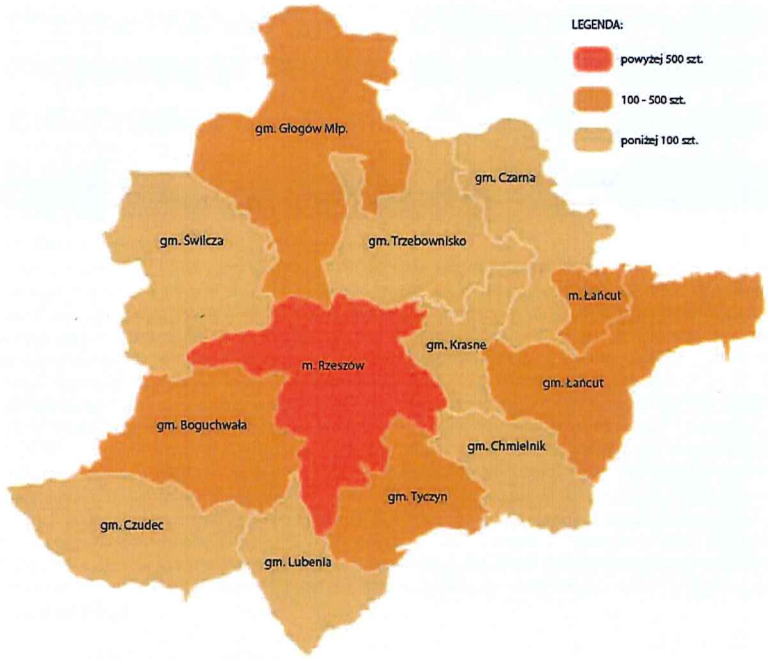

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Grafika 14 Liczba uczestników imprez na terenie ROF

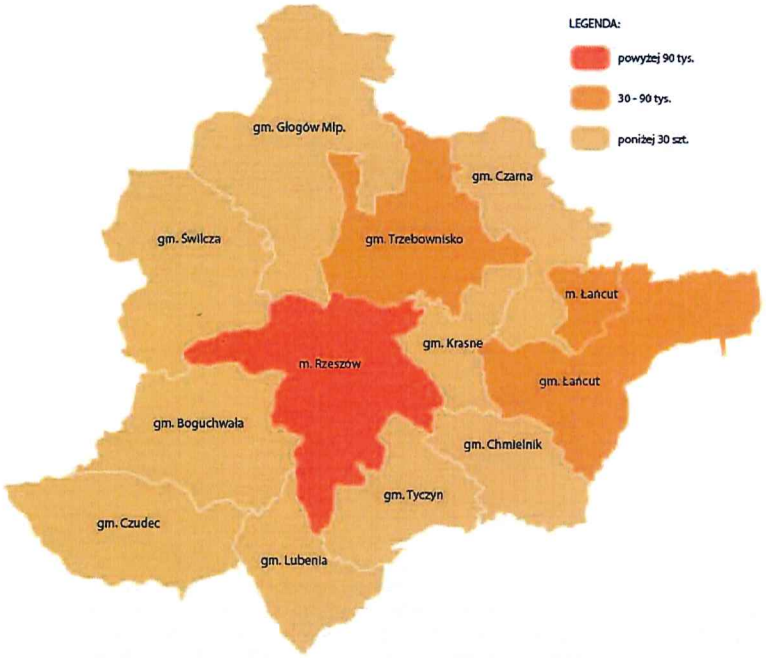

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wśród najważniejszych problemów, które są motywacją do interwencji w obszarze kultury to m.in.: brak jednej, głównej instytucji kultury oddziaływującej na gminy ROF w dziedzinie sztuki współczesnej, niedostateczna i mało zróżnicowana oferta kulturalna w zakresie sztuki współczesnej dla mieszkańców gmin ROF. W zakresie dziedzictwa kulturowego ROF i jej poszczególnych gmin dostrzega się niedostateczny poziom koordynacji działań w celu wytworzenia i wypromowania regionalnych produktów kulturalnych, niedostateczne powiązania oferty kulturalnej z ofertą turystyczną gmin ROF, brak nowoczesnych rozwiązań technicznych i technologicznych umożliwiających realizację i rozwój programu kulturalnego – dzisiejszy postęp nauki i rozwój techniki otwiera ogromne możliwości wykorzystania nowoczesnej technologii w wielu dziedzinach, słabo rozwinięta infrastruktura publiczna w zakresie kultury, dynamiczny rozwój miasta i regionu pociąga za sobą konieczność wprowadzenia nowych propozycji i ofert dla mieszkańców regionu, niedostateczne powiązanie sfery kultury ze sferą gospodarki i przedsiębiorczości, brak jednolitego systemu informacji i promocji wydarzeń kulturalnych z terenu gmin ROF.

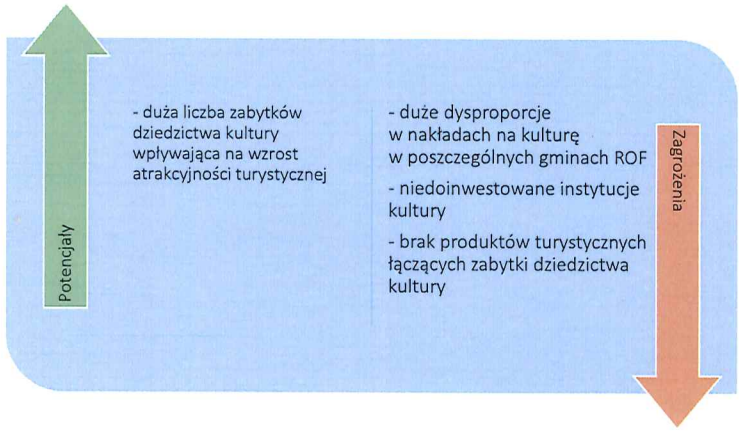

4.14 Pomoc społeczna i zdrowie

Pomoc społeczna

Istotną częścią systemu polityki społecznej jest pomoc społeczna, która wspiera osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej. Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie poszczególnych gmin ROF odpowiedzialne są gminne lub miejskie ośrodki pomocy społecznej. Realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej w szczególności polega na przeprowadzaniu rzetelnej i szczegółowej diagnozy środowiska osoby/rodziny ubiegającej się o wsparcie oraz opracowaniu planu pomocy dla rodziny. Diagnoza pozwala na określenie potrzeb rodziny i udzielenie stosownego wsparcia dostosowanego do indywidualnej sytuacji klienta (praca socjalna, zasiłki, usługi itp.). Ośrodki Pomocy Społecznej realizując zadania podejmują aktywną współpracę z organizacjami pozarządowymi, placówkami oświaty, służby zdrowia i innymi instytucjami. Rola pomocy społecznej jest duża biorąc pod uwagę wysoki poziom bezrobocia i ogólnie niską aktywność części społeczeństwa na rynku pracy.
W ostatnich latach wydatki gmin ROF ogółem na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej stopniowo rosły (skokowy przyrost w 2016 roku jest wynikiem ustawy wprowadzającej program Rodzina 500+). Do 2016 roku nie we wszystkich gminach ROF wzrost ten miał tendencję stałą, jednakże rozpatrując wydatki gmin ROF na ten cel ogółem, wzrost ten w roku 2014 wyniósł 9,6 mln zł (około 6%) względem roku 2012, natomiast w odniesieniu do 2016 wzrost kształtował się na poziomie 119%, w więc stanowił ponad dwukrotność kwoty bazowej.

Tabela 41 Wydatki budżetów gmin ROF na pomoc społeczną w latach 2014-2016

	2014	2015	2016
Gmina Boguchwała	7 789 795,46 zł	8 626 689,32 zł	19 567 007,74 zł
Gmina Chmielnik	3 444 192,70 zł	3 412 670,08 zł	8 183 271,97 zł
Gmina Czarna	5 320 504,31 zł	5 306 434,13 zł	13 026 999,03 zł
Gmina Czudec	7 123 965,93 zł	7 102 109,19 zł	14 578 735,52 zł
Gmina Głogów Małopolski	8 497 928,90 zł	9 226 649,26 zł	21 096 310,27 zł
Gmina Krasne	4 756 737,87 zł	4 299 239,81 zł	11 189 934,19 zł
Gmina Lubenia	2 611 968,10 zł	2 618 558,28 zł	6 584 718,42 zł
Gmina Łańcut	7 889 811,37 zł	8 258 804,51 zł	16 639 792,67 zł
Miasto Łańcut	9 775 658,40 zł	8 921 566,61 zł	23 529 133,03 zł

	2014	2015	2016
Gmina Miasto Rzeszów	99 933 064,59 zł	103 734 541,92 zł	184 606 280,49 zł
Gmina Świlcza	7 410 410,67 zł	7 252 193,14 zł	15 978 171,04 zł
Gmina Trzebownisko	8 300 495,93 zł	8 673 261,50 zł	22 120 194,01 zł
Gmina Tyczyn	5 801 013,79 zł	5 565 825,90 zł	13 230 053,25 zł
ROF	178 655 548,02 zł	182 998 543,65 zł	370 330 601,63 zł

Źródło: dane GUS, 2016

Z danych GUS dotyczących powodów przyznawania pomocy społecznej wynika, iż na terenie powiatów w skład których wchodzą gminy ROF (powiat rzeszowski, łańcucki, strzyżowski oraz Miasto Rzeszów), w czołówce osób zakwalifikowanych do wsparcia, znajdują się osoby ubiegające się o pomoc ze względu na ubóstwo (27%), bezrobocie (24%), długotrwałą lub ciężką chorobę (18%) oraz niepełnosprawność (14%). Osoby z tych grup stanowią ponad 2/5 ogółu odbiorców pomocy społecznej, co bezpośrednio wpływa na fakt, iż wśród ogółu środków przekazywanych na pomoc społeczną, największą część stanowią świadczenia na rzecz osób fizycznych.

Biorąc pod uwagę liczbę gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną na terenie ROF, zauważalna jest tendencja wzrostowa do roku 2014. W 2016 roku notowany był spadek liczby gospodarstw objętych wsparciem o 1 021 gospodarstw w porównaniu z rokiem 2014.

Tabela 42 Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego na terenie gmin ROF w latach 2010-2016

	ogółem				poniżej kryterium dochodowego				powyżej kryterium dochodowego			
	2010	2012	2014	2016	2010	2012	2014	2016	2010	2012	2014	2016
Gmina Boguchwała	532	510	545	505	280	317	339	327	252	193	206	178
Gmina Chmielnik	271	290	274	228	137	181	155	121	134	109	119	107
Gmina Czarna	348	288	315	281	220	210	218	193	128	78	97	88
Gmina Czudec	569	449	419	390	314	288	295	266	255	161	124	124
Gmina Głogów Małopolski	574	614	624	464	300	381	375	260	274	233	250	204
Gmina Krasne	272	315	343	298	160	218	210	179	112	97	133	119
Gmina Lubenia	133	131	131	121	83	95	81	73	50	36	50	48
Gmina Łańcut	378	399	416	419	197	244	227	232	181	155	189	187
Miasto Łańcut	497	474	464	431	240	272	259	222	257	202	205	209
Gmina Miasto Rzeszów	3900	4048	4369	3 909	2647	3017	3454	3 204	1253	1031	915	705
Gmina Świlcza	420	455	461	384	221	299	320	276	199	156	141	108
Gmina Trzebownisko	450	473	481	414	212	276	291	252	238	197	190	162
Gmina Tyczyn	257	348	393	370	148	224	255	250	109	124	138	120
ROF	8601	8794	9235	8214	5159	6022	6479	5855	3442	2772	2757	2359

Źródło: dane GUS, 2014

Jednym z najistotniejszych problemów mających wpływ na degradację społeczną obszaru ROF jest problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Poniższa tabela obrazuje liczbę udzielonych świadczeń z podziałem na ich rodzaje.

Tabela 43 Rodzaje udzielonych świadczeń

	Zasiłek stały	Zasiłek celowy	Usługi opiekuńcze	Liczba osób korzystających z dożywiania	Liczba osób korzystających z zasiłków okresowych
Gmina Boguchwała	460	61	6 271	579	243
Gmina Chmielnik	10	144	4	177	81
Gmina Czarna	389	949	2 658	32 453	197
Gmina Czudec	39	174	12	423	187
Gmina Głogów Małopolski	38	543	34	856	53
Gmina Krasne	363	388	9035	380	66
Gmina Lubenia	15	42	8	128	48
Gmina Łańcut	291	301	12 355	333	127
Miasto Łańcut	684	296	15 306	701	160
Gmina Miasto Rzeszów	5 761	19 353	327 099	1 611	1 812
Gmina Świlcza	495	389	10 178	416	199
Gmina Trzebownisko	42	299	23	186	151
Gmina Tyczyn	339	134	-	194	179
ROF	8 926	23 073	370 628	38 437	3 503

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gmin ROF, 2016

W ramach pracy socjalnej, która jest zadaniem obowiązkowym ośrodków pomocy społecznej, pracownicy socjalni prowadzą poradnictwo w obszarze wsparcia społecznego, które zawiera elementy poradnictwa prawnego, poradnictwa psychologicznego, poradnictwa rodzinnego/pedagogicznego oraz podejmowania działań w ramach interwencji kryzysowej. Dodatkowo na terenie gminy Miasto Rzeszów w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej działa Ośrodek Poradnictwa Specjalistycznego i Interwencji Kryzysowej, który zapewnia pomoc psychologiczną w formie konsultacji indywidualnych i grup wsparcia, poradnictwo prawne, pedagogiczne i socjalne, a także pomoc w formie schronienia dla osób, które z powodu przemocy stosowanej przez członka rodziny nie mogą przebywać w domu. Służby socjalne ośrodków pomocy społecznej podejmują również współpracę z Komisjami Rozwiązywania Problemów Alkoholowych realizując tym samym zadania wynikające z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Działania te, dotyczą zadań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu i innych środków psychoaktywnych.

Z danych statystyki GUS wynika, iż na terenie ROF funkcjonuje łącznie z filiami 10 domów pomocy społecznej (DPS), z których połowa usytuowana jest na terenie miasta Rzeszowa. Poza DPS działalność prowadzą także 2 schroniska dla bezdomnych (w Rzeszowie oraz w gminie Boguchwała), dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (obecnie dostępna jest zaledwie 1 placówka tego typu w Rzeszowie). Placówki te dysponują łącznie 1040 miejscami, przy czym dostęp do nich jest bardzo nierównomierny. Zdecydowana większość z nich skoncentrowana jest w obrębie miasta Rzeszowa.

Tabela 44 Placówki stacjonarnej opieki społecznej na terenie ROF w 2016 r.

	Domy pomocy społecznej	Filie domów pomocy społecznej	Miejsca (łącznie z filiami)
Gmina Chmielnik	1	0	78
Gmina Czudec	1	1	100
Miasto Łańcut	1	0	76
Gmina Trzebownisko	1	0	85
Powiat m. Rzeszów	4	1	635
ROF	8	2	1040

Źródło: dane GUS, 2016

Ważne miejsce w systemie usług pomocy społecznej zajmują działania skierowane na pomoc rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, ochronę rodzicielstwa oraz opiekę i wychowanie dzieci/młodzieży. Jedną z wielu instytucji podejmujących pracę na rzecz dziecka i rodziny jest Ośrodek Pomocy Społecznej, realizujący zadania mające na celu poprawę funkcjonowania rodziny, zapobieganie oraz przeciwdziałanie różnym sytuacjom kryzysowym i dysfunkcjonalności rodzin. Ponadto w systemie usług pomocy społecznej istotną rolę spełniają placówki opiekuńczo-wychowawcze, które są jednostkami zapewniającymi całodobowo opiekę i wychowanie dzieciom oraz młodzieży pozbawionym całkowicie bądź częściowo opieki rodziców. Dodatkowo całodobową opiekę nad dziećmi zapewniają rodzinne formy pieczy zastępczej, do której trafią dzieci na czas kryzysu w rodzinie biologicznej, niekiedy pozostając tam do 18-ego roku życia lub zakończenia edukacji.

Poza DPS na terenie ROF funkcjonują także placówki wsparcia dziennego, których zadaniem jest wspieranie funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzin świadcząc opiekę dzienną i zapewniając dzieciom pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizację zabaw i zajęć sportowych a także, w miarę możliwości, pomoc rzeczową i posiłek. Ponadto tego typu placówki prowadzą stałą pracę z rodziną dziecka. Poza wymienionymi są to zajęcia socjoterapeutyczne, zajęcia terapeutyczne, kompensacyjne i logopedyczne, indywidualne programy korekcyjne, udzielanie pomocy w kryzysach szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i osobistych. Pobyt w powyższych placówkach jest dobrowolny i nieodpłatny, a w działaniach wychowawczych organizowanych w placówkach powinni czynnie uczestniczyć rodzice lub opiekunowie dziecka. Placówki współdziałają z osobami i podmiotami działającymi w środowisku lokalnym. Łączna liczba tego typu placówek na terenie ROF według danych GUS wynosi 34. Zlokalizowane są one zaledwie w 5 miastach i gminach ROF, przy czym 16 funkcjonuje na terenie Rzeszowa, 9 w gminie Trzebownisko, po 4 w gminie Głogów Małopolski i Krasne oraz 1 w mieście Łańcut. Placówki dysponują łącznie 969 miejscami, z których rocznie korzysta około 1 195 osób.

Tabela 45 Placówki wsparcia dziennego na terenie ROF w 2016 r.

	Placówki wsparcia dziennego	Korzystający w roku sprawozdawczym	Miejsca
Gmina Głogów Małopolski	4	59	60
Krasne	4	104	100
Miasto Łańcut	1	40	40
Gmina Trzebownisko	9	220	135
Powiat m. Rzeszów	16	772	634
ROF	34	1 195	969

Źródło: dane GUS, 2016

Ważnym uzupełnieniem wymienionych powyżej placówek pomocy społecznej, ze względu na rosnącą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym i ogólną tendencją starzenia się ludności ROF, powinny być specjalistyczne ośrodki dla osób z zespołami otępiennymi oraz chorobą Alzheimera. Dostępność do tego typu obiektów oraz usług oceniana jest przez osoby starsze oraz ze zdiagnozowaną chorobą Alzheimera bardzo słabo. Osoby te jak wskazują wyniki badań zaprezentowanych w „Diagnozie potrzeb seniorów..." widzą dużą potrzebę stworzenia tego typu ośrodka wsparcia. Ponadto duża część badanych opowiada się też za potrzebą rozszerzenia działań OPS w zakresie pracy socjalnej i integracji społecznej o specjalistyczne wsparcie tej grupy osób.

Z prezentowanych danych wynika, iż z jednej strony rośnie liczba środków przeznaczanych przez gminy ROF na pomoc społeczną, lecz z drugiej środki te z kolejnymi latami stanowią coraz mniejszą część budżetu gmin ROF. Liczba gospodarstw domowych na ternie ROF, które objęte są wsparciem nieznacznie zmalała, jednakże dotyczy to gospodarstw powyżej kryterium dochodowego, w przypadku gospodarstw poniżej kryterium dochodowego liczba ta wzrosła, co może świadczyć o przyroście liczby ubogich rodzin. Ponadto biorąc pod uwagę dostępną infrastrukturę ośrodków wsparcia na ternie ROF, należy wskazać jej silną koncentrację na terenie Rzeszowa oraz bardzo nierównomierny dostęp do tego typu placówek w pozostałych gminach ROF. Sytuacja ta może prowadzić do deprywacji i wykluczenia części mieszkańców ROF, ze względu na brak lub znaczne ograniczenie dostępu do placówek pomocy społecznej i usług przez nie świadczonych. Konieczna jest zatem poprawa jakości integracji społecznej na terenie ROF, realizowana poprzez zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług świadczonych w interesie ogólnym w ramach zintegrowanego programu aktywizacji społeczno-zawodowej.

Opieka zdrowotna

Mieszkańcy Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego korzystają z podstawowej opieki zdrowotnej przede wszystkim poprzez usługi świadczone w poszczególnych gminach. Natomiast specjalistyczna opieka zdrowotna jest świadczona głównie w placówkach zlokalizowanych na obszarach miejskich.

Rozmieszczenie i dostępność do instytucji związanych z ochroną zdrowia nie jest na terenie ROF równomierne. Dominująca jest tu oczywiście pozycja miasta Rzeszowa, w którym funkcjonuje 187 przychodni (stan na koniec 2016 r.). W następnej kolejności dostęp do przychodni najlepszy jest w mieście Łańcut (10) oraz gminie Trzebowisko (14 przychodni). Kolejnym analizowanym wskaźnikiem, jest dostępność ludności do placówek podstawowej opieki zdrowotnej. Warto zauważyć, iż stosunkowo najlepszą sytuację odnotowano w Rzeszowie, gdzie na każde 10 tys. ludności przypada średnio 10 przychodni. Wynik ten jest zdecydowanie lepszy od średniej dla województwa podkarpackiego i średniej ogólnopolskiej, gdzie wskaźnik ten wynosi 6 przychodni. Wyniki wyższe od wartości średniej odnotowano także w gminie Krasne i Trzebownisko.

Tabela 46 Liczba przychodni na 10 tys. ludności w 2016 r.

Gmina	Przychodnie na 10 tys. ludności
Gmina Boguchwała	3
Gmina Chmielnik	4
Gmina Czarna	2
Gmina Czudec	6
Gmina Głogów Małopolski	5
Gmina Krasne	8
Gmina Lubenia	3
Gmina Łańcut	4
Miasto Łańcut	6
Gmina Miasto Rzeszów	10
Gmina Świlcza	4
Gmina Trzebownisko	7
Gmina Tyczyn	5
Województwo podkarpackie	6
Średnia ogólnopolska	6

Źródło: dane GUS, 2016

Poniżej przedstawiono zakres dostępności poradnictwa medycznego na analizowanym terenie, biorąc pod uwagę wskaźnik porad ogółem, jakie zostały udzielone w gminach ROF.

Tabela 47 Porady udzielone w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w gminach w latach 2004 – 2016

Gmina	Rok												
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gmina Boguchwała	1,64	2,44	2,18	1,15	2,71	2,42	2,59	2,89	2,86	3,21	3,38	3,63	3,89
Gmina Chmielnik	2,96	2,60	2,66	2,64	2,61	2,58	2,29	2,23	2,14	2,35	2,45	2,60	2,43
Gmina Czarna	2,72	1,69	2,17	2,38	2,30	2,75	2,45	2,77	2,64	2,64	2,60	2,66	2,55
Gmina Czudec	1,10	0,96	3,16	3,18	3,48	3,19	3,21	3,61	3,42	3,47	3,72	3,83	4,04
Gmina Głogów Małopolski.	3,09	2,48	2,46	2,56	2,66	2,71	2,73	2,93	2,92	3,05	2,87	3,34	3,26
Gmina Krasne	1,91	1,46	1,77	1,34	2,59	2,75	2,70	2,64	2,78	3,23	3,43	3,47	3,50
Gmina Lubenia	3,81	3,42	3,38	3,39	3,62	3,84	3,45	3,85	3,70	3,68	3,58	3,91	3,91
Gmina Łańcut	1,91	1,75	1,68	1,79	3,41	3,04	2,52	3,20	2,83	3,03	2,93	2,80	2,74
Miasto Łańcut	6,19	5,32	6,41	5,74	6,45	6,44	6,71	6,94	6,04	6,85	6,49	8,40	8,22
Gmina Miasto Rzeszów	4,03	4,08	3,88	3,63	3,91	4,47	4,21	4,75	5,45	5,94	6,01	3,83	4,04
Gmina Świlcza	3,58	2,89	2,79	2,66	2,76	2,77	2,51	2,46	2,62	2,77	3,00	2,91	2,89
Gmina Trzebownisko	3,67	2,18	3,34	4,07	4,73	4,35	4,09	4,44	4,83	4,98	5,27	5,02	4,78
Gmina Tyczyn	2,95	2,24	2,23	2,46	2,40	2,75	3,45	2,90	2,72	2,64	2,71	2,62	2,54
Liczba porad w przeliczeniu na 1 mieszkańca ROF	3,47	3,23	3,36	3,20	3,67	3,93	3,78	4,16	4,47	4,82	4,88	4,92	4,46

Źródło: dane GUS, 2016

Analizując liczbę porad lekarskich przypadających na 1 mieszkańca ROF w latach 2004-2016, zauważalny jest powolny trend wzrostowy. Sytuacja ta może mieć związek ze stale rosnącą liczbą mieszkańców ROF w wieku poprodukcyjnym. Ponadto stosunkowo najczęściej z porad lekarskich korzystają mieszkańcy Rzeszowa, Łańcuta oraz gmin Trzebownisko i Czudec, czyli tych gmin, w których liczba placówek podstawowej opieki zdrowotnej przypadających na 10 tys. mieszkańców jest największa. Odwrotną tendencje obserwuje się w gminach o przeciętnej lub niższej od przeciętnej liczbie dostępnych placówek – w szczególności dotyczy to gmin Chmielnik, Czarna oraz Tyczyn, co może oznaczać, iż dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej w tych gminach może być trudniejszy.

Do czynników kształtujących dostęp do usług ochrony zdrowia zaliczyć można również liczbę aptek przypadających na mieszkańców danego obszaru. Stosunkowo najwięcej aptek z oczywistych względów funkcjonuje w najbardziej zurbanizowanych jednostkach ROF tj. w Rzeszowie oraz Łańcucie. W tych miastach też odnotowano najwyższy wskaźnik liczby aptek przypadających na każde 10 tys. mieszkańców. Zdecydowanie słabszy dostęp do tego typu placówek mają mieszkańcy mniejszych gmin. Co istotne wskaźnik ten jest zarówno niższy od przeciętnej dla województwa jak i dla całego kraju.

Tabela 48 Liczba aptek ogólnodostępnych na 10 tys. mieszkańców w latach 2012-2016

Gmina	Liczba aptek					Liczba aptek na 10 tys. mieszkańców				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
Gmina Boguchwała	2	3	3	3	3	1,04	1,54	1,52	1,50	1,49
Gmina Chmielnik	1	1	1	1	1	1,49	1,48	1,48	1,47	1,47
Gmina Czarna	2	3	3	3	3	1,78	2,65	2,63	2,60	2,58
Gmina Czudec	3	3	3	3	3	2,55	2,56	2,56	2,54	2,54
Gmina Głogów Małopolski	3	4	4	4	4	1,58	2,08	2,06	2,05	2,04
Gmina Krasne	1	1	1	1	1	0,95	0,94	0,93	0,92	0,91
Gmina Lubenia	1	1	1	1	1	1,53	1,54	1,55	1,55	1,56
Gmina Łańcut	3	4	4	5	4	1,42	1,88	1,87	2,33	1,85
Miasto Łańcut	11	12	12	11	12	6,06	6,64	6,67	6,17	6,76
Gmina Miasto Rzeszów	85	92	95	92	97	4,67	5,02	5,13	4,95	5,18
Gmina Świlcza	2	2	2	2	2	1,24	1,24	1,23	1,23	1,21
Gmina Trzebownisko	3	3	3	3	3	1,48	1,46	1,44	1,43	1,42
Gmina Tyczyn	2	2	2	2	2	1,77	1,74	1,74	1,73	1,70
Średnia ROF	119	131	134	131	136	3,36	3,68	3,73	3,63	3,74
Województwo podkarpackie	600	629	639	655	700	2,82	2,95	3,00	3,08	3,29
Polska	11999	12221	12438	12 740	13 104	3,11	3,17	3,23	3,31	3,41

Źródło: dane GUS, 2016

Kolejną analizowaną zmienną związaną z dostępem do usług medycznych na terenie ROF, jest dostępność łóżek szpitalnych. W powiecie rzeszowskim, w którym leży zdecydowana większość gmin Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, sytuacja w tym zakresie jest najlepsza, gdyż łączna liczba łóżek w szpitalach ogólnych (z uwzględnieniem Rzeszowa) wynosi 70,3 na każde 10 tys. mieszkańców. Zdecydowanie słabiej sytuacja rysuje się w powiecie łańcuckim (do którego przynależy Gmina Czarna, Miasto i Gmina Łańcut), w którym wskaźnik ten wynosi 32,1 oraz strzyżowskim (Gmina Czudec) w którym liczba łóżek na 10 tys. mieszkańców to 21,1. Analizując sytuację oddzielnie dla poszczególnych powiatów, poza powiatem rzeszowskim wskaźniki te są gorsze niż średnia krajowa, która wynosi 48,9 łóżek oraz średnia wojewódzka (48,3 łóżka). Jednakże uwzględniając średnią dla całego ROF, włącznie z miastem Rzeszowem, przeciętna liczba łóżek wynosi 59,9 na 10 tys. mieszkańców, zatem dostęp mieszkańców ROF do szpitali ogólnych można uznać za przyzwoity.

Z przedstawionych do tej pory wskaźników wynika zatem, iż koncentracja placówek takich jak apteki, przychodnie, patrząc na ROF całościowo, znajduje się na względnie wysokim poziomie, co korzystnie świadczy o potencjale rozwojowym ROF w dziedzinie ochrony zdrowia. Jednakże gdy poszczególne wskaźniki odniesie się do pojedynczych gmin, zauważalne staje się to, jak bardzo teren ROF w badanym względzie jest zróżnicowany i nierównomiernie rozwinięty.

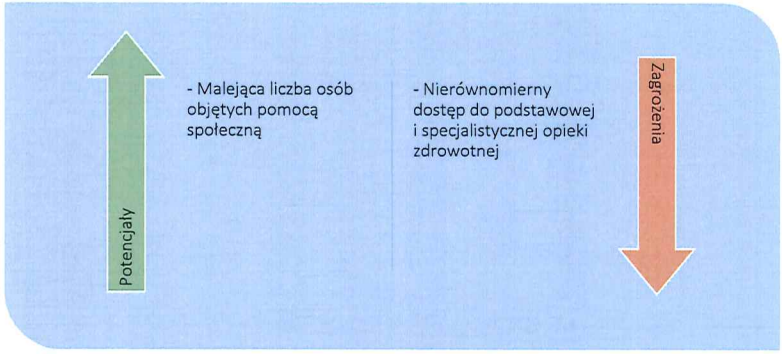

4.15 Organizacje pozarządowe i partycypacja społeczna

Liczba działających na terenie danej gminy czy miejscowości organizacji pozarządowych (NGO) jest wskaźnikiem aktywności danej społeczności. Najczęściej spotykaną formą organizacji pozarządowej jest stowarzyszenie. Ponadto, oprócz stowarzyszeń oraz fundacji, organizacje pozarządowe działają jako osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej (którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną), niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych oraz niedziałające w celu osiągnięcia zysku.

Organizacje pozarządowe są ważnym elementem wpływającym na rozwój lokalny. Związane jest to z pełnieniem przez nie funkcji integracyjnej w społecznościach lokalnych, czyli udziale w procesie budowania więzi społecznych, zbliżania jednostek i społeczności lokalnych.

Według danych GUS w latach 2004-2016 na terenie ROF liczba zarejestrowanych podmiotów trzeciego sektora – stowarzyszeń i fundacji – dynamicznie rosła i w 2016 roku wyniosła odpowiednio 1287 i 188 podmiotów (w skali ogólnowojewódzkiej udział ROF wyniósł odpowiednio 18,2% oraz 35,7%). W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców średnia liczba funkcjonujących organizacji to blisko 41 podmiotów (w analogicznym okresie czasu zarówno średnia województwa podkarpackiego, jak również wskaźnik ogólnokrajowy był niższy – liczba szeroko rozumianych organizacji społecznych kształtowała się na poziomie blisko odpowiednio 36 i 37). Powyższe porównanie świadczy o przeciętnym wykorzystaniu regionalnego potencjału ROF, niemniej tendencja zwyżkowa zilustrowana w liczbach bezwzględnych jest korzystnym prognostykiem. Sukcesywny wzrost liczby organizacji świadczy o rozwijaniu się społeczeństwa obywatelskiego na terenie ROF poprzez partycypację społeczną.

Wykres 37 Liczba fundacji i stowarzyszeń na terenie ROF w latach 2004-2016

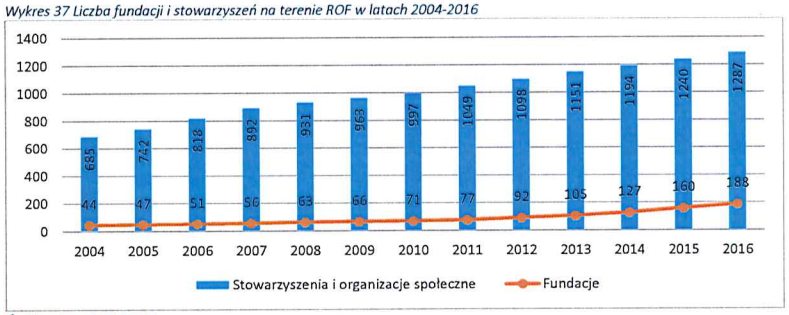

Źródło: dane GUS, 2016

Organizacje pozarządowe w coraz większej liczbie angażują się we wspieranie działań związanych z rozwojem ekonomii społecznej, której głównym celem, zgodnie z Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, jest reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzenie miejsc pracy, świadczenie usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwój lokalny. W celu stworzenia bardziej systemowego, pozwalającego na wielosektorowe działanie, podejścia do rozwoju ekonomii społecznej w regionie uchwałą nr XX/336/12 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 26 marca 2012 r. przyjęto „Regionalny Plan Działania na Rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podkarpackim na lata 2012 – 2020". Jednym z najpopularniejszych, a zarazem najskuteczniejszych rozwiązań pozwalających na reintegrację społeczną oraz zawodową, są spółdzielnie socjalne. W 2015 roku na terenie ROF funkcjonowało 20 podmiotów tego typu. Spośród 13 jednostek samorządu terytorialnego tworzących ROF tylko w 4 z nich działają spółdzielnie socjalne. W poniższej tabeli syntetycznie przedstawiono podmioty, które już prowadzą działalność na terenie ROF.

Tabela 49 Funkcjonujące spółdzielnie socjalne na terenie ROF w 2016 roku

Jednostka terytorialna	Liczba spółdzielni	Nazwa spółdzielni
Gmina Boguchwała	2	Spółdzielnia socjalna EKO-MATBUD, Spółdzielnia socjalna Sztuka Smaku
Gmina Chmielnik	0	Nie dotyczy
Gmina Czarna	0	Nie dotyczy
Gmina Czudec	0	Nie dotyczy
Gmina Głogów Małopolski	0	Nie dotyczy
Gmina Krasne	0	Nie dotyczy
Gmina Lubenia	0	Nie dotyczy
Gmina Łańcut	0	Nie dotyczy
Miasto Łańcut	2	Spółdzielnia socjalna „STAWIAMY ŚLADY" Spółdzielnia socjalna „TESLA"
Gmina Miasto Rzeszów	10	Spółdzielnia Socjalna „GALICJA" Spółdzielnia Socjalna „POLIFONIA PROJECT" Spółdzielnia Socjalna „REVITAL" Spółdzielnia Socjalna „POLSKA MARKA" Spółdzielnia Socjalna „ORTO-SPORT" Spółdzielnia Socjalna „KOLAR BEAUTY" Spółdzielnia Socjalna „INSTYTUT SPORTÓW WALKI" Socjalna Spółdzielnia Usługowa i Artystyczno-Krawiecka „DANCE" Socjalna Spółdzielnia Usługowa i Artystyczno Produkcyjna „RES PENTUM" Spółdzielnia Socjalna „ESTRO"

Jednostka terytorialna	Liczba spółdzielni	Nazwa spółdzielni
Gmina Świlcza	0	Nie dotyczy
Gmina Trzebownisko	2	Spółdzielnia Socjalna „ZIELNY POWIAT" Spółdzielnia Socjalna „FENIKS"
Gmina Tyczyn	0	Nie dotyczy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gmin ROF

Na opisywanym terenie funkcjonują także inne podmioty zaliczane do grupy podmiotów ekonomii społecznej, tj. Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Centra i Kluby Integracji Społecznej, jednak ich liczba jest znacząco mniejsza niż spółdzielni socjalnych. Najliczniej reprezentowane są WTZ (2) oraz KIS (2). Pierwsze z nich – Warsztaty Terapii Zajęciowej są wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką, stwarzającą osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy, możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności, niezbędnych do podjęcia zatrudnienia, drugie – Kluby Integracji Społecznej to jednostki, których celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy. KIS działa na rzecz integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych. To jednostka pomagająca samo organizować się ludziom w grupy, podejmować wspólne inicjatywy i przedsięwzięcia w zakresie aktywizacji zawodowej, w tym zmierzające do tworzenia własnych miejsc pracy.
Podmiotami, które działają natomiast na rzecz reintegracji zawodowej są: Zakład Aktywności Zawodowej (ZAZ) oraz Centrum Integracji Społecznej (CIS). ZAZ jest rozwiązaniem prawnym wprowadzonym Ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. ZAZ nie jest samodzielną formą prawną – jest organizacyjnie i finansowo wydzieloną jednostką, która uzyskuje status zakładu aktywności zawodowej. O utworzenie ZAZ ubiegać się mogą jednostki i organizacje wymienione w ustawie, których statutowym zadaniem jest rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych. ZAZ tworzy się w celu okresowego zatrudniania osób niepełnosprawnych z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności i określonych w ustawie grup osób z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a także przygotowania ich do życia w otwartym środowisku. ZAZ może prowadzić działalność gospodarczą. CIS natomiast to jednostka organizacyjna utworzona przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową, realizująca reintegrację zawodową i społeczną poprzez prowadzenie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym programów edukacyjnych, obejmujących m.in. nabywanie umiejętności zawodowych, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych oraz nabywanie innych umiejętności niezbędnych do codziennego życia. CIS nie jest samodzielnym podmiotem prawnym lecz formą prawną adresowaną do instytucji oraz organizacji pozarządowych pracujących z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym.

Tabela 50 Wykaz pozostałych podmiotów ekonomii społecznej (ZAZ, WTZ, CIS, KIS)

Jednostka terytorialna	Nazwa podmiotu
Zakłady Aktywności Zawodowej	
Gmina Chmielnik	Zakład Aktywności Zawodowej Towarzystwa Przeciwdziałania Uzależnieniom „TRZEŹWA GMINA" w Chmielniku, 36-017 Błędowa Tyczyńska, Wola Rafałowska 214
Warsztaty Terapii Zajęciowej	
Miasto Rzeszów	Warsztaty Terapii Zajęciowej Caritas Diecezji Rzeszowskiej w Rzeszowie, Lubelska 13, 35-241 Rzeszów Warsztaty Terapii Zajęciowej przy Domu Pomocy Społecznej w Rzeszowie, Załęska 7a 35-322 Rzeszów
Centra Integracji Społecznej	
Miasto Rzeszów	Rzeszowskie Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta – CIS w Rzeszowie, ul. Jana Styki 21 35-006 Rzeszów
Kluby Integracji Społecznej	
Gmina Boguchwała Miasto Łańcut	Klub Integracji Społecznej, Boguchwała, ul. Kolejowa 15 Klub Integracji Społecznej, 37-100 Łańcut, Piłsudskiego 9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Rzeszowie

Z punktu widzenia rozwoju ekonomii społecznej (ES) w ROF niezwykle ważne jest funkcjonowanie na jego terenie akredytowanych Ośrodków Wspierania Ekonomii Społecznej, stanowiących podstawowe miejsce nie tylko inkubowania nowych przedsiębiorstw społecznych, ale i udzielających wsparcia już funkcjonującym Podmiotom Ekonomii Społecznej (PES), prowadzonych przez Rzeszowską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A., Fundację Akademia Obywatelska, Podkarpacką Agencję Konsultingowo Doradczą Sp. z o. o. oraz Caritas Archidiecezji Przemyskiej.

Dokonując analizy aktywności społecznej warto nadmienić, że na terenie ROF funkcjonuje powołana do życia w 2005 roku Podkarpacka Rada Organizacji Pozarządowych. W skład jej gremium wchodzą przedstawiciele środowisk i organizacji pozarządowych prowadzących działalność na terenach gmin wchodzących w skład ROF, jak również innych podmiotów rozproszonych na terenie całego województwa podkarpackiego. Głównym artykułowanym celem instytucji jest zwiększanie udziału organizacji pozarządowych oraz podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego w kreowaniu i realizacji polityki publicznej województwa podkarpackiego. Realizacja wskazanego celu odbywa się poprzez następujące działania:

- Budowę zintegrowanego systemu wsparcia organizacji pozarządowych,
- Rozwój potencjału ludzkiego organizacji pozarządowych,
- Edukację i aktywizację obywateli w sprawach publicznych.

Podkarpacka Rada Organizacji Pozarządowych prowadzi aktywną działalność na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez udział w licznych inicjatywach, czego przykładem jest udział w realizacji projektu pn.: „Budowa systemu współpracy samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych drogą do zwiększenia partycypacji obywatelskiej w polityce publicznej województwa Podkarpackiego", prowadzonego przez Stowarzyszenie Rozwoju Społecznego w Rzeszowie (PROP w niniejszym projekcie posiada status Partnera). Ponadto organizacja prowadzi działalność badawczą, skupiającą się na analizie III sektora w regionie.

Gminy skupione w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym współpracują z organizacjami pozarządowymi ze swojego terenu, co w większości usankcjonowane zostało w postaci uchwalonych przez rady gmin Programów Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi. Współpraca podejmowana jest głównie w formie zlecania organizacjom pozarządowym realizacji zadań publicznych, wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działalności, konsultowania projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej organizacji pozarządowych, tworzenia wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, wspierania inicjatyw lokalnych czy partnerstwa.

W poniższej tabeli przedstawiono frekwencję wyborczą jaką odnotowano na terenie gmin tworzących ROF w wyborach samorządowych w roku 2006, 2010 i 2014. Jednym z mierników aktywności obywatelskiej jest uczestniczenie w wyborach – jest to najbardziej miarodajne podczas wyborów lokalnych ponieważ wskazuje na zainteresowanie sprawami społeczności lokalnej. Partycypację mieszkańców ROF należy ocenić jako ponadprzeciętną. Wskaźniki osiągane przez ROF w tym zakresie są zauważalnie wyższe od frekwencji w województwie podkarpackim i w skali kraju. Dobrym prognostykiem jest wzrost liczby uczestniczących w kolejnych elekcjach samorządowych. Budowanie społeczeństwa obywatelskiego oraz czynniki integracyjne są również ważnymi przesłankami przemawiającymi za celowością wykorzystania wymiaru terytorialnego w niniejszym opracowaniu.

Tabela 51 Frekwencja podczas wyborów samorządowych w gminach ROF w latach 2006, 2010 i 2014 [%]

	2006	2010	2014
Gmina Boguchwała	51,18	51,67	54,35
Gmina Chmielnik	57,99	53,22	48,04
Gmina Czarna	55,33	55,37	54,92
Gmina Czudec	47,93	49,5	54,44
Gmina Głogów Małopolski	50,60	57,34	60,10
Gmina Krasne	48,72	50,71	52,45
Gmina Lubenia	52,79	58,92	60,81
Gmina Łańcut	48,13	55,37	52,47
Miasto Łańcut	48,00	50,51	49,75
Gmina Miasto Rzeszów	50,27	49,15	47,20

	2006	2010	2014
Gmina Świlcza	49,58	46,66	54,90
Gmina Trzebownisko	46,62	49,18	54,29
Gmina Tyczyn	46,40	49,17	53,83
Średnia ROF	50,27	52,06	53,66
Średnia dla województwa podkarpackiego	48,60	50,75	51,22
Średnia ogólnopolska	45,99	47,32	47,40

Źródło: dane Państwowej Komisji Wyborczej

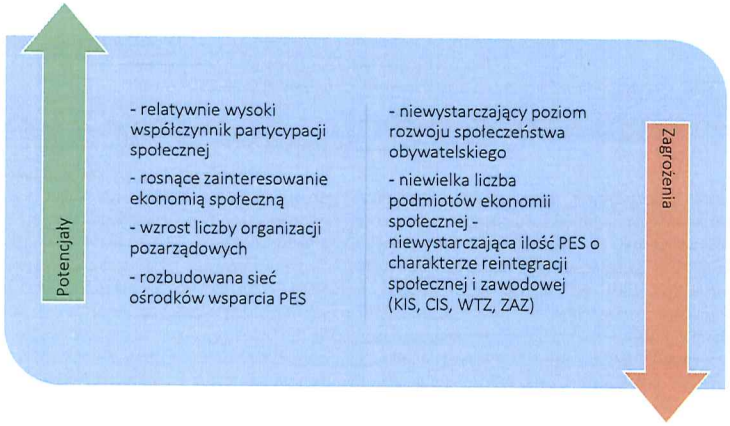

4.16 Rewitalizacja

Rewitalizacja to w dosłownym tłumaczeniu przywrócenie do życia, ożywienie. W potocznym znaczeniu, terminem tym określamy zespół działań urbanistycznych i planistycznych, koordynowanych przez lokalną administrację, których celem jest społeczne, architektoniczne, planistyczne i ekonomiczne przekształcenie wydzielonego obszaru zurbanizowanego, będącego w stanie kryzysu wynikającego z czynników ekonomicznych i społecznych. Tym samym, rewitalizacja to zespół działań z zakresu budownictwa, planowania przestrzennego, ekonomii i polityki społecznej, których celem jest doprowadzenie do ożywienia, poprawy funkcjonalności, estetyki, wygody użytkowania i jakości życia w rewitalizowanym zespole. W niniejszym rozdziale dokonana zostanie charakterystyka potrzeb związanych z rewitalizacją wraz z omówieniem kontekstu związanego z aktami prawnymi regulującymi kwestie rewitalizacyjne w kraju.

Opisując działania związane z rewitalizacją Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, należy odnieść się w szczególności uwarunkowań prawnych, które definiują rewitalizację oraz wyznaczają jej ramy wdrożeniowe. Podstawowymi aktami prawnymi w tym zakresie są:

- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji
- Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 (wydane przez Ministra Rozwoju, Warszawa, 3 lipca 2015 r. z póź. zm. – aktualnie obowiązujące z dn. 2 sierpnia 2016 r.),
- Instrukcja przygotowania programów rewitalizacji w zakresie wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 (Załącznik do Uchwały nr 194/3956/16 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 12 lipca 2016 r.). W dniu z 18 kwietnia 2017 r. Uchwałą nr 296/5906/17 Zarząd Województwa

Podkarpackiego przyjął zaktualizowaną Instrukcję przygotowania programów rewitalizacji w zakresie wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

Korzystając z Art. 52. 1. Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, samorządy tworzące ROF mogły skorzystać z zapisu wskazującego (opcjonalnie), że „do dnia 31 grudnia 2023 r. dopuszcza się realizację przedsięwzięć wynikających z programu zawierającego działania służące wyprowadzeniu obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego, przyjmowanego uchwałą rady gminy, bez uchwalania gminnego programu rewitalizacji. W takim przypadku wyznaczenie w drodze uchwały obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, Strefy, a także uchwalenie miejscowego planu rewitalizacji nie jest dopuszczalne". Wykorzystując wskazaną ścieżkę podstawą do uchwalania Lokalnych Programów Rewitalizacji jest Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2017 poz. 1875 z późn. zm.).

Wśród gmin tworzących ROF wszystkie 13 skorzystało z przepisów przejściowych opracowując tym samym Lokalne Programy Rewitalizacji. Biorąc pod uwagę nowe regulacje prawne odnoszące się do procesu rewitalizacji oraz fakt, iż wzmiankowany proces stanowi, że przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy, stanowią zadania własne gminy należy omówić jej specyfikę. Pojęcie rewitalizacja w ostatnich latach było bardzo powszechnie używane, niekiedy wręcz nadużywane. Jednak dopiero po usankcjonowaniu tego pojęcia w polskim prawie nadano mu odpowiednią definicję, która stanowi, iż rewitalizacja to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.

Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnętrznie (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnętrznie (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).

Podstawowym narzędziem prowadzenia rewitalizacji jest program rewitalizacji. Stanowi on płaszczyznę koordynacji różnorodnych działań ukierunkowanych na realizację wizji i osiągnięcie celów rewitalizacji obszaru rewitalizacji. Programy rewitalizacji muszą sprostać wymaganiom, jakie związane są z cechami rewitalizacji, jej wielowątkowością, kompleksowością, koniecznością zaangażowania mieszkańców i wielu innych podmiotów, skoordynowaniem pracy różnych ośrodków władzy. Program rewitalizacji porządkuje działania rewitalizacyjne i nadaje całemu procesowi niezbędne ramy formalne.

Rewitalizacja odnosi się do zidentyfikowanego stanu kryzysowego, który stanowi przesłankę do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Dodatkowo programy rewitalizacji są mocno uspołecznione i zakładają włączenie interesariuszy w proces rewitalizacji. Poniżej zaprezentowano kluczowe pojęcia niezbędne w skutecznym rozumieniu procesów rewitalizacji.

Stan kryzysowy to stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami, w co najmniej jednej z następujących sfer:

gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),

środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi, bądź stanu środowiska),

przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości,

niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),

technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Obszar zdegradowany to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Może on być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym nieposiadające wspólnych granic, ale nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkanych przez więcej niż 30% jej mieszkańców.

Interesariusze procesu rewitalizacji to w szczególności:

a) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego,
b) mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt a,
c) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą,
d) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne,
e) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
f) organy władzy publicznej,
g) podmioty, inne niż wymienione w pkt f, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Do działań związanych z rewitalizacją, wybrano te obszary gmin, które znajdują się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, a w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Zgodnie z obowiązującymi założeniami rewitalizacji, celem tego typu działań jest pomoc w zakresie odzyskania przez słabsze grupy społeczne zdolności do ich reintegracji na rynku pracy i uczestnictwa w sferze konsumpcji, kultury i rekreacji. Niezwykle istotne jest zerwanie z postrzeganiem rewitalizacji jako zbioru punktowych, oderwanych od siebie działań. Za słowem rewitalizacja nie może stać tylko „remont".

W „Programie Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego" zawarta została diagnoza terenów, dzielnic, obiektów, które objęte zostaną działaniami rewitalizacyjnymi. Wszystkie tereny rekomendowane do podjęcia działań rewitalizacyjnych wybrane zostały po przeprowadzeniu szczegółowej analizy danych każdej z gmin ROF. Jak wskazują autorzy opracowania jednym z podstawowych problemów przy wytyczaniu obszarów podlegających rewitalizacji, jest to, iż statystyka publiczna udostępnia bardzo skromny zakres informacji pozwalających na obrazowanie zróżnicowania wewnątrzmiejskich (i wewnątrzgminnych) zjawisk i procesów społecznych, gospodarczych oraz przestrzennych. W tym zakresie prowadzenie zintegrowanej polityki rozwoju, oraz rewitalizacji wymaga organizacji kompletnego systemu monitorowania, w tym z modułami niezależnego zbierania i przetwarzania danych (tzw. audyt miejski). Wyżej wymieniony dokument strategiczny ROF stanowi opracowanie pomocnicze, które syntetycznie wykazuje wspólne dla całego terenu ROF problemy i potrzeby w obszarze rewitalizacji, które posłużyły do opracowania diagnoz w poszczególnych Lokalnych Programach Rewitalizacji.

Obszary rewitalizacji zostały wykazane, zdiagnozowane i uzasadnione w Lokalnych Programach Rewitalizacji. 11 z nich zostało pozytywnie ocenionych i umieszczonych w Wykazie Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego. Wśród nich znajdują się następujące dokumenty:

Gmina Boguchwała: **Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Boguchwała na lata 2016-2022** (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego - 16.01.2018);
Gmina Chmielnik: **Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Chmielnik na lata 2017-2022** (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 24.04.2018);
Gmina Czarna: **Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Czarna na lata 2017-2022** (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego - 5.09.2017);
Gmina Czudec: **Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Czudec na lata 2017-2023** (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego - 16.01.2018);
Gmina Głogów Małopolski: **Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Głogów Małopolski** (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Województwa Podkarpackiego - 27.03.2018);
Gmina Lubenia: **Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lubenia na lata 2017-2023** (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego - 14.08.2018);
Gmina Łańcut: **Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Łańcut na lata 2016-2022** (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego - 19.09.2017);
Miasto Łańcut: **Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Łańcuta na lata 2015-2020** (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego - 18.07.2017);
Gmina Miasto Rzeszów: **Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023** (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego - 16.01.2018);
Gmina Trzebownisko: **Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Trzebownisko na lata 2016-2022** (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego - 16.01.2018);
Gmina Tyczyn: **Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Tyczyn na lata 2016-2022** (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego - 08.08.2017);
Gmina Świlcza: **Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Świlcza na lata 2018-2023** (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 14.08.2018r.);
Gmina Krasne: **Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Krasne na lata 2016-2022** (data wpisania do wykazu Programów Rewitalizacji Gmin Województwa Podkarpackiego – 22.08.2018r.).

Powyższe dokumenty stanowią podstawowe narzędzia planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji. Wymienione programy rewitalizacji były inicjowane, opracowane i uchwalone przez samorządy poszczególnych gmin jako wieloletnie programy działań w sferze społecznej, ekonomicznej, przestrzennej, środowiskowej, kulturowej i technicznej, zmierzające do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju.

W poniższej tabeli wykazano i łącznie zestawiono obszary rewitalizacji w poszczególnych gminach tworzących Rzeszowski Obszar Funkcjonalny oraz zilustrowano skalę problemów i potrzeb związanych z prowadzeniem rewitalizacji w ROF.

Tabela 52 Obszary rewitalizacji na terenie gmin tworzących ZIT ROF

	Powierzchnia obszaru rewitalizacji [ha]	Udział obszaru rewitalizacji [%] w stosunku do powierzchni gminy	Ludność obszaru rewitalizacji [os.]	Udział ludności obszaru rewitalizacji [%] w stosunku do liczby ludności gminy
Gmina Boguchwała	913,29	10,27%	5 823	29,69%
Gmina Chmielnik	99,82	1,89%	1 227	18,26%
Gmina Czarna	496,81	6,36%	2 803	24,55%
Gmina Czudec	561,00	6,63%	3 022	25,47%
Gmina Głogów Małopolski	403,31	3,00%	5 438	28,10%
Gmina Krasne	440,62	11,27%	1 269	11,72%
Gmina Lubenia	752,00	13,70%	1 869	28,84%
Gmina Łańcut	447,00	4,19%	3 656	17,05%
Miasto Łańcut	200,00	10,30%	5 136	28,60%

	Powierzchnia obszaru rewitalizacji [ha]	Udział obszaru rewitalizacji [%] w stosunku do powierzchni gminy	Ludność obszaru rewitalizacji [os.]	Udział ludności obszaru rewitalizacji [%] w stosunku do liczby ludności gminy
Gmina Miasto Rzeszów	582,00	5,00%	46 356	24,91%
Gmina Świlcza	296,90	2,65%	3 584	23,31%
Gmina Trzebownisko	642,92	7,12%	5 354	26,18%
Gmina Tyczyn	77,10	1,30%	579	4,90%
ROF	5 912,78	6,44%	86 116	22,43%

Źródło: Lokalne/Gminne Programy Rewitalizacji gmin tworzących ZIT ROF

Obszary rewitalizacji zostały wyznaczone w każdej z 13 gmin tworzących Rzeszowski Obszar Funkcjonalny. Niemal co czwarta osoba zamieszkująca obszar wsparcia zasiedla teren definiowany jako obszar rewitalizacji, natomiast łączna jego powierzchnia to 6,44% całego ROF. W poniższej tabeli wymieniono wszystkie podobszary rewitalizacji z LPR przyjmowanych i opracowywanych przez gminy, ich łączna liczba wynosi: 36. Tym samym należy podkreślić, że skala potrzeb jest relatywnie wysoka.

Tabela 53 Liczba wyznaczonych podobszarów rewitalizacji

	Liczba podobszarów	Charakterystyka
Gmina Boguchwała	1	Miasto Boguchwała
Gmina Chmielnik	4	Błędowa Tyczyńska Wola Rafałowska Zabratówka Borówki
Gmina Czarna	2	Pogwizdów, Medynia Głogowska
Gmina Czudec	1	Czudec
Gmina Głogów Małopolski	4	Podobszar centrum miasta Głogów Małopolski Podobszar centrum sołectwa Rudna Mała Podobszar centrum sołectwa Rogoźnica Podobszar centrum sołectwa Wysoka Głogowska
Gmina Krasne*	4	Znaczna część sołectwa Strażów, część sołectwa Palikówka oraz po dwa niewielkie obszary w każdym z pozostałych sołectw tj. Krasnem i Malawie)
Gmina Lubenia	1	Sołectwo Straszydle
Gmina Łańcut	4	Obszar 1: na terenie miejscowości Handzlówka Obszar 2: na terenie miejscowości Kosina Obszar 3. na terenie miejscowości Kraczkowa Obszar 4: na terenie miejscowości Wysoka
Miasto Łańcut	1	Obszar rewitalizacji wyznaczony na terenie Łańcuta obejmuje swoim zasięgiem: ścisłe centrum miasta (tj. najstarszą historyczną część Łańcuta w otoczeniu Rynku oraz Placu Sobieskiego), Muzeum-Zamek w Łańcucie wraz z rozległym Parkiem Zamkowym (o powierzchni 36 ha), tereny mieszkaniowe(m.in. osiedla: Trześnik, Gen. S. Maczka, 3 Maja, Armii Krajowej, Słowackiego, Podwale), teren Lasu Komunalnego Bażantarnia (około 31,4 ha), tereny poprzemysłowe (dawny Staw Browarny)

	Liczba podobszarów	Charakterystyka
		oraz tereny powojskowe (dawne koszary 10 Pułku Strzelców Konnych), a także przestrzenie i obiekty pełniące różne funkcje usługowe.
Gmina Miasto Rzeszów	7	1. Osiedle Śródmieście – Północ 2. Osiedle Śródmieście – Południe 3. Osiedle Pułaskiego 4. Osiedle Generała Grota Roweckiego 5. Osiedle Piastów 6. Osiedle Generała Andersa 7. Osiedle Tysiąclecia * W ramach projektu ZIT rewitalizacji podlegał będzie obszar osiedla Generała Andersa, obszar osiedla Śródmieście Północ oraz os. Grota-Roweckiego.
Gmina Świlcza*	2	Wyznaczony obszar rewitalizacji składa się z 2 podobszarów, obejmujących tereny zabudowane sołectw: Świlcza, Rudna Wielka.
Gmina Trzebownisko	3	1. Jasionka 2. Łukawiec 3. Terliczka
Gmina Tyczyn	1	Obszar do rewitalizacji obejmuje: centrum Tyczyna i tereny przylegające (ul. Grunwaldzka, ul. Orkana, ul. Armii Krajowej, ul. Kościuszki – część (działka przy skrzyżowaniu z ul. Wyzwolenia), ul. Cicha, ul. Słowackiego, ul. Podwale, ul. Św. Krzyża, ul. Rynek, ul. Przesmyk, ul. Targowa, ul. Mickiewicza (część - do skrzyżowania z ul. Szopena), ul. Kopernika, ul. Parkowa (prawa strona) .

*Źródło: Lokalne Programy Rewitalizacji gmin tworzących ZIT ROF; * ostateczna weryfikacja nastąpi po wpisaniu LPR do Wykazu programów rewitalizacji województwa podkarpackiego*

Integralną i naturalną częścią procesów rozwojowych obszarów funkcjonalnych jest stały i ciągły proces przemian łączący przedsięwzięcia infrastrukturalne z ograniczaniem niekorzystnych zjawisk społecznych, gospodarczych, a także podejmowaniem działań w zakresie kultury oraz poprawy stanu środowiska. Rewitalizacja obejmuje przede wszystkim kompleksowe działania podejmowane na terenach miejskich, jak również wiejskich ze względu na zjawisko suburbanizacji oraz powiązania sieciowe identyfikowane w ROF. Tym samym niezbędne działania rewitalizacyjne obejmują aspekty przestrzenne, społeczne, gospodarcze, estetyczne, infrastrukturalne, komunikacyjne oraz funkcjonalne. W kontekście specyfiki ROF uznaje się, iż rewitalizacja stanowi instrument rozwoju społeczno-gospodarczego, który prowadzi do poprawy jakości życia lokalnej wspólnoty, poprawy stanu środowiska naturalnego i kulturowego, przywrócenie ładu w przestrzeni miejskiej i wiejskiej, wzrost aktywności gospodarczej oraz przede wszystkim odbudowy więzi społecznych i ograniczeniu zjawisk patologicznych i dysfunkcyjnych. W oparciu o programy rewitalizacji gmin można stwierdzić, iż główne problemy dotyczące tej tematyki skupiają się w szczególności wokół następujących potrzeb:

- stymulowania przedsiębiorczości mieszkańców obszarów rewitalizacji,
- ożywienia gospodarczego centrów miast i wsi,
- poprawy usług społecznych, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych,
- poprawy złego stanu technicznego zainwestowania terenów,
- ochrony dziedzictwa kulturowego,
- walki z wysokim poziomem bezrobocia,

- walki z narastającymi problemami społecznymi (starzejące się społeczeństwo, bezradność społeczna itp.),
- niwelowania występowania zjawisk zagrażających środowisku przyrodniczemu,
- zwiększenia włączenia społecznego dzięki zaangażowaniu w działania na rzecz społeczności lokalnych ukierunkowanych m.in. na poprawę jakości życia wyrażającą się m.in. dostępem do wysokiej jakości usług publicznych i infrastruktury technicznej (w tym wodociągi), zwiększeniu szans na zatrudnienie (a tym samym zmniejszenie ryzyka ubóstwa).

Rozwój sprzyjający inkluzji społecznej oznacza dążenie do stworzenia gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i przedsiębiorczości. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Kraju 2020 (SRK) walka z wykluczeniem społecznym jest jednym z celów działań w obszarze poprawy spójności społecznej i terytorialnej. Polska, włączając się do realizacji *Strategii Europa 2020* zobowiązała się do obniżenia o około 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Wiodącym dokumentem strategicznym w obszarze wspierania włączenia społecznego i walki z ubóstwem jest Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, a także Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego. Na poziomie operacyjno-wdrożeniowym kluczowy w tym obszarze jest *Program Przeciwdziałania Ubóstwu* i *Wykluczeniu Społecznemu 2020* oraz *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej*

W ramach Umowy Partnerstwa wykluczenie społeczne rozumiane jest jako wykluczenie z życia społeczno-gospodarczego spowodowane ubóstwem oraz jako wykluczenie z dostępu do usług publicznych warunkujących możliwości rozwojowe. W tym kontekście wykluczenie z dostępu do usług publicznych może być spowodowane z jednej strony ich brakiem lub niewystarczającą jakością na danym obszarze, z drugiej zaś wysokimi kosztami. Wykluczenie społeczne określane jest zatem względem możliwości i warunków uczestnictwa osoby w życiu społecznym i gospodarczym. Oznacza wymuszoną uwarunkowaniami wewnętrznymi lub zewnętrznymi np. ubóstwem, bezrobociem, niepełnosprawnością, brakiem dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, izolację jednostek lub grup społecznych od zbiorowości i instytucji współczesnego państwa.

W Gminie Lubenia na terenie sołectwa Straszydle występuje wykluczenie z życia społeczno-gospodarczego spowodowane ubóstwem oraz wykluczenie z dostępu do usług publicznych warunkujących możliwości rozwojowe, w tym wykluczenie z dostępu do wody pitnej poprzez brak wodociągu w Sołectwie. Blokuje to możliwości rozwojowe budowy infrastruktury komunalnej tj. przewodów lub urządzeń wodociągowych na obszarze objętym projektem w celu zapewnienia dostępu wszystkich obiektów i terenów rewitalizowanych ujętych w LPR do podstawowych usług komunalnych. Blokuje to także możliwość przebudowy lub adaptacji zdegradowanych budynków, obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych lub rekreacyjnych. W wymiarze gospodarczym stanowi hamulec w realizowanych działaniach z zakresu: wsparcia przedsiębiorczości i samozatrudnienia, wspierania ekonomii społecznej, podejmowania lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspierania mobilności pracowników, a w wymiarze społecznym - na rzecz aktywizacji środowisk zagrożonych wykluczeniem i ubogich oraz poprawy dostępu do usług. Potwierdza to diagnoza stanowiąca załącznik do Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lubenia na lata 2017-2023 .

Rewitalizacja to najbardziej kompleksowa odpowiedź na degradację społeczną, gospodarczą, przestrzenną, techniczną i środowiskową. Niniejsza diagnoza potwierdza konieczność i zasadność podjęcia zintegrowanych działań rewitalizacyjnych na terenie ROF. Należy podkreślić po pierwsze łączenie środków poprzez realizację zasady komplementarności finansowej (wykorzystanie środków EFS oraz EFRR) oraz potrzebę zachowania adekwatnej skali interwencji, w taki sposób ażeby interwencja ograniczyła niekorzystne zjawiska, na które odpowiada rewitalizacja w wymiarze terytorialnym dla wszystkich gmin tworzących ROF.

Z punktu widzenia operacyjnego zapisy przedmiotowego rozdziału uzasadniają konieczność podjęcia działań rewitalizacyjnych natomiast podstawowymi narzędziami określającymi kierunki w postaci konkretnych projektów i przedsięwzięć są Lokalne Programy Rewitalizacji.
Zgodnie z zapisami Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym prowadzi i na bieżąco aktualizuje wykaz programów rewitalizacji, dla których przeprowadzono z wynikiem pozytywnym weryfikację spełnienia wymogów dotyczących cech i elementów programów.

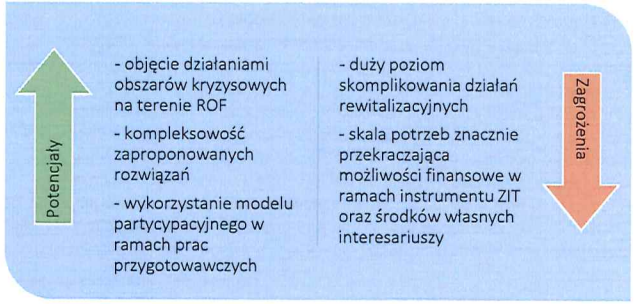

4.17 Rzeszowski Obszar Funkcjonalny na tle wybranych obszarów funkcjonalnych

W ramach przedmiotowego opracowania przedstawiono charakterystykę miejskich obszarów funkcjonalnych wybranych celem przeprowadzenia ich porównania z ROF. Na bazie przyjętej w Koncepcji Przestrzennej Zagospodarowania Kraju 2030 definicji miejskiego obszaru funkcjonalnego przyjęto uszczegółowioną definicję obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego, jako „spójnej pod względem przestrzennym strefy oddziaływania miasta, charakteryzującej się istnieniem powiązań funkcjonalnych oraz zaawansowaniem procesów urbanizacyjnych, wyróżniającej się z otoczenia i upodabniającej się pod pewnymi względami do głównego miasta". Definicja ta miała bezpośredni wpływ na wybór wskaźników i szczegółowych kryteriów. Przyjęto, że miejski obszar funkcjonalny obejmuje rdzeń i strefę zewnętrzną.
Dla celów porównawczych wybrano następujące obszary: Miejski Obszar Funkcjonalny Aglomeracji Opolskiej (MOF AO) oraz Białostocki Obszar Funkcjonalny (BOF), a charakterystyka ww. obszarów funkcjonalnych przestawia się następująco:

MOF Aglomeracji Opolskiej:

- położenie: województwo opolskie,
- skład: rdzeń – Miasto Opole, gminy w strefie oddziaływania: Gmina Chrząstowice, Gmina Dąbrowa, Gmina Dobrzeń Wielki, Gmina Gogolin, Gmina Izbicko, Gmina Komprachcice, Gmina Krapkowice, Gmina Lewin Brzeski, Gmina Łubniany, Gmina Murów, Gmina Niemodlin, Gmina Ozimek, Gmina Popielów, Gmina Prószków Gmina Strzeleczki, Gmina Tarnów Opolski, Gmina Turawa, Gmina Walce oraz Gmina Zdzieszowice,
- całkowita łączna powierzchnia: 2 370 km^2,
- potencjał demograficzny: 334 874 mieszkańców.

Białostocki Obszar Funkcjonalny:

- położenie: województwo podlaskie,
- skład: rdzeń – Miasto Białystok, gminy w strefie oddziaływania: Gmina Choroszcz, Gmina Czarna Białostocka, Gmina Dobrzyniewo Duże, Gmina Juchnowiec Kościelny, Gmina Łapy, Gmina Supraśl, Gmina Turośń Kościelna, Gmina Wasilków oraz Gmina Zabłudów.
- całkowita łączna powierzchnia: 1 728 km^2,
- potencjał demograficzny: 416 185 mieszkańców.

Poza zestawieniem ROF z dwoma obszarami funkcjonalnymi charakteryzującymi się zbliżoną strukturą społeczno-gospodarczą, dokonano również porównania ze wskaźnikami ogólnopolskimi.

Tabela 54 Potencjał demograficzny ROF – analiza porównawcza

Zmienna	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny	Białostocki Obszar Funkcjonalny	Miejski Obszar Funkcjonalny Aglomeracji Opolskiej	Polska
Liczba ludności	363 680	416 185	334 874	38 432 992
Wzrost/spadek ludności w latach 2006-2016	6,43%	2,98%	-4,29%	-0,80%
Gęstość zaludnienia	347 os./km^2	241 os./km^2	141 os./km^2	123 os./km^2
Udział kobiet w liczbie ludności	51,84%	52,42%	52,11%	51,62%
Udział mężczyzn w liczbie ludności	48,16%	47,58%	47,89%	48,38%
Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym	15,73%	17,49%	15,69%	17,94%
Udział ludności w wieku produkcyjnym	65,61%	63,22%	63,45%	61,84%

Zmienna	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny	Białostocki Obszar Funkcjonalny	Miejski Obszar Funkcjonalny Aglomeracji Opolskiej	Polska
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym	18,66%	19,30%	20,86%	20,22%
Przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	2,10	1,9	-0,04	-0,15
Bilans migracji	1 851	1052	-1	1 505

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2016 r.

- ROF cechuje się najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia spośród analizowanych obszarów funkcjonalnych,
- Teren ROF charakteryzuje najwyższy wzrost liczby mieszkańców w badanym okresie,
- Bilans migracji ROF jest najkorzystniejszy wśród analizowanych MOF-ów – w stosunku do konkurencyjnego ośrodka Polski Wschodniej jakim jest obszar funkcjonalny wokół Białegostoku - blisko dwukrotnie,
- Wskaźnik przyrostu naturalnego ROF na tle konkurencyjnych ośrodków miejskich jest najkorzystniejszy.

Tabela 55 Potencjał gospodarczy ROF – analiza porównawcza

Zmienna	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny	Białostocki Obszar Funkcjonalny	Miejski Obszar Funkcjonalny Aglomeracji Opolskiej	Polska
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	770,8	947,9	895,0	1 057,00
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	80,0	82,3	59,0	95,0
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	51,0	71,7	53,7	70,0
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	9,7	76,5	68,2	12,1
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	25,7	29,7	29,6	32,0
Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	126,0	128,7	91,6	150,0
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	122,2	149,0	138,9	166,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2016 r.

- Spośród analizowanych obszarów ROF posiada najniższe wskaźniki przedsiębiorczości,
- Liczba jednostek nowo zarejestrowanych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na terenie ROF kształtuje się na podobnym poziomie, jak w przypadku Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego i jest wyższa od wskaźnika uzyskanego prze Aglomerację Opolską,
- Jednocześnie wskaźniki poszczególnych MOF-ów są zdecydowanie niższe od średniej ogólnopolskiej, co świadczy o zapóźnieniu gospodarczym analizowanych obszarów funkcjonalnych.

Tabela 56 Infrastruktura mieszkaniowa i sieciowa ROF – analiza porównawcze

Zmienna	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny	Białostocki Obszar Funkcjonalny	Miejski Obszar Funkcjonalny Aglomeracji Opolskiej	Polska
Mieszkania na 1000 mieszkańców	292,20	372,5	322,7	356,10
Wodociągi [%]	73,0	94,89	97,47	87,9
Kanalizacja [%]	69,3	86,58	79,61	64,3
Gaz [%]	74,3	70,70	42,36	52,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2016 r.

- Poziom skanalizowania ROF jest zdecydowanie niższy od wskaźnika osiągniętego przez BOF i Aglomerację Opolską nieco przewyższa średnią ogólnopolską,
- Odsetek korzystających z sieci wodociągowej w ROF jest znacząco niższy od wskaźnika uzyskanego przez analizowane obszary funkcjonalne (jest również niższy od średniej krajowej w tym zakresie),
- Poziom gazyfikacji Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest zdecydowanie wyższy zarówno od wyników analizowanych MOF-ów, jak również średniej krajowej (o ponad 32%),
- Sektor mieszkalnictwa definiowany w przeliczeniu na 1000 mieszkańców kształtuje się w przypadku ROF na najniższym poziomie na tle porównywanych obszarów.

Tabela 57 Edukacja – analiza porównawcza

Zmienna	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny	Białostocki Obszar Funkcjonalny	Miejski Obszar Funkcjonalny Aglomeracji Opolskiej	Polska
Wzrost/spadek liczby uczniów szkół ogólnokształcących w latach 2005-2016	-23,9%	-25,5%	-35,1%	-34,3%
Wzrost/spadek liczby absolwentów szkół ogólnokształcących w latach 2005-2016)	-22,8%	-23,7%	-33,8%	-32,7%
Wzrost/spadek liczby uczniów szkół podstawowych w latach 2003-2016	-10,2%	-14,4%	-20,8%	-11,7%
Wzrost/spadek liczby absolwentów szkół podstawowych w latach 2003-2016	-32,9%	-37,3%	-39,1%	-30,3%
Wzrost/spadek liczby uczniów w szkołach gimnazjalnych w latach 2003-2016	-33,1%	-38,3%	-39,9%	-33,4%
Wzrost/spadek liczby absolwentów w szkołach gimnazjalnych w latach 2003-2016	-33,2%	-41,7%	-37,1%	-34,2%
Wzrost/spadek liczby uczniów zasadniczych szkół zawodowych w latach 2005-2016	-22,3%	-28,8%	-41,5%	-26,5%
Wzrost/spadek liczby absolwentów zasadniczych szkół zawodowych w latach 2005-2016	-16,4%	-17,9%	-26,0%	-23,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2003-2016 r.

- Zarówno na terenie porównywanych MOF, jak również w skali ogólnopolskiej systematycznie maleje liczba uczniów i absolwentów większości analizowanych szczebli edukacji,
- Teren ROF wyróżnia się najniższym spadkiem liczby absolwentów wśród uczęszczających do zasadniczych szkół zawodowych,
- Spadek liczby uczniów szkół podstawowych w ROF jest najniższy na tle analizowanych MOF-ów ze względu na zidentyfikowaną rosnącą atrakcyjność osiedleńczą regionu oraz korzystne tendencje demograficzne.

Tabela 58 Potencjał turystyczny – analiza porównawcza

Zmienna	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny	Białostocki Obszar Funkcjonalny	Miejski Obszar Funkcjonalny Aglomeracji Opolskiej	Polska
Odsetek powierzchni gruntów leśnych	18,8%	37,2%	36,8%	30,0%
Turystyczne obiekty noclegowe	73	47	49	7 214
Liczba korzystających	261 551	298 427	114 851	25 083 978
Liczba udzielonych noclegów	390 324	399 406	193 616	66 579 589
Rezerwaty przyrody [ha]	604,63	2 109,3	192,52	168 335,62
Obszary chronionego krajobrazu razem [ha]	14 863,90	11 089,0	72 365,93	7 093 910,46
Użytki ekologiczne [ha]	35,70	21,6	313,84	53 048,34

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2016 r.

- ROF cechuje się najniższym odsetkiem gruntów leśnych wśród analizowanych obszarów funkcjonalnych,
- Pomimo niższej w porównaniu do BOF liczby korzystających z noclegów oraz liczby udzielonych noclegów – regionalna baza noclegowa ROF posiada najwięcej zróżnicowanych obiektów zakwaterowania zbiorowego,
- W zakresie liczby turystów odwiedzających region ROF zdecydowanie przewyższa Aglomerację Opolską,
- Liczba obszarów chronionych na terenie ROF jest niższa w stosunku do porównywanego MOF AO, niemniej przewyższa pod tym względem BOF.

Tabela 59 Rynek pracy – analiza porównawcza

Zmienna	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny	Białostocki Obszar Funkcjonalny	Miejski Obszar Funkcjonalny Aglomeracji Opolskiej	Polska
Wzrost liczby pracujących w okresie 2003-2016	30,7%	17,6%	23,1%	21,8%
Liczba pracujących w 2016 roku	114 416	102 479	93 655	9 225 051
Udział pracujących w obszarze w liczbie pracujących ogółem w kraju	1,2%	0,9%	1,0%	100%
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w 2016 roku	7,9	6,1%	4,3	5,6
Liczba bezrobotnych w 2016 r.	15 123	16 167	9 632	1 335 155
Wzrost/spadek liczby bezrobotnych w latach 2004-2016	spadek o 28,2%	spadek o 30,0%	spadek 47,7%	spadek o 55,5%
Iloraz liczby pracujących do liczby bezrobotnych w 2016	7,6	6,3	9,7	6,9
Udział kobiet w liczbie zarejestrowanych bezrobotnych ogółem w 2016 roku	50,5%	44,7%	55,9%	53,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2003-2016 r.

- W związku z dynamicznie rozwijającą się demografią ROF posiada najwyższy wśród analizowanych obszarów funkcjonalnych odsetek osób pracujących,
- Wskaźnik bezrobocia dla ROF jest wyższy od pozostałych zdiagnozowanych MOF-ów oraz wartości ogólnopolskiej,
- Spadek liczby bezrobotnych w analizowanym okresie dla ROF był najniższy w odniesieniu do pozostałych MOF-ów.
- Udział bezrobotnych kobiet na terenie ROF jest niższy od wartości krajowej oraz MOF AO.

Tabela 60 Kultura i zdrowie – analiza porównawcza

Zmienna	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny	Białostocki Obszar Funkcjonalny	Miejski Obszar Funkcjonalny Aglomeracji Opolskiej	Polska
Liczba imprez	1 839	2 127	1 709	236 442
Liczba uczestników imprez	320 334	324 220	150 812	35 548 405
Liczba kół zainteresowań	305	255	169	25 078
Liczba członków kół zainteresowań	7 199	4 777	3 514	522 647
Ludność na 1 placówkę biblioteczną	3 420	6 875	2 782	4 158
Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	4 355,0	3 522	4 587,7	3 356,4
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	164	93	146	159
Liczba porad w przeliczeniu na 1 mieszkańca	9,4	10,06	7,19	7,35
Ludność na aptekę ogólnodostępną	5 465	4 460	4 248	2 933

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2016 r.

- Liczba imprez i wydarzeń kulturalnych w ROF kształtuje się na zbliżonym poziomie do MOF AO i jest niższa od wskaźnika dla BOF w tym zakresie,
- Księgozbiór bibliotek w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w ROF jest liczniejszy w stosunku do krajowego i BOF,
- Wskaźnik czytelników bibliotek w ROF kształtuje się na najwyższym poziome w odniesieniu do pozostałych MOF - ów i wartości krajowej,
- Dostęp do aptek i punktów aptecznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszaru funkcjonalnego jest w przypadku ROF najkorzystniejszy (również w odniesieniu do średniej krajowej w tym zakresie).

Przeprowadzona analiza porównawcza pozwala na dokonanie rzeczywistej oceny potencjałów Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego na tle konkurencyjnych obszarów funkcjonalnych. Kluczową przewagą konkurencyjną ROF są unikalne w skali kraju wskaźniki demograficzne, szczególnie w zakresie salda migracji i zidentyfikowanego przyrostu naturalnego. Korzystne zmienne w tym zakresie pozwalają na efektywne wykorzystanie funkcjonującego kapitału ludzkiego w kontekście zwiększania dynamiki rozwoju społeczno-gospodarczego ROF. W zakresie wskaźników gospodarczych, szczególnie liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, ROF cechuje się widocznymi deficytami. Jednocześnie wskazuje to na niedostateczny poziom przedsiębiorczości mieszkańców.

Reasumując Rzeszowski Obszar Funkcjonalny posiada relatywnie wysoki potencjał rozwojowy, pozwalający na skuteczne konkurowanie z porównywanymi obszarami funkcjonalnymi. Kluczowym czynnikiem pozwalającym na zwiększenie dynamiki rozwoju gospodarczego są zidentyfikowane zasoby ludzkie. Aktualny stopień rozwoju społeczno-gospodarczego regionu pozwala na zbudowanie z ROF wiodącego ośrodka Polski Wschodniej. Świadczą o tym przede wszystkim porównywane wskaźniki determinujące atrakcyjność osiedleńczą. Jednocześnie skoordynowana polityka rozwojowa obszaru umożliwi minimalizowanie deficytów dzielących ROF od najdynamiczniej rozwijających się regionów kraju i wskaźników ogólnopolskich.

5. Bilans strategiczny

5.1 Analiza SWOT

Analiza SWOT przeprowadzona w ramach opracowania Strategii ZIT ROF polega na usystematyzowaniu faktów, danych i informacji zawartych we wcześniejszych rozdziałach oraz opinii uzyskanych metodą eksploracji źródeł wtórnych. W ramach poszczególnych pól analiza SWOT obejmuje następujące elementy:

- Czynniki wewnętrzne pozytywne (mocne strony) – działalność i zasoby Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, doświadczenie, wymiar polityczny, organizacyjny, techniczny, instytucjonalny, wszystko to, co pozwala oczekiwać rozwoju ROF;
- Czynniki wewnętrzne negatywne – słabe strony regionu, będące konsekwencją ograniczeń szeroko rozumianych zasobów;
- Czynniki zewnętrzne pozytywne – szanse, korzystne tendencje w otoczeniu zewnętrznym, które właściwie wykorzystane mogą stanowić istotny impuls rozwojowy;
- Czynniki zewnętrzne negatywne – zagrożenia, niekorzystne zjawiska zewnętrzne, które mogą być poważną barierą rozwoju regionu.

Poniżej zaprezentowano analizę SWOT dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Tabela 61 Analiza SWOT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

MOCNE STRONY		SŁABE STRONY	
Rosnąca pozycja konkurencyjna Rzeszowa jako silnego ponadregionalnego ośrodka życia akademickiego oraz gospodarczego	Dolina Lotnicza - sprawnie funkcjonujący klaster high-tech, wykorzystujący unikalny potencjał regionu w branżach lotniczych oraz kapitał ludzki w kooperacji z międzynarodowym portem lotniczym Rzeszów-Jasionka	Drenaż mózgów – migracja najlepiej wykształconych osób do miast i regionów oferujących lepsze warunki materialne i zawodowe oraz standard życia	Zbyt niski stopień rozwoju przedsiębiorczości w stosunku do średniej krajowej
Inwestycje szkół wyższych zlokalizowanych na terenie ROF stanowiących podstawę do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy	Rozwój komunikacji lotniczej, szczególnie CARGO	Niewystarczające wykorzystanie przez wyższe uczelnie ich zaplecza innowacyjnego	Stopniowe starzenie się lokalnej społeczności
Funkcjonowanie podstref SSE Euro-Park Mielec i Krakowskiej SSE	Dalszy rozwój i rozbudowa Strefy Aktywności Gospodarczej Rzeszów - Dworzysko	Niewystarczająca spójność komunikacyjna ROF w zakresie dostępności do sieci TEN-T	Niskie dostosowanie kapitału ludzkiego na terenie ROF do wymagań rynku pracy
Pozytywne tendencje demograficzne – dodatni przyrost naturalny	Ponadprzeciętny poziom edukacji na poziomie podstawowym gimnazjalnym i średnim (potwierdzony wynikami testów wiedzy oraz rankingami)	Niedostosowanie służby zdrowia oraz opieki społecznej do zmian demograficznych występujących na terenie ROF	Słabo rozwinięta sieć ścieżek rowerowych
Występowanie licznych obiektów dziedzictwa materialnego oraz atrakcji przyrodniczych	Wysoki potencjał turystyczny gmin Obszaru Funkcjonalnego	Mocno scentralizowany transport publiczny oraz słabo rozwinięta siatka połączeń poza głównym miastem ROF	Niezadowalająca jakość infrastruktury drogowej oraz poziom bezpieczeństwa w ruchu drogowym wpływające negatywnie na efektywność regionalnego systemu transportowego

Dobry dostęp mieszkańców gmin do transportu kolejowego	Sprzyjające warunki naturalne umożliwiające rozwój turystyki rowerowej oraz wodnej	Brak zintegrowanego systemu zrównoważonego transportu publicznego ROF	Niedostateczny rozwój alternatywnych form transportu publicznego w stosunku do komunikacji autobusowej
Wysokie walory środowiskowe umożliwiające efektywne wdrażanie rozwiązań wpływających na wzrost wykorzystania OZE na terenie ROF, w tym dobre warunki solarne	Silna pozycja rdzenia ROF – Rzeszowa jako centrum świadczenia usług publicznych wyższego rzędu	Niedostateczne uzbrojenie wytyczonych stref aktywności gospodarczej w odniesieniu do potrzeb	Nierównomierny dostęp do infrastruktury technicznej na terenie ROF (deficyt dostrzegalny zwłaszcza w gminach wiejskich)
		Braki w systemie gospodarki odpadami	Niedostateczny rozwój systemu ochrony przeciwpowodziowej na terenie ROF
		Niezadawalające działania mające na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza	Niezadowalający poziom oferty kulturalnej na terenie ROF
		Niedostateczna liczba stref wypoczynku i rekreacji na terenie ROF	Brak liniowych produktów turystycznych w kompleksowy sposób łączących atrakcje turystyczne i walory przyrodnicze ROF
		Zbyt niski stopień integracji przestrzennej i gospodarczej ROF	Brak wspólnej promocji gospodarczej i turystycznej ROF
		Niezadowalający stan techniczny zabytków na terenie ROF grożący pozbawieniem możliwości korzystania przez przyszłe pokolenia	Brak dokumentów planistycznych umożliwiających prowadzenie skoordynowanych polityk warunkujących efektywne wykorzystanie potencjałów i powiązań funkcjonalnych wewnątrz ROF

Deficyty w zakresie poziomu skanalizowania i infrastruktury wodociągowej południowych gmin Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego	Funkcjonowanie obszarów zdegradowanych – wysoki poziom zidentyfikowanych potrzeb rewitalizacyjnych w wymiarze społecznym oraz technicznym
Występowanie zjawiska wykluczenia społecznego	Występowanie problemów bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, w tym związanych z sytuacjami kryzysowymi w rodzinie
Niewystarczająca ilość miejsc świadczenia usług pomocy społecznej	

SZANSE		ZAGROŻENIA	
Przebiegające przez teren ROF kluczowe szlaki komunikacyjne - ze wschodu na zachód (E40) oraz z północy na południe (E371), umożliwiające rozwój terenu w oparciu o intensywny ruch tranzytowy	Akcentowanie polityki miejskiej w polityce spójności UE	Wysoka atrakcyjność osiedleńcza i edukacyjna konkurencyjnych ośrodków miejskich i regionów sąsiadujących z ROF	Niż demograficzny roczników rozpoczynających naukę na poziomie wyższym
Zakończenie modernizacji magistrali kolejowej nr 91 na odcinku Kraków – Rzeszów (część trasy E30) pozwalającej na podróżowanie z wysokimi prędkościami	Rozwój współpracy gospodarczej ze Słowacją oraz Ukrainą	Wzrost wymagań prawnych w zakresie gospodarki finansowej gmin, wpływającej na ich zdolność inwestycyjną	Niska jakość przepisów prawa, wpływająca w szczególności na przedłużenie procesów inwestycyjnych oraz utrudniająca współpracę pomiędzy JST
Postrzeganie Rzeszowa jako jednego z liderów Polski Wschodniej oraz łącznika z ważnymi rynkami wschodnimi	Priorytetowe traktowanie terenu Polski Wschodniej, w tym ROF - możliwość wykorzystania środków lokowanych w Programie Operacyjnym Polska Wschodnia	Istnienie konieczności ochrony bogatej bioróżnorodności fauny i flory na terenie ROF	Zwiększanie ponoszonych przez samorządy nakładów na edukację i pomoc społeczną przy braku systemowych rozwiązań w tych obszarach

Możliwość ubiegania się o środki unijne na realizację projektów w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020	Słabo wykorzystywane alternatywne środki transportu zbiorowego oraz wynikająca z tego emisja zanieczyszczeń pochodząca z komunikacji indywidualnej	Duża liczba zanieczyszczeń pochodzących z mieszkalnictwa oraz niedostateczne inwestycje w ograniczenie emisyjności tego sektora
		Niska świadomość społeczna idei rodzicielstwa zastępczego

5.2 Podsumowanie diagnozy społeczno-gospodarczej ROF

Strategia ZIT ROF została zbudowana w oparciu o szczegółową diagnozę społeczno-gospodarczą ROF oraz poszczególnych samorządów w nim skupionych. Rzeczywista ocena sytuacji na terenie ROF (w formie syntezy) została podsumowana: z jednej strony analizą porównawczą na tle konkurencyjnych obszarów funkcjonalnych (rozdział 4.17 Strategii ZIT), z drugiej natomiast klasyczną analizą SWOT (rozdział 5.1 Strategii ZIT ROF), w której zaprezentowano w zbiorczej formie czynniki definiowane jako mocne strony oraz szanse ROF (elementy pozwalające na budowę przewag konkurencyjnych) oraz jego słabe strony i zagrożenia (deficyty oraz zjawiska o charakterze problemowym). Specyfika niniejszego dokumentu (Strategia ZIT jako narzędzie, podstawa umożliwiająca wykorzystania instrumentu ZIT opartego o czynnik terytorialny oraz zintegrowany charakter projektów) wpływa na potrzebę stworzenia dodatkowego podsumowania, w którym skupimy się na istniejących relacjach sieciowych w ramach ROF oraz pomiędzy poszczególnymi podmiotami tworzącymi ROF (zjawiska wynikające z relacji miasto-wieś – stanowiące punkt wyjścia dla Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (obecnie MIiR) w opracowaniu pn. *Kryteria Delimitacji Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Ośrodków Wojewódzkich*, luty 2013 r.). Podrozdział zostanie zamknięty prezentacją zidentyfikowanych problemów i potencjałów, zwieńczoną klasycznym drzewem problemów. Zawartość niniejszego podrozdziału stanowi syntezę przeprowadzonych prac analitycznych, które zrealizowano na potrzeby sporządzenia diagnozy społeczno-gospodarczej ROF oraz, co warto podkreślić, stanowi punkt wyjścia do sformułowania planu strategicznego dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz szczegółowo skoordynowanej interwencji publicznej w ramach efektywnego wykorzystania instrumentu ZIT na poziomie operacyjnym.

5.2.1 Relacje sieciowe w ramach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

We wstępie do diagnozy społeczno-gospodarczej ROF założono *a priori* występowanie zestawu, katalogu powiązań o charakterze sieciowym, które zostały wyłonione na podstawie przesłanek geograficznych (granice administracyjne gmin-członków ROF) oraz spójnego profilu cech społeczno-gospodarczych i przestrzennych (warunkujących zaistnienie powiązań funkcjonalnych). Warto w tym miejscu przytoczyć definicje miejskiego obszaru funkcjonalnego zgodnie z zapisami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

Miejski obszar funkcjonalny (MOF) – to układ osadniczy ciągły przestrzennie, złożony z odrębnych administracyjnie jednostek i składający się ze zwartego obszaru miejskiego oraz powiązanej z nim strefy zurbanizowanej. Rzeszowski Obszar Funkcjonalny to MOF ośrodka wojewódzkiego otoczony tzw. pierścieniem funkcjonalnym 12 gmin.

Kryteria Delimitacji Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Ośrodków Wojewódzkich (MRR, luty 2013 r.) wskazują 7 wskaźników, które warunkują definiowanie terenu, w kategoriach obszaru funkcjonalnego. Są to:

Wskaźniki funkcjonalne:

- *Liczba wyjeżdzających do pracy najemnej do rdzenia MOF na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (wartość minimalna 50 - 100% gmin strefy zewnętrznej ROF spełnia ten warunek);*
- *liczba zameldowań z rdzenia MOF na 1000 mieszkańców (wartość minimalna: 3 - 58,3% gmin strefy zewnętrznej ROF spełnia ten warunek);*

Wskaźniki społeczno-gospodarcze:

- *Udział pracujących w zawodach pozarolniczych jako stosunek do średniej wojewódzkiej (wartość minimalna powyżej 75% - 100% gmin strefy zewnętrznej ROF spełnia ten warunek),*
- *Liczba podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców jako stosunek do średniej wojewódzkiej (wartość minimalna powyżej 75% - tylko 16,6% gmin strefy zewnętrznej ROF spełnia ten warunek).*

Wskaźniki morfologiczne

- *gęstość zaludnienia (bez lasów i wód) w stosunku do średniej wojewódzkiej (wartość minimalna powyżej 50% - 100% gmin strefy zewnętrznej ROF spełnia ten warunek),*
- *liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w latach 2002-2011 w stosunku do średniej wojewódzkiej (wartość minimalna powyżej 75% - 100% gmin strefy zewnętrznej ROF spełnia ten warunek).*
- *Powyższe dane bazujące na publikacji MRR z lutego 2013 r. potwierdzają funkcjonowanie potencjału dla rozwijania powiązań pomiędzy gminami tworzącymi ROF na rzecz skutecznego wykorzystania potencjałów endogenicznych, jak również egzogenicznych. Dodatkowo zaprezentowany materiał uzasadnia hipotezę postawioną w diagnozie, gdzie wskazuje się na występowanie 3 głównych rodzajów powiązań w ROF: relacje „mieszkanie – praca", relacje związane z miejscami centralnymi oraz relacje polegające na wykorzystaniu obszarów wiejskich jako „terenów konsumpcji" dla mieszkańców miasta.*
- *Zidentyfikowane relacje miasto-wieś na terenie ROF są jednocześnie pochodną następujących zidentyfikowanych i zdiagnozowanych uwarunkowań:*
- *Struktura osadnicza – procesy urbanizacji oraz suburbanizacji polegające na koncentracji ludności w stale się powiększających obszarach otaczających ROF (znajduje to odzwierciedlenie w korzystnych tendencjach o charakterze demograficznym m.in. liczba osób w wieku produkcyjnym wzrosła o 3,7%. Również dostrzega się trwały wzrost w zakresie dynamiki gospodarki w ROF – w latach 2004-2016 na terenie ROF liczba podmiotów wzrosła o 21,1%.*
- *Powiązania funkcjonalne – ROF rozwija się w oparciu o model dośrodkowy wynikające z dominującej roli rdzenia oraz rozwijania jego funkcji metropolitalnych. Widoczne jest to na płaszczyźnie społecznej i gospodarczej (imigracje czy też powiązania właścicielskie spółek). Jednocześnie jedną z kluczowych przyczyn hamujących powstawanie silnych powiązań jest niewydolna infrastruktura transportowa (usługi komunikacyjne) wymagająca zintegrowanego rozwoju. Drugim fundamentem wskazanych powiązań funkcjonalnych jest sfera edukacji oraz kultury, w tym dziedzictwa kulturowego (funkcjonowanie instytucji świadczących usługi kulturalne na poziomie ponadregionalnym takie jak Filharmonia Podkarpacka, Teatr im. Wandy Siemaszkowej, jak również cykliczne imprezy o charakterze rozrywkowym).*
- *Rozlewanie się miasta (urban sprawl) – w ROF obserwuje się odejście od tradycyjnego podziału struktur osadniczych na miasto i wieś, pierścień funkcjonalny miasta wokół Miasta Rzeszowa, w coraz mniejszym stopniu ogranicza się jedynie do funkcji rolniczej. Świadczy o tym wzrost w zakresie liczby oddawanych mieszkań do użytkowania w gminach tworzących tzw. pierścień funkcjonalny Rzeszowa – w latach 2010-2016 wzrost wyniósł 9,3% – co potwierdza istnienie oraz relewancję zjawiska.*
- *Zarządzanie rozwojem w ROF, wzmacnianie funkcji metropolitalnych Rzeszowa (głównie w kontekście świadczenia nowoczesnych usług publicznych) jest dziś jednym z najtrudniejszych wyzwań w sferze rozwoju społeczno-gospodarczego ROF. Pomimo wskazania w dokumentach planistycznych obligatoryjności tworzenia tzw. miejskich obszarów funkcjonalnych miast wojewódzkich (KPZK 2030 czy też Zasady realizacji ZIT w Polsce), istotnym aspektem*

są przeszkody natury społecznej, definiowane jako brak umiejętności kooperacji na rzecz skutecznego wykorzystania posiadanych potencjałów. W związku z zaobserwowanymi deficytami w jakości kapitału ludzkiego. Należy zwrócić uwagę na kwestie integracji oraz kształtowania się tożsamości metropolitalnej w oparciu o rdzeń ROF i jego strefę zewnętrzną. Wyzwania stojące przed Rzeszowskim Obszarem Funkcjonalnym wprost wynikają z analizy przedstawionych zjawisk i zostaną usystematyzowane i pogrupowane w formie zdefiniowanych obszarów problemowych w kolejnym podrozdziale.

5.2.2 Zidentyfikowane problemy i potencjały Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Podsumowując przeprowadzoną diagnozę poszczególnych sektorów życia społeczno-gospodarczego regionu wraz z porządkującą ją analizą SWOT, należy wskazać najistotniejsze dziedziny, obszary problemowe stanowiące kluczowe wyzwania dla samorządów lokalnych tworzących ROF. Zidentyfikowane grupy problemów strategicznych hamują szeroko rozumiany rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Należy podkreślić, iż logika interwencji niniejszego opracowania została zdefiniowana w oparciu o zidentyfikowane problemy ROF. Celem usystematyzowania oraz podsumowania rzeczywistych zasobów i potencjałów analizowanego obszaru zdefiniowano 5 dziedzin, stanowiących główne obszary problemowe, takie jak:

1. Brak wystarczającego zaplecza dla stymulowania rozwoju gospodarki opartej na wiedzy,
2. Niewykorzystane potencjały dziedzictwa naturalnego i kulturowego,
3. Niedostateczny poziom ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom naturalnym,
4. Nierównomierny i niedostateczny dostęp do wysokiej jakości usług publicznych,
5. Niedostateczna integracja przestrzenna i gospodarcza ROF.

Przedstawione problemy składają się na problem główny o charakterze nadrzędnym, jakim jest: niedostateczne wykorzystanie potencjałów i zasobów Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Podkreślić tu należy, iż przedstawiona diagnoza znalazła odzwierciedlenie w opiniach zgłaszanych podczas spotkań roboczych gmin członków ROF. Struktura problemów Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego została zaprezentowana opisowo poniżej.

1. Brak wystarczającego zaplecza dla stymulowania rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

- Zbyt niski poziom współpracy pomiędzy firmami i sektorem nauki,
- Niski poziom wdrażania własnych technologii, nowych produktów przez lokalne przedsiębiorstwa jako efekt ograniczonych inwestycji w projekty B+R,
- Niewystarczająca skuteczność instrumentów aktywizujących osoby bezrobotne w kontekście potrzeb i wymagań rynku pracy,
- Ograniczony rozwój gospodarczy wynikający z ciągle zbyt niskiego dostosowania kapitału ludzkiego do wymagań współczesnego rynku pracy,
- Wzrost bezrobocia,
- Niezadowalający stopień uzbrojenia terenów inwestycyjnych,
- Niewykorzystanie położenia geograficznego ROF-u (bliskość Ukrainy oraz Słowacji),
- Niski stopień skomunikowania wewnętrznego i zewnętrznego (w tym szczególnie z siecią TEN-T oraz centrami logistycznymi),
- Niedostateczny poziom efektywności połączeń międzygminnych stanowiący z jednej strony efekt suburbanizacji, z drugiej natomiast skutek rozwoju Rzeszowa jako rzeczywistego centrum gospodarczego oraz miejsca świadczenia usług publicznych wyższego rzędu,
- Niewykorzystany potencjał rozwoju turystyki jako istotnego segmentu regionalnej gospodarki.

Wymienione problemy szczegółowe składające się na brak wystarczającego zaplecza infrastrukturalnego służącego rozwojowi gospodarczemu regionu, są zbieżne z diagnozą potrzeb i potencjałów przedstawionych w RPO WP 2014-2020 oraz wyzwaniami tam artykułowanymi jako:

- Wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu oraz rozwój przedsiębiorczości w województwie podkarpackim,
- Poprawa dostępności do autostrady i dróg ekspresowych,

- Zwiększenie wewnątrzregionalnej dostępności do ośrodków życia społeczno-gospodarczego, w tym m.in. regionalnych biegunów wzrostu (stref aktywności gospodarczej zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie węzłów sieci TEN-T) węzłów przeładunkowych poza siecią TEN-T,
- Wyrównywanie szans edukacyjnych oraz dostosowanie systemu edukacji w regionie do potrzeb rynku pracy i wyzwań przyszłości m. in. poprzez: upowszechnienie uczenia się osób dorosłych, w szczególności osób starszych i o niższych kwalifikacjach,
- Aktywizacja społeczno-zawodowa osób napotykających szczególne trudności w funkcjonowaniu w społeczeństwie i na rynku pracy.

2. Niewykorzystane potencjały dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

- Niedostateczne wykorzystanie walorów przyrodniczych regionu i zachowanie jego unikalnej bioróżnorodności,
- Niski poziom udostępnienia i zagospodarowania terenów atrakcyjnych przyrodniczo,
- Niedostateczna liczba stref rekreacji i wypoczynku,
- Brak kompleksowych produktów turystycznych integrujących teren ROF,
- Brak produktów turystycznych łączących zabytki dziedzictwa kulturowego z terenami atrakcyjnymi przyrodniczo w formie zintegrowanej,
- Niski poziom wykorzystania regionalnych zasobów kultury,
- Niedostateczne wykorzystanie zasobów naturalnych w postaci występujących pokładów wód mineralnych (solanka).

Przedstawione problemy szczegółowe korespondują z wyzwaniami przedstawionymi w RPO WP 2014 -2020, takimi jak:

- Poprawa stanu środowiska i zachowanie różnorodności biologicznej przy równoczesnym zwiększeniu skuteczności w reagowaniu na klęski żywiołowe.
- Zachowanie dla przyszłych pokoleń zasobów dziedzictwa kulturowego.

3. Niedostateczny poziom ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom naturalnym

- Niewystarczające działania w zakresie rozwoju niskoemisyjnego transportu publicznego,
- Niska efektywność energetyczna obiektów użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych,
- Niski stopień inwestycji gmin ROF w odnawialne źródła energii, niewykorzystanie istniejących zasobów w tym zakresie,
- Niewystarczający poziom rozwoju infrastruktury technicznej w ramach gospodarki wodno -ściekowej oraz gospodarki odpadami,
- Niedostateczny rozwój systemu ochrony przeciwpowodziowej na terenie ROF.

Wymienione problemy szczegółowe stanowią wyzwania wyartykułowane w RPO WP 2014-2020, jako potrzeba *„poprawy efektywności energetycznej, w tym zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii"*, a także poprawy stanu środowiska przy równoczesnym zwiększeniu skuteczności w reagowaniu na klęski żywiołowe.

4. Nierównomierny i niedostateczny dostęp do wysokiej jakości usług publicznych

- Ograniczona integracja systemu transportu publicznego obejmującego teren ROF,
- Niedostateczne dostosowanie służby zdrowia i opieki społecznej do trendów demograficznych,
- Ograniczone możliwości świadczenia wyspecjalizowanych usług medycznych i rehabilitacyjnych,
- Niewystarczający dostęp do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej.

Przedstawione problemy szczegółowe korespondują z wyzwaniami przedstawionymi w RPO WP 2014 -2020 związanymi ze zwiększaniem dostępności i jakości usług publicznych. Dodatkowo ważne, zwłaszcza z punktu widzenia jakości życia mieszkańców, jest zapewnienie odpowiedniego standardu usług medycznych poprzez dostosowanie infrastruktury ochrony zdrowia do zachodzących zmian demograficznych i epidemiologicznych. Kwestie te poruszane są przede wszystkim z punktu widzenia starzenia się społeczeństwa oraz konieczności wyrównywania dostępu do usług medycznych oraz opieki społecznej.

Ponadto istnieje konieczność zwrócenia uwagi na problemy osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym niewystarczającego dostępu do usług społecznych.

Konieczne jest uruchomienie działań, które udzielą wsparcia dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, w sytuacji kryzysu w rodzinie/problemów w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w celu zminimalizowania wystąpienia w przyszłości zachowań ryzykownych u dzieci i młodzieży.

5. Niedostateczna integracja przestrzenna i gospodarcza ROF

- Brak planów rozwoju kształtujących polityki i usługi publiczne dla ROF jako spójnego obszaru,
- Niewystarczająca promocja wspólnych działań w ramach ROF.

W kontekście powyższych deficytów należy zauważyć, iż stojące przed ROF wyzwanie jest zbieżne z zapisami RPO WP 2014-2020, mówiącym o potrzebie *„wzmocnienia pozycji Rzeszowa oraz pozostałych biegunów wzrostu województwa podkarpackiego w przestrzeni regionalnej i krajowej dynamizujące procesy rozwojowe w obrębie województwa"*. Jednocześnie gminy ROF widząc wskazany problem podjęły się realizacji projektu pn.: „Opracowanie dokumentów strategicznych dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego", które obejmie przygotowanie następujących dokumentów dla ROF:

- „Plan gospodarki niskoemisyjnej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego",
- „Studium rozwoju transportu publicznego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego",
- „Koncepcja lokalizacji stref zwiększonej aktywności gospodarczej na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego",
- „Program rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego",
- „Studium programowo-przestrzenne wraz z koncepcją rozwiązań technicznych w zakresie odprowadzania wód opadowych z terenu Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego",
- „Studium programowo-przestrzenne gospodarki wodno-ściekowej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego",
- „Diagnoza potrzeb seniorów zamieszkałych na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób dotkniętych zespołami otępiennymi. Formy i kierunki wsparcia społecznego, kulturalnego i zdrowotnego".

Przedstawione powyżej kluczowe obszary problemowe wynikają wprost z diagnozy obszaru wsparcia i były projektowane w kontekście zintegrowanego charakteru niniejszej strategii i oparcia projektów strategicznych o formułę ZIT. Jednocześnie problem główny ROF, jakim jest niedostateczne wykorzystanie potencjałów i zasobów Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego ściśle koresponduje z celem nadrzędnym RPO WP 2014-2020, jakim *„jest wzmocnienie i efektywne wykorzystanie gospodarczych i społecznych potencjałów regionu dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju województwa"*. Poniżej w formie graficznej zaprezentowano drzewo problemów ROF wraz z przedstawieniem przyczyn oraz skutków analizowanych zjawisk.

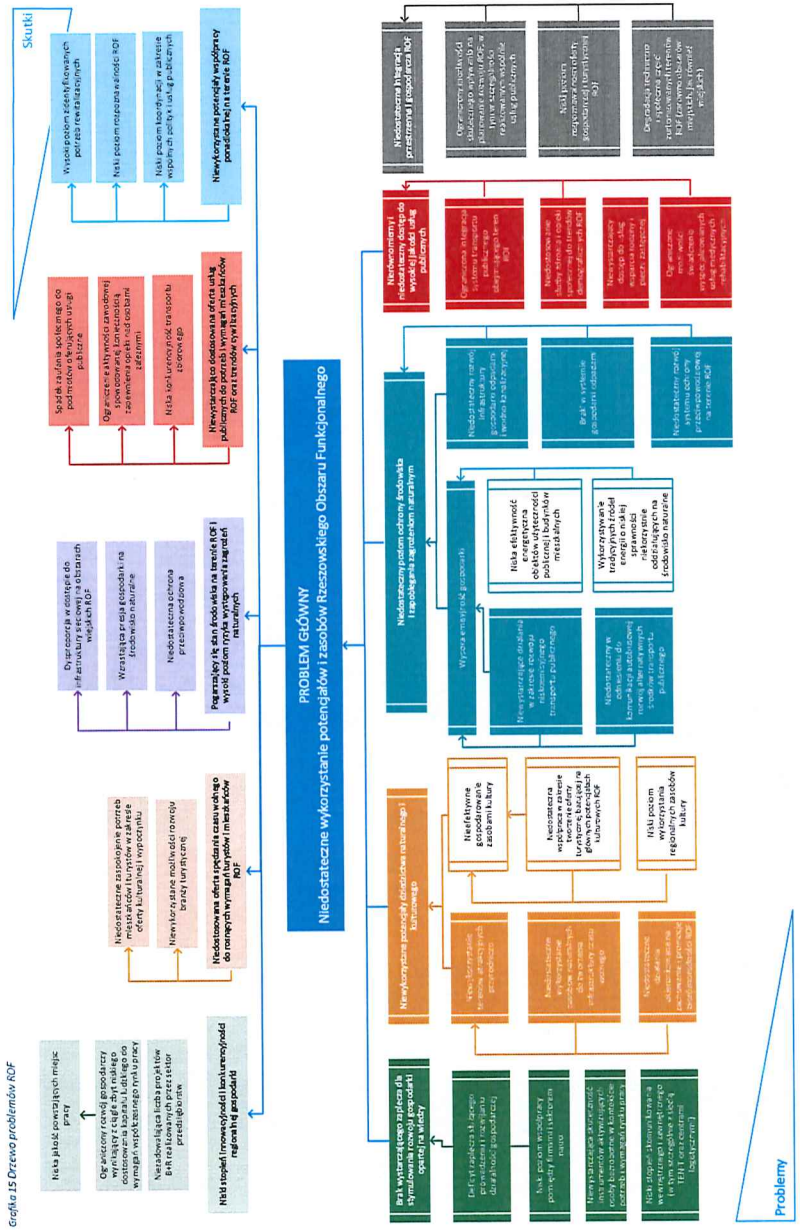

Grafika 15 Drzewo problemów ROF

Jak to zostało przedstawione powyżej ROF pomimo, iż jest najlepiej rozwiniętym obszarem województwa podkarpackiego, mierzy się z szeregiem problemów. Ich podstawową przyczyną jest ciągle zbyt słaby rozwój gospodarczy, przy jednoczesnej rosnącej liczbie mieszkańców, co dodatkowo zwiększa koszty działania lokalnych samorządów. Drugi z wymienionych czynników tworzy jednocześnie potencjał ROF. Rozwój gospodarczy tego terenu przy obserwowanej skali problemów możliwy jest wyłącznie poprzez przygotowanie i komercjalizację dużych obszarów inwestycyjnych, co wymaga jednocześnie działań związanych z podnoszeniem atrakcyjności inwestycyjnej, przyciąganiem nowych przedsiębiorstw oraz zapewnieniem dostępu do wykwalifikowanej kadry. Konieczne jest jednocześnie „zbilansowanie" tych działań z dbaniem o stan środowiska naturalnego oraz rozwój usług wyższego rzędu zwłaszcza kulturowych, medycznych, rehabilitacyjnych, edukacyjnych itp.
W odniesieniu do wskazanych problemów zdefiniować można również szereg potencjałów, które mogą zostać wykorzystane by w sposób skuteczny budować rozwój ROF. Zostały one przedstawione poniżej jako uzupełnienie podsumowania diagnozy społeczno-gospodarczej.

Tabela 62 Zidentyfikowane potencjały Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Obszar	Potencjały
Uwarunkowania geograficzne i geologiczne	bliskość geograficzna Słowacji i Ukrainy
	występowanie źródeł wód mineralnych i leczniczych
Infrastruktura techniczna i komunikacyjna	wzrastająca dostępność komunikacyjna regionu (A4, droga ekspresowa S19)
	wzmacniająca się pozycja portu lotniczego w Jasionce
	szlaki tranzytowe przebiegające przez ROF
Infrastruktura mieszkaniowa	rozwój budownictwa mieszkaniowego jako istotnej branży regionalnej gospodarki
Transport publiczny	zasoby organizacyjne i techniczne Miasta Rzeszowa niezbędne do budowy zintegrowanego systemu transportu zbiorowego
	funkcjonowanie prywatnych przewoźników uzupełniających ofertę operatorów publicznych na terenie ROF
Gospodarka odpadami	utrzymywanie się ilości odpadów produkowanych na terenie ROF na relatywnie stałym poziomie
Efektywność energetyczna oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	korzystne uwarunkowania naturalne pozwalające na efektywne wdrażania rozwiązań wpływających na wzrost wykorzystania OZE na terenie ROF
Potencjał gospodarczy	funkcjonowanie Doliny Lotniczej
	funkcjonowanie obszarów sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości (SSE, PPNT, SAG Rzeszów-Dworzysko),
	obecność ważnych gospodarczo dużych i średnich przedsiębiorstw

Edukacja	ponadprzeciętne wyniki testów w szkołach podstawowych i gimnazjalnych na tle województwa i kraju oraz wysoki poziom nauczania (potwierdzone wysokimi lokatami w rankingach)
	szeroka oferta edukacyjna na wszystkich poziomach kształcenia
	potencjał akademicki (duża liczba szkół wyższych)
Rynek pracy	zapotrzebowanie na wykwalifikowane kadry ze strony przedsiębiorstw tworzących Dolinę Lotniczą
Turystyka	wzrastająca liczba osób korzystających z noclegów
	korzystne uwarunkowania przyrodnicze i kulturalne dla rozwoju turystyki
Walory przyrodnicze	unikalne walory przyrodnicze
	duża liczba terenów atrakcyjnych przyrodniczo możliwych do wykorzystania jako strefy rekreacji i wypoczynku
	funkcjonowanie zasobów umożliwiających tworzenie liniowych produktów turystycznych
Sytuacja hydrologiczna i stan infrastruktury przeciwpowodziowej	świadomość niekorzystnej sytuacji hydrologicznej
	prowadzenie inwestycji przeciwpowodziowych (niemniej o niewystarczającym zakresie)
Instytucje kultury oraz zabytki dziedzictwa kulturowego	duża liczba zabytków dziedzictwa kultury wpływająca na wzrost atrakcyjności turystycznej
Zdrowie i pomoc społeczna	malejąca liczba osób objętych pomocą społeczną
Organizacje pozarządowe i partycypacja społeczna	relatywnie wysoki współczynnik partycypacji społecznej
	rosnące zainteresowanie ekonomią społeczną
	wzrost liczby organizacji pozarządowych

Źródło: opracowanie własne

Tabela 63 Analiza: problemy –działania Strategii ZIT ROF – efekty

Problemy *(z odniesieniem do analizy SWOT oraz drzewa problemów ROF)*	Cele rozwojowe ZIT - Działania *(z odniesieniem do typów projektów)*	Zakładane efekty *(główny wskaźnik rezultatu strategicznego)*
– Zbyt niski stopień rozwoju przedsiębiorczości w stosunku do średniej krajowej – Nierównomierny dostęp do infrastruktury technicznej na terenie ROF (deficyt dostrzegalny zwłaszcza w gminach wiejskich) – Zbyt niski stopień integracji przestrzennej i gospodarczej ROF – Brak wystarczającego zaplecza dla stymulowania rozwoju gospodarki opartej na wiedzy – Deficyt zaplecza służącego prowadzeniu i rozwijaniu działalności gospodarczej – Niski poziom współpracy pomiędzy firmami i sektorem nauki – Niewystarczająca skuteczność instrumentów aktywizujących osoby bezrobotne w kontekście potrzeb i wymagań rynku pracy – Niski stopień skomunikowania wewnętrznego i zewnętrznego (w tym szczególnie z siecią TEN-T oraz centrami logistycznymi)	Cel rozwojowy 1 Działanie 1.1 Rozwój Stref Aktywności Gospodarczej i Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym Liczba nowoutworzonych miejsc pracy
– Brak zintegrowanego systemu zrównoważonego transportu publicznego ROF – Niezadowalająca jakość infrastruktury drogowej oraz poziom bezpieczeństwa w ruchu drogowym wpływające negatywnie na efektywność regionalnego systemu transportowego – Niedostateczny rozwój alternatywnych form transportu publicznego w stosunku do komunikacji autobusowej – Niewystarczające działania w zakresie rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego – Niedostateczny w odniesieniu do komunikacji autobusowej rozwój alternatywnych środków transportu publicznego – Niezadowalające działania mające na celu ograniczeni emisji zanieczyszczeń powietrza – Niedostateczny poziom ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom naturalnym – Słabo rozwinięta sieć ścieżek rowerowych	Cel rozwojowy 2 Działanie 2.1 Rozwój systemu transportu publicznego	Szacowany roczny spadek emisji PM10 Liczba korzystających ze zbiorowego transportu publicznego
– Niezadowalający poziom oferty kulturalnej na terenie ROF – Niedostateczna liczba stref wypoczynku i rekreacji na terenie ROF – Brak liniowych produktów turystycznych w kompleksowy sposób łączących atrakcje turystyczne i walory przyrodnicze ROF – Brak wspólnej promocji gospodarczej i turystycznej ROF – Niezadowalający stan techniczny zabytków na terenie ROF grożący pozbawieniem możliwości korzystania przez przyszłe pokolenia	Cel rozwojowy 2 Działanie 2.2 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego	Liczba korzystających z oferty instytucji kultury na terenie ROF
– Stopniowe starzenie się lokalnej społeczności	Cel rozwojowy 2	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych na 10

Problemy *(z odniesieniem do analizy SWOT oraz drzewa problemów ROF)*	Cele rozwojowe ZIT - Działania *(z odniesieniem do typów projektów)*	Zakładane efekty *(główny wskaźnik rezultatu strategicznego)*
– Brak dokumentów planistycznych umożliwiających prowadzenie skoordynowanych polityk warunkujących efektywne wykorzystanie potencjałów i powiązań funkcjonalnych wewnątrz ROF – Funkcjonowanie obszarów zdegradowanych – wysoki poziom zidentyfikowanych potrzeb rewitalizacyjnych w wymiarze społecznym oraz technicznym – Niskie dostosowanie kapitału ludzkiego na terenie ROF do wymagań rynku pracy – Niska koherencja usług medycznych w stosunku do obserwowalnych zjawisk demograficznych ROF – Niewystarczający dostęp do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej – Zdegradowanie społeczne, ekonomiczne i techniczne oraz nierówny dostęp do infrastruktury technicznej (w tym wodociągowej) na obszarach wskazanych w Planach Rewitalizacji	Działanie 2.3 Kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenie ROF	tys. ludności w wieku produkcyjnym
– Niezadawalające działania mające na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza	Cel rozwojowy 3 Działanie 3.2 Wykorzystanie OZE na terenie ROF Działanie 3.3 Poprawa efektywności energetycznej budynków i infrastruktury ciepła systemowego na terenie ROF	Szacowany roczny spadek emisji PM10 Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem
– Nierównomierny dostęp do infrastruktury wodociągowej i niedostatecznie rozwiniętej gospodarki ściekowej – Niedostateczny rozwój infrastruktury gospodarki odpadami i wodno-kanalizacyjnej	Cel rozwojowy 3 Działanie 3.1 Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie ROF	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków

6. Założenia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych ROF

Założenia rozwojowe Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w zakresie realizacji instrumentu ZIT i projektów komplementarnych do przedsięwzięć ZIT bazują na schemacie strategicznym przedstawionym w niniejszym rozdziale.

Formuła ZIT jest instrumentem umożliwiającym, na poziomie operacyjnym, zrealizowanie celu nadrzędnego Strategii ZIT ROF, zatem zdefiniowana logika interwencji w zakresie realizacji Strategii ZIT ROF na poziomie operacyjnym została ukierunkowana na wykorzystanie potencjałów i zasobów terenu ROF oraz poszczególnych samorządów w oparciu o zintegrowany charakter przedsięwzięć skupiających się przede wszystkim na aspekcie terytorialnym. Struktura interwencji instrumentu ZIT opiera się na 3 celach rozwojowych oraz wyznaczonych w ich ramach działaniach. Rozwój społeczno-gospodarczy regionu jest możliwy poprzez kompleksowe spojrzenie na ROF, zarówno w perspektywie regionalnych dokumentów planistycznych (przede wszystkim *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020* oraz RPO WP na lata 2014-2020), jak również wniosków płynących z diagnozy terenu ROF. Logika interwencji Strategii ZIT ROF została zbudowana w oparciu o wytyczne definiujące zakres rzeczowy możliwych do realizacji projektów. Jednocześnie, systematyka przedmiotowego dokumentu na poziomie operacyjnym zakłada wyodrębnienie trzech głównych dziedzin – obszarów wsparcia – kluczowych w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego ROF oraz wzmacnianiu i efektywnym wykorzystaniu powiązań funkcjonalnych pomiędzy rdzeniem ROF – Miastem Rzeszowem a pozostałymi gminami skupionymi w ROF. W dalszej części rozdziału zostanie szczegółowo zaprezentowany schemat interwencji w ramach instrumentu ZIT. W pierwszej kolejności zdefiniowano trzy spójne i komplementarne względem siebie cele rozwojowe ZIT. Następnie sporządzono systematykę działań, które korespondują zarówno z regionalnymi dokumentami strategicznymi, jak również odpowiadają na zidentyfikowane potrzeby inwestycyjne gmin – członków ROF.

6.1 Wizja Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w 2020 roku

Zdefiniowana wizja ROF jest docelowym obrazem przyszłości - stanem, do którego ma doprowadzić realizacja przedmiotowej Strategii ZIT ROF w perspektywie do roku 2020. Treść wizji została określona w trakcie prac warsztatowych i badawczych prowadzonych podczas opracowywania dokumentu. Na jej ostateczny kształt mieli wpływ przedstawiciele gmin tworzących ROF oraz wszystkie podmioty biorące udział w procesie uspołecznienia dokumentu. Dodatkowo zapisy wizji są wypadkową uwag zgłaszanych do niniejszej Strategii ZIT ROF na etapie konsultacji, w szczególności tych formułowanych przez Ministerstwo Rozwoju oraz Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego. Zaprezentowana poniżej wizja odnosi się do konieczności przeprowadzenia interwencji cechującej się kompleksowością, jak również zrównoważonym i zintegrowanym podejściem do rozwoju oraz integracji terytorialnej, silnie akcentującej wymiar przestrzenny. Biorą pod uwagę powyższe uwarunkowania, wizja Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego została określona w następującym brzmieniu:

Wizja rozwoju Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w 2020 roku

Wartością ROF i jej zasadniczą przewagą konkurencyjną jest kapitał ludzki i społeczny gwarantujący zasoby na potrzeby gospodarki i rynku pracy oraz warunkujący wysoką jakość życia dzięki aktywności i zaangażowaniu mieszkańców.
Konkurencyjna, zdywersyfikowana i innowacyjna gospodarka Obszaru rozwija się w oparciu o wydajny, intermodalny system komunikacyjny oraz dostępność atrakcyjnych terenów inwestycyjnych, a także zasoby unikalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.
Zarządzanie procesami rozwoju ROF uwzględnia uwarunkowania przestrzenne, specyfikę funkcjonalną Obszaru, wykorzystując potencjał miasta Rzeszowa oraz urzeczywistnia zasady zrównoważonego rozwoju, w szczególności w zakresie ochrony zasobów środowiska naturalnego i kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych w wymiarze technicznym, a przede wszystkim społecznym.

Bazując na powyższej wizji rozwoju ROF zbudowano schemat strategiczny obejmujący zhierarchizowany układ celów składających się z celu nadrzędnego oraz trzech celów rozwojowych. Kolejnym etapem w ramach planowania strategicznego było wyznaczenie działań Strategii ZIT ROF realizujących wyznaczone cele. Operacjonalizacja i optymalizacja interwencji w ramach ZIT i projektów komplementarnych do przedsięwzięć ZIT oraz projektu kluczowego, stanowi w istocie wypadkową prac diagnostycznych oraz uwarunkowań prawnych wpływających na wdrażanie instrumentu ZIT w ramach RPO WP na lata 2014-2020, a jej kształt został zaprezentowany ostatecznie w ramach trzech celów rozwojowych ZIT.

6.2 Cele rozwojowe ROF wraz z uzasadnieniem ich wyboru

Strategię ZIT ROF traktuje się przede wszystkim jako narzędzie wsparcia rozwoju społeczno-gospodarczego samorządów lokalnych, skupionych w ROF. Uznaje się, iż przyjęty plan operacyjny – zakładający wykorzystanie instrumentu ZIT – przyczyni się do istotnej poprawy sytuacji gospodarczej regionu, co w efekcie przełoży się na zwiększenie integracji ROF poprzez budowę powiązań gospodarczych i poprawę jakości życia społeczności lokalnej, jako kluczowego wyzwania stojącego przed każdym samorządem. Podstawowe założenia Strategii ZIT ROF opierają się na wskazaniach zawartych w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020. ROF postrzegany jest w niej jako ośrodek *„budowy konkurencyjności gospodarczej, naukowej i kulturalnej miasta i jego otoczenia, co wzmacnia wizerunek obszaru jako ponadregionalnego centrum wzrostu i innowacji"*. ROF nie dysponuje odrębną strategią rozwoju, jako kierunkowe przyjęto zapisy Strategii Rozwoju Województwa, co jest uprawnione w kontekście dedykowanych ROF zapisów w strategii regionalnej, które jednoznacznie identyfikują znaczenie, potencjał oraz uwarunkowania wzrostu obszaru funkcjonalnego w odniesieniu do dynamiki procesów rozwojowych województwa podkarpackiego. Odzwierciedleniem wskazań na poziomie Strategii Rozwoju Województwa jest również zaprezentowana w poprzednich rozdziałach diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie ROF. Wprost wskazuje ona na wyzwania, jakie stoją przed współpracującymi samorządami, w szczególności w obszarze wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez tworzenie warunków dla aktywności inwestorów lokalnych oraz zewnętrznych,

wzmacniania kapitału społecznego, w tym również w odniesieniu do mobilności mieszkańców oraz zwiększania ich szans na rynku pracy. Kompleksowa diagnoza obszaru wsparcia, poprzez wskazanie potencjałów i problemów umożliwia zaprojektowanie skoordynowanej interwencji publicznej w ROF. Jednocześnie zidentyfikowane deficyty terenu ROF zostały poparte przeprowadzoną analizą porównawczą na tle konkurencyjnych i podobnych obszarów funkcjonalnych. Niniejsza koncepcja strategiczna i zawarte w niej założenia rozwojowe odnoszące się do całego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego z jednej strony zostały zdefiniowane w oparciu o zidentyfikowane potrzeby ROF, z drugiej natomiast w pełni korespondują z wyzwaniami stojącymi przed Rzeszowskim Obszarem Funkcjonalnym artykułowanymi na poziomie regionalnych dokumentów strategicznych.
W związku z powyższym, nadrzędnym celem realizowanym w ramach Strategii ZIT ROF jest:

Rozwój społeczno-gospodarczy Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jako czynnik integrujący i podnoszący jakość życia mieszkańców

Powyżej wskazany cel nadrzędny przyczyni się do osiągnięcia wizji, jaka została wskazana dla województwa podkarpackiego (skupiającej się przede wszystkim na zrównoważonym i inteligentnym rozwoju gospodarczym regionu), jak również wizji dedykowanej Rzeszowskiemu Obszarowi Funkcjonalnemu – w perspektywie roku 2020, która została zdefiniowana w poprzednim rozdziale.
Cel nadrzędny realizowany będzie poprzez 3 cele rozwojowe skupiające się na ściśle zdefiniowanych obszarach interwencji.
Realizacja celu nadrzędnego pn. „Rozwój społeczno-gospodarczy Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jako czynnik integrujący i podnoszący jakość życia mieszkańców", jest istotna zarówno dla rozwoju poszczególnych samorządów skupionych w ROF, jak również kompleksowo rozumianego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Efektywne wykorzystanie instrumentu ZIT jest możliwe poprzez precyzyjne zdefiniowanie kierunków interwencji (bezpośrednio wynikających ze zdiagnozowanych przewag i deficytów ROF) w ramach omawianego instrumentu. Diagnoza obszaru wsparcia, jak również zidentyfikowane problemy i potencjały pozwoliły na zaprojektowanie trzech celów rozwojowych ZIT ukierunkowanych na efektywne wykorzystanie interwencji publicznej, opierając ją o aspekt terytorialny i przestrzenny.

Grafika 16 Cele interwencji strategicznej w ramach Strategii ZIT ROF

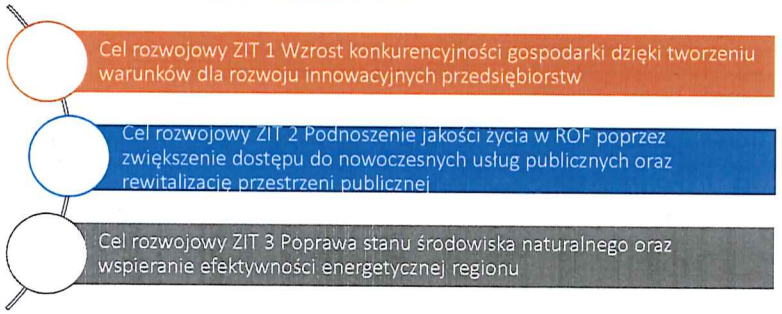

Źródło: opracowanie własne

6.3 Uwarunkowania rozwojowe Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Przedstawione i zdefiniowane powyżej cele rozwojowe do realizacji w ramach ZIT jak również określające je działania, zostały opracowane na podstawie analizy istniejących problemów i potencjałów zidentyfikowanych na terenie ROF. Jednocześnie przyjęto sugerowany przez ówczesne MIR sposób definiowania kluczowych elementów, przedstawiony na poniższym schemacie.

Grafika 17 Ciąg logiczny budowania Strategii ZIT ROF

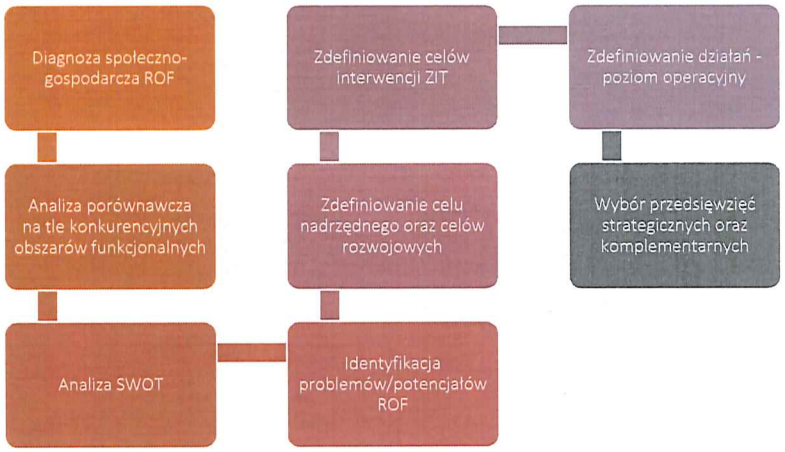

Źródło: opracowanie własne na bazie opracowania pn. Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce (MRR, Warszawa, 22 lipca 2013 r.)

Cele rozwojowe ROF i odpowiadające im działania zdefiniowano w oparciu o zaprezentowany powyżej ciąg logiczny. Dodatkowo, co warto podkreślić, punktem wyjścia dla autorów Strategii ZIT ROF była *Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020* (Priorytet 3.3. Funkcje metropolitalne Rzeszowa (cel: wzmacnianie pozycji Rzeszowa w przestrzeni krajowej i europejskiej dynamizujące procesy rozwojowe w obrębie województwa). Dodatkowo przyjęto, że rozwój ROF w otwartej i globalizującej się gospodarce opartej na wiedzy jest procesem, który jest trwały i będzie dominował w XXI wieku. Duże ośrodki miejskie, takie jak Rzeszów nie posiadają innej alternatywy, niż wejście na ścieżkę konsekwentnej metropolizacji oraz wielokierunkowej i wielopoziomowej kooperacji w warunkach rosnącej konkurencji terytorialnej, co zostało również wskazane i udowodnione w ramach przedstawionej analizy benchmarkingowej (rozdział 4.17). Zdefiniowane cele rozwojowe ROF zostaną osiągnięte w ramach wdrażania:

- Instrumentu ZIT,
- Realizacji przedsięwzięć komplementarnych,
- Świadczenia usług wynikających z kompetencji gmin wskazanych w Ustawie o samorządzie gminnym,
- Rozwoju sektora biznesowego, sektora nauki oraz organizacji pozarządowych w ramach partnerstw i ukierunkowania na uzyskanie efektu synergicznego.

Powyższe czynniki wpłyną na osiągnięcie celu nadrzędnego ukierunkowanego na dobrostan mieszkańców stojących w centrum zainteresowań wszystkich samorządów. Jednocześnie, pomimo

szczegółowej diagnozy, należy przedstawić kontekst postulowanych celów rozwojowych, które z jednej strony wynikają ze zidentyfikowanych czynników determinujących rozwój społeczno-gospodarczy obszaru, z drugiej natomiast wpisują się w szereg działań i projektów już zrealizowanych na terenie ROF. Istotą niniejszego podrozdziału jest przedstawienie kluczowych inwestycji wdrożonych w latach 2007-2013, które pośrednio uzasadniają adekwatność zaprojektowanej interwencji publicznej – jej dopełniający charakter, korespondujący z zaobserwowanymi trendami rozwojowymi na obszarze wsparcia. Cele rozwojowe Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego nawiązują i są odpowiedzią na zidentyfikowaną potrzebę skoordynowanej interwencji publicznej. Podsumowując, cele stawiane przed ROF wpisują się w specyficzne uwarunkowania, jak również w działania realizowane przez istotne podmioty życia gospodarczego ROF.

6.4 Działania Strategii ZIT ROF

Przyjęte działania Strategii ZIT ROF wyznaczają dziedziny tematyczne, w ramach których osiągnięty zostanie cel nadrzędny oraz wynikające z niego cele rozwojowe. Na grafice poniżej zaprezentowano system powiązań w ramach Strategii ZIT ROF obejmujący cel nadrzędny, cele rozwojowe ZIT oraz realizujące je działania. Wskazano również osie priorytetowe RPO WP na lata 2014-2020 i cele tematyczne, w ramach których wspierana będzie realizacja ww. działań.

Na poniższym schemacie znajdują się cele rozwojowe oraz działania, które będą realizowane w ramach instrumentu ZIT. W dwóch przypadkach mamy jednak do czynienia z częściowo odrębną sytuacją. Po pierwsze zakres działania 2.1 obejmuje również zidentyfikowane w Strategii ZIT ROF projekty komplementarne (projekty pozakonkursowe PO PW z zakresu niskoemisyjnego transportu publicznego). Po drugie wypracowany schemat strategiczny obejmuje w działaniu 3.3 także projekty ukierunkowane na poprawę efektywności energetycznej budynków (termomodernizacja budynków wielorodzinnych wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych, która będzie realizowana w trybie konkursowym w POIiŚ, w ramach alokacji wydzielonej dla ww. podmiotów z terenu ROF) oraz odnoszące się do zagadnień związanych z efektywnością energetyczną sieci ciepłowniczych, które również stanowią element interwencji poza formułą ZIT (tryb pozakonkursowy projektów w ramach POIiŚ). Wskazane dwa działania (transportowe i związane z efektywnością energetyczną budynków i sieci ciepłowniczych) są komplementarne do interwencji finansowanej z alokacji ZIT RPO WP na lata 2014-2020, w związku z czym znalazły odzwierciedlenie w schemacie w postaci Działania 3.3.

Grafika 18 Schemat interwencji ZIT w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym

6.5 Wymiar terytorialny wsparcia

Miejskie obszary funkcjonalne to układy osadnicze charakteryzujące się ciągłością przestrzenną. Składają się z odrębnych administracyjnie jednostek (gmin miejskich, wiejskich, jak również miejsko-wiejskich) i cechują się zwartym obszarem miejskim oraz powiązaną z nim funkcjonalnie strefą zurbanizowaną. Terytorialny aspekt polityki regionalnej jest realizowany przy pomocy zdefiniowanych obszarów funkcjonalnych, zorganizowanych wokół ośrodków miejskich o charakterze metropolitalnym, które posiadają istotne związki z gminami podmiejskim, poparte siecią rzeczywistych powiązań gospodarczych, społecznych, jak również przyrodniczych. Efektywne wzmocnienie funkcjonujących zależności w tym zakresie jest ukierunkowane na endogeniczne czynniki rozwoju, których wykorzystanie blokuje tradycyjny (zgodny z podziałami terytorialnymi) sposób planowania lokalnego rozwoju („Wymiar terytorialny w dokumentach strategicznych", Warszawa, wrzesień 2010 r.). Rzeszowski Obszar Funkcjonalny został zdefiniowany na podstawie powyższych przesłanek, co zostało określone w dokumencie opracowanym przez ówczesne Ministerstwo Rozwoju Regionalnego („Kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich", Warszawa, luty 2013 r.). Jednocześnie skutkiem delimitacji jest nowa forma instytucjonalnego (organizacyjnego) współzarządzania – jaką jest Rzeszowski Obszar Funkcjonalny. Właściwe wykorzystanie narzędzia ZIT w kontekście funkcjonowania ROF ogniskuje się wokół działań, polegających na niwelowaniu problemów kompleksowo rozumianego ROF oraz wykorzystaniu zidentyfikowanych potencjałów. Na potrzeby wykazania wymiaru terytorialnego wsparcia w ramach implementacji formuły zintegrowanej opartej o aspekt terytorialny, w poniższej tabeli zaprezentowano Priorytety Inwestycyjne (kluczowe kierunki interwencji o charakterze ogólnoeuropejskim definiowane przez Komisję Europejską) wybrane do realizacji w ramach narzędzia ZIT jako jedne z kierunków o najwyższej skuteczności dla realizacji polityki terytorialnej.

Interwencja, zarówno w formule ZIT, jak też w projektach komplementarnych do przedsięwzięć ZIT, wspierana będzie m.in. w ramach Priorytetu inwestycyjnego 4e *Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu*. Koncentrowała się będzie na:

- rozwoju niskoemisyjnego transportu zbiorowego i innych przyjaznych środowisku form mobilności miejskiej (działanie nr 2.1 Strategii ZIT ROF, finansowane w zakresie projektów ZIT z alokacji RPO WP na lata 2014-2020 oraz w zakresie projektów komplementarnych z alokacji PO PW),
- poprawie w zakresie systemów ciepłowniczych i chłodniczych (w ramach działania 3.3 Strategii ZIT ROF, finansowane w zakresie projektów komplementarnych z alokacji POIiŚ),
- wsparciu dla strategii niskoemisyjnych (w ramach działania 3.3 Strategii ZIT ROF, finansowane w zakresie projektów ZIT z alokacji RPO WP na lata 2014-2020).

Ponadto w ramach działania 3.3 realizowane będą projekty konkursowe w ramach alokacji wydzielonej w POIiŚ dla wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych z terenu ROF mające na celu zwiększenie efektywności energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych, które realizowały będą cele PI 4c *Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym*.

W związku z powyższym niniejsze działania muszą być zgodne również z planem gospodarki niskoemisyjnej lub planem zrównoważonej mobilności miejskiej dla terenu ROF.

Jak wskazano w części diagnostycznej Strategii ZIT ROF, gminy ROF – w ramach projektu *„Opracowanie dokumentów strategicznych dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego"* – zleciły opracowanie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej jako dokumentu wspólnego dla całego ROF. Plan ten został opracowany w sierpniu 2015 r. i poza inwentaryzacją stanu gospodarki niskoemisyjnej na tym terenie, zawiera również harmonogramy działań naprawczych w perspektywie do 2024 roku, zarówno w skali regionalnej (ROF), jak też w skali lokalnej.

PGN ROF, w zakresie zapisów dot. transportu niskoemisyjnego jest spójny ze stanowiącą Załącznik nr 4 do niniejszej Strategii ZIT ROF *Koncepcją rozwoju transportu zbiorowego dla ROF z planem działania na rzecz zrównoważonej mobilności miejskiej dla ROF* i wynika z opracowanego przez gminy ROF i bardziej szczegółowego (od Załącznika nr 4 Strategii ZIT ROF) *Studium rozwoju transportu publicznego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego*.

Struktura PGN ROF umożliwia wyodrębnienie danych bazowych, planów działań i ich przewidywanych efektów zarówno na poziomie całego ROF, jak też na poziomie poszczególnych gmin, co umożliwiło uchwalenie PGN – w zakresie odnoszącym się do terenu danej JST – przez rady gmin i miast. Uchwały o przyjęcia PGN podjęły: Gmina Boguchwała, Gmina Chmielnik, Gmina Czarna, Gmina Czudec, Gmina Głogów Małopolski, Gmina Krasne, Gmina Lubenia, Gmina Łańcut, Gmina Świlcza, Gmina Trzebownisko, Gmina Tyczyn. Odrębne Plany Gospodarki Niskoemisyjnej opracowały Miasto Łańcut (*Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Łańcuta na lata 2015-2020*) oraz Miasto Rzeszów (*Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla miasta*, który w części dot. planowanych działań koresponduje z zakresem działań lokalnych przewidzianych dla terenu tej JST w PGN ROF i uszczegóławia je w formie zadań inwestycyjnych.

Poszczególne działania i projekty ZIT oraz projekty komplementarne w obrębie PI 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące zmiany klimatu i PI 4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym wynikają z działań naprawczych zawartych we wskazanych PGN.

Procedura opiniowania PGN ROF została zakończona w 2016 r. przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, w ramach projektu „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE" (realizowany w ramach Działania 1.3.3 POIiŚ). W ramach ww. procesu dokument został uzupełniony m.in. o zapisy umożliwiające wypełnienie obowiązków sprawozdawczych dla celów monitorowania tzw. *Pakietu klimatyczno-energetycznego* 3x20%, który zakłada do 2020 r. redukcję emisji gazów cieplarnianych o 20% przy jednoczesnym wzroście efektywności energetycznej o 20% oraz udziale OZE w ogólnej produkcji energii na poziomie 20%. Pozytywną opinię WFOŚiGW wydał również dla PGN Miasta Łańcuta oraz PGN Miasta Rzeszowa.

Tabela 64 Uzasadnienie wyboru Priorytetów Inwestycyjnych do formuły ZIT – projekty podstawowe

L.p.	Priorytet inwestycyjny	Wymiar terytorialny
1.	3a Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	Tworzenie i rozbudowa stref aktywności gospodarczej oraz instytucji zajmujących się promocją przedsiębiorczości jest kluczowa w kontekście stymulowania rozwoju gospodarczego regionu. Kompleksowe działania na całym terenie ROF wpływa na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej, co pozwoli na niwelowanie zapóźnień gospodarczych oraz negatywnych tendencji obserwowanych na rynku pracy. Jednocześnie równomierne rozmieszczenie stref aktywności gospodarczej umożliwi zrównoważony rozwój terenu ROF.
2.	4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	Wykorzystywanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych to aspekt, który w ujęciu systemowym, poddany implementacji na kompleksowo definiowanym obszarze umożliwi zwiększenie jakości środowiska naturalnego i równocześnie ograniczy emisję. Mając na uwadze profil ROF, jego przemysłowy charakter, zadania realizowane z omawianego PI wpłyną na zwiększenie konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz atrakcyjności inwestycyjnej i osiedleńczej.
3.	4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Promowanie strategii niskoemisyjnych wiąże się zarówno z potrzebą dbałości o środowisko naturalne w ROF, jak również z rozwojem transportu publicznego obejmującego swym zasięgiem cały obszar wsparcia. Nadanie działaniom w ramach PI 4e wymiaru terytorialnego pozwoli na eliminowanie problemów zidentyfikowanych na terenie ROF. Również rozwój OZE pozwoli na wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego i wpłynie na politykę niskoemisyjną.
4.	6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	Zmniejszenie presji na środowisko naturalne w obszarze gospodarki wodno-ściekowej wymaga realizacji kompleksowego programu, współrzędnego przyłączenie się gospodarstw domowych z deflworyzowanych w tym zakresie części gmin ROF do sieci wodno-ściekowej. Jednocześnie działania w ramach PI 6b umożliwią racjonalizowanie korzystania z gospodarki wodno-ściekowej. Kompleksowe podjęcie działań w przedmiotowym obszarze wpłynie na wzrost jakości środowiska naturalnego ROF oraz zwiększy atrakcyjność osiedleńcza, co przyczyni się do rozwoju gospodarczego na terenie całego ROF. Omawiany PI zostanie również wykorzystany do racjonalizacji gospodarki wodno-ściekowej poprzez implementację systemu pomiarowo-monitorującego.
5.	6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Zastosowanie wymiaru terytorialnego w PI 6c pozwala na wykorzystanie systemowego podejścia do zarządzania zasobami kultury na terenie całego ROF. Świadczenie usług wyższego rzędu przez instytucje kultury, funkcjonujące w rdzeniu ROF, implikuje potrzebę wzmacniania podmiotów ukierunkowanego na potrzeby mieszkańców gmin podmiejskich. Realizacja zadań w ramach PI 6c wpłynie na wzrost integracji ROF oraz na wzmacnianie sieci powiązań funkcjonalnych.

L.p.	Priorytet inwestycyjny	Wymiar terytorialny
6.	8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Wykorzystanie PI 8iii umożliwi na przeprowadzenie skoordynowanej interwencji publicznej ukierunkowanej na wzrost przedsiębiorczości mieszkańców ROF głównie poprzez działania promujące samozatrudnienie. Mając na uwadze relatywnie niski stopień przedsiębiorczości społeczności zamieszkującej ROF, kluczowe w kontekście wykorzystania niniejszego priorytetu jest umożliwienie skorzystania z instrumentów wsparcia przez mieszkańców zamieszkujących tereny wiejskich znacznie silniej deflavorizowanych w tym zakresie.
7.	9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	kompleksowa poprawa jakości życia w ROF, zbudowanie z ROF rozpoznawalnej destynacji o charakterze osiedleńczym, jest związane z wysokim standardem życia, który w dużej mierze warunkowany jest jakością przestrzeni publicznej w wymiarze technicznym, przestrzennym, środowiskowym, a przede wszystkim społecznym.
8.	9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	Zagadnienia związane z włączeniem społecznym, minimalizowaniem skali oddziaływania zjawisk marginalizacji społeczną są istotne w kontekście planowanych rewitalizacji w ROF. Skoordynowane działania o charakterze „miękkim" skierowane do wszystkich mieszkańców ROF, umożliwią przeobrażenie obszarów definiowanych jako zdegradowane w miejsca funkcjonalne i w pełni zrewitalizowane, podnoszące atrakcyjność całego ROF.
9.	9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	PI 9iv został wykorzystany w definiowaniu interwencji publicznej w ramach przedmiotowego opracowania ze względu na fakt, iż problemy zaadresowane w tym PI mają charakter systemowy, i jako takie mogą być rozwiązane jedynie za pomocą działań kompleksowych, realizowanych poza obrębem pojedynczych gmin, członków ROF.

Źródło: opracowanie własne

Terytorialny wymiar wsparcia zostanie zaprezentowany geograficznie na grafikach dedykowanych przedsięwzięciom zintegrowanym przewidzianym do realizacji w ramach ZIT. Jednocześnie sporządzone schematycznie kartogramy odnoszą się do wskazanych powyżej priorytetów inwestycyjnych. Schematyczna przedstawiona interwencja odnosi się do wszystkich zdefiniowanych w Strategii ZIT ROF projektów, szczegółowe informacje dotycząca zakresów rzeczowych znajdują się w podrozdziale 6.6 opracowania. Wymiar terytorialny wsparcia uzasadnia przestrzenno-funkcjonalny charakter interwencji. W kolejnych rozdziałach znajdują się informacje dotyczące specyfiki i profilu zadań przewidzianych do realizacji stanowiące syntezę zapisów RPO WP na lata 2014-2020 oraz eksperckich prac przygotowawczych. Zaprezentowane w rozdziale kartogramy ilustrują oddziaływanie interwencji na całość ROF. Każdy ze schematów został dodatkowo opatrzony komentarzem uzasadniającym konieczność interwencji w omawianym zakresie. Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że możliwość wyboru priorytetów inwestycyjnych została wskazana arbitralnie na poziomie krajowym w momencie rozpoczęcia prac nad instrumentem ZIT. Drugim ważnym elementem są zapisy *Porozumienia w sprawie powierzenia zadań Instytucji Pośredniczącej z zakresu realizacji instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020* pomiędzy Zarządem Województwa Podkarpackiego a Stowarzyszeniem Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego na jego mocy wskazano zakres interwencji ZIT.

Na poniższej grafice zilustrowano przestrzenny wymiar interwencji zaplanowanej w ramach przedsięwzięcia zintegrowanego pn. „Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF" oraz „Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF – II etap". Przedmiotowe projekty będą wdrażane w oparciu o PI 3a RPO WP 2014-2020 oraz działanie 1.5 Promowanie przedsiębiorczości – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Poniższa grafika wskazuje na zintegrowany charakter projektu oraz skalę jego oddziaływania. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na efekty jego realizacji, które wpłyną na kreowanie powiązań sieciowych oraz wzmacnianie zależności funkcjonalnych. Projekt przyczyni się do poprawy warunków niezbędnych do rozwoju społeczno-gospodarczego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego poprzez wspólne planowanie inwestycji stref aktywności gospodarczej, wspólną promocję oraz kompleksową obsługę potencjalnych inwestorów.

Grafika 19 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF", „Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF – II etap"

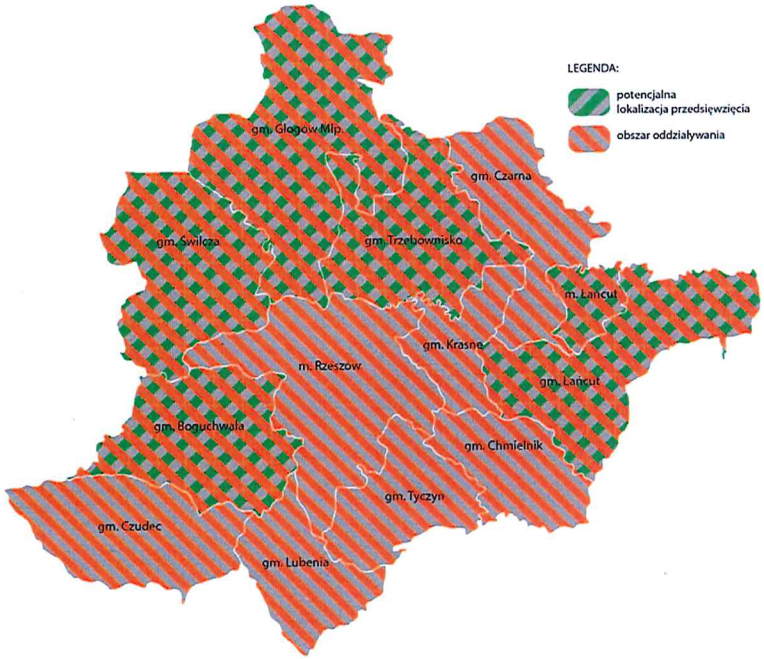

Źródło: opracowanie własne

Grafika 20 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Utworzenie Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF"

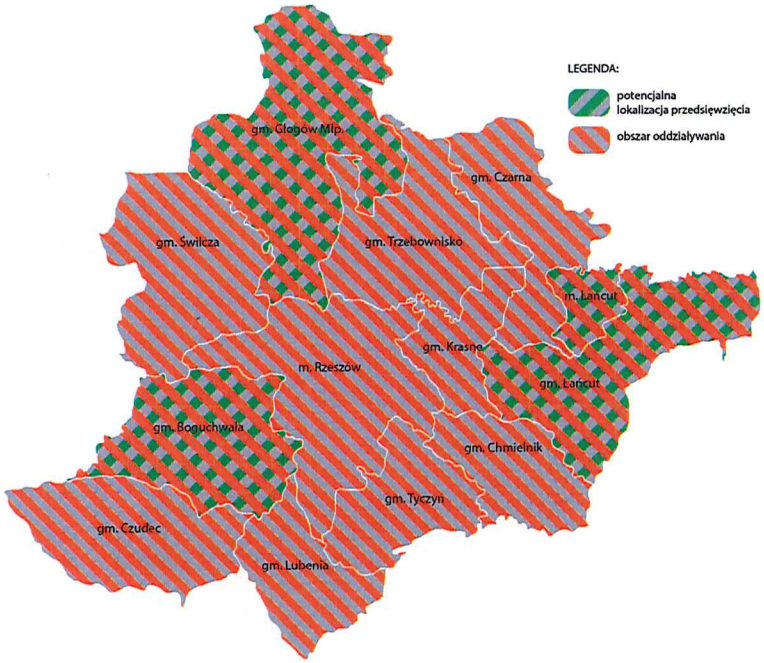

Źródło: opracowanie własne

Na poniższej grafice zilustrowano przestrzenny wymiar interwencji zaplanowanej w ramach przedsięwzięcia zintegrowanego pn. „Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF". Przedmiotowy projekt będzie wdrażany w oparciu o PI 4e RPO WP 2014-2020 oraz działanie 2.1 Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF Strategii ZIT ROF.

Grafika 21 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF"

CZĘŚĆ GRAFICZNA

Sieć linii komunikacyjnych na terenie ROF.

SKALA 1 : 250 000

LEGENDA:

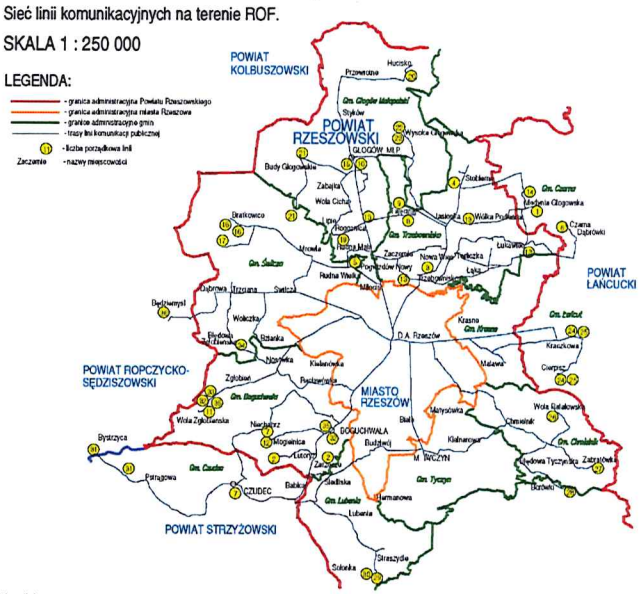

Wykaz linii:

1. Rzeszów D.A. - Medynia Głogowska
2. Rzeszów Dw. Lokalny – Lutcryz - Zarzecze Most przez Boguchwałę
3. Rzeszów Lwowska Parking - Trzebownisko Zakład Ogrodniczy
4. Rzeszów D.A.- Słoblema Krzywe
5. Rzeszów TESCO - Rudna Mała pętla
6. Rzeszów D.A. - Trzebownisko – Czarna - Dąbrówki
7. Rzeszów Wyzwolenia WORD – Niechobrz - Czudec
8. Rzeszów Powstań. W - Wy TESCO - Jasionka p. Tajęcina
9. Rzeszów D.A. - Tajęcina wieś przez: Nową Wieś
10. Rzeszów D.A. - Głogów Młp. Os. Słoneczne
11. Rzeszów - Wola Zgłobieńska przez: Racławówkę
12. Rzeszów – Mogielnica
13. Trzebownisko, Łąka, Łukawiec, Wólka Podleśna, Jasionka, Rudna Mała, Zaczernie, Trzebownisko.
14. Rzeszów D.A. - Nowa Wieś - Medynia Głogowska - -
15. Rzeszów Powst. W-Wy TESCO - Głogów Młp. Os. Słoneczne -
16. Rzeszów Dw. Lokalny - Bratkowice Las
17. Rzeszów Dw. Lokalny - Bratkowice Czeikaj
18. Rzeszów WSK - Bratkowice - Krzywa
19. Rzeszów - Dw. Lokalny - Rogoźnica Zakład
20. Rzeszów D.A.- Hucisko
21. Rzeszów Dw. Lokalny - Budy Głogowskie
22. Rzeszów - Dw. Lokalny - Wysoka Głogowska Leśniczówka.
23. Rzeszów Dw. Lokalny - Rzeszów Dw. Lokalny przez: Wysoka Głog. Tajęcina
24. Rzeszów Dw. Lokalny - Cierpisz p. Malawa, Kraczkowa
25. Rzeszów Dw. Lokalny - Kraczkowa - Cierpisz
26. Rzeszów Dw. Lokalny - Wola Rafałowska
27. Rzeszów Dw. Lokalny - Zabratówka - Wola Rafałowska
28. Rzeszów Dw. Lokalny - Hyżne Nowa Wieś p. Chmielnik spółdz.
29. Rzeszów Dw. Lokalny - Straszydle Leśniczówka przez: Tyczyn
30. Rzeszów Dw. Lokalny -Babica - Straszydle
31. Rzeszów D.A. - Czudec - Patagowa - Bystrzyca Sępia
32. Rzeszów Dw. Lokalny - Wola Zgłobieńska p. Boguchwałę
33. Rzeszów D.A. - Wola Zgłobieńska p. Błankę
34. Rzeszów Dw. Lokalny - Nosówka p. Świlcza, Błędowa Zgłobieńska
35. Boguchwała - Wola Zgłobieńska rondo

Poniższy kartogram stanowi uzupełnienie do powyższego schematu – prezentuje on oddziaływanie projektu w kontekście zintegrowania poszczególnych gmin uczestniczących w projekcie pn. „Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF".

Grafika 22 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF" – schemat oddziaływania

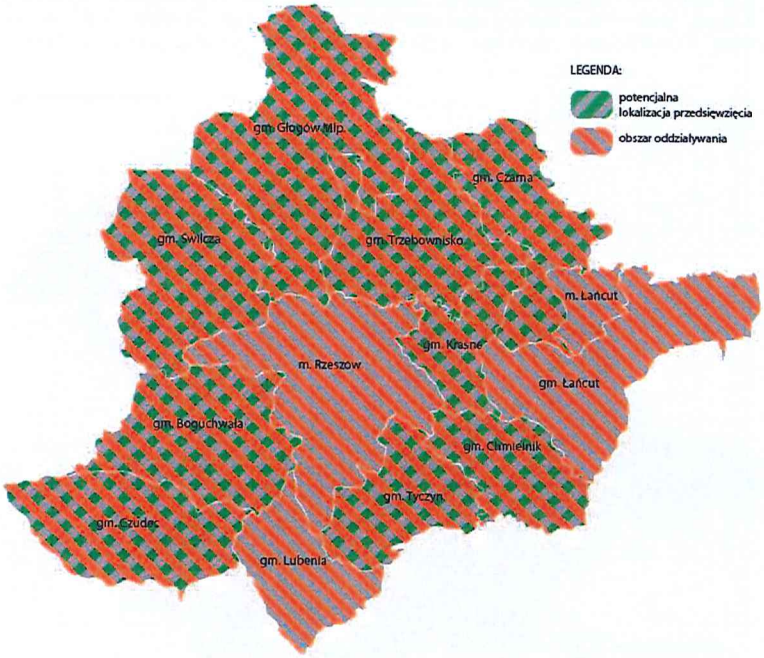

Źródło: opracowanie własne

Na poniższej grafice zilustrowano przestrzenny wymiar interwencji zaplanowanej w ramach przedsięwzięcia zintegrowanego pn. **„Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF"**. Przedmiotowy projekt będzie wdrażany w oparciu o PI 6c RPO WP 2014-2020 oraz działanie 2.2 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Poniższa grafika wskazuje na zintegrowany charakter projektu oraz skalę jego oddziaływania. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na efekty jego realizacji, które wpłyną na kreowanie powiązań sieciowych oraz wzmacnianie zależności funkcjonalnych. Na terenie ROF powstanie nowoczesna infrastruktura kulturalna w postaci Centrów Promocji Dziedzictwa Kulturowego (CPDK). Projekt przyczyni się do podjęcia działań polegających na wzmacnianiu tożsamości regionalnej poprzez podejmowanie inicjatyw prezentujących lokalne tradycje i kuchnię, dziedzictwo kulturowe oraz historyczne regionu w CPDK. Wskazane przedsięwzięcia wzmocnią integralność ROF. Jednocześnie w zakres projektu wchodzi rozwój instytucji kultury o oddziaływaniu ponadlokalnym, zwiększenie dostępności mieszkańców ROF do atrakcyjnej oferty instytucji kultury oraz wykorzystanie nowoczesnych technik w prowadzonej działalności kulturalnej (co jest szczególnie istotne w kontekście celu strategicznego zdefiniowanego w „Programie Rozwoju Kultury w Województwie Podkarpackim na lata 2010-2020" – w brzmieniu „Rewaloryzacja materialnego dziedzictwa kulturowego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem zabytków ruchomych i nieruchomych wraz z ich zabytkowym otoczeniem, wyposażenia, wystroju i kolekcji oraz układów urbanistycznych, ruralistycznych i zabytkowych zespołów budowlanych i parkowych").

Grafika 23 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF"

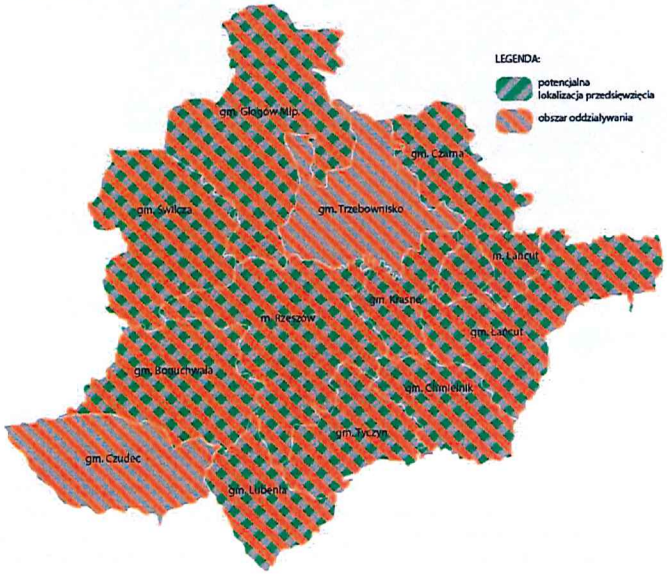

Źródło: opracowanie własne

Na poniższej grafice zilustrowano przestrzenny wymiar interwencji zaplanowanej w ramach przedsięwzięcia zintegrowanego pn. **„Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF"**. Przedmiotowy projekt będzie wdrażany w oparciu o PI 9b RPO WP 2014-2020 oraz działanie 2.3 Kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenie ROF. Poniższa mapa odnosi się do części rewitalizacji finansowanej ze środków EFRR. Niwelowanie obszarów zdegradowanych, wdrażanie założeń i kierunków działań określonych w Lokalnych Programach Rewitalizacji gmin ROF, bazujących na obowiązujących przepisach prawa to jedno z kluczowych wyzwań stojących przed ROF. Wyrównywanie dysproporcji w tym zakresie w obrębie całego obszaru funkcjonalnego wymaga podjęcia działań we wszystkich gminach, gdzie zidentyfikowano obszary kryzysowe. Degradacja przestrzeni publicznej oraz tkanki miejskiej w gminach tworzących ROF, jak również funkcjonowanie szeregu zjawisk niekorzystnych z perspektywy społecznej, uzasadnia konieczność podjęcia działań w tym zakresie. Podkreślić należy komplementarność działania z projektami EFS oraz funkcjonowanie zjawisk, takich jak suburbanizacja, które wprost wpływają na zasadność rewitalizacji zidentyfikowanych obszarów zdegradowanych.

Grafika 24 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF"

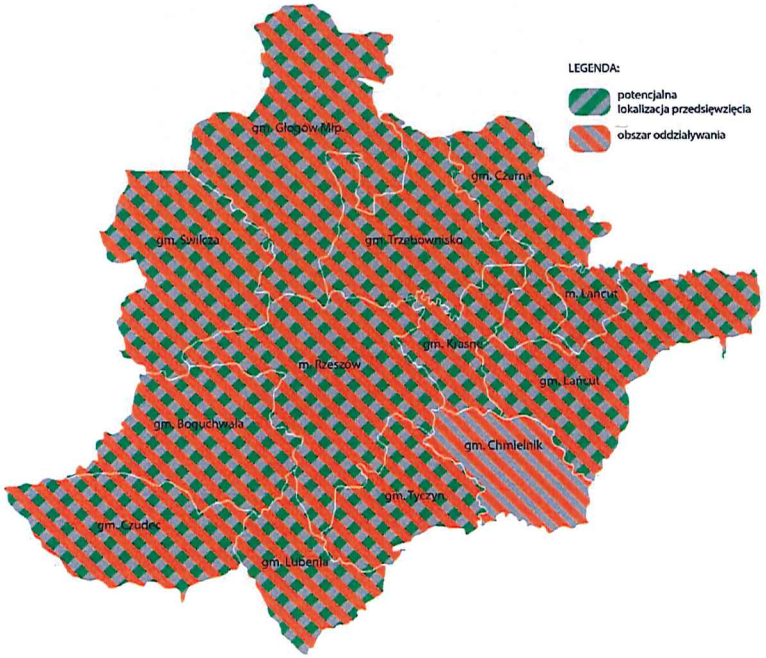

Źródło: opracowanie własne

Na poniższej grafice zilustrowano przestrzenny wymiar interwencji zaplanowanej w ramach przedsięwzięć zintegrowanych w ramach PI 8iii oraz działania 1.1 Strategii ZIT ROF, „Reintegracja osób zagrożonych marginalizacją społeczną – PI 9i oraz działania 2.3 Strategii ZIT ROF, „Zwiększenie dostępu do usług społecznych na terenie ROF" – PI 9iv oraz działania 2.3 Strategii ZIT ROF, „Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej" – PI 9iv oraz działania 2.3 Strategii ZIT ROF. Poniższa mapa odnosi się do części rewitalizacji finansowanej ze środków EFS w trybie konkursowym. Zadania w ramach EFS będą realizowane głównie w gminach, gdzie zlokalizowano część inwestycyjną rewitalizacji w ramach EFRR. Dodatkowo ze względu na konkursowy charakter realizacji poszczególnych zadań „miękkich", uczestnikami tj. grupą docelową mogą być wyłącznie mieszkańcy gmin z terenu Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Grafika 25 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektów EFS

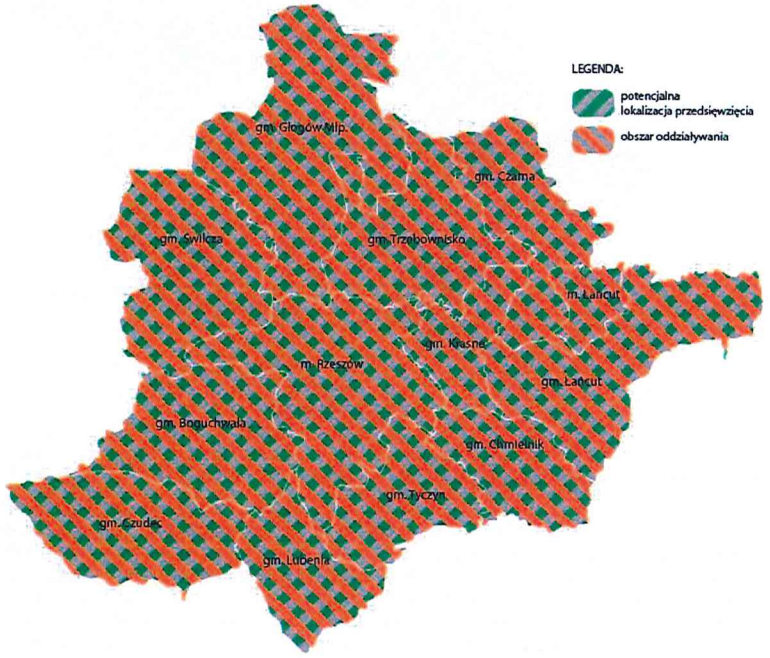

Źródło: opracowanie własne

Na poniższej grafice zilustrowano przestrzenny wymiar interwencji zaplanowanej w ramach przedsięwzięcia zintegrowanego pn. **„Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF"** oraz **„Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF – II etap"**. Przedmiotowe projekty będą wdrażane w oparciu o PI 6b RPO WP 2014-2020, działanie 4.3 Gospodarka wodno – ściekowa, poddziałanie 4.3.3 Gospodarka ściekowa - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Korzyść ekonomiczna z realizacji przedsięwzięcia wynika z szerokiego określenia grupy docelowej, którą stanowi cała populacja osób mieszkających w ROF tj. wszystkich mieszkańców poszczególnych gmin.

Grafika 26 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF", „Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF - II etap"

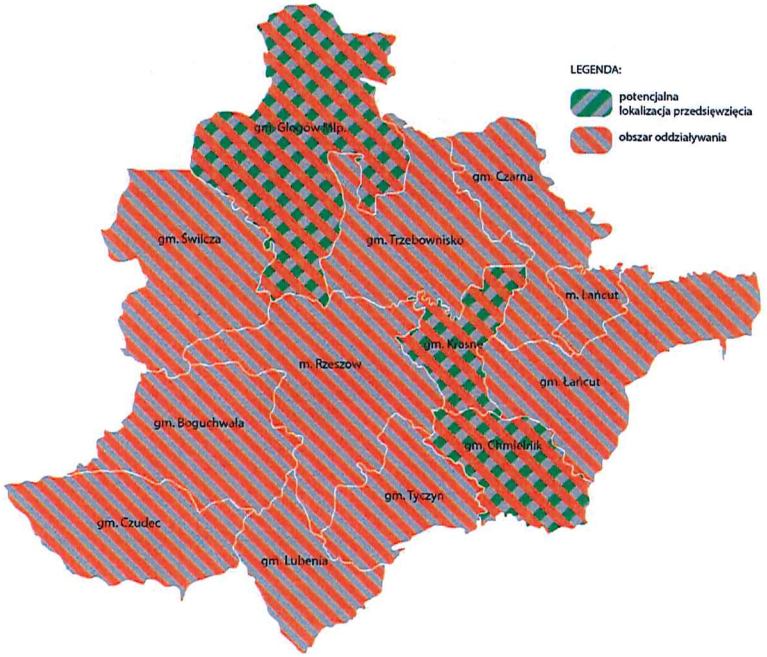

Źródło: opracowanie własne

Na poniższej grafice zilustrowano przestrzenny wymiar interwencji zaplanowanej w ramach przedsięwzięcia zintegrowanego pn. „Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF", „Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap II", oraz „Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap III (Spółki)". Przedmiotowe projekty będą wdrażane w oparciu o PI 4a RPO WP 2014-2020, działanie 3.4 Rozwój OZE - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Korzyść ekonomiczna z realizacji przedsięwzięcia wynika z szerokiego określenie grupy decylowej, którą stanowi cała populacja osób mieszkających w ROF tj. wszystkich mieszkańców poszczególnych gmin. Ponadto, poprzez montaż paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej, projekty będą mieć wyraźny wpływ na obniżenie kosztów funkcjonowania instytucji publicznych.

Grafika 27 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF", „Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap II", „Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap III (Spółki)

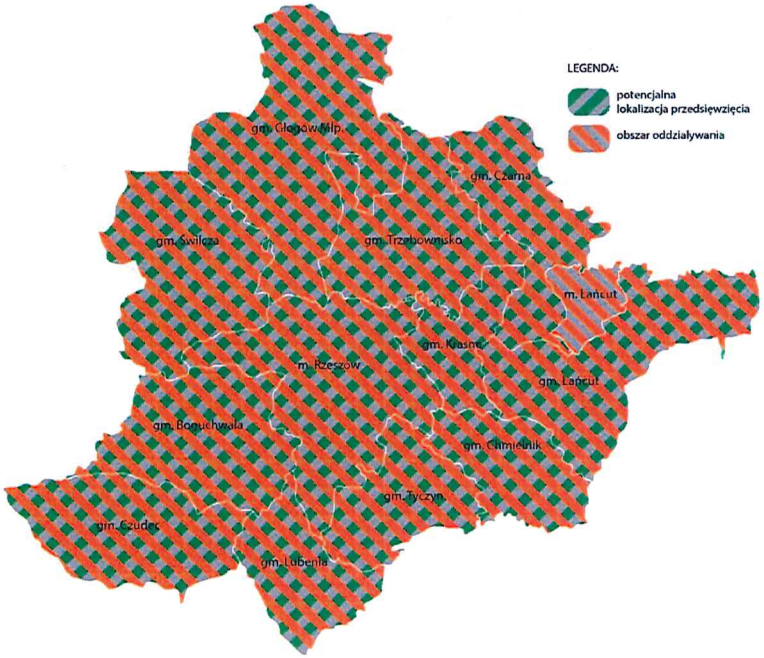

Źródło: opracowanie własne

Na poniższej grafice zilustrowano przestrzenny wymiar interwencji zaplanowanej w ramach przedsięwzięcia zintegrowanego pn. **„Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF - projekt parasolowy".** Przedmiotowy projekt będzie wdrażany w oparciu o PI 4a RPO WP 2014-2020, działanie 3.4 - Rozwój OZE - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Korzyść ekonomiczna z realizacji przedsięwzięcia wynika z szerokiego określenia grupy decylowej, którą stanowi cała populacja osób mieszkających w ROF tj. wszystkich mieszkańców poszczególnych gmin.

Grafika 28 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF - projekt parasolowy"

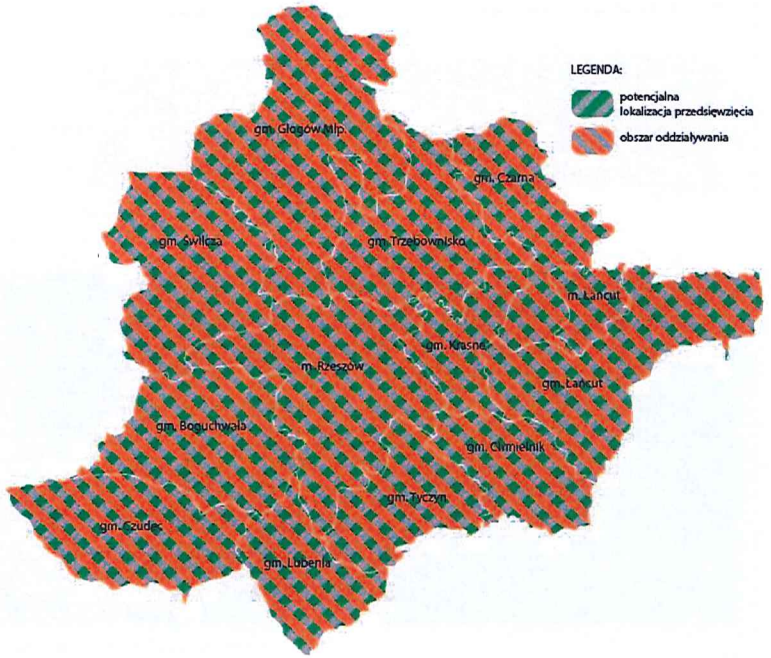

Źródło: opracowanie własne

Na poniższej grafice zilustrowano przestrzenny wymiar interwencji zaplanowanej w ramach przedsięwzięcia zintegrowanego pn. **„Wymiana źródeł ciepła na terenie ROF ".** Przedsięwzięcie będzie realizowane w ramach PI 4e RPO WP 2014-2020, Poddziałanie 3.3.3 Realizacja planów niskoemisyjnych – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

Grafika 29 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Wymiana źródeł ciepła na terenie ROF"

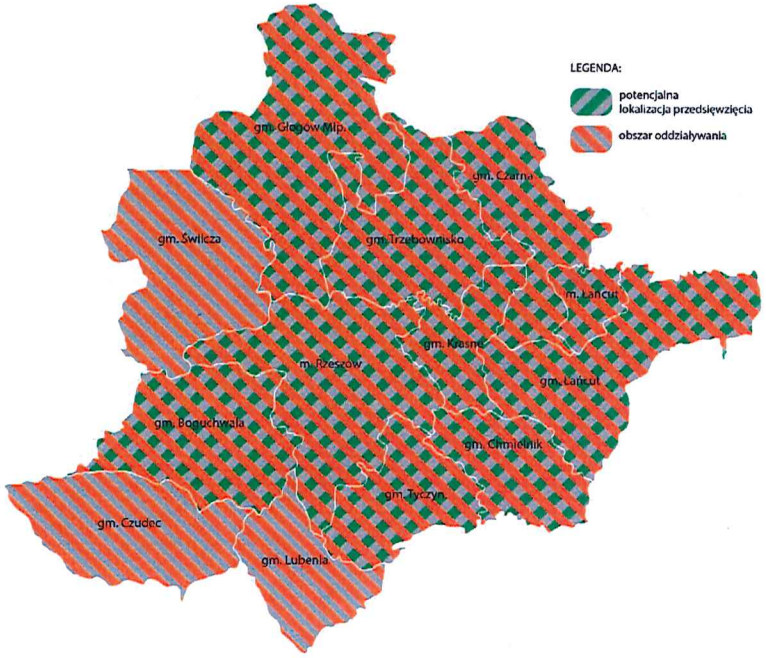

Źródło: opracowanie własne

6.6 Logika Interwencji ZIT

6.6.1 Cel rozwojowy ZIT 1 Wzrost konkurencyjności gospodarki dzięki tworzeniu warunków dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw

Cel rozwojowy ZIT 1 niniejszej Strategii skupia się na kwestiach związanych z regionalną gospodarką, uznając ten obszar za kluczowy z perspektywy budowy przewag konkurencyjnych ROF. Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy samorządów skupionych w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym wymaga skoordynowanej interwencji publicznej ukierunkowanej na aspekt terytorialny. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne ROF w celu rozwojowym ZIT 1 skupia się na jednym działaniu, którego wybór do realizacji w formule ZIT był podyktowany skutecznością i osiągnięciem rezultatów oddziaływujących na cały teren ROF. Zatem efektywność zaprojektowanej interwencji wymaga wykorzystania instrumentu ZIT.

Grafika 30 Cel rozwojowy ZIT 1 – schemat interwencji

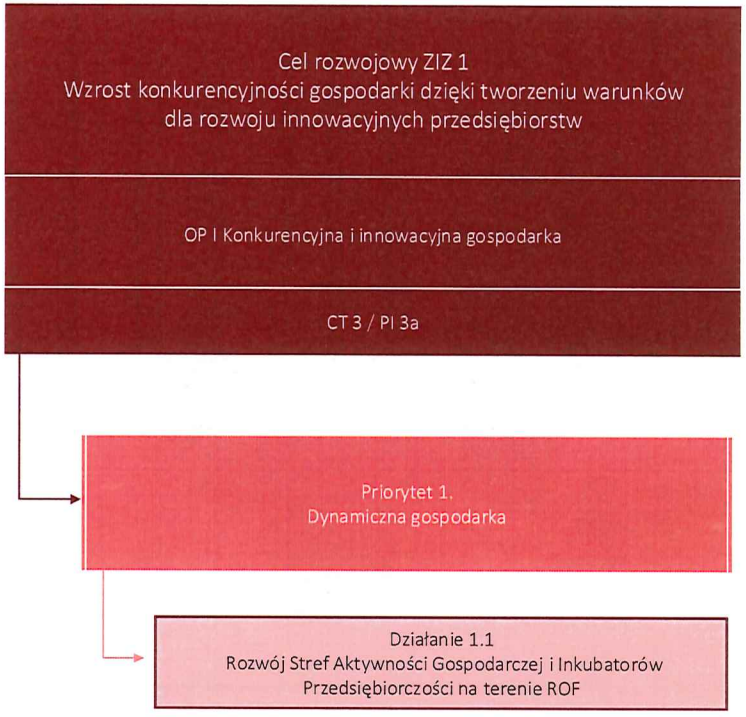

Źródło: opracowanie własne

Funkcje metropolitalne lokują się w tych ośrodkach i miejscach, gdzie powstają warunki rozwoju sieci gospodarczych. Kumulacja działań i zjawisk polityczno-ekonomicznych, społeczno-kulturowych i technicznych umożliwia powstawanie innowacji w takich miejscach. Kreowanie w ROF warunków

dla akceleracji wzrostu gospodarczego wymaga realizacji jasno określonych działań mających na celu przede wszystkim budowę kompleksowej oferty dla inwestorów. W Polsce rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich traktowany jest jako kluczowa szansa dynamicznego rozwoju regionu poprzez pobudzanie ich zasobów i potencjałów. Wyraz takiego poglądu odnaleźć można w *Strategii Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020.* ROF traktowany jest w niej jako kluczowy obszar, budujący konkurencyjną pozycję gospodarczą regionu. W szczególności wskazuje na to ujęcie w Strategii działania 3.3.1 Tworzenie korzystnych warunków do trwałego wzrostu gospodarczego w Rzeszowie i jego obszarze funkcjonalnym oraz 3.3.2 Wzmacnianie funkcji metropolitalnych realizowanych przez Rzeszów oraz wspieranie rozwoju nowych funkcji zwiększających zakres świadczonych usług wyższego rzędu. Rozwój gospodarczy terenu ROF jest mocno powiązany z pozyskiwaniem inwestorów oraz rozwojem aktualnie funkcjonujących stref i terenów inwestycyjnych. Ważnym czynnikiem wpływającym na zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu, a co za tym idzie również potencjału gospodarczego, jest efektywne wykorzystanie synergii pomiędzy władzami lokalnymi, sektorem nauki oraz instytucjami otoczenia biznesu.
Wśród kluczowych efektów, które zaplanowano poprzez realizację celu rozwojowego ZIT 1 uznać należy przede wszystkim zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej m.in. dzięki uzbrojeniu i udostępnieniu komunikacyjnemu dużych terenów inwestycyjnych. Cel rozwojowy ZIT 1 w pełni odzwierciedla kluczowe elementy Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020, skupiając się na następujących priorytetach tematycznych:

- Priorytet 1.1. Przemysł (cel: przemysł nowoczesnych technologii wzmacniający konkurencyjność regionalnej gospodarki) – poprzez tworzenie i rozwój stref aktywności gospodarczej, a tym samym poprawę warunków do lokowania i prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności w obszarze przemysłu,
- Priorytet 2.4. Włączenie społeczne (cel: wzrost poziomu adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie) – poprzez kompleksowy program aktywizacji osób bezrobotnych na terenie ROF,
- Priorytet 3.3. Funkcje metropolitalne Rzeszowa (cel: wzmacnianie pozycji Rzeszowa w przestrzeni krajowej i europejskiej dynamizujące procesy rozwojowe w obrębie województwa) – poprzez tworzenie trwałych podstaw dla rozwoju gospodarczego, co przełoży się na zwiększenie konkurencyjności całego regionu,
- Priorytet 3.4. Funkcje obszarów wiejskich (cel: Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku) – poprzez stymulowanie wzrostu gospodarczego na obszarach wiejskich ROF.

6.6.1.1 Działanie 1.1 Rozwój Stref Aktywności Gospodarczej i Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF

Uzasadnienie wyboru działania

Realizacja niniejszego działania jest odpowiedzią na zidentyfikowane problemy Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego ogniskujące się wokół deficytów bezpośrednio oddziałujących na kwestie gospodarcze. Kluczowy w tym kontekście jest brak wystarczającego zaplecza infrastrukturalnego – głównie w zakresie zbyt niskiej liczby uzbrojonych terenów inwestycyjnych, czego skutkiem są niekorzystne wskaźniki rynku pracy (rosnący poziom bezrobocia) oraz relatywnie niski poziom rozwoju gospodarczego ROF.
Jednocześnie zdefiniowane działanie koncentruje się na wykorzystaniu potencjałów ROF, takich jak wysoko oceniana atrakcyjność inwestycyjna Podkarpacia, systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON, czy też funkcjonowanie Doliny Lotniczej stanowiącej istotny czynnik budowania przewagi konkurencyjnej regionu w zakresie rozwoju gospodarczego. Mając na uwadze korzystne zmienne demograficzne ROF (unikalne w skali kraju), głównym celem interwencji publicznej w ramach działania jest wzmacnianie dynamiki rozwoju gospodarczego poprzez budowanie korzystnego klimatu inwestycyjnego oraz tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy. Rozwój gospodarczy ROF jest ciągle zależny przede wszystkim od tworzenia możliwie korzystnych warunków dla inwestorów zewnętrznych,

jak i dla lokalnych przedsiębiorców. Przyciągnięcie inwestorów wymaga tworzenia konkurencyjnej w wymiarze międzynarodowym oferty. Rywalizacja na tym rynku w przypadku ROF skupia się na zbudowaniu przewagi konkurencyjnej wobec ofert z Czech, Słowacji i coraz częściej Ukrainy. Podjęte dotąd działania, mierzone przede wszystkim skutecznym funkcjonowaniem Strefy Aktywności Gospodarczej Rzeszów-Dworzysko (na terenie trzech JST skupionych w ramach ROF), wskazują na skuteczność przyjętych rozwiązań. W związku z tym konieczny jest rozwój oferty inwestycyjnej przy uwzględnieniu następujących czynników:

- wysokiego poziomu zróżnicowania oferty,
- przygotowania terenów inwestycyjnych,
- wykorzystania potencjału SSE do przyciągnięcia podmiotów kooperujących i podwykonawców.

Ze względu na uwarunkowania związane z gospodarką przestrzenną, ale i czynnikami środowiskowymi uznaje się, iż inwestycja mająca na celu przygotowanie stref aktywności gospodarczej będzie miała charakter rozproszony. Uznać należy, iż takie rozwiązanie wpisuje się w rozwiązania obserwowane na całym świecie. Rozproszenie dużych i średnich podmiotów na pewnym obszarze ułatwia ich funkcjonowanie, odpowiednie przygotowanie infrastruktury, zmniejsza presję na środowisko, jak również ułatwia zapewnienie odpowiednich kadr pracowniczych. Działanie w układzie rozproszonym świadczy również o przyjęciu strategii wieloletniej, mającej na celu zapewnienie zrównoważonego rozwoju całego ROF, a nie tylko jego rdzenia i terenów graniczących z Rzeszowem. Przyjęty model działania znajduje odzwierciedlenie również w zaprezentowanych we wcześniejszych rozdziałach danych dotyczących rozwoju przedsiębiorczości, wzrostu wytwarzanego PKB, wzrostu nakładów na B+R oraz obserwowanej współpracy pomiędzy sektorem nauki a biznesem, w szczególności w ramach klastra high-tech „Doliny Lotniczej". Dane te pokazują pozycję ROF w skali regionu podkarpackiego, dla którego jest kluczowym ośrodkiem wzrostu, a jednocześnie wskazują na ciągle spory dystans w odniesieniu do lepiej rozwiniętych województw. Przyjęcie przedmiotowego działania, jako realizowanego w formule ZIT, wiąże się ze wskazanymi powyżej czynnikami budującymi przewagę konkurencyjną ROF. W szczególności wskazać tu należy budowę kompleksowej, zróżnicowanej oferty inwestycyjnej. Jej rozproszony charakter pozwala na elastyczne dostosowanie się do potrzeb inwestorów, w szczególności poprzez możliwość zaoferowania terenów zróżnicowanych pod względem: wielkości, warunków zabudowy, lokalizacji, ceny, preferowanych form aktywności gospodarczej itp. Jednocześnie oferta obejmować będzie zwarty przestrzennie ROF, skomunikowany z głównymi szlakami drogowymi oraz Portem Lotniczym Rzeszów-Jasionka.
Wybór działania podparty jest także analizą SWOT, która wynika wprost z pogłębionej diagnozy ROF. Zgodnie z nią zanalizowano m.in. następujące zagrożenia/słabe strony:

- Niedostateczne uzbrojenie wytyczonych stref aktywności gospodarczej w odniesieniu do potrzeb.
- Zbyt niski stopień integracji przestrzennej i gospodarczej ROF.
- Brak wspólnej promocji gospodarczej i turystycznej ROF.

W przypadku wspierania w ramach działania i przedmiotowego PI instytucji otoczenia biznesu kluczowe będzie spełnienie wymogów w zakresie wsparcia infrastrukturalnego określonego w Umowie Partnerstwa. Zgodnie z zapisami SZOOP RPO WP na lata 2014-2020 możliwa jest realizacja projektów pod warunkiem, iż limit dostępnych terenów inwestycyjnych musi zostać wykorzystany w co najmniej 65% na moment złożenia wniosku (w celu nie powielania wolnych terenów inwestycyjnych). W ramach przedmiotowego działania realizowane będą projekty ZIT: „Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF" oraz „Utworzenie Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF".
Zgodnie z wykazaną w diagnozie (i podniesioną powyżej) koniecznością zapewnienia efektywnego skomunikowania obszarów inwestycyjnych (tzw. udostępniania komunikacyjnego) niezbędna jest również interwencja w zakresie publicznego transportu zbiorowego. Skutkiem tak postawionej potrzeby będzie realizacja wskazanych poniżej projektów komplementarnych dotyczących publicznego transportu zbiorowego, które powinny zapewnić funkcjonalne i sprawne skomunikowanie obszarów inwestycyjnych komunikacją publiczną.

Tabela 65 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 3a (RPO WP na lata 2014-2020)

PI	Wskaźniki programowe		Jednostka pomiaru	Wartość bazowa (2012)	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
4e	Rezultat strategiczny	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB	%	10,2	12,2	GUS	Roczna

Źródło: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

Wskaźniki rezultatu strategicznego odnoszą się do całego województwa podkarpackiego. Będą one zgodne zarówno w zakresie wielkości, jak i przeprowadzanego monitoringu ze wskaźnikami rezultatu zawartymi w RPO WP 2014-2020.

Priorytet inwestycyjny UE	3a Promowanie przedsiębiorczości w szczególności poprzez wykorzystanie gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	1.5 Promowanie przedsiębiorczości – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (typ 1 - Strefy Aktywności Gospodarczej)
Lider Projektu	Stowarzyszenie ROF
Obszar odziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina: Głogów Małopolski, Trzebownisko, Świlcza.
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	Wsparcie tworzenia nowej i istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego
Zakres projektu	W ramach niniejszego zadania planuje się uzbrojenie terenów aktywności gospodarczej poprzez budowę elementów infrastruktury technicznej w postaci: • dróg wewnętrznych • sieci wodociągowych • sieci kanalizacji sanitarnej (grawitacyjnej, ciśnieniowej, tłocznej) wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną (przepompownie ścieków, zasilanie przepompowni i układów pomiarowych, tłocznie ścieków, hydrofornie, studzienka wodomierzowa) • sieci kanalizacji deszczowej • dokumentacja techniczna • inspektor nadzoru
Projekty komplementarne	Rozwój systemu transportu publicznego w Rzeszowie (projekt podstawowy). Integracja różnych form publicznego transportu zbiorowego w Rzeszowie (projekt podstawowy). Rozbudowa systemu transportu publicznego w Rzeszowie (projekt podstawowy). Utworzenie Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologiczny Aeropolis – etap I; Rozbudowa Podkarpackiego Parku Naukowo – Technologicznego PPNT – II etap; Sieć kanalizacyjna i wodociągowa łącząca strefy S1 i S1-3 Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego w Jasionce; Przygotowanie terenów inwestycyjnych pod budowę Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów-Dworzysko;
Tryb wyboru projektów	Tryb pozakonkursowy
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego
Wskaźniki produktu	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych łącznie 32,4397 ha
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych 11 szt. Stopień wykorzystania uzbrojonych terenów inwestycyjnych 100 %
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **9 680 313,33 PLN,** Całkowita wartość projektu – **17 292 313,12 PLN,**
Okres realizacji zadania	do 2018

Priorytet inwestycyjny UE	3a Promowanie przedsiębiorczości w szczególności poprzez wykorzystanie gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF – II etap
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	1.5 Promowanie przedsiębiorczości – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (typ 1 - Strefy Aktywności Gospodarczej)
Lider Projektu	Stowarzyszenie ROF
Obszar odziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina: Boguchwała, Łańcut, Miasto Łańcut
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	Wsparcie tworzenia nowej i istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego
Zakres projektu	W ramach niniejszego zadania planuje się kompleksowe uzbrojenie terenów aktywności gospodarczej poprzez budowę elementów infrastruktury technicznej.
Projekty komplementarne	Rozwój systemu transportu publicznego w Rzeszowie (projekt podstawowy). Integracja różnych form publicznego transportu zbiorowego w Rzeszowie (projekt podstawowy). Rozbudowa systemu transportu publicznego w Rzeszowie (projekt podstawowy). Utworzenie Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologiczny Aeropolis – etap I; Rozbudowa Podkarpackiego Parku Naukowo – Technologicznego PPNT – II etap; Sieć kanalizacyjna i wodociągowa łącząca strefy S1 i S1-3 Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego w Jasionce; Przygotowanie terenów inwestycyjnych pod budowę Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów-Dworzysko;
Tryb wyboru projektów	Tryb pozakonkursowy
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego
Wskaźniki produktu	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych łącznie 32,63 ha
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych 13 szt. Stopień wykorzystania uzbrojonych terenów inwestycyjnych 100 %
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **11 625 639,32 PLN,** Całkowita wartość projektu – **15 065 366,15 PLN,**
Okres realizacji zadania	do 2019

Priorytet inwestycyjny UE	3a Promowanie przedsiębiorczości w szczególności poprzez wykorzystanie gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Utworzenie Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	1.3 Promowanie przedsiębiorczości (typ 2 – Inkubatory Przedsiębiorczości)
Lider Projektu	Stowarzyszenie ROF
Obszar odziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina: Boguchwała, Łańcut, Miasto Łańcut, Głogów Małopolski
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	Wsparcie przeznaczone zostanie na tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości i akademickich inkubatorów przedsiębiorczości. Zgodnie z zapisami UP wsparcie infrastrukturalne inkubatorów możliwe będzie tylko w incydentalnych i uzasadnionych przypadkach oraz po spełnieniu następujących warunków: • działalność IOB wpisuje się w krajową lub regionalną strategię inteligentnej specjalizacji, • IOB dysponuje strategią/planem wykorzystania infrastruktury planowanej do sfinansowania w ramach przedsięwzięcia, • przedsięwzięcie jest współfinansowane ze źródeł prywatnych, • przedsięwzięcie nie powiela dostępnej infrastruktury IOB o podobnym profilu zlokalizowanej w danym lub sąsiadującym regionie, chyba, że limit dostępnej oferty został wyczerpany. Beneficjenci do 12 miesięcy od zakończenia realizacji projektu w miarę dostępności środków uprawnieni będą do wystąpienia z wnioskiem o wsparcie uzupełniające o wartości do 20% otrzymanego dofinansowania dla inkubatora z przeznaczeniem na

Priorytet inwestycyjny UE	3a Promowanie przedsiębiorczości w szczególności poprzez wykorzystanie gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Utworzenie Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	1.3 Promowanie przedsiębiorczości (typ 2 – Inkubatory Przedsiębiorczości)
	zapewnienie inkubowanym przedsiębiorstwom wsparcia o charakterze doradczym i szkoleniowym w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej (m.in. doradztwo, opieka, mentoring, coaching).
Zakres projektu	W ramach niniejszego zadania planuje się utworzenie Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF.
Projekty komplementarne	Utworzenie Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologiczny Aeropolis – etap I; Rozbudowa Podkarpackiego Parku Naukowo – Technologicznego PPNT – II etap; Sieć kanalizacyjna i wodociągowa łącząca strefy S1 i S1-3 Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego w Jasionce; Przygotowanie terenów inwestycyjnych pod budowę Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów-Dworzysko;
Tryb wyboru projektów	Tryb pozakonkursowy
Typ beneficjentów	• jednostka samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, • jednostka organizacyjna jednostki samorządu terytorialnego • posiadająca osobowość prawną, • instytucja otoczenia biznesu, • szkoła wyższa.
Wskaźniki produktu *	Powierzchnia dostępna w wspartych inkubatorach przedsiębiorczości/akademickich [m2].
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego *	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych w wspartych inkubatorach przedsiębiorczości/akademickich [szt.].
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **28 694 047,35 PLN,** Całkowita wartość projektu – **33 757 702,76 PLN,**
Okres realizacji zadania	do 2020

*Wartość wskaźników zostanie określona na późniejszym etapie

Kwota alokacji przeznaczona dla Działania 1.5 w formule ZIT wynikająca z Uchwały Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie - 50 000 000,00 PLN

6.6.2 Cel rozwojowy ZIT 2 Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej

Świadczenie nowoczesnych usług publicznych jest istotnym wyzwaniem stojącym przed samorządami skupionymi w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym. W kontekście stymulowania integracji ROF, uznaje się, iż predyspozycje Miasta Rzeszowa, jako ośrodka metropolitalnego dysponującego zasobami organizacyjnymi i instytucjonalnymi, predestynują go do świadczenia części wyodrębnionych usług publicznych mieszkańcom całego ROF, w kontekście niniejszej analizy oraz interwencji zdefiniowanej w celu rozwojowym ZIT 2 – za takie uznano zarówno zdrowie, pomoc społeczną, zintegrowany transport publiczny (korzystnie wpływający również na poprawę stanu środowiska naturalnego). Drugim zasadniczym komponentem przedmiotowego obszaru interwencji są zagadnienia związane z kompleksową rewitalizacją (zwłaszcza w kontekście definiowania procesów rewitalizacyjnych w wymiarze społecznym – wiodącym w stosunku do zagadnień technicznych). Jednym z wyznaczników rozwoju obszarów metropolitalnych jest poziom ich spójności przestrzennej. Obszary funkcjonalne są centrami przyciągającymi kapitał materialny i ludzki, za pośrednictwem którego regiony konkurują w wymiarze międzyregionalnym oraz na poziomie międzynarodowym. Dla budowy silnej i trwałej pozycji ROF na mapie społeczno-gospodarczej Polski, pozwalającej na włączenie się w system konkurowania z najważniejszymi ośrodkami, konieczne jest budowanie atrakcyjnego układu przestrzennego, połączonego z wysokimi standardami świadczenia nowoczesnych usług publicznych w wyspecjalizowanych obszarach, takich jak zdrowie oraz kultura czy też niskoemisyjny transport

publiczny. Integracja przestrzeni Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest podstawowym czynnikiem wpływającym na jego funkcjonowanie jako związku współpracujących ze sobą samorządów. Pozwoli to na podnoszenie jakości świadczonych usług publicznych i stopniową likwidację luki jakościowej w obszarach, w których wiodącą rolę posiada Rzeszów, jako miejsce świadczenia rzeczywistych usług publicznych wyższego rzędu. Dodatkowo, integracja przestrzenna i społeczna ROF jest warunkowana skoordynowanymi działaniami w zakresie rewitalizacji obszarów kryzysowych wymagających wsparcia publicznego.

Cel rozwojowy ZIT 2 w pełni odzwierciedla kluczowe elementy *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020*, skupiając się na następujących priorytetach tematycznych:

- Priorytet 2.2. Kultura i dziedzictwo kulturowe (cel: rozwinięty i efektywnie wykorzystany potencjał kulturowy regionu) – poprzez wzmocnienie instytucji kultury ROF oddziałującej na wszystkie gminy obszaru oraz ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego,
- Priorytet 2.4 Włączenie społeczne (cel: wzrost poziomu adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie) – poprzez zwiększenie dostępności do opieki nad dziećmi i osobami zależnymi oraz tworzenie zintegrowanego wsparcia dla środowisk zagrożonych marginalizacją również w zakresie rewitalizacji społecznej,
- Priorytet 2.5. Zdrowie publiczne (cel: zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa poprzez poprawę dostępności i jakości funkcjonowania systemu ochrony zdrowia) – poprzez zwiększanie dostępności do wyspecjalizowanych usług zdrowotnych mieszkańcom terenów podmiejskich leżących w granicach administracyjnych ROF,
- Priorytet 3.1. Dostępność komunikacyjna (cel: poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności przestrzennej województwa ze szczególnym uwzględnieniem Rzeszowa jako ponadregionalnego ośrodka wzrostu) – poprzez działania ukierunkowane na rozwój systemu opartego o technologie przyjazne środowisku,
- Priorytet 3.3. Funkcje metropolitalne Rzeszowa (cel: wzmacnianie pozycji Rzeszowa w przestrzeni krajowej i europejskiej dynamizujące procesy rozwojowe w obrębie województwa) – poprzez wzmocnienie rzeczywistych zależności pomiędzy rdzeniem ROF a pozostałymi gminami oraz zacieśnienie powiązań funkcjonalnych w obszarze usług publicznych,
- Priorytet 3.5. Spójność przestrzenna i wzmacnianie funkcji biegunów wzrostu (cel: Wzmacnianie podstaw rozwojowych oraz dywersyfikacja funkcji biegunów wzrostu, w tym ośrodków subregionalnych w wymiarze regionalnym, krajowym i międzynarodowym) – poprzez kompleksową i skoordynowaną tematycznie rewitalizację obszarów zdegradowanych.

Niniejszy cel rozwojowy ZIT składa się z trzech wyodrębnionych priorytetów strategicznych. Interwencja w omawianym obszarze ma charakter dwufunduszowy, wykorzystujący alokację z EFRR i EFS. Skuteczna realizacja zadań przewidzianych w przedmiotowym rozdziale umożliwi wzrost poziomu integracji ROF, jak również pozytywnie wpłynie na jakość życia mieszkańców.

Cel rozwojowy ZIT 2 wskazuje na koncentrację i natężenie problemów, i tym samym potrzeb inwestycyjnych na obszarach wymagających rewitalizacji oraz szeregu działań uzupełniających tą interwencję (całości działań społecznych) skoncentrowanych na usługach publicznych i poprawie jakości życia. Z punktu widzenia logiki interwencji sekwencja zaplanowanych w ramach przedsięwzięć w obrębie celu rozwojowego ma charakter kompleksowy i wzajemnie uzupełniający.

Grafika 31 Cel rozwojowy ZIT 2 – schemat interwencji

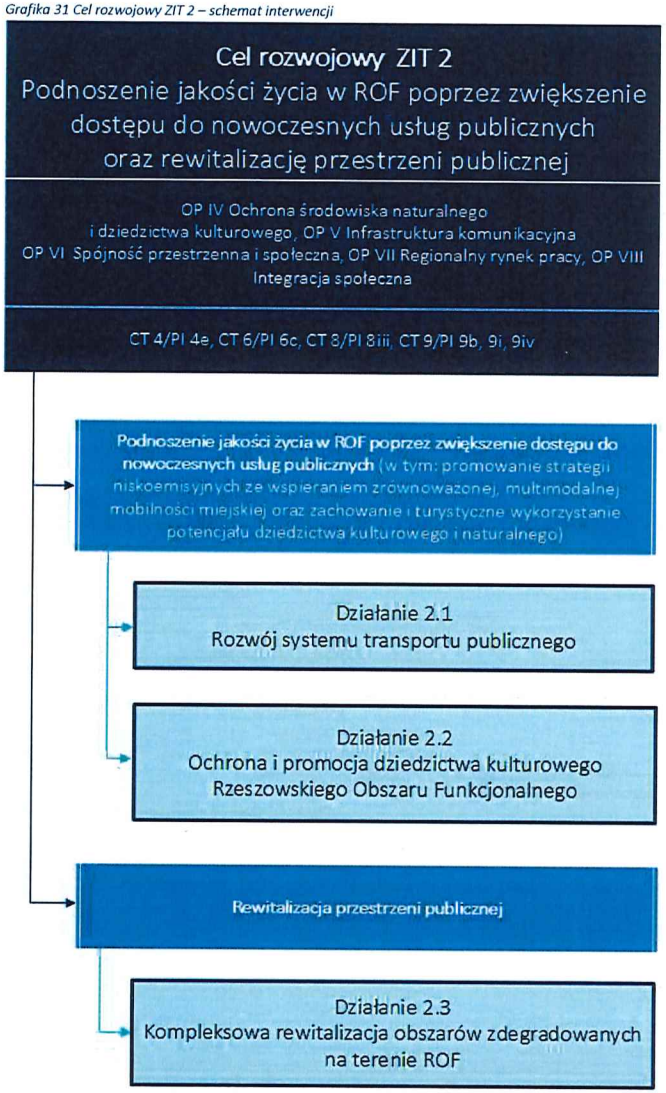

Źródło: opracowanie własne

6.6.2.1 Działanie 2.1 Rozwój systemu transportu publicznego

Uzasadnienie wyboru działania

Spójność ROF jest warunkowana sprawnie funkcjonującymi rozwiązaniami z zakresu transportu publicznego, pozwalającymi na wzrost integralności całego regionu oraz skomunikowanie poszczególnych gmin. Wzrost poziomu świadczonych usług transportowych wpłynie na poprawę jakości życia oraz potencjalnie zwiększy odsetek korzystających z publicznych form komunikacji, co skutkuje ograniczeniem emisji i hałasu, czy też wzrostem standardu środowiska naturalnego. Ponadto, system zintegrowanego transportu wpłynie na wzrost, ocenianej jako relatywnie niska, mobilności zawodowej mieszkańców, jak również dostępności do usług publicznych takich jak edukacja oraz kultura. Istotnym aspektem przemawiającym za realizacją przedmiotowych działań jest potencjalna możliwość skrócenia czasu dojazdu do Rzeszowa, uzyskaniem spadku natężenia ruchu w centrum miasta, wzrostem punktualności oraz poprawą poruszania się komunikacją publiczną w obrębie miast. Budowa sprawnego transportu publicznego jest jednym z najważniejszych zadań dla samorządów tworzących obszary funkcjonalne. Uzasadnieniem dla realizacji działania w przedmiotowym celu, zarówno w formule ZIT, jak też projektów komplementarnych, jest przede wszystkim konieczność integracji funkcjonujących systemów, podnoszenia jakości usług, a w szczególności dopasowanie układu linii komunikacji publicznej do potrzeb mieszkańców itp. Zaplanowane działania skupiają się głównie na poprawie sytuacji w zakresie infrastruktury przystankowej, co wpłynie na poprawę jakości świadczonych usług, zwiększy bezpieczeństwo korzystających z komunikacji, jak również pozwoli na budowę systemów zintegrowanych typu Park&Ride. Wdrożenie nowoczesnych rozwiązań w zakresie zintegrowanego transportu publicznego wpisuje się także w politykę niskoemisyjną.

Wybór działania podparty jest także analizą SWOT, która wynika wprost z pogłębionej diagnozy ROF. Zgodnie z nią zanalizowano m.in. następujące zagrożenia/słabe strony:

- Brak zintegrowanego systemu zrównoważonego transportu publicznego ROF
- Niedostateczny rozwój alternatywnych form transportu publicznego w stosunku do komunikacji autobusowej.
- Niezadowalająca jakość infrastruktury drogowej oraz poziom bezpieczeństwa w ruchu drogowym wpływające negatywnie na efektywność regionalnego systemu transportowego.

Realizacja projektów wspierana będzie w ramach Priorytetu inwestycyjnego 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.

Projekty realizowane w niniejszym celu rozwojowym muszą uwzględnić szersze podejście i wpisać się w kwestie niskoemisyjności zidentyfikowanej we właściwych dokumentach strategicznych, przede wszystkim w planach gospodarki niskoemisyjnej czy w innych strategiach. Modernizacja czy rozbudowa systemu transportu publicznego nie jest celem samym w sobie, ale musi być widziana w kontekście zmian w mobilności miejskiej, w celu ograniczenia emisji związanych z transportem, w tym CO_2, łagodzenia negatywnego oddziaływania na środowisko i mieszkańców miast oraz zwiększenia efektywności energetycznej systemu transportowego, jako całości.

Dlatego też projekty finansowane w ramach PI 4e związane z transportem powinny spełniać następujące przesłanki:

- kryterium celowościowe 1: szersze wykorzystanie bardziej efektywnego transportu publicznego oraz niezmotoryzowanego indywidualnego,
- kryterium celowościowe 2: zmniejszenie wykorzystania samochodów osobowych,
- kryterium celowościowe 3: lepsza integracja gałęzi transportu,
- kryterium celowościowe 4: niższa emisja zanieczyszczeń powietrza, hałasu oraz niższe zatłoczenie,
- kryterium celowościowe 5: poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.

W efekcie, podejmowane działania muszą być zintegrowane i kompleksowe.

Kwalifikowane w ramach PI 4e są projekty kompleksowe związane z transportem miejskim, które:

- realizują rozwój transportu publicznego w sposób kompleksowy, obejmując zestaw właściwych elementów: tabor, infrastrukturę, Inteligentne Systemy Transportowe, o ile jest to uzasadnione, w jednym lub w kilku projektach. Działania związane z modyfikacją infrastruktury drogowej, o których mowa w pkt 4e) poniżej, nie mogą stanowić samodzielnego projektu – muszą być częścią kompleksowego projektu, bezpośrednio związanego z transportem publicznym.
- spełniają wszystkie wyżej określone kryteria celowościowe, od 1 do 5, a zwłaszcza czynią transport publiczny bardziej atrakcyjnym, a jednocześnie transport indywidualny zmotoryzowany - mniej atrakcyjnym dla użytkowników, przez nadanie transportowi publicznemu priorytetu w ruchu na głównych miejskich trasach i skrzyżowaniach.

Planowane w działaniu 2.1 projekty spełniają przesłanki wynikające z PI 4e i wynikają z postawionej diagnozy.

Zawarte w załączniku nr 4 do Strategii ZIT ROF (*Koncepcja rozwoju transportu zbiorowego dla ROF z planem działania na rzecz zrównoważonej mobilności miejskiej dla ROF*) wytyczne i rekomendacje wyczerpują wymagania planistyczne, w tym w zakresie planów zrównoważonej mobilności miejskiej. Załącznik nr 4 do niniejszej Strategii ZIT ROF wynika z bardziej szczegółowego dokumentu pn. „Studium rozwoju transportu publicznego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego" opracowanego w ramach realizacji projektu pn. „Opracowanie dokumentów strategicznych dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego"(dofinansowanego z PO PT 2007-2013). Planowane do realizacji w ramach działania 2.1 Strategii ZIT ROF projekty znalazły odzwierciedlenie w wymienionych dokumentach (dotyczy to również projektów komplementarnych planowanych do dofinansowania w ramach PO PW 2014-2020).

Jak wskazano w części diagnostycznej oraz rozdziale 6.6 Strategii ZIT ROF, gminy ROF posiadają także opracowane PGN wraz z harmonogramami działań naprawczych, z których wynika realizacja projektów w ramach niniejszego działania Strategii ZIT ROF. Ponadto, projekty te są zgodne z zaleceniami wynikającymi z dokumentu *Zrównoważona intermodalna mobilność miejska* (PI 4e) - Postanowienia Umowy Partnerstwa - Wspólna interpretacja w wersji przekazanej przez MR 22 stycznia 2016 roku.

W ramach działania 2.1 realizowane będą: projekt w formule ZIT, pn. „Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF", a także w związku z przyjętą demarkacją pomiędzy interwencją na poziomie krajowym i regionalnym i ograniczoną alokacja RPO - projekty komplementarne w ramach PO PW, o których mowa w rozdziale 8.1.

Zgodnie z wykazaną w diagnozie (i podniesioną powyżej, a także w Załączniku nr 4 do niniejszej Strategii ZIT ROF) koniecznością współdziałania wszystkich podmiotów ROF w zakresie realizacji wzajemnie uzupełniających się interwencji dla poprawy funkcjonowania (w tym zmniejszenia emisyjności) transportu publicznego na terenie ROF (zarówno tego miejskiego jak i podmiejskiego - zgodnie z kompetencjami poszczególnych organizatorów transportu publicznego), niezbędna dla osiągnięcia optymalnych efektów jest realizacja wskazanych poniżej projektów komplementarnych.

Tabela 66 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 4e (RPO WP na lata 2014-2020)

PI	Wskaźniki programowe		Jednostka pomiaru	Wartość bazowa (2012)	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
4e	Rezultat strategiczny	Liczba przewozów pasażerskich komunikacją miejską w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszarów miejskich województwa podkarpackiego	szt./osobę	62,28	67,29	GUS	Roczna

Źródło: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

Wskaźniki rezultatu strategicznego odnoszą się do całego województwa podkarpackiego. Będą one zgodne zarówno w zakresie wielkości, jak i przeprowadzanego monitoringu wskaźników rezultatu zawartych w RPO WP 2014-2020.

Priorytet inwestycyjny UE	4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	Działanie 5.5 - Niskoemisyjny transport miejski – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF
Lider projektu	Związek Gmin Podkarpacka Komunikacja Samochodowa
Obszar oddziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina: Boguchwała, Głogów Małopolski, Chmielnik, Czudec, Krasne, Trzebownisko, Tyczyn, Czarna, Świlcza
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń oraz budowa spójnego i efektywnego systemu przewozów pasażerskich na terenie miast i ich obszarów funkcjonalnych, poprzez realizację projektów obejmujących m.in. takie zadania jak: • Zakup/modernizacja niskoemisyjnego taboru transportu publicznego miejskiego ;– tabor autobusowy o alternatywnych systemach napędowych (elektrycznych, hybrydowych, napędzanych wodorem, biopaliwami) i/lub spełniających normę emisji spalin EURO VI. • Budowa/przebudowa linii komunikacji miejskiej (sieci autobusowej) realizowana łącznie z zadaniem a). • Budowa/przebudowa niezbędnej infrastruktury na potrzeby komunikacji miejskiej (np. pętli, zatok, dworców przesiadkowych, centrów przesiadkowych, parkingów w systemie Park & Ride, Bike & Ride, ścieżek rowerowych, infrastruktury do obsługi niskoemisyjnego taboru transportu publicznego takiej jak np. zaplecze techniczne do obsługi taboru w zajezdni, instalacje do dystrybucji ekologicznych nośników energii). • Rozwiązania z zakresu organizacji ruchu, ułatwiające sprawne poruszanie się pojazdów komunikacji zbiorowej (np. ITS, wyznaczenie pasów ruchu dla autobusów komunikacji zbiorowej). • Działania informacyjno-promocyjne mające na celu zachęcenie mieszkańców danego obszaru do wyboru transportu zbiorowego lub niezmotoryzowanego, wyłącznie jeżeli będą one nieodzownym elementem przedsięwzięć wymienionych w zadaniach a)-d) i przyczyniać się będą do realizacji celu szczegółowego działania. • Inwestycje w infrastrukturę drogową (wyłącznie jako element zintegrowanego projektu) niezbędną do rozwoju/odtworzenia systemu transportu publicznego (zmiany organizacji systemu transportu publicznego), które przyczyniają się do osiągnięcia planowanych efektów (ograniczenie emisji zanieczyszczeń oraz/lub zatłoczenia w miastach) i poprawiają jakość funkcjonowania systemu transportu publicznego, nie nadając priorytetu w ruchu transportowi publicznemu z uwagi na brak ekonomicznego uzasadnienia dla nadania takiego priorytetu.
Zakres projektu	• Zakup nowoczesnego ekologicznego i przystosowanego dla osób niepełnosprawnych taboru autobusowego ok. 34 autobusów ON EURO VI • Integracja systemu transportowego ROF z wdrożonym Zintegrowanym Systemem Zarządzania Ruchem i Transportem Publicznym w gminie miasto Rzeszów • Realizacja kampanii informacyjno–promocyjnej Budowa/przebudowa linii komunikacji miejskiej, obiektów przeznaczonych dla transportu autobusowego, przebudowa skrzyżowań w celu ułatwienia oraz/lub nadania priorytetu transportowi publicznemu w ruchu. Infrastruktura drogowa przy pętlach autobusowych, stacjach kolejowych lub parkingach Park & Ride • Budowa/przebudowa niezbędnej infrastruktury na potrzeby komunikacji autobusowej w tym: pętle, zatoki, dworce, centra przesiadkowe, parkingi w systemie Park &Ride, Bike & Ride, ścieżki rowerowe • Inwestycje w infrastrukturę drogową niezbędną do rozwoju, odtworzenia systemu transportu publicznego, które przyczyniają się do osiągnięcia planowanych efektów (ograniczenie emisji zanieczyszczeń oraz/lub zatłoczenia w miastach)
Projekty komplementarne	Rozwój systemu transportu publicznego w Rzeszowie (projekt podstawowy). Integracja różnych form publicznego transportu zbiorowego w Rzeszowie (projekt podstawowy). Rozbudowa systemu transportu publicznego w Rzeszowie (projekt podstawowy).
Tryb wyboru projektów	Tryb pozakonkursowy

Priorytet inwestycyjny UE	4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	Działanie 5.5 - Niskoemisyjny transport miejski – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, z wyłączeniem Gminy Miasta Rzeszów
Wskaźniki produktu	Liczba wybudowanych obiektów „Bike&Ride" [szt.] – 13 Liczba stanowisk postojowych w wybudowanych obiektach „Bike&Ride" [szt.] - 221,00 Pojemność zakupionego taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej [osoby] - 4 080,00 Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami [szt.] – 1 Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź" [szt.] - 481,00 Liczba miejsc postojowych dla osób niepełnosprawnych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź" [szt.] – 31 Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych [szt.] - 3,00 Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych [szt.] - 1,00 Całkowita długość nowych lub przebudowanych linii komunikacji miejskiej [km] - 189,32 Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami [szt.] - 4,00 Liczba wybudowanych obiektów „parkuj i jedź" [szt.] - 11,00 Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej [szt.] - 54,00 Długość wybudowanych dróg dla rowerów [km] - 12,45
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Liczba samochodów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź" [szt.] - 72 725,00 Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych [tony równoważnika CO2/rok] (CI 34) - 154,49 Liczba przewozów komunikacją miejską na przebudowanych i nowych liniach komunikacji miejskiej [szt./rok] - 60 228,00
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **87 874 765,28 PLN** Całkowita wartość projektu – **128 803 002,12 PLN**
Okres realizacji zadania	lata od 2017 do 2019

Kwota alokacji przeznaczona dla Działania 5.5 w formule ZIT wynikająca z Uchwały Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie – 87 889 285,78 PLN
Kwota dofinansowania pozostała do zagospodarowania w ramach Działania ZIT – 14 520,50 PLN

Podsumowując: powyższej wskazane projekty są zgodne i spełniają warunki określone we wspólnej interpretacji Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju oraz Komisji Europejskiej w zakresie postanowień Umowy Partnerstwa, dotyczących zrównoważonej i intermodalnej mobilności miejskiej (PI 4e).

6.6.2.2 Działanie 2.2 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Uzasadnienie wyboru działania

Na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego funkcjonuje 67 instytucji kultury, w większości będące placówkami publicznymi. Instytucje te w 2016 roku zorganizowały w sumie 1984 imprezy kulturalnych, w których udział wzięło ponad 346 tys. osób. W ramach funkcjonujących instytucji kultury działa 365 kół i klubów zainteresowań. Powyższe liczby obrazują skalę działania tych organizacji. Wspieranie działania istniejących instytucji kultury wydaje się być kluczowe dla ich dalszego prawidłowego działania oraz dla rozwoju funkcji, które pełnią. Przyczyni się to do polepszenia integracji społecznej i rozwoju społeczności lokalnej. Działania te podnoszą jakość kapitału ludzkiego, rozbudzają aktywność kulturalną mieszkańców i podnoszą ich zdolności twórcze. Rozwój funkcji kulturalnych Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego poprzez poszerzenie oferty kulturalnej, może przyczynić się także do zwiększenia atrakcyjności turystycznej, w szczególności tzw. turystyki kulturalnej. Formuła ZIT w przypadku rozwoju funkcji kulturalnych wskazana jest wprost w Zasadach realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce (MRR, lipiec 2013). Obszary funkcjonalne, w tym ROF nie mogą skupiać się wyłącznie na infrastrukturze, zapewnieniu realizacji podstawowych usług publicznych, ale również działaniach w obszarach związanych z potrzebami wyższego rzędu, budującymi związek mieszkańców z ROF, zapewniającymi tworzenie kapitału społecznego, przekładającego się na przewagę konkurencyjną. Wreszcie rozwój w tym obszarze jest istotny z punktu widzenia zapewnienia młodym ludziom warunków do właściwego rozwoju, budowy ich samooceny. Wybór formuły ZIT w niniejszym celu rozwojowym podkreśla znaczenie, dla zrzeszonych samorządów, nie tylko wspólnych przedsięwzięć z zakresu infrastruktury podstawowej, ale również projektów, które mają wymiar kulturalny czy edukacyjny.

Na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego istnieje również wiele obiektów wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących swego rodzaju spuściznę kulturalną i architektoniczną regionu. Realizacja zadań związanych z szeroko rozumianą ochroną i promocją dziedzictwa kulturowego wpłynie na atrakcyjność osiedleńczą ROF, jak również podniesie standard oraz jakość życia osób już zamieszkujących Obszar. W kontekście realizacji zadań związanych z dziedzictwem kulturowym ROF oraz jego promocją należy wskazać na rozwój funkcji symbolicznych ROF. Przyjętą formułę ZIT w ramach działania Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego uzasadnia wskazane powyżej bogactwo kulturowe tego terenu, liczne zabytki i niestety również ich zły stan techniczny, grożący pozbawieniem możliwości korzystania z nich przez przyszłe pokolenia. Rozwój funkcji symbolicznych ROF, świadczenie usług wyższego rzędu, ale i łączenie tych funkcji z rozwojem gospodarczym, zwiększaniem atrakcyjności inwestycyjnej, jest ważnym elementem lokalnej polityki inwestycyjnej samorządów. Nie bez znaczenia jest fakt, iż wskazane czynniki, które uzasadniają formułę ZIT, przekładają się na podnoszenie jakości życia mieszkańców, w szczególności budując związek z miejscem zamieszkania.

Wybór działania do realizacji w formule ZIT podparty jest także analizą SWOT, która wynika wprost z pogłębionej diagnozy ROF. Zgodnie z nią zanalizowano m.in. następujące zagrożenia/słabe strony:

- Niezadowalający poziom oferty kulturalnej na terenie ROF.
- Brak wspólnej promocji gospodarczej i turystycznej ROF.

W ramach przedmiotowego działania realizowany będzie projekt ZIT pn. „Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF".

Zauważyć przy tym należy, iż realizacja opisanego poniżej projektu w formule ZIT nie rozwiązuje wszystkich problemów zdiagnozowanych w niniejszej Strategii w zakresie działań związanych z zachowaniem dziedzictwa kulturowego i wsparciem instytucji kultury na terenie ROF. Co za tym idzie pozostałe problemy zdiagnozowane w powyższym celu rozwojowym realizowane będą przez poszczególne gminy oraz inne podmioty z terenu Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego poza formułą ZIT, tj. w otwartych konkursach w ramach RPO WP 2014-2010 lub w ramach PO i IŚ 2014-2020.

Priorytet inwestycyjny 6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Tabela 67 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 6c (RPO WP na lata 2014-2020)

PI	Wskaźniki programowe		Jednostka pomiaru	Wartość bazowa (2013)	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
6c	Rezultat strategiczny	Korzystający z teatrów, muzeów i bibliotek (ogółem) na 1000 mieszkańców	osób/1000	6	8	GUS	rocznie

Źródło: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

Wskaźniki rezultatu strategicznego odnoszą się do całego województwa podkarpackiego. Będą one zgodne zarówno w zakresie wielkości, jak i przeprowadzanego monitoringu ze wskaźnikami rezultatu zawartymi w RPO WP 2014-2020.

Priorytet inwestycyjny UE	6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	4.6 Kultura – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF
Lider projektu	Stowarzyszenie ROF
Obszar oddziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina: Boguchwała, Chmielnik, Czarna, Głogów Małopolski, Krasne, Lubenia, Łańcut, Miasto Łańcut, Miasto Rzeszów, Świlcza, Tyczyn
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	• ochrona obiektów dziedzictwa kulturowego ruchomych i nieruchomych poprzez dążenie do przywrócenia ich dawnej świetności, zabezpieczenie przed degradacją w przyszłości oraz udostępnienie jako atrakcji kulturalnych regionu, • rozwój zasobów kultury poprzez inwestycje dotyczące infrastruktury służącej działalności kulturalnej i ochronie dziedzictwa kulturowego, umożliwiający podniesienie atrakcyjności kulturalnej regionu i zwiększenie dostępności dóbr kultury.
Zakres projektu	Prace konserwatorskie, prace restauratorskie i roboty budowlane i/lub zakup wyposażenia służące zachowaniu zabytków nieruchomych wraz z otoczeniem, w celu udostępnienia ich jako atrakcje kulturalne regionu. Rozbudowa, przebudowa, nadbudowa i/lub zakup wyposażenia w zakresie infrastruktury instytucji kultury wraz z bezpośrednim otoczeniem powiązanym z funkcjonowaniem tych obiektów
Projekty komplementarne	nie dotyczy
Tryb wyboru projektów	Tryb pozakonkursowy
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego
Wskaźniki produktu	Liczba obiektów zasobów kultury objętych wsparciem – 11 szt. Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem – 1 szt. Liczba instytucji kultury objętych wsparciem - 11 szt. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – 10 szt. Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami – 3 szt.
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (CI 9) – 100 odwiedzin/rok Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem – 35 440 osób/rok Wzrost zatrudnienia we wspieranych podmiotach (innych niż przedsiębiorstwa) – 1 EPC
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **17 671 786,37 PLN** Całkowita wartość projektu – **36 162 497,80 PLN** Zarząd Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie podjął następujące decyzje dotyczące przedmiotowego projektu:

Priorytet inwestycyjny UE	6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	4.6 Kultura – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF
	1) Wyrażono zgodę na zwiększenie dofinansowania dla przedmiotowego projektu o kwotę **328 213,63 zł**. Kwota ta umożliwi Stowarzyszeniu ROF wykorzystanie pełnej alokacji w Działaniu 4.6 Kultura – ZIT określonej w Uchwale Zarządu Województwa Podkarpackiego nr 299/6022/17 z dnia 5 maja 2017r. w wysokości 18 000 000,00 zł, 2) Wyrażono zgodę na zwiększenie procentu dofinansowania przedmiotowego projektu w celu utrzymania przyznanej zgodnie z umową wartości dofinansowania w związku z oszczędnościami generowanymi w wyniku rozstrzyganych przetargów.
Okres realizacji zadania	28.09.2018

Kwota alokacji przeznaczona dla Działania 4.6 w formule ZIT wynikająca z Uchwały Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie – 18 000 000,00 PLN

6.6.2.3 Działanie 2.3 Kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenie ROF

Uzasadnienie wyboru działania

Opisując działania związane z rewitalizacją Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, należy odnieść się w szczególności do treści Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych 2014-2020 z dnia 3 lipca 2015 r., do treści Ustawy o rewitalizacji, która ukazała się 9 października 2015 r. oraz do „Instrukcji przygotowania programów rewitalizacji w zakresie wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020". Lokalne Programy Rewitalizacji, które powstaną i będą uchwalone przez każdą z gmin będą zgodne z wymienionymi aktami prawnymi. W treści Ustawy przez rewitalizację rozumie się proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Proces ten powinien być prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowany terytorialnie, prowadzony przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Przez interesariuszy rozumie się mieszkańców obszaru rewitalizacji, właścicieli i użytkowników znajdujących się na terenie objętym rewitalizacją budynków, przedsiębiorców, grupy formalne i nieformalne, a także jednostki samorządu terytorialnego i podległe im jednostki oraz organy władzy publicznej. Innymi słowy przez interesariuszy rozumie się szeroko pojmowaną tkankę społeczną, w mniejszym lub większym stopniu zaangażowaną w codzienne funkcjonowanie rewitalizowanego obszaru. Dlatego też Ustawodawca zwraca dużą uwagę na konieczność przeprowadzenia szerokiego i włączającego/angażującego społeczność lokalną procesu konsultacji programów rewitalizacji.

Tak szeroki proces partycypacji społecznej programów rewitalizacji ma na celu poznanie potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążenie do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami. Ważnym aspektem konsultacji jest także prowadzenie, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu. Ma to służyć inicjowaniu, wspieraniu i włączaniu interesariuszy w cały proces tworzenia i realizacji działań rewitalizacyjnych, po to aby działania te w sposób rzeczywisty przyczyniły się do zmiany sytuacji zdiagnozowanej w potrzebie rewitalizacji.

Szeroki zakres partycypacji skutkować będzie realizacją projektów zintegrowanych za pomocą formy partnerstwa. W związku z powyższym w programie rewitalizacji obowiązującym na terenie danej gminy zostaną wskazane obszary, propozycje projektów wszystkich uprawnionych podmiotów (nie tylko gmin), których zakresy rzeczowe będą zlokalizowane na terenie tej gminy.

Do działań związanych z rewitalizacją, wybierane będą te obszary gmin, które znajdują się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, a w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Pierwszym etapem działań jest delimitacja obszaru zdegradowanego i jego diagnoza, kolejnym etapem jest wyznaczenie obszaru rewitalizacji, który może, lecz nie musi, pokrywać się z obszarem zdegradowanym (kluczowe w tym kontekście są obligatoryjne wskaźniki dotyczące powierzchni – maksymalnie 20% powierzchni gminy i ludności – maksymalnie 30% mieszkańców). Teren gminy można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim co najmniej jednego z negatywnych zjawisk o charakterze (obok problemów społecznych mających podstawowe znaczenie):

- gospodarczym – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- środowiskowym – w tym niskiej jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska
- przestrzenno-funkcjonalnym – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych,

- technicznym – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Zgodnie z obowiązującymi założeniami rewitalizacji, celem tego typu działań jest pomoc w zakresie odzyskania przez słabsze grupy społeczne zdolności do ich reintegracji na rynku pracy i uczestnictwa w sferze konsumpcji, kultury i rekreacji. Z danych Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju wynika, iż skala degradacji miast w Polsce może sięgać nawet 20 procent wszystkich obszarów miejskich. Dlatego też rewitalizacja stała się aktualnie jednym z priorytetowych działań Rządu.

Podejmowanie działań związanych z kompleksową rewitalizacją silnie ukierunkowaną na zagadnienia społeczne, takie jak przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, stanowi istotny element kształtowania jakości życia oraz jakości kapitału ludzkiego na terenie ROF. Jakość kapitału ludzkiego ROF jest kluczowym czynnikiem wpływającym na możliwość zrównoważonego i trwałego rozwoju tego regionu oraz jego postrzeganie jako miejsca dobrego do życia czy inwestowania i prowadzenia biznesu. Ponieważ problem wykluczenia społecznego jest złożony, ważne jest, aby podejmowane działania pomocowe miały charakter kompleksowy. Oferowane wsparcie powinno być wielowymiarowe i oprócz przywrócenia osób społecznie wykluczonych do życia zawodowego, powinno także umożliwiać ich ponowne włączenie do życia społecznego. Działania rewitalizacyjne w pierwszej kolejności będą wpływać na poprawę jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji i mieszkańców danej gminy, a w drugiej kolejności na podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej. Podejmowanie działań rewitalizacyjnych wpływa także pozytywnie na odczuwaną przez mieszkańców jakość życia. Istotą obszarów funkcjonalnych jest oparcie podejmowanych działań o zrównoważony rozwój. Uzasadnienie dla formuły ZIT w tym wypadku, skupia się przede wszystkim na zapewnieniu szansy rozwojowej również obszarom zdegenerowanym, zaniedbanym, poddanym nadmiernej eksploatacji. Z punktu widzenia nowoczesnego podejścia w zakresie planowania przestrzennego, odzyskiwania obszarów, budynków, przestrzeni publicznej, jest skupienie tego procesu na ludziach zamieszkujących tę przestrzeń czy z niej korzystających. Zapewnienie odpowiedniego wsparcia właśnie mieszkańcom poszczególnych obszarów, pozwala na faktyczne uzyskanie trwałego efektu w zakresie konkretnych interwencji publicznych. Skuteczna rewitalizacja wybranych terenów ROF pozwoli na jego integrację w wymiarze społecznym, ograniczy funkcjonujące obszary problemowe, a przede wszystkim pozwoli na skuteczne wsparcie mieszkańców oraz poprawi ich funkcjonowanie w lokalnej społeczności.

Wybór działania podparty jest także analizą SWOT, która wynika wprost z pogłębionej diagnozy ROF. Zgodnie z nią zanalizowano m.in. następujące zagrożenia/słabe strony:

- Zwiększanie ponoszonych przez samorządy nakładów na edukację i pomoc społeczną przy braku systemowych rozwiązań w tych obszarach.

Zauważyć przy tym należy, iż realizacja wskazanego działania w formule ZIT nie rozwiązuje wszystkich problemów zdiagnozowanych w niniejszej Strategii w zakresie działań związanych ze wspieraniem rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na terenach miejskich i wiejskich Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Priorytet inwestycyjny 9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich

Tabela 68 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 9b (RPO WP na lata 2014-2020)

PI	Wskaźniki programowe		Jednostka pomiaru	Wartość bazowa (2013)	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
9b	Rezultat strategiczny	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym	%	20,9	19,9	GUS	Roczna

Źródło: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

Wskaźniki rezultatu strategicznego odnoszą się do całego województwa podkarpackiego. Będą one zgodne zarówno w zakresie wielkości, jak i przeprowadzanego monitoringu ze wskaźnikami rezultatu zawartymi w RPO WP 2014-2020.

Priorytet inwestycyjny UE	9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	6.5 - Rewitalizacja przestrzeni regionalnej – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF
Lider projektu	Stowarzyszenie ROF
Obszar oddziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina: Boguchwała, Czarna, Czudec, Głogów Małopolski, Lubenia, Łańcut, Miasto Łańcut, , Miasto Rzeszów, Trzebownisko, Tyczyn, Krasne, Świlcza
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	1. Budowę, przebudowę, rozbudowę, nadbudowę, remont, w celu przywrócenia i/lub nadania nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, turystycznych lub rekreacyjnych: a) obiektów publicznych, budynków użyteczności publicznej, wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia funkcjonalnie związanego z budynkiem/obiektem, zdegradowanych budynków/obiektów (w tym poprzemysłowych, powojskowych, popegeerowskich, pokolejowych) wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia funkcjonalnie związanego z budynkiem/obiektem, b) obszaru przestrzeni publicznej* W uzasadnionych przypadkach możliwa jest realizacja projektów uwzględniających budowę nowych obiektów, pod warunkiem, że stanowi ona niezbędny element szerszej koncepcji związanej z działaniami rewitalizacyjnymi, a w związku z tym przyczynia się do fizycznej, gospodarczej, społecznej rewitalizacji i regeneracji obszarów rewitalizowanych. 2. Roboty budowlane, restauratorskie i konserwatorskie obiektów zabytkowych znajdujących się w rejestrze zabytków, obiektów położonych w strefie ochrony konserwatorskiej – wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z obiektem – tylko jako element 1 typu projektu. 3. Roboty budowlane dotyczące części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z otoczeniem funkcjonalnie związanym z budynkiem mieszkalnym i niezbędnym do poprawy jakości życia mieszkańców – jako element szerszego projektu. W ramach ww. typów projektów (wyłącznie, jako element uzupełniający realizację kompleksowego projektu przyczyniającego się do osiągnięcia celów Lokalnego / Gminnego Programu Rewitalizacji) możliwa jest: a) budowa, przebudowa, rozbudowa lokalnej infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność do rewitalizowanych obiektów i terenów – w wysokości nie przekraczającej 30 % kosztów kwalifikowalnych projektu, b) budowa, przebudowa, rozbudowa, podstawowej infrastruktury komunalnej tj. ujętych w LPR/GPR przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych i teletechnicznych na obszarze objętym projektem, w celu zapewnienia dostępu wszystkich obiektów i terenów rewitalizowanych do podstawowych usług komunalnych, c) roboty budowlane dotyczące części wspólnych budynków mieszkalnych wraz z otoczeniem funkcjonalnie związanym z budynkiem mieszkalnym i niezbędnym do poprawy jakości życia mieszkańców, d) roboty budowlane i zakup dotyczący systemów poprawy bezpieczeństwa publicznego, e) realizacja zakupu sprzętu i wyposażenia bezpośrednio związanego z funkcją, jaka będzie pełniona przez obiekt/budynek/przestrzeń publiczną. Wspierane inwestycje będą uwzględniały dostosowanie infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób niepełnosprawnych. Projekty w ramach niniejszego działania mogą być realizowane, jako projekty partnerskie w rozumieniu art. 33 ustawy z dnia 11 lipca 2014r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności

Priorytet inwestycyjny UE	9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	6.5 - Rewitalizacja przestrzeni regionalnej – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF
	finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020, jak również, jako projekty hybrydowe w rozumieniu art. 34 ww. ustawy
Zakres projektu	Ograniczenie istotnych problemów zidentyfikowanych w Programach Rewitalizacji poprzez działania infrastrukturalne
Projekty komplementarne	nie dotyczy
Tryb wyboru projektów	Tryb pozakonkursowy
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia z Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, które są członkami Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, • jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, • jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, • Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne, • partnerzy społeczni i gospodarczy, • jednostki naukowe, • szkoły wyższe, • instytucje kultury, • kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, • spółdzielnie / wspólnoty mieszkaniowe, TBS, • przedsiębiorstwa komunalne / Skarbu Państwa, • porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera realizujące projekty na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.
Wskaźniki produktu*	• Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha]. • Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich [m2] CI 39.
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego*	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach [szt.].
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **64 700 000 PLN;** Całkowita wartość projektu – **76 117 647 PLN;**
Okres realizacji zadania	Do 2023;

*Wartości wskaźników zostaną oszacowane na późniejszym etapie

Kwota alokacji przeznaczona dla Działania 6.5 w formule ZIT wynikająca z Uchwały Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie – 64 700 000,00 PLN

Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF – w ramach PI 8iii oraz działania 2.3 Strategii ZIT ROF

Tabela 69 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 8iii (RPO WP na lata 2014-2020)

PI	Wskaźniki programowe		Jednostka pomiaru	Wartość bazowa (2012)	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
8iii	Rezultat strategiczny	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	szt.	14 050	2 262	SL2014	Roczna
8iii	Rezultat strategiczny	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	szt.	50	50	Ewaluacja (MIR)	Okresowa

Źródło: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

Priorytet inwestycyjny UE	PI 8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	7.7 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Obszary oddziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Lokalizacja przedsięwzięcia	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	• bezzwrotne wsparcie w postaci dotacji dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, obejmujące także finansowe wsparcie pomostowe w początkowym okresie działalności, • pożyczki na uruchomienie działalności gospodarczej przyznawane na warunkach preferencyjnych, • wsparcie doradczo – szkoleniowe dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej oraz osób, które rozpoczęły działalność gospodarczą w ramach projektów realizowanych niniejszym priorytecie, w początkowym okresie działalności uwzględniające indywidualne potrzeby uczestników.
Tryb wyboru projektów	Tryb konkursowy
Typ beneficjentów	wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych) - w zakresie bezzwrotnych form wsparcia i szkoleń, zaś w zakresie zwrotnych form wsparcia - podmioty zarządzające instrumentami finansowymi.
Wskaźniki produktu	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie - 155 os.
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej - 155 os.
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **10 688 160 PLN** Całkowita wartość projektu – **12 574 306 PLN**
Okres realizacji zadania	Do 2020;

Kwota alokacji przeznaczona dla Działania 7.7 w formule ZIT wynikająca z Uchwały Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie – 10 688 160,00 PLN.

Reintegracja osób zagrożonych marginalizacją społeczną – PI 9i oraz działania 4.1 Strategii ZIT ROF

Tabela 70 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 9i (RPO WP na lata 2014-2020)

PI	Wskaźniki programowe		Jednostka pomiaru	Wartość bazowa (2012)	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
9i	Rezultat strategiczny	Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	os.	31	31	SL2014	Roczna
9i	Rezultat strategiczny	Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	os.	87	56	SL2014	Roczna
9i	Rezultat strategiczny	Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu	os.	38,9	20	SL2014	Roczna
9i	Rezultat strategiczny	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujący 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek	os.	35,8	18,4	Ewaluacja	Okresowa

Źródło: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

Priorytet inwestycyjny UE	PI 9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	8.7 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Obszary oddziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Lokalizacja przedsięwzięcia	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	• zintegrowane oraz zindywidualizowane programy aktywizacji społeczno-zawodowej, zawierające w zależności od indywidualnych potrzeb m.in. elementy: – pracy socjalnej, – poradnictwa i wsparcia indywidualnego oraz grupowego w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych umożliwiających docelowo powrót do życia społecznego, w tym powrót na rynek pracy i aktywizację zawodową, – poradnictwa specjalistycznego, w tym: poradnictwo prawne w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów; poradnictwo rodzinne, obejmujące wsparcie rodziny naturalnej i zastępczej, opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną; poradnictwo psychologiczne, będą świadczone jako jeden z

Priorytet inwestycyjny UE	PI 9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	8.7 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
	elementów szerszego, kompleksowego wsparcia zdefiniowanego na podstawie indywidualnej diagnozy uczestników projektów, – uczestnictwa w zajęciach Centrum Integracji Społecznej lub Klubie Integracji Społecznej, – zajęć w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym lub zdobywania nowych kompetencji i umiejętności zawodowych, umożliwiających aktywizację zawodową (w przypadku OPS i PCPR wyłącznie dla osób nieposiadających statusu osoby bezrobotnej), – działań diagnostycznych i terapeutycznych dla dzieci z rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, z zaburzeniami komunikacyjnymi dysleksją i dyskalkulią dla dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym. • włączanie osób niepełnosprawnych w zajęcia na rzecz aktywizacji zawodowej, realizowane w warsztatach terapii zajęciowej poprzez finansowanie zajęć związanych z uczestnictwem w WTZ (w zakresie nie finansowanym przez PFRON) oraz działań na rzecz aktywnej integracji dotychczas nie oferowanych przez WTZ (np. zajęcia aktywizacyjne), stanowiących poszerzenie oferty WTZ, • organizacja i finansowanie usług wspierających aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych, w tym np. trenera pracy i/lub doradcy zawodowego, • finansowanie programów zatrudnienia wspomaganego dla osób niepełnosprawnych, • wsparcie działalności w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej, w szczególności prowadzonej przez takie podmioty jak Zakłady Aktywności Zawodowej, Kluby oraz Centra Integracji Społecznej, w tym rozwój i upowszechniania zatrudnienia wspieranego.
Tryb wyboru projektów	Tryb konkursowy
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, • jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, • podmioty zatrudnienia socjalnego (tworzone zgodnie z wymogami określonymi w prawodawstwie krajowym), • podmioty prowadzące Zakłady Aktywności Zawodowej, • podmioty ekonomii społecznej, • podmioty wymienione w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji społecznej.
Wskaźniki produktu	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie 920 os. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CI) 180 os.
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu 285 os. Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu 515 os. Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) 184 os.
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **10 688 160 PLN** Całkowita wartość projektu – **12 574 306 PLN**
Okres realizacji zadania	Do 2020;

Kwota alokacji przeznaczona dla Działania 8.7 w formule ZIT wynikająca z Uchwały Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie – 10 688 160,00 PLN.

Zwiększenie dostępu do usług społecznych na terenie ROF – PI 9iv oraz 2.3 Strategii ZIT ROF

Tabela 71 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 9iv

PI	Wskaźniki programowe		Jednostka pomiaru	Wartość bazowa (2012)	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
9iv	Rezultat strategiczny	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu	szt.	186	186	SL2014	Roczna
9iv	Rezultat strategiczny	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu	os.	4,25	4,25	Ewaluacja	Okresowo

Źródło: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

Priorytet inwestycyjny UE	PI 9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	8.8 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Obszary oddziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Lokalizacja przedsięwzięcia	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	Typy projektów w ramach celu szczegółowego nr 1: • rozwój środowiskowych form pomocy i samopomocy, • działania profilaktyczne na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny i odpowiedzialnego rodzicielstwa, w tym m.in. upowszechnianie usług rodzin wspierających, • organizacja i finansowanie usług wsparcia i aktywizacji rodzin marginalizowanych, w tym usług asystenta rodzinnego, konsultantów rodzinnych, mediatorów, • rozwój placówek wsparcia dziennego poprzez tworzenie nowych i rozwój już istniejących placówek wsparcia dziennego w gminach i powiatach, • usługi opiekuńcze i specjalistyczne dla rodziny w sytuacji, gdy członek rodziny jest osobą zależną (dziecko, osoba dorosła, osoba starsza) w wyniku choroby, niepełnosprawności, zaburzeń psychicznych, w przypadkach, gdy prawidłowe funkcjonowanie w środowisku rodzinnym wymaga wprowadzenia usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych w zakresie wynikającym z indywidualnej diagnozy, • wsparcie procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, w tym m.in. poprzez: – wsparcie rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym kształcenie i doskonalenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą (rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorek/dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego), – poprawę dostępu do działań koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej,

Priorytet inwestycyjny UE	PI 9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	8.8 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
	– wspieranie restrukturyzacji placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej (w celu zmniejszania liczby dzieci oraz podwyższenia wieku dzieci umieszczanych w tych placówkach), • wsparcie dla usług mieszkalnictwa wspomaganego (usługi w mieszkaniach treningowych i w mieszkaniach wspomaganych). Typy projektów w ramach celu szczegółowego nr 2: • programy wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych i zagrożonych niepełnosprawnością, • wdrożenie działań zapewniających dostęp do usług zdrowotnych oraz podnoszenie umiejętności kobiet będących w ciąży, jak również młodych matek (w tym matek samotnych) i rodziców, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie radzenia sobie z opieką nad małym dzieckiem. (np. rozszerzenie zakresu działania szkół rodzenia i skupienie się również na kwestiach związanych z opieką nad małym dzieckiem, kampanie informacyjne połączone z warsztatami, grupy wsparcia, grupy samopomocowe), • szkolenia z zakresu opieki i rehabilitacji osób sprawujących opiekę nad osobami niesamodzielnymi, zależnymi (rodziny, opiekunowie prawni), • tworzenie i/lub funkcjonowanie wypożyczalni sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego i wspomagającego w celu tworzenia warunków do opieki domowej, • rozwój inicjatyw zwiększających dostęp do opieki środowiskowej, m.in. poprzez sfinansowanie dziennego czy też rodzinnego domu pomocy, usług asystenta osoby zależnej, • zapewnienie dostępu do opieki nad osobami starszymi i niesamodzielnymi (w tym instytucjonalnej, jeśli jest to uwarunkowane stanem zdrowia), w tym np. świadczeń geriatrycznych, ambulatoryjnych i stacjonarnych placówek geriatrycznych, rozwój opieki długoterminowej, • finansowanie usług ochrony zdrowia psychicznego (opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień), w tym opieki psychiatrycznej i psychologicznej.
Tryb wyboru projektów	Tryb konkursowy
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, • jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, • podmioty wymienione w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji społecznej oraz działalności leczniczej, • podmioty działające w publicznym i niepublicznym systemie ochrony zdrowia, • spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe.
Wskaźniki produktu	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie - 90 os.
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu – 4 os. Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu – 4 szt.
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **5 344 080 PLN;** Całkowita wartość projektu – **6 287 153 PLN;**
Okres realizacji zadania	Do 2020;

Kwota alokacji przeznaczona dla Działania 8.8 w formule ZIT wynikająca z Uchwały Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie – 5 344 080,00 PLN.

Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej – PI 9iv oraz 4.1 Strategii ZIT ROF

Priorytet inwestycyjny UE	PI 9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej, jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	8.9 Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Obszar oddziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Lokalizacja przedsięwzięcia	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	Typy projektów w ramach celu szczegółowego nr 1: • rozwój środowiskowych form pomocy i samopomocy, • działania profilaktyczne na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny i odpowiedzialnego rodzicielstwa, w tym m.in. upowszechnianie usług rodzin wspierających, • organizacja i finansowanie usług wsparcia i aktywizacji rodzin marginalizowanych, w tym usług asystenta rodzinnego, konsultantów rodzinnych, mediatorów, • wspieranie rodziny w postaci działań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego lub powiatowego, • wspieranie pieczy zastępczej w postaci: pracy z rodziną, usług dla osób objętych rodzinnymi formami pieczy zastępczej, finansowania spotkań dla rodzin mających na celu m.in. wymianę ich doświadczeń , zapobiegania izolacji, • rozwój placówek wsparcia dziennego poprzez tworzenie nowych i rozwój już istniejących placówek wsparcia dziennego w gminach i powiatach, • usługi opiekuńcze i specjalistyczne dla rodziny w sytuacji, gdy członek rodziny jest osobą zależną (dziecko, osoba dorosła, osoba starsza) w wyniku choroby, niepełnosprawności, zaburzeń psychicznych, w przypadkach, gdy prawidłowe funkcjonowanie w środowisku rodzinnym wymaga wprowadzenia usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych w zakresie wynikającym z indywidualnej diagnozy, • wsparcie procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, w tym m.in. poprzez: – wsparcie rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym kształcenie i doskonalenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą (rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorek/dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego), – poprawę dostępu do działań koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, – wspieranie restrukturyzacji placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej (w celu zmniejszania liczby dzieci oraz podwyższenia wieku dzieci umieszczanych w tych placówkach), • wsparcie dla usług mieszkalnictwa wspomaganego (usługi w mieszkaniach treningowych i w mieszkaniach wspomaganych). Typy projektów w ramach celu szczegółowego nr 2: • programy wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych i zagrożonych niepełnosprawnością, • wdrożenie działań zapewniających dostęp do usług zdrowotnych oraz podnoszenie umiejętności kobiet będących w ciąży, jak również młodych matek (w tym matek samotnych) i rodziców, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie radzenia sobie z opieką nad małym dzieckiem. (np. rozszerzenie zakresu działania szkół rodzenia i skupienie się również na kwestiach związanych z opieką nad małym dzieckiem, kampanie informacyjne połączone z warsztatami, grupy wsparcia, grupy samopomocowe), • szkolenia z zakresu opieki i rehabilitacji osób sprawujących opiekę nad osobami niesamodzielnymi, zależnymi (rodziny, opiekunowie prawni), • tworzenie i/lub funkcjonowanie wypożyczalni sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego i wspomagającego w celu tworzenia warunków do opieki domowej, • rozwój inicjatyw zwiększających dostęp do opieki środowiskowej, m.in. poprzez sfinansowanie dziennego czy też rodzinnego domu pomocy, usług asystenta osoby zależnej, • zapewnienie dostępu do opieki nad osobami starszymi i niesamodzielnymi (w tym instytucjonalnej, jeśli jest to uwarunkowane stanem zdrowia), w tym np.

Priorytet inwestycyjny UE	PI 9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	8.9 Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
	świadczeń geriatrycznych, ambulatoryjnych i stacjonarnych placówek geriatrycznych, rozwój opieki długoterminowej, • finansowanie usług ochrony zdrowia psychicznego (opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień), w tym opieki psychiatrycznej i psychologicznej.
Tryb wyboru projektów	Tryb konkursowy
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, • jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, • podmioty wymienione w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji społecznej oraz działalności leczniczej, • podmioty działające w publicznym i niepublicznym systemie ochrony zdrowia, • spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe.
Wskaźniki produktu	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie - 180 os.
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu - 6 szt. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu – 8 os.
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **5 707 299 PLN**; Całkowita wartość projektu – **6 714 470 PLN**;
Okres realizacji zadania	Do 2020;

Kwota alokacji przeznaczona dla Działania 8.9 w formule ZIT wynikająca z Uchwały Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie – 5 707 299,00 PLN.

6.6.3 Cel rozwojowy ZIT 3 Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywności energetycznej regionu

Tworzenie efektywnych sieci powiązań funkcjonalnych, jak również budowanie silnej pozycji konkurencyjnej regionów jest warunkowane także dbałością o kwestie środowiskowe. Rzeszowski Obszar Funkcjonalny, z racji charakterystyki, rozwija się głownie w oparciu o inteligentne specjalizacje i branże przemysłowe, które wymagają wykorzystania nowoczesnych technologii ukierunkowanych na ograniczenie wysokiej emisyjności regionalnej gospodarki. Skonstruowana interwencja w omawianym celu rozwojowym ZIT, skupia się na ochronie środowiska naturalnego i zidentyfikowanych walorów przyrodniczych celem podnoszenia jakości życia mieszkańców oraz wzmacniania potencjału osiedleńczego ROF. Zdefiniowana interwencja ma charakter kompleksowy i w wymiarze przestrzennym obejmie cały obszar wsparcia. Zidentyfikowane deficyty determinujące wybór celu to nierównomierny rozwój infrastruktury sieciowej skutkujący relatywnie niską jakością środowiska naturalnego. Z drugiej strony ROF nie wykorzystuje licznych potencjałów umożliwiających rozwój odnawialnych źródeł energii, głównie w zakresie fotowoltaiki. Zaprojektowana interwencja publiczna jest wielosektorowa i zdefiniowano ją, mając na uwadze funkcjonujące powiązania w tym zakresie zmuszające do wysokiego stopnia koherencji zaproponowanych przedsięwzięć zintegrowanych. Kluczowym efektem zrealizowania założeń niniejszego celu rozwojowego będzie minimalizowanie antropopresji na środowisko przyrodnicze.

Cel rozwojowy ZIT 3 w pełni odzwierciedla kluczowe elementy *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020*, skupiając się na następujących priorytetach tematycznych:

Priorytet 3.3. Funkcje metropolitalne Rzeszowa (cel: wzmacnianie pozycji Rzeszowa w przestrzeni krajowej i europejskiej dynamizujące procesy rozwojowe w obrębie województwa) – poprzez budowanie trwałej i efektywnej sieci powiązań funkcjonalnych opartych o zasoby i potencjał rozwojowy Rzeszowa

- Priorytet 3.4. Funkcje obszarów wiejskich (cel: obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku) – poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury sieciowej i stymulowanie atrakcyjności osiedleńczej,
- Priorytet 4.2. Ochrona środowiska (cel: osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu środowiska oraz zachowanie bioróżnorodności poprzez zrównoważony rozwój województwa) – poprzez dbałość o obszary chronione oraz rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej,
- Priorytet 4.3. Bezpieczeństwo energetyczne i racjonalne wykorzystanie energii (cel: zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego i efektywności energetycznej województwa podkarpackiego poprzez racjonalne wykorzystanie paliw i energii z uwzględnieniem lokalnych zasobów, w tym odnawialnych źródeł energii) – poprzez rozwój OZE na terenie ROF, poprawę efektywności energetycznej w sektorze budownictwa i ciepłownictwa oraz wdrażanie strategii niskoemisyjnych dla kompleksowo definiowanego obszaru.

Omawiany cel rozwojowy ZIT posiada skonstruowaną logikę interwencji ukierunkowaną na szeroko rozumianą ochronę zasobów środowiskowych. W przypadku rozwoju transportu publicznego (działanie 2.1 ZIT) mamy do czynienia również z rozwojem usług publicznych, niemniej opartych o technologie przyjazne środowisku. W kontekście realizacji celu nadrzędnego niniejszej Strategii, warto podkreślić, iż przedmiotowa interwencja jest w pełni komplementarna względem celu rozwojowego ZIT 1 i ZIT 2.

Cel rozwojowy ZIT 3 koncentruje się na zagadnieniach środowiskowych, co jest szczególnie ważne z punktu widzenia profilu gospodarczego ROF oraz konieczności utrzymania wysokich standardów w obrębie norm środowiskowych. Wyodrębnienie celu dedykowanego środowisku naturalnemu ma kluczowy charakter ze względu przyjęcie założenia warunkującego poprawę jakości środowiska naturalnego jedynie w oparciu o interwencje zintegrowaną oraz uzyskaniu efektu skali.

Grafika 32 Cel rozwojowy ZIT 3 – schemat interwencji

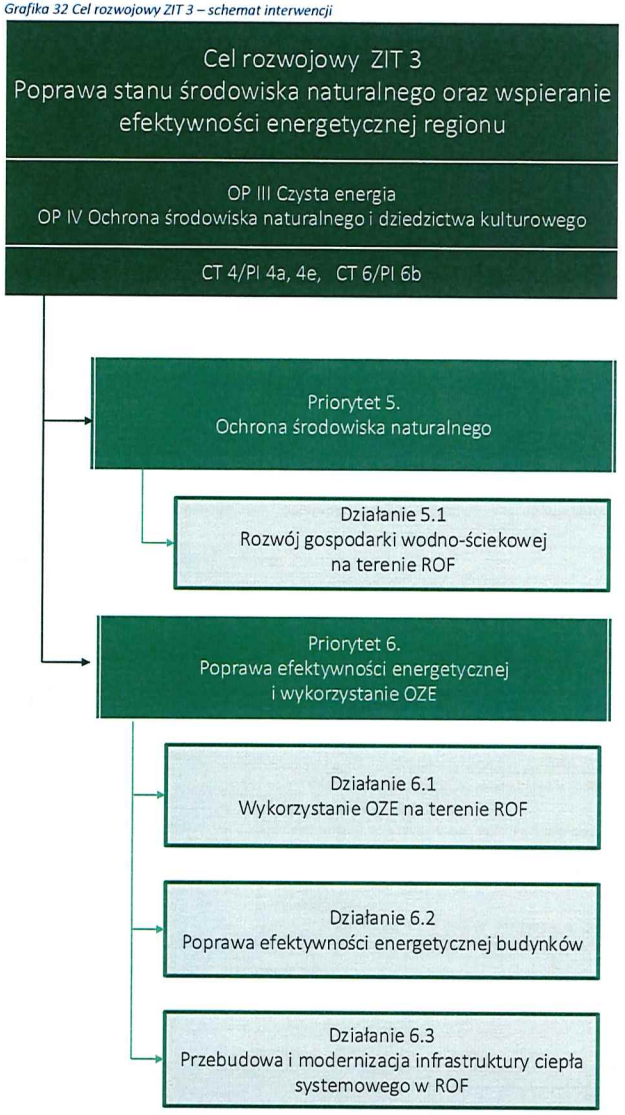

Źródło: opracowanie własne

6.6.3.1 Działanie 3.1 Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie ROF

Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF

Zdefiniowana interwencja publiczna w ramach niniejszego działania skupia się na kompleksowej poprawie systemu gospodarki wodnej na terenie ROF, co jest istotne w perspektywie stymulowania atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej, jak również bezpośrednio wpływa na poziom i standard życia mieszkańców, zachowanie zidentyfikowanych walorów przyrodniczych, stanowiących zasoby regionalnego sektora turystyki oraz jakość środowiska naturalnego. Efektywna polityka w zakresie gospodarki wodnej, szczególnie w kontekście podnoszenia jakości regionalnego środowiska naturalnego powinna mieć charakter kompleksowy. Interwencja publiczna w przedmiotowym zakresie została zatem zdefiniowana w oparciu o instrument ZIT. Istotą proponowanych przedsięwzięć zintegrowanych jest racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej. Interwencja obejmie konsekwentne i przemyślane realizowanie zadań inwestycyjnych, zapewniających uzyskanie efektu ekonomicznego oraz środowiskowego – w tym bezpieczeństwa sanitarnego i przeciwpowodziowego – w skali ponadlokalnej – obejmującej również wymiar ogólnowojewódzki.
Ze względu na specyfikę geograficzno-gospodarczą ROF, skupienie się na tym działaniu znacznie zmniejszy antropopresję na środowisko. Rozwój gospodarki wodno-ściekowej realizowany w oparciu o instrument ZIT będzie uzupełniony o działania prowadzone przez poszczególne gminy, zmierzające do wzrostu poziomu skanalizowania i zwodociągowania gmin poprzez przedsięwzięcia o charakterze komplementarnym.

Tabela 72 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 6b

PI	Wskaźniki programowe		Jednostka pomiaru	Wartość bazowa (rok 2013)	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
6b	Rezultat strategiczny	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	69,9	80	GUS	Roczna

Źródło: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

Wskaźniki rezultatu strategicznego odnoszą się do całego województwa podkarpackiego. Będą one zgodne zarówno w zakresie wielkości, jak i przeprowadzanego monitoringu ze wskaźnikami rezultatu zawartymi w RPO WP 2014-2020.

Priorytet inwestycyjny UE	6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	4.3 Gospodarka wodno - ściekowa; Poddziałanie 4.3.3 Gospodarka ściekowa - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF
Lider projektu	Stowarzyszenie ROF
Obszar oddziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – Gminy wchodzące w skład ROF
Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina: Chmielnik, Głogów Małopolski
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	• inwestycje dotyczące oczyszczalni ścieków celem spełnienia wymagań dyrektywy ściekowej dotyczącej jakości oczyszczonych ścieków dla aglomeracji z przedziału 2-10 tys. RLM; • budowa kanalizacji ściekowej dla aglomeracji z przedziału 2 - 10 tys. RLM; • realizacja inwestycji dotyczących budowy, rozbudowy i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę (ujęcia, stacje uzdatniania wody, sieci wodociągowe) w ramach kompleksowych projektów (razem z kanalizacją albo gdy zapewniona jest już gospodarka ściekowa zgodna z przepisami krajowymi i unijnymi); • zakup urządzeń i aparatury pomiarowej w zakresie gospodarki wodno-ściekowej (np. mobilne laboratoria, instalacje kontrolno-pomiarowe);
Zakres projektu	• Roboty budowlane dotyczące rozbudowy oczyszczalni ścieków w Chmielniku • Roboty budowlane dotyczące budowy oczyszczalni ścieków w Przewrotnem.

Priorytet inwestycyjny UE	6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	4.3 Gospodarka wodno - ściekowa; Poddziałanie 4.3.3 Gospodarka ściekowa - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF
Projekty komplementarne	Nie dotyczy
Tryb wyboru projektów	Tryb pozakonkursowy
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego;
Wskaźniki produktu	• Liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków komunalnych 1,00 szt. • Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej 0,70 km • Liczba rozbudowanych oczyszczalni ścieków komunalnych 1,00 szt.
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	• Wielkość ładunku ścieków poddanych ulepszonemu oczyszczaniu 6 396,00 RLM • Przewidywana liczba osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków 5 034,00 RLM • Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków (CI 19) 6 396,00
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **5 264 439,88 PLN** Całkowita wartość projektu – **7 731 541,64 PLN**
Okres realizacji zadania	Do VI 2020

Priorytet inwestycyjny UE	6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	4.3 Gospodarka wodno - ściekowa; Poddziałanie 4.3.3 Gospodarka ściekowa - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF – II etap
Lider projektu	Stowarzyszenie ROF
Obszar oddziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – Gminy wchodzące w skład ROF
Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina: Głogów Małopolski, Krasne
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	• inwestycje dotyczące oczyszczalni ścieków celem spełnienia wymagań dyrektywy ściekowej dotyczącej jakości oczyszczonych ścieków dla aglomeracji z przedziału 2-10 tys. RLM; • budowa kanalizacji ściekowej dla aglomeracji z przedziału 2 - 10 tys. RLM; • realizacja inwestycji dotyczących budowy, rozbudowy i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę (ujęcia, stacje uzdatniania wody, sieci wodociągowe) w ramach kompleksowych projektów (razem z kanalizacją albo gdy zapewniona jest już gospodarka ściekowa zgodna z przepisami krajowymi i unijnymi); • zakup urządzeń i aparatury pomiarowej w zakresie gospodarki wodno-ściekowej (np. mobilne laboratoria, instalacje kontrolno-pomiarowe);
Zakres projektu	• Budowa kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Przewrotne, Pogwizdów Stary i Hucisko;
Projekty komplementarne	Nie dotyczy
Tryb wyboru projektów	Tryb pozakonkursowy
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego;
Wskaźniki produktu*	• Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego*	• Wielkość ładunku ścieków poddanych ulepszonemu oczyszczaniu • Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **11 970 372,12 PLN** Całkowita wartość projektu – **22 386 465,29PLN**
Okres realizacji zadania	Do VI 2020

*Wartość wskaźnika zostanie określona na późniejszym etapie

Kwota alokacji przeznaczona dla Działania 4.3 w formule ZIT wynikająca z Uchwały Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie – 17 234 812,00 PLN.

6.6.3.2 Działanie 3.2 Wykorzystanie OZE na terenie ROF

Uzasadnienie wyboru działania

Środki finansowe, przeznaczane przez samorządy wchodzące w skład ROF na realizację inwestycji z zakresu odnawialnych źródeł energii, w latach 2004-2016 wyniosły około 16 mln zł. W ostatnich latach, nakłady rokrocznie kształtowały się na stałym, relatywnie niskim poziomie, natomiast środki finansowe przeznaczone przez indywidualnych beneficjentów (poszczególnych mieszkańców ROF) na realizację inwestycji z zakresu OZE są trudne do oszacowania. Promocja odnawialnych źródeł energii w ROF jest z jednej strony odpowiedzią na wysokie potrzeby gmin – członków ROF – w tym zakresie, natomiast z drugiej wpisuje się w postulaty związane z wdrażaniem rozwiązań niskoemisyjnych. Realizacja przedmiotowego działania w formule ZIT (w tym projektu parasolowego, którego beneficjentami końcowymi będą indywidualni mieszkańcy zainteresowani montażem instalacji fotowoltaicznych) wiąże się przede wszystkim z konsekwentnym promowaniem w ROF rozwiązań proekologicznych, OZE. Lokalne samorządy powinny wskazywać, a także liderować rozwiązaniom, które rzeczywiście wpływają na poprawę stanu środowiska naturalnego. Zaplanowane rozwiązania pozwolą na osiąganie celów z zakresu polityki ochrony środowiska wskazanych na poziomie kraju, jak również UE. Zwrócić tu należy uwagę zarówno na charakter gospodarki ROF bazującej przede wszystkim na przemyśle, jak też na charakter energetyczności poszczególnych indywidualnych gospodarstw domowych na terenie ROF, które bazują przede wszystkim na wysokoenergetycznych źródłach ciepła i energii czy materiałach budowlanych o wysokich parametrach energetyczności. Pomimo nowoczesnych rozwiązań jest to wciąż gałąź gospodarki obciążająca środowisko. Promowanie działań, które ten wpływ mogą równoważyć, jest ważne dla budowania nie tylko potencjału gospodarczego, ale również wizerunku ROF, jako siedziby nowoczesnego, innowacyjnego przemysłu. Jednocześnie rozwijanie OZE jest związane z napływem nowoczesnych technologii oraz stanowi potencjał innowacyjny regionu.

Wybór działania podparty jest także analizą SWOT, która wynika wprost z pogłębionej diagnozy ROF. Zgodnie z nią zanalizowano m.in. następujące zagrożenia/słabe strony:

- Niezadawalające działania mające na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza, przede wszystkim pyłów i benzo(a)pirenu oraz emisji gazów cieplarnianych.

Działanie realizowane będzie w ramach Priorytetu inwestycyjnego 4a *Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych*. Celem interwencji w tym PI jest wzrost wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych oraz rozwój sieci dla OZE. W konsekwencji tego typu działań zmniejsza się wykorzystanie konwencjonalnych źródeł energii, co skutkuje obniżeniem emisji pyłów i CO2 i ma pozytywny wpływ na stan środowiska. W związku z powyższym zasadnym jest ich ujmowanie w PGN, pomimo iż nie stanowi to warunku koniecznego dla ubiegania się o dofinansowanie ze środków RPO i programów krajowych. Z tego względu projekty z zakresu OZE zostały przewidziane w działaniach naprawczych wskazanych w PGN obowiązujących na terenie ROF.

W ramach przedmiotowego działania realizowane będą projekty ZIT pn. „Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF", „Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap II", „Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap III (Spółki)" – dopuszcza się możliwość realizacji projektów w formule partnerskiej oraz „Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF – projekt parasolowy"

Tabela 73 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 4a (RPO WP na lata 2014-2020)

PI	Wskaźniki programowe	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa (2012)	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru

4a	Rezultat strategiczny	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem	%	12,9	15,0	GUS	Roczna

Źródło: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

Wskaźniki rezultatu strategicznego odnoszą się do całego województwa podkarpackiego. Będą one zgodne zarówno w zakresie wielkości, jak i przeprowadzanego monitoringu ze wskaźnikami rezultatu zawartymi w RPO WP 2014-2020.

Priorytet inwestycyjny UE	4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	Działanie 3.4 - Rozwój OZE - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF
Lider projektu	Stowarzyszenie ROF
Obszar oddziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – Gminy wchodzące w skład ROF
Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina: Boguchwała, Chmielnik, Czarna, Czudec, Głogów Małopolski, Łańcut, Lubenia, Miasto Rzeszów, Świlcza, Krasne, Tyczyn
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	• Roboty budowlane i/lub wyposażenie w zakresie przedsięwzięć dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł w oparciu o energię słoneczną
Zakres projektu	Zakres rzeczowy obejmuje opracowanie projektów oraz montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej oraz na gruncie.
Projekty komplementarne	nie dotyczy
Tryb wyboru projektów	Tryb pozakonkursowy
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, stowarzyszenia
Wskaźniki produktu	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych – 2,66 MWe Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE – 123 szt.
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Produkcja energii elektrycznej z nowo wybudowanych/nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE – 1 824,09 MWe/rok Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34) - 1 455,61 tony równoważnika CO2/rok
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **12 097 973,52 PLN** Całkowita wartość projektu – **22 534 235,03 PLN**
Okres realizacji zadania	Do 2020

Priorytet inwestycyjny UE	4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	Działanie 3.4 - Rozwój OZE - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap II
Lider projektu	Stowarzyszenie ROF
Obszar oddziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – Gminy wchodzące w skład ROF
Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina: Czudec, Lubenia, Łańcut, Miasto Rzeszów, Świlcza, Trzebownisko
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	• Roboty budowlane i/lub wyposażenie w zakresie przedsięwzięć dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł w oparciu o energię słoneczną
Zakres projektu	Zakres rzeczowy obejmuje opracowanie projektów oraz montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej.
Projekty komplementarne	Gminy ROF obecnie realizują projekt pn. „Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF", w ramach którego montowane są instalacje fotowoltaiczne na obiektach użyteczności publicznej. Obecnie planowany jest kolejny projekt jako uzupełnienie/kontynuacja działań zaplanowanych w Strategii ZIT ROF. Ponadto, w latach 2007-2015 gminy ROF zrealizowały szereg inwestycji polegających na termomodernizacji budynków użyteczności publicznej (m.in. domów ludowych, szkół i przedszkoli). Inwestycje prowadzone były przy wsparciu środków zewnętrznych (RPO WP 2007-2013, WFOŚiGW) oraz środków własnych. Ich celem i główną korzyścią była oszczędność energii oraz obniżenie kosztów związanych z funkcjonowaniem obiektów. Osiągnięcie tego celu było wskazówką i zachętą do promowania i popularyzowania technologii energooszczędnych i energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Projekt komplementarny jest także z wszystkimi projektami realizowanymi przez gminy partnerskie w zakresie budowy wodociągów i kanalizacji. W wyniku realizacji tych zadań powstały na terenach gmin sieci wodociągowe i kanalizacyjne, oczyszczalnie ścieków, przepompownie wody i ścieków, studnie głębinowe. Na obiektach tych planuje się montaż instalacji fotowoltaicznych, co przyczyni się do obniżenia kosztów za doprowadzanie wody i odprowadzanie ścieków z budynków.
Tryb wyboru projektów	Tryb pozakonkursowy
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
Wskaźniki produktu	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych – 0,59 MWe Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE – 14 szt.
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Produkcja energii elektrycznej z nowo wybudowanych/ nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE - 389,11 MWhe/rok Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych [tony ekwiwalentu CO2/rok] – 303,90
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **2 123 304,00 PLN** Całkowita wartość projektu – **3 086 567,79 PLN**
Okres realizacji zadania	Do 2020

Priorytet inwestycyjny UE	4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	Działanie 3.4 - Rozwój OZE - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – III etap (Spółki)
Beneficjenci projektu	Gospodarka Komunalna Sp. z o.o. (GOKOM Sp. z o.o.), Eko-Strug Sp. z o.o. Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej (Eko-Strug Sp. z o.o.), Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej - Rzeszów Sp. z o.o. (MPEC Rzeszów Sp. z o.o.) Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych sp. z o.o. w Rzeszowie (MZBM sp. z o.o.), Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne – Rzeszów Sp. z o.o. w Rzeszowie (MPK Sp. z o.o.) Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Rzeszowie (MPWiK sp. z o.o.) Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej – Rzeszów Sp. z o.o.(MPGiK Sp. z o.o.) *Dopuszcza się możliwość realizacji projektów w formule pratnerskiej
Obszar oddziaływania	Gmina: Boguchwała, Tyczyn, Miasto Rzeszów
Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina: Boguchwała, Tyczyn, Miasto Rzeszów
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	• Roboty budowlane i/lub wyposażenie w zakresie przedsięwzięć dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł w oparciu o energię słoneczną
Zakres projektu	Zakres rzeczowy obejmuje opracowanie projektów oraz montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej i/lub gruntach przyległych do budynków.
Projekty komplementarne	nie dotyczy
Tryb wyboru projektów	Tryb pozakonkursowy
Typ beneficjentów	• spółki komunalne, dla których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego
Wskaźniki produktu	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych – 1,63 MWe Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE – 21 szt.
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Produkcja energii elektrycznej z nowo wybudowanych/nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE - 1 096,81 MWe/rok Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34) - 856,61 ton równoważnika CO2/rok
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **8 636 688,48 PLN** Całkowita wartość projektu – **15 152 120,63 PLN**
Okres realizacji zadania	Do 2020

Kwota alokacji przeznaczona dla Działania 3.4 w formule ZIT wynikająca z Uchwały Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie – 22 857 966,00 PLN.

Priorytet inwestycyjny UE	4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	Działanie 3.4 - Rozwój OZE - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF – projekt parasolowy
Lider projektu	Stowarzyszenie ROF
Obszar oddziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF – projekt parasolowy
Lokalizacja przedsięwzięcia	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF – projekt parasolowy

Priorytet inwestycyjny UE	4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	Działanie 3.4 - Rozwój OZE - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF – projekt parasolowy
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	• Roboty budowlane i/lub wyposażenie w zakresie przedsięwzięć dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł w oparciu o energię słoneczną
Zakres projektu	Wykonanie instalacji fotowoltaicznej w indywidualnych gospodarstwach domowych na terenie wszystkich gmin ROF.
Projekty komplementarne	nie dotyczy
Tryb wyboru projektów	Tryb pozakonkursowy
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
Wskaźniki produktu	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych – 8,32 MWe Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE – 2 796 szt.
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Produkcja energii elektrycznej z nowo wybudowanych, nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE – 6 323,20 MWe/rok Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 5 045,91 tony ekwiwalentu CO2/rok
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **35 649 596,79 PLN** Całkowita wartość projektu – **45 413 849,60 PLN**
Okres realizacji zadania	Do 2019

Kwota alokacji przeznaczona dla Działania 3.4 w formule ZIT wynikająca z Uchwały Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie – 35 650 000,00 PLN

Kwota dofinansowania pozostała do zagospodarowania w ramach Działania ZIT – 403,21 PLN.

6.6.3.3 Działanie 3.3 Poprawa efektywności energetycznej budynków i infrastruktury ciepła systemowego na terenie ROF.

Budowa tzw. nisko-węglowej gospodarki w miastach i ich obszarach funkcjonalnych jest szczególnie istotna z perspektywy możliwości uzyskania efektu skali. Strategia Europa 2020, wskazywana w tekście niniejszej Strategii ZIT ROF, ma na uwadze wyzwania wynikające z rosnącego uzależnienia od importu energii i ograniczonych zasobów energetycznych, a także konieczności ograniczenia zmian klimatu i przezwyciężenia kryzysu gospodarczego, a głównym jej celem jest osiągnięcie „efektywnej energetycznie Europy". Mając na uwadze zidentyfikowany problem znaczącej emisyjności gospodarki ROF, należy stwierdzić, że założenia i cele niniejszej Strategii ZIT ROF w pełni korespondują z tak ukierunkowaną polityką rozwoju prowadzoną przez władze Unii Europejskiej. Cel zdefiniowany w Strategii Europa 2020 można bowiem osiągnąć zarówno poprzez rozwijanie niskoemisyjnego transportu publicznego, jak też m.in. poprzez korzystanie z potencjału płynącego z oszczędności energii uzyskiwanych w budownictwie.

Z tego względu – w działaniu 3.3 podejmowane będą zadania zmierzające do zapewnienia i poprawy efektywności energetycznej budynków i infrastruktury ciepła systemowego, które obejmowały będą roboty budowlane i/lub wyposażenie w zakresie wymiany dotychczasowych źródeł ciepła (pieców, kotłów na paliwa stałe), obejmujące:

- demontaż i likwidację dotychczasowego źródła ciepła,
- instalację kotła gazowego (również na gaz płynny LPG) lub kotła na biomasę klasy 5 z automatycznym zasypem paliwa, lub zgazowującego ,
- niezbędną do prawidłowego zaopatrzenia lokalu/budynku w ciepło przebudowę, montaż wewnętrznych instalacji CO i CWU, instalacji gazowej.

Na stan środowiska i emisyjność gospodarki na terenie ROF wpływa sposób pozyskiwania energii przez sektor ciepłowniczy, a także ilość wykorzystywanych indywidualnych źródeł ciepła, która na tym terenie jest znaczna, jak wskazuje PGN ROF. Dlatego dążąc do budowy gospodarki niskoemisyjnej przyjaznej środowisku i efektywnego korzystania z istniejących zasobów energii, interwencja w ramach działania 3.3 Strategii ZIT ROF przewiduje przedsięwzięcia zwiększające efektywność energetyczną w sektorze ciepłownictwa, polegające na rozbudowie i modernizacji sieci przesyłowych. Ich celem jest m.in. podłączenie większej ilości odbiorców ciepła, co pozwoli zredukować emisję zanieczyszczeń pochodzących z tzw. niskiej emisji.

Zaplanowana interwencja publiczna w powyższym zakresie stanowi odpowiedź na rzeczywiste (zdiagnozowane) zagrożenia środowiskowe na terenie ROF i będzie wspierana:

- w ramach Priorytetu inwestycyjnego 4a *Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych,*
- w ramach Priorytetu inwestycyjnego 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.

Celem interwencji w ramach ww. priorytetów inwestycyjnych jest w tym przypadku wsparcie dla strategii niskoemisyjnych oraz poprawa efektywności energetycznej budynków, infrastruktury ciepła systemowego oraz obniżenia emisyjności pyłów na terenie ROF, w związku z powyższym, niniejsze działanie 3.3 musi być zgodne również z planem gospodarki niskoemisyjnej lub planem zrównoważonej mobilności miejskiej dla obszaru objętego działaniem. Jak wskazano w części diagnostycznej Strategii ZIT ROF oraz rozdziale 6.6 Strategii ZIT ROF, gminy ROF posiadają opracowane PGN wraz z harmonogramami działań naprawczych, z których wynika realizacja projektów w ramach niniejszego działania Strategii ZIT ROF.

Zgodnie z wykazaną w diagnozie (i podniesioną powyżej) koniecznością przeprowadzenia kompleksowych i wzajemnie dopełniających się działań zapewniających poprawę efektywności

energetycznej na terenie ROF w celu ograniczenia emisyjności (w tym tej związanej z budynkami), niezbędne jest współdziałanie we wszystkich obszarach i przez podmioty mających na tę poprawę wpływ. Stąd istnieje konieczność realizacji poniżej wskazanych projektów komplementarnych zapewniających kompleksowość działań skutkujących ograniczeniem emisji.

Tabela 74 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 4e (RPO WP na lata 2014-2020)

PI	Wskaźniki programowe		Jednostka pomiaru	Wartość bazowa (2012)	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
4e	Rezultat strategiczny	Stężenie pyłu zawieszonego PM10 w roku kalendarzowym	$\mu g/m^3$	39,7	33,2	WIOŚ	roczna

Źródło: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

Wskaźniki rezultatu strategicznego odnoszą się do całego województwa podkarpackiego. Będą one zgodne zarówno w zakresie wielkości, jak i przeprowadzanego monitoringu ze wskaźnikami rezultatu zawartymi w RPO WP 2014-2020.

**Precyzyjne oszacowanie wskaźników będzie możliwe na etapie przygotowania dokumentacji technicznej*

Priorytet inwestycyjny UE	4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych; 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	Działanie 3.3 Poprawa jakości powietrza, Poddziałanie 3.3.3 Realizacja planów niskoemisyjnych – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Wymiana źródeł ciepła na terenie ROF
Lider projektu	Stowarzyszenie ROF
Obszar oddziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie Gminy wchodzące w skład ROF.
Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina: Boguchwała, Chmielnik, Czarna, Głogów Małopolski, Krasne, Łańcut, Miasto Łańcut, Trzebownisko, Tyczyn, Miasto Rzeszów
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	Budowa, rozbudowa, przebudowa: sieci, przyłączy ciepłowniczych, węzłów cieplnych; Budowa, rozbudowa, przebudowa przyłączy ciepłowniczych do budynków, węzłów cieplnych oraz instalacji odbiorczych (wewnętrznych instalacji CO i CWU); Roboty budowlane i/lub wyposażenie w zakresie wymiany dotychczasowych źródeł ciepła (pieców, kotłów na paliwa stałe); instalację kotła gazowego (również na gaz płynny LPG) lub kotła na biomasę klasy 5 z automatycznym zasypem paliwa.
Zakres projektu	Realizacja projektu przewiduje: I. Wymianę dotychczasowego źródła ciepła (pieców, kotłów na paliwa stałe, piecyków gazowych – podgrzewaczy przepływowych) na podłączenie budynków do sieci ciepłowniczej – ciepło systemowe. II. Wymianę dotychczasowych źródeł ciepła (pieców, kotłów na paliwa stałe) na kotły gazowe kondensacyjne. III. Wymianę dotychczasowych źródeł ciepła (pieców, kotłów na paliwa stałe) na kotły na biomasę z automatycznym zsypem paliwa.
Projekty komplementarne	• Poprawa efektywności energetycznej przesyłu ciepła poprzez modernizację sieci ciepłowniczych Etap 1 (projekt podstawowy) • Poprawa efektywności energetycznej przesyłu ciepła poprzez modernizację sieci ciepłowniczych Etap 2 (projekt podstawowy)

Priorytet inwestycyjny UE	4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych; 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.
Działanie (SZOOP RPO WP na lata 2014-2020)	Działanie 3.3 Poprawa jakości powietrza, Poddziałanie 3.3.3 Realizacja planów niskoemisyjnych – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Tytuł przedsięwzięcia/projektu	Wymiana źródeł ciepła na terenie ROF
	• Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez zmianę sposobu zasilania w ciepło polegającą na likwidacji grupowych węzłów cieplnych i zamianie ich na indywidualne węzły cieplne wraz z budową nowych przyłączy cieplnych (projekt podstawowy) • Budowa nowych sieci, przyłączy i węzłów do nowych obiektów (projekt podstawowy) • Modernizacja sieci ciepłowniczych wraz z optymalizacją wykorzystania ciepła systemowego (projekt rezerwowy) • Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez zmianę sposobu zasilania w ciepło polegającą na likwidacji grupowych węzłów cieplnych i zamianie ich na indywidualne węzły cieplne oraz z budową nowych przyłączy cieplnych wraz z optymalizacją wykorzystania ciepła systemowego (projekt rezerwowy) Gminy stowarzyszone w ramach ROF realizują projekty w ramach ZIT w oparciu o zapisy Strategii ZIT ROF. Zapewnia to spójność i komplementarność w stosunku do projektu zintegrowanego. Projekt jest komplementarny w stosunku do projektu finansowanego w ramach ZIT pn. „Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF" oraz „Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF – projekt parasolowy", m. in. pod względem realizacji wskaźnika – „Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych [tony równoważnika CO2/rok]. Stowarzyszenie ROF planuje realizację projektu „Instalacja kotłów na paliwa stałe w gospodarstwach domowych" w ramach trybu konkursowego RPO WP na lata 2014-2020 w zakresie Działania 3.3 Poprawa jakości powietrza, Poddziałania 3.3.2 Redukcja emisji Ponadto wszystkie JST z obszaru ROF mają plany realizacji działań o charakterze wspierającym wzrost udziału OZE w produkcji energii finansowanych zarówno ze środków zewnętrznych jak i własnych, które będą uruchamiane w miarę możliwości.
Tryb wyboru projektów	Tryb pozakonkursowy
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego
Wskaźniki produktu*	*Liczba zainstalowanych lub zmodernizowanych źródeł ciepła (szt.)** *Powierzchnia lokali objętych wymianą źródeł ciepła (m2)**
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego*	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych [tony ekwiwalentu CO2]*
Budżet projektu	Wartość dofinansowania – **39 081 324,30 PLN** Całkowita wartość projektu – **56 296 300,96 PLN**
Okres realizacji zadania	Do 2020;

*Wartość wskaźnika zostanie oszacowana na późniejszym etapie

Kwota alokacji przeznaczona dla Poddziałania 3.3.3 w formule ZIT wynikająca z Uchwały Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie – 39 081 324,30 PLN

6.7 Matryca Strategii ZIT ROF

Tabela 75 Matryca Strategii ZIT ROF

Cel rozwojowy ZIT ROF	Działanie ROF	Oś priorytetowa RPO	Cel tematyczny w UE	Priorytet inwestycyjny UE	Fundusz	Struktura wsparcia UE w RPO WP 2014-2020 w tys.	Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego	Wskaźniki rezultatu specyficzne dla programu	Łączna wartość przedsięwzięcia zintegrowanego [PZ] [$]	Dofinansowanie przedsięwzięcia zintegrowanego [$] (PZ)	Wkład własny do przedsięwzięcia zintegrowanego [$] (PZ)
1 - Wzrost konkurencyjności gospodarki dzięki tworzeniu korzystnych warunków dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw	Działanie 1.1 Rozwój Sieci Aktywności Gospodarczej i Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF	OP I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka	CT 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	3a Promowanie przedsiębiorczości w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez Inkubatory przedsiębiorczości	EFRR	59 224 334 (2,8%)	Lepsze warunki rozwoju MŚP	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (%)	66 115 382,03	50 000 000,00	16 115 382,03
Σ									**66 115 382,03**	**50 000 000,00**	**16 115 382,03**
2- Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do wysokiej jakości oraz rewitalizację przestrzeni publicznej (w tym: promowanie strategii niskoemisyjnych wspieraniem zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej oraz zachowanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego)	Działanie 2.1 Rozwój systemu transportu publicznego	OP V Infrastruktura komunikacyjna	CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	EFRR	50 605 066 (2,4%)	Większe wykorzystanie transportu zbiorowego w miastach	Liczba przejazdów pasażerskich komunikacją miejską w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszarów miejskich województwa podkarpackiego	128 803 002,12	67 874 765,28	40 928 236,84
	Działanie 2.2 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego	OP IV Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego	CT 6. Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	EFRR	39 294 671 (1,9%)	Podniesiona atrakcyjność kulturalna regionu i związana z tym dostępność i dobór usług kulturowych	Korzystający z teatrów, muzeów i bibliotek (ogółem) na 1000 mieszkańców	36 162 497,80	17 671 786,37	18 490 711,43
										*14 520,50**	*328 213,63**
	Działanie 2.3 Kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenie ROF	OP VI Spójność przestrzenna i społeczna	CT 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8ii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	EFS	57 300 000 (2,7%)	Zwiększenie liczby nowo utworzonych trwałych Mikroprzedsiębiorstw	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach utworzonych z EFS działalności gospodarczej środków na podjęcie Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	12 574 306,00	10 688 160,00	1 886 146,00
		OP VII Regionalny rynek pracy									
				9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej obszarów miejskich i wiejskich.	EFRR	52 492 230 (2,5%)	Ograniczone problemy społeczne na terenach Zdegradowanych	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym	76 117 647,00	64 700 000,00	11 417 647,00
								Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu lub Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,			
		OP VIII Integracja społeczna	CT 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu stanu na zatrudnienie.	EFS	25 299 125 (2,5%)	Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poprawę ich zdolności do zatrudnienie	Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (w tym pracujących na własny rachunek)	12 574 306,00	10 688 160,00	1 886 146,00

Cel rozwojowy ZIT ROF	Działanie ROF	Oś priorytetowa RPO	Cel tematyczny w UE	Priorytet inwestycyjny UE	Fundusz	Struktura wsparcia UE w RPO WP 2014-2020 w EUR	Cel szczegółowy priorytetów inwestycyjnych	Wskaźniki rezultatu specyficzne dla programu	Łączna wartość przedsięwzięcia zintegrowanego (PZ) [zł]	Dofinansowanie przedsięwzięcia zintegrowanego (PZ) [zł]	Wkład własny do przedsięwzięcia zintegrowanego (PZ) [zł]
								Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujący 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek			
				9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym.	EFS	63 356 719 (3,0%)	Zwiększenie dostępności usług społecznych w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych, istniejących po zakończeniu projektu	6 714 470,00	5 707 299,00	1 007 171,00
								Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu	6 287 153,00	5 344 080,00	943 073,00
Σ									**279 233 381,92**	**202 674 250,65**	**76 559 131,27**
										203 016 984,78**	
3 - Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywności energetycznej regionu	Działanie 3.1 Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie ROF	OP IV Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego	CT 6. Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie.	EFRR	91 745 981 (4,3%)	Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	30 118 006,93	17 234 812,00	12 883 194,93
	Działanie 3.2 Wykorzystanie OZE na terenie ROF	OP III Czysta energia	CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.	EFRR	62 840 853 (3,0%)	Zwiększony poziom produkcji energii z odnawialnych źródeł energii w generacji rozproszonej	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem	45 413 849,60	35 649 596,79	9 764 252,81
										*403,21 **	
									40 772 923,45	22 857 966,00	17 914 957,45

Cel rozwojowy ZIT ROF	Działanie ROF	Oś priorytetowa RPO	Cel tematyczny w UE	Priorytet inwestycyjny UE	Fundusz	Struktura wsparcia UE w RPO WP 2014-2020 w EUR	Cel szczegółowy priorytetów inwestycyjnych	Wskaźniki rezultatu specyficzne dla programu	Łączna wartość przedsięwzięcia zintegrowanego (PZ) [zł]	Dofinansowanie przedsięwzięcia zintegrowanego (PZ) [zł]	Wkład własny do przedsięwzięcia zintegrowanego (PZ) [zł]
	Działanie 3.3 Poprawa efektywności energetycznej budynków i infrastruktury ciepła systemowego na terenie ROF	OP III Czysta energia	CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	EFRR	58 245 590 (2,8%)	Obniżona emisyjność pyłów w ośrodkach miejskich województwa	Stężenie pyłu zawieszonego PM10 w roku kalendarzowym	56 296 300,96	39 081 324,30	17 214 976,66
Σ									**172 601 080,54**	**114 823 699,09**	**57 777 381,85**
										114 824 102,30**	
Łącznie cele rozwojowe ZIT ROF									**517 949 844,89**	**367 497 949,74**	**150 451 895,15**
										367 841 087,08**	

*Kwoty pozostałe do wykorzystania w ramach poszczególnych działań, w tym również na Studia wykonalności ; **Dofinasowanie z uwzględnieniem kwot pozostałych do wykorzystania w ramach ZIT

7. Lista projektów przewidzianych do realizacji w formule ZIT

Zgodnie z przedstawionym w niniejszym dokumencie zakresem interwencji oraz założeniami rozwojowymi w ramach instrumentu ZIT, do realizacji przewidziano następujące projekty zintegrowane. Zgodnie z zaleceniami Ministerstwa Rozwoju (obecnie MIiR) Strategia ZIT ROF nie zawiera fiszek przedsięwzięć zintegrowanych i nie stanowią one integralnej części opracowania. Natomiast uzasadnienie do realizacji projektu pozakonkursowego dedykowanego dla ZIT, opis projektu – charakterystyka i powiązanie projektu z projektami komplementarnymi uzupełniają niniejszy podrozdział.

Reasumując, poniżej przedstawiono listę przedsięwziąć przewidzianych do realizacji w formule ZIT, która stanowi meritum rozdziału 6.6. Sporządzone metryczki obejmują syntezę kluczowych informacji projektowych. Natomiast szczegółowe informacje dotyczące zaplanowanych do realizacji przedsięwziąć zintegrowanych ujęte zostały w poszczególnych częściach Strategii ZIT ROF m.in. uzasadnienia skonstruowane na poziomie strategicznym – przypisanym działaniom ZIT.

Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFRR – tryb pozakonkursowy:

1. **„Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF"**– w ramach Osi priorytetowej I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka; Priorytet Inwestycyjny 3 a; Działanie 1.5 Promowanie przedsiębiorczości – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (typ 1 - Strefy Aktywności Gospodarczej) oraz działania 1.1 Strategii ZIT ROF.
2. **„Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF – II etap"**– w ramach Osi priorytetowej I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka; Priorytet Inwestycyjny 3 a; Działanie 1.5 Promowanie przedsiębiorczości – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (typ 1 - Strefy Aktywności Gospodarczej) oraz działania 1.1 Strategii ZIT ROF.
3. **„Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF"** – w ramach Osi priorytetowej V Infrastruktura komunikacyjna; Priorytet Inwestycyjny 4 e; Działanie 5.5 - Niskoemisyjny transport miejski oraz w działania 2.1 Strategii ZIT ROF.
4. **„Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF"** – w ramach Osi priorytetowej IV Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego; Priorytet Inwestycyjny 6 c; Działanie 4.6 Kultura oraz w działania 2.2 Strategii ZIT ROF.
5. **„Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF"** – w ramach Osi priorytetowej VI Spójność przestrzenna i społeczna; Priorytet Inwestycyjny 9 b, Działanie 6.5 - Rewitalizacja przestrzeni regionalnej – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne oraz działania 2.3 Strategii ZIT ROF.
6. **„Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF"** – w ramach Osi priorytetowej III Czysta energia; Priorytet Inwestycyjny 4 a; Działanie 3.4 Rozwój OZE – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – bez projektów parasolowych oraz działania 3.2 Strategii ZIT ROF.
7. **„Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap II"** – w ramach Osi priorytetowej III Czysta energia; Priorytet Inwestycyjny 4 a; Działanie 3.4 Rozwój OZE – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – bez projektów parasolowych oraz działania 3.2 Strategii ZIT ROF.
8. **„Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap III (Gospodarka Komunalna Sp. z o.o.)"** – w ramach Osi priorytetowej III Czysta energia; Priorytet Inwestycyjny 4 a; Działanie 3.4 Rozwój OZE – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – bez projektów parasolowych oraz działania 3.2 Strategii ZIT ROF.
9. **„Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap III (Eko-Strug Sp. z o.o. Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej)"** – w ramach Osi priorytetowej III Czysta energia; Priorytet Inwestycyjny 4 a; Działanie 3.4 Rozwój OZE – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – bez projektów parasolowych oraz działania 3.2 Strategii ZIT ROF.
10. **„Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap III (Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej - Rzeszów Sp. z o.o.)"** – w ramach Osi priorytetowej III Czysta energia; Priorytet Inwestycyjny 4 a; Działanie 3.4 Rozwój OZE – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – bez projektów parasolowych oraz działania 3.2 Strategii ZIT ROF.
11. **„Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap III (Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Rzeszowie)"** – w ramach Osi priorytetowej III Czysta energia; Priorytet Inwestycyjny 4 a; Działanie 3.4 Rozwój OZE – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – bez projektów parasolowych oraz działania 3.2 Strategii ZIT ROF

12. **„Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap III (Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych sp. z o.o. w Rzeszowie)"** – w ramach Osi priorytetowej III Czysta energia; Priorytet Inwestycyjny 4 a; Działanie 3.4 Rozwój OZE – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – bez projektów parasolowych oraz działania 3.2 Strategii ZIT ROF
13. **„Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap III (Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne – Rzeszów Sp. z o.o. w Rzeszowie)"** – w ramach Osi priorytetowej III Czysta energia; Priorytet Inwestycyjny 4 a; Działanie 3.4 Rozwój OZE – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – bez projektów parasolowych oraz działania 3.2 Strategii ZIT ROF
14. **„Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap III (Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej – Rzeszów Sp. z o.o.)"** – w ramach Osi priorytetowej III Czysta energia; Priorytet Inwestycyjny 4 a; Działanie 3.4 Rozwój OZE – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – bez projektów parasolowych oraz działania 3.2 Strategii ZIT ROF
15. **„Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF - projekt parasolowy"** – w ramach Osi priorytetowej III Czysta energia; Priorytet Inwestycyjny 4 a; Działanie 3.4 Rozwój OZE – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – projekt parasolowy oraz działania 3.2 Strategii ZIT ROF.
16. **„Wymiana źródeł ciepła na terenie ROF"** – w ramach Osi priorytetowej III Czysta energia; Priorytet Inwestycyjny 4 e; Działanie 3.3 Poprawa jakości powietrza, Poddziałanie 3.3.3 Realizacja planów niskoemisyjnych – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne oraz działania 3.3 Strategii ZIT ROF.
17. **„Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF"** – w ramach Osi priorytetowej IV Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego; Priorytet Inwestycyjny 6 b; Działanie 4.3 Gospodarka wodno – ściekowa; Poddziałanie 4.3.3 Gospodarka ściekowa – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne oraz działania 3.1 Strategii ZIT ROF.
18. **„Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF – II etap"** – w ramach Osi priorytetowej IV Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego; Priorytet Inwestycyjny 6 b; Działanie 4.3 Gospodarka wodno – ściekowa; Poddziałanie 4.3.3 Gospodarka ściekowa – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne oraz działania 3.1 Strategii ZIT ROF.

Dopuszcza się możliwość realizacji projektów od nr 8 do nr 14 w formule partnerskiej.

Lista rezerwowa projektów finansowanych z EFRR – tryb pozakonkursowy

19. **„Utworzenie Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF"** - w ramach Osi priorytetowej I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka; Priorytet Inwestycyjny 3 a; Działanie 1.3 Promowanie przedsiębiorczości (typ 2 – Inkubatory przedsiębiorczości) oraz działania 1.1 Strategii ZIT ROF.

Obszary tematyczne dla planowanych do naboru w ramach konkursu przedsięwzięć finansowanych w ramach EFS:

1. Priorytet inwestycyjny 8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw; Działanie 7.7 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.
2. Priorytet inwestycyjny 9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie; Działanie 8.7 Aktywna integracja

osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

3. Priorytet inwestycyjny 9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej, jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym; Działanie 8.8 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.
4. Priorytet inwestycyjny 9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej, jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym; Działanie 8.9 Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

8. Lista projektów komplementarnych oraz projekt kluczowy

Zważywszy na skalę potrzeb i deficytów ROF, przypadająca na gminy Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego wartość alokacji dedykowanej dla ZIT w ramach RPO WP nie pozwala na szerokie ukierunkowanie interwencji w tej formule. W związku z powyższym działania, mające na celu realizację celów rozwojowych ROF, będą realizowane nie tylko w ramach ww. alokacji ZIT, ale także poza tą alokacją - poprzez projekty komplementarne oraz kluczowe, wpisujące się w politykę rozwoju zgodną z zasadami okresu programowania 2014 – 2020. Ich realizacja w dużej mierze jest uwarunkowana uzyskaniem wsparcia ze środków unijnych, które będą głównym źródłem ich finansowania. Wartość projektów komplementarnych do ZIT i kluczowych znacznie przewyższa alokację ustaloną dla instrumentu ZIT.

8.1 Projekty komplementarne

Jako projekty komplementarne, Strategia ZIT ROF traktuje projekty wpisujące się w realizację priorytetów inwestycyjnych Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020 oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, zgodnie z alokacją przewidzianą dla Związku ZIT ROF, w tym:

W ramach POPW - Oś priorytetowa II. Nowoczesna Infrastruktura Transportowa - w ramach tej osi przewidziano możliwość dofinansowania z PI 4.v *Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu*. POPW przewiduje w ramach PI 4v bezzwrotne wsparcie finansowe dla miast wojewódzkich Polski Wschodniej wraz z ich obszarami funkcjonalnymi. Projekty komplementarne do ZIT (wybierane w trybie pozakonkursowym) powinny obejmować kompleksowe inwestycje z zakresu tworzenia nowych lub rozbudowy istniejących ekologicznych zintegrowanych sieci transportu miejskiego. Związek ZIT ROF otrzymał na te działania alokację POPW w kwocie 73 145 558 euro. Projekty komplementarne z zakresu niskoemisyjnego transportu wskazane w poniżej tabeli wyczerpują alokację PO PW przyznaną dla Związku ZIT ROF.

W ramach POIiŚ - Oś priorytetowa I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki - w ramach tej osi przewidziano możliwość dofinansowania z następujących PI:

- PI 4.iii *Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym*. POIiŚ przewiduje w ramach PI 4.iii wsparcie w formie instrumentów mieszanych, składających się z pożyczki, dotacji oraz premii inwestycyjnej dla wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych z terenu miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych, posiadających Strategie ZIT. Projekty komplementarne do ZIT (wybierane w trybie konkursowym) dotyczyć mogą głębokiej kompleksowej modernizacji energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych. Obszar, z którego kwalifikować się będą potencjalni beneficjenci, to obszar objęty realizacją Strategii ZIT ROF. Na te działania dla Związku ZIT ROF przewidziano alokację POIiŚ w wysokości 7 489 466 euro, realizacja projektów będzie zależeć od wyników konkursu.

- PI 4.v *Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu*. W ramach PI 4.v POIiŚ przewiduje formę wsparcia bezzwrotnego dla projektów dot. sieci ciepłowniczych i chłodniczych znajdujących się na terenie miast wojewódzkich i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie. W tym zakresie celem projektów komplementarnych do ZIT (wybieranych w trybie pozakonkursowym) powinna być poprawa efektywności przesyłu i dystrybucji ciepła do istniejących odbiorców w szczególności poprzez modernizację i przebudowę sieci ciepłowniczych. Dla Związku ZIT ROF przewidziano na te działania alokację w kwocie 6 555 947 euro.

• Priorytet inwestycyjny 4.vi *Promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe*. POIiŚ zakłada w PI 4.vi formę wsparcia bezzwrotnego dla projektów dot. sieci ciepłowniczych i chłodniczych mających na celu wykorzystanie jednostek wysokosprawnej kogeneracji znajdujących się na terenie miast wojewódzkich i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie. W tym zakresie projekty komplementarne do ZIT (wybierane w trybie pozakonkursowym) powinny być związane z budową sieci w celu podłączenia nowych odbiorców (nowych budynków nie posiadających do tej pory źródła ciepła) lub w celu podłączenia przyszłych odbiorów (tereny rozwojowe miasta). Dla Związku ZIT ROF przewidziano wsparcie w wysokości łącznej 5 850 664 euro.

Wykaz projektów komplementarnych zawarty w poniższej tabeli znajduje odzwierciedlenie w zapisach następujących dokumentów: „Planie Gospodarki Niskoemisyjnej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego", „Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla miasta Rzeszowa" oraz „Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Miejskiej Łańcut na lata 2015-2020", na poziomie działań w skali lokalnej i regionalnej.

Zidentyfikowane projekty komplementarne (zgodnie z diagnozą i opisem działań Strategii ZIT ROF) są komplementarne do działań ZIT.

W poniższej tabeli zostały wskazane projekty komplementarne, które wpływają na realizację poszczególnych działań Strategii ZIT ROF.

Lista projektów komplementarnych						
Lp.	Wnioskodawca	Tytuł projektu:	Wartość projektu [zł]	Wartość dofinansowania projektu [zł]	Proponowane źródła finansowania	Uwagi
Działanie 3.3 Poprawa efektywności energetycznej budynków i infrastruktury ciepła systemowego na terenie ROF						
1.	Gmina Miasto Rzeszów (MPEC)	Poprawa efektywności energetycznej przesyłu ciepła poprzez modernizację sieci ciepłowniczych Etap 1 (projekt podstawowy)	22 398 300,00	8 060 000,00	PO IiŚ 2014-2020/ środki własne	Projekt pozakonkursowy PO IiŚ 2014-2020 – PI 4v (4e) UoD zawarta 08.11.2017 r.
2.	Gmina Miasto Rzeszów (MPEC)	Poprawa efektywności energetycznej przesyłu ciepła poprzez modernizację sieci ciepłowniczych Etap 2 (projekt podstawowy)	24 644 000,00	6 155 000,00	PO IiŚ 2014-2020/ środki własne	Projekt pozakonkursowy PO IiŚ 2014-2020 – PI 4v (4e) UoD zawarta 08.11.2017 r.
3.	Gmina Miasto Rzeszów (MPEC)	Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez zmianę sposobu zasilania w ciepło polegającą na likwidacji grupowych węzłów cieplnych i zamianie ich na indywidualne węzły cieplne wraz z budową nowych przyłączy cieplnych (projekt podstawowy)	6 717 294,56	4 432 685,33	PO IiŚ 2014-2020/ środki własne	Projekt pozakonkursowy PO IiŚ 2014-2020 – PI 4v (4e) UoD zawarta 08.11.2017 r.
4.	Gmina Miasto Rzeszów (MPEC)	Budowa nowych sieci, przyłączy i węzłów do nowych obiektów (projekt podstawowy)	26 819 600,25	12 120 000,00	PO IiŚ 2014-2020/ środki własne	Projekt pozakonkursowy PO IiŚ 2014-2020 – PI 4vi (4g) UoD zawarta 28.12.2017 r.
5.	Gmina Miasto Rzeszów (MPEC)	Modernizacja sieci ciepłowniczych wraz z optymalizacją wykorzystania ciepła systemowego (projekt rezerwowy)	30 750 000,00	15 000 000,00	PO IiŚ 2014-2020/ środki własne	planowany do złożenia po uruchomieniu dodatkowego naboru POIŚ dla projektów pozakonkursowych
6.	Gmina Miasto Rzeszów (MPEC)	Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez zmianę sposobu zasilania w ciepło polegającą na likwidacji grupowych węzłów cieplnych i zamianie ich na indywidualne węzły cieplne oraz z budową nowych przyłączy cieplnych wraz z optymalizacją wykorzystania ciepła systemowego (projekt rezerwowy)	61 500 000,00	30 000 000,00	PO IiŚ 2014-2020/ środki własne	planowany do złożenia po uruchomieniu dodatkowego naboru POIŚ dla projektów pozakonkursowych
Suma projekty POIiŚ			**172 829 194,81**	**75 767 685,33**		
Działanie 2.1 Rozwój systemu transportu publicznego						
1.	Gmina Miasto Rzeszów	Rozwój systemu transportu publicznego w Rzeszowie (projekt podstawowy).	208 725 010,49	141 244 236,03	PO PW 2014-2020/ środki własne	Projekt pozakonkursowy PO PW 2014-2020 – PI 4v (4e) UoD zawarta 14.06.2017 r. Aneks nr 1 do UoD z dnia 27.12.2017 r.; aneks nr 2 z dnia 11.06.2018r.

Lista projektów komplementarnych						
Lp.	Wnioskodawca	Tytuł projektu:	Wartość projektu [zł]	Wartość dofinansowania projektu [zł]	Proponowane źródła finansowania	Uwagi
2.	Gmina Miasto Rzeszów	Integracja różnych form publicznego transportu zbiorowego w Rzeszowie (projekt podstawowy).	205 896 181,75	150 793 468,93	PO PW 2014-2020/ środki własne	Projekt pozakonkursowy PO PW 2014-2020 – PI 4v (4e) UoD zawarta 19.12.2017 r.
3.	Gmina Miasto Rzeszów	Rozbudowa systemu transportu publicznego w Rzeszowie (projekt podstawowy).	69 636 570,47	52 437 918,44	PO PW 2014-2020/ środki własne	Projekt pozakonkursowy PO PW 2014-2020 – PI 4v (4e) UoD zawarta 19.12.2017 r. Aneks nr 1 do UoD z dnia 28.02.2018r.
Suma projekty POPW			**484 257 762,71**	**344 475 623,40**		
Suma końcowa - projekty			**657 086 957,52**	**420 243 308,73**		

8.2 Projekt kluczowy

Jak wskazano w części diagnostycznej Strategii ZIT ROF, znaczne dysproporcje pomiędzy poszczególnymi gminami ROF dostrzega się w zakresie infrastruktury wodociągowej. Pas gmin ulokowanych na południu obszaru cechuje się najbardziej widocznym zapóźnieniem w tym zakresie, które implikuje potrzebę zintegrowanej interwencji. Odpowiedź na powyższy problem stanowi planowana realizacja przedsięwzięcia pn. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodno-ściekowej na terenie ROF. Zidentyfikowane potrzeby poszczególnych gmin oraz zintegrowany charakter projektu z jednej strony, a z drugiej - brak środków w ramach instrumentu ZIT na jego realizację - uzasadniają wskazanie go jako przedsięwzięcia kluczowego.

Zdefiniowana interwencja publiczna w ramach niniejszego działania skupia się na kompleksowej poprawie systemu gospodarki wodnej na terenie ROF, co jest istotne w perspektywie stymulowania atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej, jak również bezpośrednio wpływa na poziom i standard życia mieszkańców, zachowanie zidentyfikowanych walorów przyrodniczych, stanowiących zasoby regionalnego sektora turystyki oraz jakość środowiska naturalnego. Efektywna polityka w zakresie gospodarki wodnej, szczególnie w kontekście podnoszenia jakości regionalnego środowiska naturalnego powinna mieć charakter kompleksowy. Interwencja publiczna w przedmiotowym zakresie została zatem zdefiniowana w oparciu o formułę zintegrowaną. Istotą proponowanych przedsięwzięć zintegrowanych jest racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej. Interwencja obejmie konsekwentne i przemyślane realizowanie zadań inwestycyjnych, zapewniających uzyskanie efektu ekonomicznego oraz środowiskowego – w tym bezpieczeństwa sanitarnego i przeciwpowodziowego – w skali ponadlokalnej – obejmującej również wymiar ogólnowojewódzki. Ze względu na specyfikę geograficzno-gospodarczą ROF, skupienie się na tym działaniu znacznie zmniejszy antropopresję na środowisko naturalne (działania polegające na zwodociągowaniu będą realizowane równolegle z rozbudową kanalizacji sanitarnej, dzięki czemu znacząco obniży się negatywny wpływ na środowisko). Rozwój gospodarki wodno-ściekowej realizowany w oparciu o instrument ZIT będzie uzupełniony o działania prowadzone przez poszczególne gminy, zmierzające do wzrostu poziomu skanalizowania i zwodociągowania gmin poprzez przedsięwzięcia uzupełniające.

Wybór projektu podparty jest także analizą SWOT, która wynika wprost z pogłębionej diagnozy ROF. Zgodnie z nią zanalizowano m.in. następujące zagrożenia/słabe strony: *Deficyty w poziomie wodociągowania terenu ROF (szczególnie gmin południowych).*

Adekwatnym źródłem finansowania dla ww. przedsięwzięcia są środki w ramach Priorytetu inwestycyjnego 6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie.

Priorytet inwestycyjny UE	6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie
Lider projektu	Gmina Lubenia
Obszar oddziaływania	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – wszystkie gminy wchodzące w skład ROF
Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina Lubenia, Gmina Czudec, Gmina Chmielnik, Gmina Tyczyn
Typy projektów zgodnie z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020	• realizacja inwestycji dotyczących budowy, rozbudowy i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę (ujęcia, stacje uzdatniania wody, sieci wodociągowe) w ramach kompleksowych projektów (razem z kanalizacją albo gdy zapewniona jest już gospodarka ściekowa zgodna z przepisami krajowymi i unijnymi),
Zakres projektu	Zadanie nr 1 – Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie Gminy Chmielnik Rozbudowa sieci wodociągowej wraz z uzbrojeniem oraz przyłączami wodociągowymi na terenie Gminy Chmielnik (Chmielnik). W ramach zadania planuje się wykonanie około 32 km sieci wodociągowej i 8 km/420 szt. przyłączy wodociągowych z nakładkami do zdalnego odczytu GSM/GPRS. Zadanie nr 2 – Uporządkowanie gospodarki wodnej na terenie Gminy Czudec

Priorytet inwestycyjny UE	6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie
	Działanie dotyczy uporządkowania gospodarki wodnej poprzez budowę sieci wodociągowej w miejscowościach Zaborów, Wyżne, Przedmieście Czudeckie, Czudec, Nowa Wieś oraz rozbudowę SUW poprzez budowę dwóch nowych ujęć wody. W wyniku realizacji działania wybudowane zostanie 52,0 km nowej sieci wodociągowej, która służyć będzie mieszkańcom miejscowości: Zaborów, Wyżne, Przedmieście Czudeckie, Czudec oraz Nowa Wieś Zadanie nr 3 – Budowa wodociągu gminnego w miejscowościach Sołonka, Straszydle , Lubenia i Siedliska wraz z rozbudową SUW i ujęcia wody oraz budową pompowni, zbiorników wyrównawczych i zasilania energetycznego. Zadanie nr 4 - Rozwój sieci wodociągowej na terenie Gminy Tyczyn Budowę wodociągu Borek Stary- Zawodzie Etap I Budowa trzech studni głębinowych Budowa 3 zbiorników na wodę czystą Rozbudowa istniejących SUW.
Projekty komplementarne,	1. Nie dotyczy
Tryb wyboru projektów	Tryb pozakonkursowy/konkursowy
Typ beneficjentów	• jednostki samorządu terytorialnego
Wskaźniki produktu	Długość wybudowanej sieci wodociągowej – 145,981 km
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego zaopatrzenia w wodę – 8114 osób
Budżet projektu	Wartość dofinansowania **26 267 177,00 PLN;** Całkowita wartość projektu **38 010 152,00 PLN;**
Okres realizacji zadania	2020

Planuje się realizację zakresu w powyżej przedstawionym projekcie ze środków krajowych, UE i własnych. Program/źródło finansowania zostanie sprecyzowane w późniejszym etapie.
Karta przedsięwzięcia/projektu zintegrowanego zostanie opracowana na dalszym etapie.

9. Plan finansowy ZIT ROF

Finansowanie realizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego (Strategii ZIT ROF) bazuje na środkach unijnych dedykowanych bezpośrednio (alokacja ZIT w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 – projekty ZIT) i pośrednio (pozostałe środki – RPO WP na lata 2014-2020) obszarowi funkcjonalnemu Rzeszowa, jak również na środkach własnych gmin ROF, stanowiących wkład własny w projektach. Podstawowym mechanizmem finansowania jest instrument ZIT. Zgodnie z Umową Partnerstwa alokacja środków unijnych na Program wynosi 1 519 517 194 EURO EFRR i 594 726 566 EURO EFS. Minimalne zaangażowanie środków krajowych - szacowane na podstawie art. 120 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85%, w momencie programowania wynosi 373 101 847 EURO. Wsparcie ROF w ramach poszczególnych osi priorytetowych RPO WP 2014 – 2020 jest dostosowane do jego specyficznych potrzeb. Wspierana jest realizacja przedsięwzięć finansowanych z EFS (wiążących działania „miękkie") oraz działań inwestycyjnych wspieranych ze środków EFRR. W tabeli poniżej przedstawiono minimalną wartość alokacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, wyznaczonych na terenie województwa podkarpackiego.

Tabela 76 Alokacja wsparcia z EFRR i EFS na Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w województwie podkarpackim (w kwocie nie mniejszej niż w tabeli poniżej)

Fundusz	Wsparcie z EFRR i EFS (wartości szacunkowe)	Udział całkowitej alokacji z funduszu na program
Łącznie EFRR	76 371 903 EUR	5,03%
Łącznie EFS	7 379 994 EUR	1,24%
Razem EFRR + EFS	83 751 897 EUR	3,96%

Źródło: Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 z 12 grudnia 2017 r.

Poniżej przedstawiono plan finansowania poszczególnych celów rozwojowych ZIT ROF (plan finansowy dotyczy tylko tych celów rozwojowych/działań, które są przewidziane do realizacji z alokacji w ramach mechanizmu ZIT).

Tabela 77 Struktura finansowania projektów ROF w ramach ZIT – cel rozwojowy ZIT 1 Wzrost konkurencyjności gospodarki dzięki tworzeniu warunków dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw

Działanie Strategii	Przedsięwzięcie Zintegrowane	Priorytet Inwestycyjny	Suma wartości projektu	Zakładany poziom dofinansowania	Suma wartości dofinansowania	Wartość wkładu własnego oraz koszty niekwalifikowalne
1.1	Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF	3a	17 292 313,12	85%	9 680 313,33	7 611 999,79
1.2	Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF – II etap	3a	15 065 366,15	85%	11 625 639,32	3 439 726,83
1.3	Utworzenie Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF*	3a	33 757 702,76	85%	28 694 047,35	5 063 655,41
Razem cel rozwojowy ZIT 1			**66 115 382,03**	-	**50 000 000,00**	**16 115 382,03**

**projekt rezerwowy*

Tabela 78 Struktura finansowania projektów ROF w ramach ZIT – cel rozwojowy ZIT 2 Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej

Działanie Strategii	Przedsięwzięcie Zintegrowane	Priorytet Inwestycyjny	Suma wartości projektu	Zakładany poziom dofinansowania	Suma wartości dofinansowania	Wartość wkładu własnego oraz koszty niekwalifikowalne
2.1	Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF	4e	128 803 002,12	85%	87 874 765,28	40 928 236,84
					*14 520,50**	
2.2	Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF	6c	36 162 497,80	49,78%	17 671 786,37	18 490 711,43
					*328 213,63**	
2.3	Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF	9b	76 117 647,00	85%	64 700 000,00	11 417 647,06
2.3	Projekty w zakresie Działania 7.7 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości	8iii	12 574 306,00	95%	10 688 160,00	1 886 146,00
2.3	Projekty w zakresie Działania 8.7 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	9i	12 574 306,00	95%	10 688 160,00	1 886 146,00
2.3	Projekty w zakresie Działania 8.8 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych	9iv	6 287 153,00	95%	5 344 080,00	943 073,00
2.3	Projekty w zakresie Działania 8.9 Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej	9iv	6 714 470,00	95%	5 707 299,00	1 007 171,00
Razem cel rozwojowy ZIT 2			**279 233 381,92**	-	**202 674 250,65**	**76 559 131,27**
					203 016 984,48*	

* Kwota pozostała do wykorzystania w ramach ZIT

**Dofinasowanie z uwzględnieniem kwot pozostałych do wykorzystania w ramach ZIT

Tabela 79 Struktura finansowania projektów ROF w ramach ZIT – cel rozwojowy ZIT 3. Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej

Działanie Strategii	Przedsięwzięcie Zintegrowane	Priorytet Inwestycyjny	Suma wartości projektu	Zakładany poziom dofinansowania	Suma wartości dofinansowania	Wartość wkładu własnego oraz koszty niekwalifikowalne
3.1	Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF	6b	7 731 541,64	69,96%	5 264 439,88	2 467 101,76
3.2	Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF – II etap	6b	22 386 465,29	68,09%	11 970 372,12	10 416 093,17
3.3	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF	4a	22 534 235,03	85%	12 097 973,52	10 436 261,51
3.4	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap II	4a	3 086 567,79	85%	2 123 304,00	963 263,79
3.5	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – III Etap (Spółki)	4a	15 152 120,63	85%	8 636 688,48	6 515 432,15
3.6	Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF - projekt parasolowy	4a	45 413 849,60	85%	35 649 596,79	9 764 252,81
					*403,21**	
3.7	Wymiana źródeł ciepła na terenie ROF	4e	56 296 300,96	85%	39 081 324,30	17 214 976,66
Razem cel rozwojowy ZIT 3			**172 601 080,94**	-	**114 823 699,09**	**57 777 381,85**
					114 824 102,30*	
Razem cele rozwojowe ZIT			**517 949 844,89**	-	**367 497 949,74**	**150 451 895,15**
					367 841 087,08*	

** Kwota pozostała do wykorzystania w ramach ZIT*

***Dofinasowanie z uwzględnieniem kwot pozostałych do wykorzystania w ramach ZIT*

Tabela 80 Plan finansowy ZIT ROF wg Priorytetów Inwestycyjnych

Priorytet Inwestycyjny	Przedsięwzięcie Zintegrowane	Suma wartości projektu	Suma wartości dofinansowania	Wartość wkładu własnego oraz koszty niekwalifikowalne
3a	Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF	17 292 313,12	9 680 313,33	7 611 999,79
	Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF - II etap	15 065 366,15	11 625 639,32	3 439 726,83
	Utworzenie Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF	33 757 702,76	28 694 047,35	5 063 655,41
4a	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF	22 534 235,03	12 097 973,52	10 436 261,51
	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap II	7 529 469,16	3 309 682,22	4 219 786,94
	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – III Etap (Spółki)	13 991 337,14	7 450 310,26	6 541 026,88
	Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF – projekt parasolowy	45 413 849,60	35 649 596,79	9 764 252,81
			*403,21**	
4e		128 803 002,12	87 874 765,28	40 928 236,84

	Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF		*14 520,50**	
	Wymiana źródeł ciepła na terenie ROF	56 296 300,96	39 081 324,30	17 214 976,66
6b	Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF	7 731 541,64	5 264 439,88	2 467 101,76
	Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF – II etap	22 386 465,29	11 970 372,12	10 416 093,17
6c	Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF	36 162 497,80	17 671 786,37	18 490 711,43
			*328 213,63**	
8iii	Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	12 574 306,00	10 688 160,00	1 886 146,00
9i	Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	12 574 306,00	10 688 160,00	1 886 146,00
9iv	Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	13 001 623,00	11 051 379,00	1 950 244,00
9b	Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF	76 117 647,00	64 700 000,00	11 417 647,00
SUMA		**517 949 844,89**	**367 497 949,74**	**150 451 895,15**
			367 841 087,08**	

** Kwota pozostała do wykorzystania w ramach ZIT*
***Dofinasowanie z uwzględnieniem kwot pozostałych do wykorzystania w ramach ZIT*

Tabela 81 Plan finansowy ZIT ROF wg Działań Strategii

Działanie Strategii	Przedsięwzięcie Zintegrowane	Suma wartości projektu	Suma wartości dofinansowania	Wartość wkładu własnego oraz koszty niekwalifikowalne
1.1	Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF	17 292 313,12	9 680 313,33	7 611 999,79
	Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF – II etap	15 065 366,15	11 625 639,32	3 439 726,83
	Utworzenie Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF	33 757 702,76	28 694 047,35	5 063 655,41
2.1	Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF	128 803 002,12	87 874 765,28	40 928 236,84
			*14 520,50**	
2.2	Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF	36 162 497,80	17 671 786,37	18 490 711,43
			*328 213,63**	
2.3	Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF	76 117 647,00	64 700 000,00	11 417 647,00
	Projekty EFS	38 150 235,00	32 427 699,00	5 722 536,00
3.1	Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF	7 731 541,64	5 264 439,88	2 467 101,76
	Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF – II etap	22 386 465,29	11 970 372,12	10 416 093,17
3.2	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF	22 534 235,03	12 097 973,52	10 436 261,51
	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap II	3 086 567,79	2 123 304,00	6 515 432,15
	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – III Etap (Spółki)	15 152 120,63	8 636 688,48	6 515 432,15
	Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF - projekt parasolowy	45 413 849,60	35 649 596,79	9 764 252,81
			*403,21**	
3.3	Wymiana źródeł ciepła na terenie ROF	56 296 300,96	39 081 324,30	17 214 976,66
SUMA		**517 949 844,89**	**367 497 949,74**	**150 451 895,15**
			367 841 087,08**	

* Kwota pozostała do wykorzystania w ramach ZIT

**Dofinasowanie z uwzględnieniem kwot pozostałych do wykorzystania w ramach ZIT

10. System wdrażania, monitorowania i ewaluacji Strategii ZIT ROF

10.1 Podstawa prawna funkcjonowania oraz struktura Związku ZIT- Stowarzyszenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Istotny wymóg, jaki jest stawiany dokumentom programowym i strategicznym, dotyczy opracowania wewnętrznego systemu zarządzania i wdrażania, monitorowania oraz ewaluacji postępów we wdrażaniu i osiąganiu założonych celów. Stworzenie takiego systemu jest niezbędnym dla zapewnienia skutecznej realizacji założeń i celów, jakie postawiono wobec Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, zaś gromadzenie i interpretacja danych dotyczących Strategii ZIT ROF pozwoli na bieżące prowadzenie działań naprawczych podmiotów wdrażających Strategię ZIT ROF, w razie wystąpienia nieprawidłowości.

Z systemem wdrażania Strategii ZIT ROF powinny być powiązane systemy monitoringu i ewaluacji, gdyż dążenie do realizacji założeń i celów podlegać musi ocenie skuteczności, by w razie wykrycia nieprawidłowości było możliwe dokonywanie korekt działań na etapie wdrażania. Osiągnięcie wyznaczonych w Strategii ZIT ROF celów uwarunkowane będzie ilością i jakością informacji, których kształt wynika z procedur monitoringowych.

Grafika 33 Poziomy zarządzania Strategią ZIT

Źródło: opracowanie własne

Zasady wdrażania Strategii ZIT ROF zostały sporządzone zgodnie z założeniami zawartymi w opracowaniu pn. „Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce" Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2013r., jak również zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014 - 2020. Wskazane opracowania warunkują realizację zadań w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, w oparciu o opracowaną i zatwierdzoną Strategię ZIT ROF oraz zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa rozumianej jako powołanie Związku ZIT.

Struktura organizacyjna ZIT

W województwie podkarpackim Związek ZIT przyjął formę stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, powołanego na podstawie zapisów Ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 roku, poz. 1875 z późn. zm.). Stowarzyszenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego zostało powołane na Zebraniu Założycielskim 27 maja 2015 roku. Jego rejestracja w KRS nastąpiła 18 czerwca 2015 roku. Pierwotną formą współdziałania gmin ROF było *Porozumienie w sprawie określenia zasad współpracy Stron Porozumienia przy realizacji zadań przewidzianych dla*

Związku ZIT zawarte w dniu 21 stycznia 2014 roku przez samorządy skupione w ROF, w ramach którego realizowane były zadania do czasu rejestracji Stowarzyszenia ROF. Porozumienie funkcjonowało przez ok. półtora roku, a Stowarzyszenie kontynuuje i realizuje zadania objęte postanowieniami ww. Porozumienia.

Zgodnie z zapisami Statutu (*Załącznik nr 1 do uchwały nr 7.28.2017 Zebrania Delegatów Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego z dnia 6 listopada 2017r.*), który reguluje działanie Stowarzyszenia ROF, jego celem jest:

1. Zarządzanie ZIT, w tym pełnienie funkcji IP w szczególności poprzez realizację zadań w zakresie wyboru projektów;
2. Wzmocnienie powiązań i współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego wchodzącymi w skład ROF, poprzez utworzenie Związku ZIT;
3. Wspólne diagnozowanie problemów rozwojowych dla całego ROF oraz wypracowywanie sposobów ich rozwiązywania;
4. Przygotowanie i realizacja wspólnej dla obszaru funkcjonalnego Strategii ZIT ROF;
5. Pozyskiwanie środków zewnętrznych, tj. funduszy krajowych i zagranicznych, w tym funduszy Unii Europejskiej, na realizację wspólnych zadań;
6. Współdziałanie w celu efektywnego wykorzystania środków finansowych RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, programów operacyjnych na szczeblu krajowym i makroregionalnym oraz programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej w zakresie dotyczącym ZIT;
7. Inicjowanie i wspomaganie współpracy między członkami Stowarzyszenia ROF w zakresie przygotowania oraz realizacji projektów i przedsięwzięć finansowanych w ramach środków, o których mowa w pkt. 5 i 6;
   7a. Wspólna realizacja projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 w formule ZIT przez Stowarzyszenie ROF w charakterze Lidera projektu w partnerstwie z członkami Stowarzyszenia ROF;
8. Koordynacja działań związanych z realizacją wspólnych przedsięwzięć rozwojowych finansowanych ze środków, o których mowa w pkt. 5 i 6;
9. Upowszechnianie idei samorządności terytorialnej oraz wspieranie jej rozwoju;
10. Ochrona wspólnych interesów członków Stowarzyszenia ROF;
11. Wspomaganie członków Stowarzyszenia ROF w realizacji zadań własnych, w szczególności w zakresie:
    1) pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;
    2) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
    3) działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
    4) działalności charytatywnej;
    5) podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
    6) działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;
    7) ochrony i promocji zdrowia;
    8) działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;
    9) promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
    10) działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;
    11) działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym;
    12) działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;

13) działalności wspomagającej rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w praktyce gospodarczej;
14) działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
15) nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania;
16) wypoczynku dzieci i młodzieży;
17) kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
18) wspierania i upowszechniania kultury fizycznej;
19) ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego;
20) turystyki i krajoznawstwa, porządku i bezpieczeństwa publicznego;
21) obronności państwa i działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
22) upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji;
23) ratownictwa i ochrony ludności;
24) pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą;
25) upowszechniania i ochrony praw konsumentów;
26) działalności na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami;
27) promocji i organizacji wolontariatu;
28) pomocy Polonii i Polakom za granicą;
29) działalności na rzecz kombatantów i osób represjonowanych;
30) promocji Rzeczypospolitej Polskiej za granicą;
31) działalności na rzecz rodziny macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
32) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

Statut reguluje także sposób, w jaki powyższe cele będą osiągnięte.

1. Wykonywanie zadań dotyczących przygotowania i wdrażania projektów dofinansowanych z funduszy krajowych i europejskich, w tym pochodzących z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, programów operacyjnych na szczeblu krajowym i makroregionalnym oraz programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, polegające na:
   1) współpracy przy opracowaniu Strategii ZIT i jej aktualizacji w oparciu o dokumenty strategiczne i planistyczne, zawierające szczegóły zamierzeń w zakresie obszarów tematycznych i zagadnień objętych ZIT;
   2) dokonanie wstępnego wyboru projektów strategicznych i komplementarnych w formule ZIT w ramach procedury pozakonkursowej, celem ich uwzględnienia w Strategii ZIT ROF;
   3) określenie zasad wyboru projektów w formule ZIT w ramach procedury konkursowej, celem ich uwzględnienia w Strategii ZIT ROF;
   4) przedłożenie Strategii ZIT ROF do zaopiniowania IZ RPO, ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego oraz Instytucjom Zarządzającym Programami Operacyjnymi na szczeblu krajowym, o ile będzie to wymagane;
   5) zawarcie porozumienia z IZ RPO w sprawie realizacji ZIT dla ROF ze środków RPO;
   6) udział w programowaniu RPO, programów operacyjnych na szczeblu krajowym, makro-regionalnym oraz programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej w zakresie dotyczącym ZIT, poprzez proponowanie właściwym Instytucjom Zarządzającym postulowanych przez Stowarzyszenie ROF zapisów tych programów;

   7) zdefiniowanie szczegółowych kryteriów wyboru projektów w formule ZIT w ramach procedury konkursowej, na podstawie zasad wyboru projektów określonych w Strategii ZIT ROF i ich uzgodnienie z IZ RPO;
   8) wstępny wybór projektów w formule ZIT w ramach procedury konkursowej, w tym opracowanie listy rankingowej i uzgodnienie dokonanego wyboru z IZ RPO;
   9) monitorowanie realizacji Strategii ZIT ROF, sporządzanie rocznych raportów i ich przekazywanie do oceny i zatwierdzenia przez Komitet Monitorujący RPO;
   10) udział w pracach Komitetu Monitorującego RPO;
   11) zapewnienie członkom Stowarzyszenia ROF dostępu do informacji na temat aktualnego stanu wdrażania ZIT.

1a. Uczestnictwo Stowarzyszenia ROF w charakterze Lidera projektu w realizacji projektów realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 w formule ZIT w partnerstwie z innymi podmiotami.

2. Wyrażanie opinii i wspólnych stanowisk członków Stowarzyszenia ROF wobec administracji rządowej (centralnej i wojewódzkiej) oraz samorządowej szczebla wojewódzkiego, jak również innych organizacji samorządowych, gospodarczych i społecznych, w szczególności dotyczących spraw związanych z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, programów operacyjnych na szczeblu krajowym i makroregionalnym oraz programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej;
3. Organizowanie i prowadzenie innych prac związanych z przygotowaniem i realizacją projektów z udziałem funduszy zewnętrznych oraz wnioskowanie o ich dofinansowanie z funduszy krajowych i europejskich;
4. Podejmowanie innych zadań zmierzających do osiągnięcia celów Stowarzyszenia ROF.

Statut wskazuje organy Stowarzyszenia.

1. Zgodnie z zapisami statutu Stowarzyszania ROF organami Stowarzyszenia są:
1) Zebranie Delegatów
2) Zarząd
3) Komisja Rewizyjna.
2. Członkowie organów Stowarzyszenia pełnią swoje funkcje bez wynagrodzenia.

Statut Stowarzyszenia wskazuje, że Zebranie Delegatów jest organem stanowiącym Stowarzyszenia.

Do kompetencji Zebrania Delegatów należy:

1. Uchwalanie Statutu i jego zmian;
2. Uchwalanie ramowego planu działalności Stowarzyszenia ROF;
3. Rozpatrywanie i przyjmowanie rocznych sprawozdań Zarządu i Komisji Rewizyjnej oraz udzielanie absolutorium Zarządowi, na podstawie wniosku Komisji Rewizyjnej;
4. Wybór i odwoływanie członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej, jak również uzupełnianie składu tych organów;
5. Podejmowanie uchwał w sprawie maksymalnej wysokości składek członkowskich;
6. Uchwalanie regulaminu Zebrania Delegatów oraz jego zmian;
8. Zatwierdzenie kierunków działań do realizacji w ramach ROF oraz ich zmian;
9. Przyjmowanie Strategii ZIT ROF wraz z jej zmianami w ramach procesu pozytywnego opiniowania tej strategii, w tym projektów komplementarnych;
10. Zatwierdzenie listy projektów ZIT w ramach procedury pozakonkursowej oraz jej zmian;
11. Zatwierdzanie projektu porozumienia zawieranego z IZ RPO oraz IP WUP w sprawie realizacji ZIT dla ROF, oraz projektu zmian tego porozumienia;

11a. Wyrażanie zgody na przystąpienie przez Stowarzyszenie ROF do realizacji w partnerstwie z innymi podmiotami projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 w formule ZIT oraz na zawarcie w celu wspólnej realizacji tych projektów umowy partnerskiej pomiędzy Stowarzyszeniem ROF a innymi podmiotami;

12. Zatwierdzanie propozycji kryteriów wyboru operacji finansowanych w ramach ZIT ROF;
14. Wybór przedstawicieli Stowarzyszenia ROF do udziału w pracach Komitetu Monitorującego RPO WP 2014-2020;
15. Zatwierdzanie sprawozdań rocznych z realizacji ZIT ROF;
16. Zatwierdzanie procedury monitorowania Strategii ZIT ROF oraz jej zmian;
18. Zatwierdzanie uchwał Zarządu w sprawie przyjęcia w poczet członków Stowarzyszenia ROF;
19. Rozpatrywanie odwołań członków Stowarzyszenia ROF od uchwały Zarządu w sprawie wykreślenia członka Stowarzyszenia ROF;
20. Podejmowanie uchwały w sprawie rozwiązania Stowarzyszenia ROF;
21. Dokonywanie wykładni postanowień Statutu;
22. Uchwalanie budżetu Stowarzyszenia ROF oraz zasad finansowania przez jego członków przedsięwzięć programowych i podziału dodatkowych środków uzyskanych dla realizacji celów statutowych;
23. Ustalanie maksymalnej wysokości zobowiązań zaciąganych samodzielnie przez Zarząd Stowarzyszenia ROF w ciągu całego roku budżetowego, o którą Zarząd Stowarzyszenia ROF może samodzielnie przekroczyć kwotę zobowiązań określoną w planie finansowym Stowarzyszenia ROF;

23a. Uchwalanie wieloletniego planu przedsięwzięć Stowarzyszenia ROF;

25. Podejmowanie decyzji w sprawach nie zastrzeżonych do kompetencji innych organów.

Zarząd Stowarzyszenia zapewnia realizację celów Stowarzyszenia ROF poprzez podejmowanie uchwał, stanowisk, decyzji i wszelkich istotnych czynności, a w szczególności:

1. Wykonuje uchwały Zebrania Delegatów (w tym plany finansowe);
2. Przygotowuje i przedkłada Zebraniu Delegatów projekt rocznego planu finansowego Stowarzyszenia ROF, w razie potrzeby projekt wieloletniego planu przedsięwzięć Stowarzyszenia ROF, bądź wieloletniego planu inwestycyjnego;
3. Przygotowuje projekty dokumentów programowych Stowarzyszenia ROF, w tym projekt ramowego planu działalności Stowarzyszenia ROF;
4. Akceptuje bieżące plany działalności Stowarzyszenia ROF;
5. Zwołuje zwyczajne i nadzwyczajne Zebranie Delegatów oraz przygotowuje projekty porządku obrad, uchwał, stanowisk, apeli i rezolucji Zebrania Delegatów;
6. Podejmuje uchwały o przyjęciu w poczet członków Stowarzyszenia ROF i przedstawia je Zebraniu Delegatów do zatwierdzenia;
7. W drodze uchwały stwierdza ustanie członkostwa w Stowarzyszeniu ROF;
8. Czuwa nad regulowaniem płatności na rzecz Stowarzyszenia ROF;
9. Przygotowuje projekt kierunków działań do realizacji w ramach ROF oraz ich zmian;
10. Przedkłada Zebraniu Delegatów projekt Strategii ZIT ROF wraz z jej zmianami;
11. Przedkłada przyjętą Strategię ZIT ROF do Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju oraz IZ RPO celem uzyskania pozytywnej opinii;
12. Przygotowuje i przedkłada Zebraniu Delegatów projekt listy projektów ZIT w ramach procedury pozakonkursowej oraz jej zmian;
13. Przedkłada Zebraniu Delegatów projekt porozumienia z IZ RPO w sprawie realizacji ZIT dla ROF;
14. Przedkłada Zebraniu Delegatów projekt propozycji kryteriów wyboru operacji finansowanych w ramach ZIT ;

14a) zatwierdza listy kandydatów na ekspertów do oceny projektów oraz wskazuje ekspertów do oceny projektów;

15. Przyjmuje propozycje list rankingowych projektów, które uzyskają wsparcie finansowe ze środków ZIT ROF w ramach RPO,

15a) przyjmuje Instrukcję Wykonawczą Instytucji Pośredniczącej z zakresu realizacji Instrumentu ZIT w ramach RPO Województwa Podkarpackiego;

16. Przedkłada Zebraniu Delegatów sprawozdania roczne z realizacji ZIT;
17. Przedkłada Zebraniu Delegatów projekt procedury monitorowania Strategii ZIT ROF oraz jej zmian;
18. Przedkłada Zebraniu Delegatów raporty monitoringowe i ewaluacyjne realizacji Strategii ZIT ROF;
19. Składa wnioski o dofinansowanie oraz podpisuje umowy o dofinansowanie projektów Stowarzyszenia ROF finansowanych ze źródeł zewnętrznych, w tym z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020;

19a) Wykonuje zadania Stowarzyszenia ROF związane z jego funkcjonowaniem jako Lidera projektu w odniesieniu do projektów realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 w formule ZIT w ramach partnerstwa Stowarzyszenia ROF z członkami Stowarzyszenia ROF, w tym zawiera z IZ RPO w imieniu Stowarzyszenia ROF (jako Lidera projektu) oraz w imieniu i na rzecz Partnerów umowy o dofinansowanie ww. projektów, a po zawarciu umowy o dofinansowanie ww. projektów reprezentuje Stowarzyszenie ROF (jako Lidera projektu) i członków Stowarzyszenia (jako Partnerów) w trakcie realizacji projektów;

19b) Zatwierdza każdorazowo w drodze uchwały projekt umowy partnerskiej w odniesieniu do projektów realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 w formule ZIT w ramach partnerstwa Stowarzyszenia ROF z członkami Stowarzyszenia ROF, a następnie podpisuje tą umowę partnerską w imieniu Stowarzyszenia ROF zgodnie z zasadami reprezentacji;

20. Przedkłada sprawozdania/wnioski o płatność właściwym instytucjom w ramach projektów realizowanych przez Stowarzyszenie ROF;
21. Przedstawia organowi nadzorującemu, na jego żądanie, odpisy uchwał Zebrania Delegatów oraz stosowne wyjaśnienia;
22. Opracowuje i ogłasza teksty jednolite Statutu;
23. Zarządza majątkiem Stowarzyszenia ROF;
24. Zatwierdza raporty monitoringowe i ewaluacyjne realizacji Strategii ZIT ROF.

Komisja Rewizyjna jest organem kontrolnym Stowarzyszenia:

- Kontroluje działalność Zarządu pod względem celowości, gospodarności i rzetelności, jak również zgodności podejmowanych działań z postanowieniami prawa, Statutu oraz uchwałami Zebrania Delegatów;
- Przedkłada Zebraniu Delegatów wnioski w przedmiocie absolutorium dla Zarządu, roczne sprawozdanie z działalności Komisji Rewizyjnej oraz wykonuje inne zadania zlecone przez Zebranie Delegatów;
- Ma prawo wglądu we wszelkie dokumenty Stowarzyszenia.

Stowarzyszenie realizuje cele statutowe przy pomocy Biura Stowarzyszenia. Biuro Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w szczególności odpowiada za następujące zadania:

1. Prowadzenie ewidencji członków i zbieranie składek członkowskich,
2. Przygotowywanie programu działania Stowarzyszenia ROF i innych dokumentów,

3. Zapewnienie obsługi merytorycznej i technicznej Zarządu, Komisji Rewizyjnej, Zebrania Delegatów oraz komisji i grup roboczych, , informowanie na bieżąco o podjętych uchwałach Zarządu i Zebrania Delegatów gminy będące członkami Stowarzyszenia ROF oraz przechowywanie i prowadzenie rejestru protokołów oraz uchwał podjętych przez Zarząd, Komisję Rewizyjną i Zebranie Delegatów, jak również pozostałej dokumentacji Stowarzyszenia ROF,
4. Obsługa finansowo-księgowa Stowarzyszenia ROF,
5. Opracowanie projektu Strategii ZIT ROF oraz jej zmian we współpracy z podmiotami zewnętrznymi,
6. Koordynacja procesu uzgadniania Strategii ZIT ROF,
7. Obsługa procedur prowadzących do wyboru propozycji projektów,
8. Koordynowanie monitoringu i sprawozdawczości z wdrażania ZIT,
9. Współpraca z IZ RPO WP 2014-2020 oraz ministerstwem właściwym do spraw rozwoju regionalnego,
10. Koordynacja działań związanych z informacją i promocją ROF,
11. Opracowanie procedury monitorowania Strategii ZIT ROF oraz jej aktualizacji i zmian,
12. Koordynacja procesu monitorowania Strategii ZIT ROF,
13. Przygotowanie informacji i raportów służących monitorowaniu postępów realizacji Strategii oraz przedstawianie ich do zatwierdzenia Zarządowi,
14. Publikowanie analiz i raportów powstałych w toku monitorowania realizacji Strategii ZIT ROF,
15. Bieżąca współpraca z gminnymi koordynatorami ZIT (pracownikami wyznaczonymi do koordynowania spraw związanych z ZIT w danej gminie ROF).
16. Przygotowanie, realizacja, rozliczanie i monitorowanie projektów Stowarzyszenia ROF realizowanych ze źródeł zewnętrznych, w tym z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020,
17. Organizacja spotkań, seminariów, warsztatów i konferencji dla członków Stowarzyszenia ROF,
18. Przygotowywanie materiałów informacyjnych,
19. Pomoc w wyjaśnianiu spraw zgłoszonych przez członków,
20. Monitorowanie i informowanie członków o przygotowywanych i wprowadzanych regulacjach dotyczących ZIT,
21. Zlecanie opracowań i ekspertyz,
22. Prowadzenie sekretariatu Stowarzyszenia ROF,
23. Wykonywanie uchwał Zarządu,
24. Opracowanie i konsultacje polityki rachunkowości oraz planu kont Stowarzyszenia ROF wraz z instrukcją obiegu dokumentów finansowych,
25. Opracowanie i konsultacje instrukcji kancelaryjnej Stowarzyszenia ROF,
26. Opracowanie i konsultacje instrukcji ochrony danych osobowych i zarządzania systemem informatycznym służącym do przetwarzania danych osobowych.

10.2 Zatwierdzenie i aktualizacja Strategii ZIT ROF

Zgodnie z ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014- 2020 (Dz.U. 2017 poz. 1460 z późn. zm.) - art. 30 ust. 6 - Strategia ZIT ROF oraz jej zmiany są przygotowywane oraz przyjmowane w formie uchwały przez Związki ZIT.

Zgodnie z § 18 pkt. 9 Statutu Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego przyjmowanie Strategii ZIT ROF wraz z jej zmianami należy do kompetencji Zebrania Delegatów.

Dokument poddawany jest zaopiniowaniu przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju oraz przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Wynikające z konsultacji ustalenia wprowadzane są do dokumentu. Opracowanie zostaje również przekazane do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska celem uzyskania stanowiska, co do konieczności lub braku przeprowadzenia Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko (SOOŚ). W sytuacji, gdy SOOŚ jest wymagana, ewentualne rekomendacje wynikające z SOOŚ są uwzględniane w Strategii ZIT ROF.

Całość procesów i działań związanych z zarządzaniem, wdrażaniem, sprawozdawczością, monitoringiem oraz promocją, które będą realizowane przez IP ZIT znajdują się w *Instrukcji Wykonawczej Instytucji Pośredniczącej z zakresu realizacji Instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.*

10.3 Opis procesu związanego z systemem wdrażania

Stowarzyszenie ROF w systemie wdrażania RPO WP 2014 – 2020 pełni rolę Instytucji Pośredniczącej. Zawarte w tej kwestii Porozumienie określa zakres zadań i odpowiedzialności oraz wzajemne relacje pomiędzy IZ RPO WP 2014-2020 a Związkiem ZIT w zakresie realizacji zadań dotyczących instrumentu ZIT w ramach RPO WP 2014 – 2020, w tym również zadania związane z wyborem projektów w trybie pozakonkursowym i konkursowym.

Opis procesu związanego z systemem wdrażania jest szczegółowo opisany w *Instrukcji Wykonawczej Instytucji Pośredniczącej z zakresu realizacji Instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.*

Dokument ten został zatwierdzony mocą Uchwały nr 158/3298/16 z dnia 22 marca 2016 podjętej przez Zarząd Województwa Podkarpackiego oraz zaktualizowany na mocy Uchwały Nr 438/9153/18 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie zatwierdzenia zaktualizowanej Instrukcji Wykonawczej Instytucji Pośredniczącej z zakresu realizacji instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 .

W oparciu o powyższy dokument rozróżniamy następujące procesy wdrożeniowe, oraz ich poszczególne etapy:

1. Proces nr 1. Wybór kandydatów na ekspertów IP ZIT
2. Proces nr 2. Procedura podpisania umowy z ekspertem
3. Proces nr 3. Wybór projektów pozakonkursowych
    1) Zgłoszenie projektów pozakonkursowych celem uwzględnienia ich w Strategii ZIT ROF;
    2) Opracowanie propozycji kryteriów wyboru projektów;
    3) Określenie gotowości i harmonogramu składania projektów;
    4) Przygotowanie dokumentacji aplikacyjnej dotyczącej naboru projektów w trybie pozakonkursowym;
    5) Wezwanie do złożenia wniosku o dofinansowanie;
    6) Ocena projektów pod względem zgodności ze Strategią ZIT ROF;

    Analiza ryzyka
4. Proces nr 4. Wybór projektów konkursowych
    1) Przygotowanie do ogłoszenia konkursu
        - Przygotowanie harmonogramu naboru projektów;
        - Opracowanie propozycji kryteriów wyboru projektów;
        - Przygotowanie Regulaminu konkursu w tym ogłoszenia o konkursie
        - Ogłoszenie konkursu;
        - Wybór członków do KOP;
        - Ocena projektów w trybie konkursowym;
        - Ocena projektów pod względem zgodności ze Strategią ZIT ROF;
        - Ocena projektów pod względem stopnia zgodności ze Strategią ZIT ROF;

- Rozstrzygnięcie konkursu;
- Procedura odwoławcza;

Analiza ryzyka.

10.3.1 Zasady i tryby wyboru projektów

Ustawa wdrożeniowa w art. 30 ust. 8 pkt. 4 wskazuje, iż w Strategii ZIT ROF musi znaleźć się w szczególności wstępna lista projektów wybieranych w trybie pozakonkursowym wraz z informacją na temat sposobu ich wskazania oraz powiązania z innymi projektami, w tym projektami wybieranymi w trybie pozakonkursowym pozytywnie zaopiniowanymi przez właściwą instytucję zarządzającą krajowym programem operacyjnym.

Projekty realizujące przedmiotową Strategię podzielone zostały na:

- projekty komplementarne
- projekty strategiczne (zintegrowane)
- projekt kluczowy

Zgłaszanie propozycji projektów celem uwzględnienia ich w Strategii ZIT ROF odbywa się przez samorządy tworzące Stowarzyszenie ROF w trakcie przygotowania lub zmiany Strategii ZIT ROF. Pozostałe osoby fizyczne i prawne mogą zgłaszać propozycje projektów na etapie konsultacji społecznych Strategii ZIT ROF.

Zgodnie z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 dla przedsięwzięć realizowanych w formule ZIT - projektów strategicznych (zintegrowanych) przewidziano tryby: pozakonkursowy dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i konkursowy w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

System wyboru projektów strategicznych (zintegrowanych) zgodnie z *Wytycznymi w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020* będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: przejrzystości, rzetelności, bezstronności, równego dostępu do informacji o warunkach i sposobie wyboru projektów do dofinansowania dokonywanej oceny oraz równego traktowania wnioskodawców.

Tryby wyboru projektów

Do zadań IP ZIT w zakresie wyboru projektów należy:

A. W trybie konkursowym:

1) przygotowanie w konsultacji z IP WUP i przedstawienie IZ RPO do zatwierdzenia przez KM RPO WP propozycji kryteriów w zakresie oceny zgodności i stopnia zgodności ze Strategią ZIT ROF;
2) współdzielenie roli Instytucji Organizującej Konkurs z IP WUP, w tym udział w przygotowaniu regulaminów konkursów;
3) udział pracowników IP ZIT lub ekspertów wskazanych przez IP ZIT przy ocenie projektów ZIT w zakresie zgodności i stopnia zgodności ze Strategią ZIT ROF w ramach Komisji Oceny Projektów (KOP);
4) wspólnie zatwierdzanie z IP WUP listy projektów wybranych do dofinansowania w zakresie zgodności ze Strategią ZIT ROF na zasadach określonych przez IP WUP;
5) współpraca z IP WUP w ramach procedury odwoławczej w zakresie przeprowadzonej oceny zgodności i stopnia zgodności projektów ze Strategią ZIT ROF.

B. W trybie pozakonkursowym:

1) przedstawienie oraz aktualizacja wstępnej listy projektów pozakonkursowych w Strategii ZIT podlegających identyfikacji przez IZ RPO WP na etapie opiniowania Strategii ZIT ROF przez IZ RPO WP;
2) przygotowanie i przedstawienie IZ RPO do zatwierdzenia przez KM RPO WP propozycji kryteriów w zakresie oceny zgodności ze Strategią ZIT ROF i przedłożenie ich przez IP ZIT KM RPO WP do zatwierdzenia;
3) ewentualna współpraca z IZ RPO WP przy opracowaniu propozycji kryteriów wyboru projektów, spełniających warunki określone w art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego;
4) współpraca z IZ RPO WP przy przygotowaniu dokumentacji aplikacyjnej;
5) przypomnienie podmiotom tworzącym Związek ZIT do złożenia projektów planowanych do realizacji w trybie pozakonkursowym w odpowiedzi na wezwanie przez IZ RPO WP;
6) ocena projektów pod względem zgodności ze Strategią ZIT ROF;
7) przekazanie do IZ RPO WP informacji wraz z zatwierdzoną listą ocenionych projektów w ramach procedury pozakonkursowej.

Kryteria wyboru projektów

W ramach procesów wdrożeniowych IW IP ZIT określa szczegółowo mechanizm postępowania przy opracowaniu propozycji kryteriów wyboru projektów.

1) Propozycje kryteriów oceny zgodności ze Strategią ZIT ROF i kryteriów wyboru projektów w trybie pozakonkursowym opracowywane są przy współpracy z IZ RPO WP.
2) Propozycje kryteriów oceny zgodności i stopnia zgodności ze Strategią ZIT ROF oraz kryteriów wyboru projektów w trybie konkursowym opracowywane są przy współpracy z IP WUP.

Jednocześnie dokument wskazuje tryb działania w zakresie przyjęcia propozycji kryteriów wyboru projektów:

1) Podjęcie przez Zarząd Stowarzyszenia ROF projektu Uchwały Zebrania Delegatów ws. zatwierdzenia propozycji kryteriów wyboru operacji finansowanych w ramach ZIT ROF,
2) Podjęcie przez Zebranie Delegatów uchwały ws. zatwierdzenia propozycji kryteriów wyboru operacji finansowanych w ramach ZIT ROF,
3) Przedstawienie do zatwierdzenia przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020 propozycji kryteriów wyboru operacji finansowanych w ramach ZIT ROF,
4) Zatwierdzenie przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020 propozycji kryteriów wyboru operacji finansowanych w ramach ZIT ROF.

10.3.1.1 Zasady weryfikacji oraz kryteria wyboru projektów w trybie pozakonkursowym

Tryb pozakonkursowy może zostać zastosowany do wyboru projektów, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu. W trybie pozakonkursowym mogą być wybierane wyłącznie projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju kraju, regionu lub obszaru objętego realizacją ZIT, lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych.

Tryb pozakonkursowy zastosowany zostanie do wyboru projektów, które zostały jednoznacznie wskazane w Strategii ZIT ROF (identyfikacja projektów pozakonkursowych nastąpi w związku z opiniowaniem Strategii ZIT ROF). Są to projekty o strategicznym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, przyczyniające się do ściślejszej integracji i poprawy jakości życia lokalnej społeczności.

System wyboru projektów strategicznych przewidzianych do realizacji w formule ZIT w ramach RPO WP na lata 2014-2020 ze środków EFRR odnosi się do horyzontalnych zasad wynikających z wytycznych w zakresie wyboru projektów, a w szczególności koncentruje się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, rzetelności, równego traktowania wnioskodawców, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Zgodnie z Zasadami realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce z 2013r. „Projekty pozakonkursowe, znajdujące się na liście ZIT są wyłączone z możliwości ubiegania się o dofinansowanie w formule poza ZIT w ramach RPO WP na lata 2014-2020 oraz w ramach programów krajowych".

PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY ZGODNOŚCI ZE STRATEGIĄ ZIT ROF W TRYBIE POZAKONKURSOWYM			
Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium	Sposób oceny
Kryteria dopuszczające Niespełnienie któregokolwiek z kryteriów skutkuje wezwaniem do uwzględnienia uwag zgłoszonych przez KOP, w przypadku nieuwzględnienia uwag KOP wniosek uzyskuje negatywną ocenę			
	Lokalizacja projektu na terenie ROF	Ocenia się czy działania zaplanowane w projekcie będą zlokalizowane na terenie ROF (Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego). Wszystkie działania w ramach projektu muszą być zlokalizowane na terenie ROF. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Kryterium weryfikowane poprzez ocenę 0/1 przy czym 0 oznacza NIE (nie spełnia), 1 oznacza TAK (spełnia)
	Zgodność celu projektu z celem/celami szczegółowymi Strategii ZIT ROF adekwatnymi do przedmiotu projektu	Ocenia się czy określony w projekcie cel jest zgodny z odpowiednim celem/celami Strategii ZIT ROF. Potrzeba realizacji projektu i określony na jej podstawie cel projektu musi być zgodny z jednym lub kilkoma celami szczegółowymi Strategii ZIT ROF określonymi dla danego Działania w ramach którego został złożony projekt. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Kryterium weryfikowane poprzez ocenę 0/1 przy czym 0 oznacza NIE (nie spełnia), 1 oznacza TAK (spełnia)
	Zgodność przedmiotu projektu z zakresem wsparcia wskazanym w Strategii ZIT ROF	Ocenia się czy przedmiot projektu jest zgodny z planowanym zakresem wsparcia wskazanym w Strategii ZIT ROF . Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Kryterium weryfikowane poprzez ocenę 0/1 przy czym 0 oznacza NIE (nie spełnia), 1 oznacza TAK (spełnia)
	Poprawność doboru wskaźników	Ocenia się czy wybrane wskaźniki produktu i rezultatu odzwierciedlają zakres rzeczowy projektu, a założone do osiągnięcia wartości są realne do osiągnięcia – dotyczy wyłącznie wskaźników wskazanych w Strategii ZIT ROF adekwatnych do przedmiotu projektu. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Kryterium weryfikowane poprzez ocenę 0/1 przy czym 0 oznacza NIE (nie spełnia), 1 oznacza TAK (spełnia)
	Zgodność projektu z listą projektów wskazaną w Strategii ZIT ROF	Ocenia się czy złożony projekt jest zgodny z listą projektów wskazaną w Strategii ZIT ROF (weryfikacja nastąpi na podstawie listy projektów przyjętych przez Zebranie Delegatów)	Kryterium weryfikowane poprzez ocenę 0/1 przy czym 0 oznacza NIE (nie spełnia), 1 oznacza TAK (spełnia)

Ocena projektów w trybie pozakonkursowym

W przypadku projektów pozakonkursowych ocena wniosków o dofinansowanie w ramach ZIT jest realizowana przez IZ RPO WP oraz IP ZIT w następujący sposób:

1. Ocena zgodności ze Strategią ZIT ROF przeprowadzona zostanie przez IP ZIT
2. Ocena formalna i merytoryczna przeprowadzona zostanie przez IZ RPO WP

W skład KOP-u wejdą pracownicy IZ RPO WP / eksperci RPO WP 2014 – 2020, o których mowa w art. 49 ust. wdrożeniowej oraz pracownicy IP ZIT / eksperci RPO WP 2014-2020, o których mowa w art. 49 ustawy wdrożeniowej.

Ocena formalna i merytoryczna polega na ocenie złożonych wniosków o dofinansowanie z uwzględnieniem Kryteriów wyboru projektów dla poszczególnych osi priorytetowych, działań i poddziałań RPO WP 2014-2020 w zakresie EFRR, przyjmowanych przez Komitet Monitorujący RPO. Ocena zgodności ze Strategią polega na ocenie złożonych wniosków o dofinansowanie z uwzględnieniem kryteriów przyjętych w Strategii.

Wytyczne w zakresie trybu wyborów projektów na lata 2014-2020 które precyzują zasady wyboru projektów w tym zasadę bezstronności która „odnosi się do stosowania mechanizmów gwarantujących bezstronność osób uczestniczących w wyborze projektów. W stosunku do pracowników właściwych instytucji włączanych do oceny projektów wymagane jest co najmniej wprowadzenie obowiązku podpisywania przez nich oświadczenia o braku przesłanek do wyłączenia pracowników organu, o których mowa w przepisach KPA odnoszących się do wyłączenia pracowników organu (art. 24 § 1 i 2 KPA). W przypadku projektów własnych właściwej instytucji wniosek o dofinansowanie jest opracowywany i oceniany przez różnych pracowników lub pracowników mających różnych bezpośrednich przełożonych" (rozdz. 4, pkt 1, ppkt. c). Mając na uwadze powyższe w strukturach Stowarzyszenia ROF pełniącego funkcję IP ZIT z zakresu realizacji instrumentu ZIT w ramach RPO WP 2014-2020 zostanie rozdzielona funkcja IP ZIT od funkcji beneficjenta środków RPO WP 2014-2020.

10.3.1.2 Zasady weryfikacji oraz kryteria wyboru projektów w TRYBIE KONKURSOWYM

Tryb konkursowy dotyczy wniosków o dofinansowanie złożonych w ramach konkursu organizowanego i przeprowadzanego przez instytucję organizującą konkurs i wybrany do dofinansowania w oparciu o kryteria wyboru projektów.

Zakres delegacji zadań dla Stowarzyszenia ROF związanych z projektami konkursowymi (współfinansowanymi ze środków EFS) obejmuje w szczególności następujące obowiązki:

- Przygotowanie harmonogramu naboru projektów (Współpraca z IP WUP przy opracowaniu i zmianach harmonogramu naboru projektów);
- Opracowanie kryteriów wyboru projektów;
- Przygotowanie Regulaminu konkursu/ogłoszenia (Współpraca z IP WUP przy przygotowaniu Regulaminu konkursu);
- Ogłoszenie konkursu (Zamieszczenie informacji na stronie internetowej IP ZIT o ogłoszeniu naboru wniosków o dofinansowanie projektów w ramach danego konkursu);
- Wybór członków do KOP i ocena projektów.

PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY ZGODNOŚCI ZE STRATEGIĄ ZIT ROF W TRYBIE KONKURSOWYM			
Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium	Sposób oceny
Kryteria dopuszczające – spełnienie jest niezbędne dla możliwości dalszej oceny, zgodnie z kryteriami punktowymi Niespełnienie któregokolwiek z kryteriów skutkuje negatywną oceną projektu i jego odrzuceniem			
1.	Projekt obejmuje wsparciem osoby zamieszkujące teren ROF	Ocenia się czy w projekcie założono, że uczestnikami projektu są wyłącznie osoby zamieszkujące na terenie ROF. Ponieważ działania ZIT ROF zgodnie ze Strategią mają zapewnić rozwój społeczno-gospodarczy ROF w projektach w ramach ZIT ROF mogą brać udział tylko osoby zamieszkujące (w rozumieniu zapisów Kodeksu Cywilnego) teren ROF. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów w pkt 3.2 wniosku.	Kryterium weryfikowane poprzez ocenę 0/1 przy czym 0 oznacza NIE (nie spełnia), 1 oznacza TAK (spełnia)
2.	Zgodność celu projektu z celem/celami Strategii ZIT ROF adekwatnymi do przedmiotu projektu	Ocenia się czy określony w projekcie cel jest zgodny z odpowiednim celem/celami Strategii ZIT ROF. Potrzeba realizacji projektu i określony na jej podstawie cel projektu musi być zgodny z jednym lub kilkoma celami szczegółowymi Strategii ZIT ROF określonymi dla danego Działania w ramach którego został złożony projekt. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Kryterium weryfikowane poprzez ocenę 0/1 przy czym 0 oznacza NIE (nie spełnia), 1 oznacza TAK (spełnia)
3.	Wartość dofinansowania projektu - maksymalna wartość projektu - 1,5 mln zł (dotyczy tylko działań 8.1, 8.3, 8.4*)	Ocenie podlegać będzie wartość dofinansowania złożonego wniosku. Ze względu na wielkość alokacji a z drugiej strony potrzebę objęcia działaniami projektowymi jak największego obszaru rewitalizowanego wprowadzono ograniczenie dające możliwość dofinansowania większej liczby projektów. Kryterium jest zgodne z zapisami strategii w kwestii zrównoważonego rozwoju przestrzennego. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów w budżecie wniosku o dofinansowanie.	Kryterium weryfikowane poprzez ocenę 0/1 przy czym 0 oznacza NIE (nie spełnia), 1 oznacza TAK (spełnia)
4.	Projekt umożliwia udział osób z całego terenu ROF. (dotyczy tylko działania 7.3*)	Ocenia się czy projekt przewiduje udział osób z całego terenu ROF. Kryterium wiąże się z kryterium 7 określającym minimalną liczbę osób zakładających działalność gospodarczą w ramach projektu i ma na celu maksymalizację efektywnego wykorzystania środków dostępnych na to działanie w ramach ZIT ROF z zapewnieniem	Kryterium weryfikowane poprzez ocenę 0/1 przy czym 0 oznacza NIE (nie spełnia), 1 oznacza TAK (spełnia)

PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY ZGODNOŚCI ZE STRATEGIĄ ZIT ROF W TRYBIE KONKURSOWYM			
Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium	Sposób oceny
Kryteria dopuszczające – spełnienie jest niezbędne dla możliwości dalszej oceny, zgodnie z kryteriami punktowymi Niespełnienie któregokolwiek z kryteriów skutkuje negatywną oceną projektu i jego odrzuceniem			
		dostępu do oferowanego wsparcia dla potencjalnych uczestników zamieszkujących cały teren ROF. Odrzucane na tym etapie będą projekty, w których obszar zamieszkania uczestników jest mniejszy niż teren ROF. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	
5	Wnioskodawca w projekcie założył realizację wskaźnika produktu: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie na poziomie nie niższym niż wynikający z proporcji pomiędzy kwotą projektu a kwotą alokacji na działanie dla ZIT ROF (dotyczy tylko działania 8.1*)	Ocenia się czy dany wskaźnik został uwzględniony w projekcie oraz czy jego wartość jest równa lub wyższa od zakładanej dla całej alokacji w proporcji do wartości projektu wg wzoru: Ww >= Wp/Wa*Wwa Gdzie: W-wartość wskaźnika w projekcie Wp-wartość projektu Wa-wielkość alokacji na działanie w ramach ZIT ROF Wwa - wartość wskaźnika określona dla całej alokacji. W przypadku gdy wskaźnik nie został zapisany w projekcie lub jego wartość jest za mała projekt nie spełnia kryterium. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Kryterium weryfikowane poprzez ocenę 0/1 przy czym 0 oznacza NIE (nie spełnia), 1 oznacza TAK (spełnia)
6	Wnioskodawca w projekcie założył realizację wskaźnika produktu: -Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie na poziomie nie niższym niż wynikający z	Ocenia się czy dany wskaźnik został uwzględniony w projekcie oraz czy jego wartość jest równa lub wyższa od zakładanej dla całej alokacji w proporcji do wartości projektu wg wzoru: Ww >= Wp/Wa*Wwa Gdzie: W-wartość wskaźnika w projekcie Wp-wartość projektu Wa-wielkość alokacji na działanie w ramach ZIT ROF Wwa - wartość wskaźnika określona dla całej alokacji.	Kryterium weryfikowane poprzez ocenę 0/1 przy czym 0 oznacza NIE (nie spełnia), 1 oznacza TAK (spełnia)

PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY ZGODNOŚCI ZE STRATEGIĄ ZIT ROF W TRYBIE KONKURSOWYM			
Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium	Sposób oceny
Kryteria dopuszczające – spełnienie jest niezbędne dla możliwości dalszej oceny, zgodnie z kryteriami punktowymi Niespełnienie któregokolwiek z kryteriów skutkuje negatywną oceną projektu i jego odrzuceniem			
	proporcji pomiędzy kwotą projektu a kwotą alokacji na działanie dla ZIT ROF (dotyczy tylko działania 8.3 i 8.4*)	W przypadku gdy wskaźnik nie został zapisany w projekcie lub jego wartość jest za mała projekt nie spełnia kryterium. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	
7.	Wnioskodawca we wniosku założył realizację wskaźnika produktu: - Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie oraz określił wartość tego wskaźnika na poziomie nie niższym niż 155 (dotyczy tylko projektów 7.3*)	Ocenia się czy dany wskaźnik produktu został wymieniony we wniosku oraz czy jego wartość jest na poziomie 155 lub wyższym. Wskaźnik ten jest wymieniony w Strategii ZIT ROF jako adekwatnych do przedmiotu projektu i jego wartość minimalna została określona na poziomie 155. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Kryterium weryfikowane poprzez ocenę 0/1 przy czym 0 oznacza NIE (nie spełnia), 1 oznacza TAK (spełnia)

**W SzOOP wydzielono Działania:*

- 7.7 – Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.7 - Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.8 - Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.9 - Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY STOPNIA ZGODNOŚCI ZE STRATEGIĄ ZIT ROF W TRYBIE KONKURSOWYM			
Działanie 7.3 Wspieranie przedsiębiorczości*			
Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium	Sposób oceny
1	Wykazanie się współpracą lub gotowością do jej	Ocenie podlegać będzie czy wnioskodawca nawiązał już rzeczywistą współpracę z gminami ROF lub ich jednostkami	Ocena punktowa: 0-20 pkt

PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY STOPNIA ZGODNOŚCI ZE STRATEGIĄ ZIT ROF W TRYBIE KONKURSOWYM			
Działanie 7.3 Wspieranie przedsiębiorczości*			
Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium	Sposób oceny
	nawiązania z Gminami ROF lub ich jednostkami organizacyjnymi zaangażowanymi w realizację ZIT ROF w zakresie objętym działaniami projektu.	organizacyjnymi zaangażowanymi w realizację ZIT ROF w formie podpisanego porozumienia a jeżeli nie ma takiego porozumienia na etapie składania projektu to czy zadeklarował w projekcie nawiązanie takiej współpracy. W przypadku współpracy lub gotowości do jej nawiązania ocenia się też zakres tej współpracy. Obowiązkowo zakres współpracy powinien zawierać: opis wspólnych działań w zakresie promocji i rekrutacji uczestników projektu, opis działań dotyczących konsultacji miejsc, terenów, obiektów dających szansę powstania i prowadzenia działalności gospodarczej. Kryterium ma na celu zintegrowanie działań w ramach projektu z aktywnością, propozycjami i możliwościami jakie dla przedsiębiorców przygotowały samorządy samodzielnie lub w ramach innych działań finansowanych w ramach ZIT ROF. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	**0 pkt** – brak współpracy lub gotowości nawiązania współpracy **10 pkt** – zadeklarowana gotowość nawiązania współpracy z określonym jej zakresem **20 pkt** – podpisane porozumienie o współpracy z określonym jej zakresem
2	Liczba założonych działalności gospodarczych (jako % wszystkich założonych w ramach projektu działalności) w których wykazano, że głównym miejscem prowadzenia działalności są tereny rewitalizowane ROF	Ocenia się czy Wnioskodawca określił w projekcie i na jakim poziomie odsetek działalności gospodarczych, których głównym miejscem prowadzenia działalności są tereny rewitalizowane gmin ROF określone w LPR. Przy ocenie bierze się pod uwagę zapisy we wniosku dotyczące miejsca prowadzenia działalności gospodarczej a nie miejsca jej rejestracji. Na etapie realizacji projektu Wnioskodawca sprawdza czy uczestnik we wpisie do ewidencji wykazał jako główne miejsce prowadzenia działalności teren rewitalizowany przy czym nie ogranicza się możliwości rozszerzenia tej działalności poza ten teren lub zmiany miejsca prowadzenia na dalszych etapach prowadzenia biznesu. Kryterium premiuje projekty wspierające powstawanie działalności gospodarczych na obszarach poddanych rewitalizacji jako wyraz zintegrowania działań infrastrukturalnych i społeczno-gospodarczych. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Ocena punktowa: 0-20 pkt nadawana wg wzoru: Liczba pkt = Ww/Wmax x 20 Gdzie: Ww - wartość wskaźnika w % podana przez Wnioskodawcę, Wmax - maksymalna wartość wskaźnika jaka została zaproponowana przez Wnioskodawców we wnioskach, które zostały zakwalifikowane do tego etapu oceny.

PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY STOPNIA ZGODNOŚCI ZE STRATEGIĄ ZIT ROF W TRYBIE KONKURSOWYM			
Działanie 7.3 Wspieranie przedsiębiorczości*			
Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium	Sposób oceny
3	Liczba działalności gospodarczych utrzymanych przez okres minimum 24 miesięcy od dnia zarejestrowania działalności ((jako % wszystkich założonych w ramach projektu działalności).	Ocenia się czy Wnioskodawca określił w projekcie i na jakim poziomie odsetek działalności gospodarczych utrzymanych przez okres minimum 24 miesięcy od dnia zarejestrowania działalności gospodarczej. Kryterium daje szansę promowania projektów zakładających trwałość rozwoju społeczno-gospodarczego ROF co jest zgodne z założeniami Strategii a więc preferowanie przez Wnioskodawcę dofinansowania działalności rokujących na przyszłość oraz zobligowanie Wnioskodawcy do prowadzenia rzetelnego wsparcia szkoleniowo-doradczego po założeniu działalności gospodarczej dającego większe szanse na utrzymanie działalności gospodarczych przez okres minimum 24 mies. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Ocena punktowa: 0-20 pkt nadawana wg wzoru Liczba pkt = Ww/Wmax x 20 Gdzie: Ww - wartość wskaźnika w % podana przez Wnioskodawcę, Wmax - maksymalna wartość wskaźnika jaka została zaproponowana przez Wnioskodawców we wnioskach, które zostały zakwalifikowane do tego etapu oceny.
4	Stopień komplementarności i zintegrowania projektu ze Strategią ZIT ROF.	Ocena obejmuje dwa obszary: 1. stopień w jakim projekt realizuje założone w Strategii ZIT ROF wskaźniki rezultatu (0-10 pkt), 2. komplementarność z innymi projektami - czy projekt jest uzupełnieniem innego projektu lub kontynuacją trwającego lub zakończonego projektu bez względu na źródło jego finansowania ale takiego który rozwiązuje minimum 1 problem zidentyfikowany w Strategii ZIT w rozdziale "Bilans strategiczny" (0-10 pkt). Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Ocena punktowa od 0-20 pkt w zależności od stopnia komplementarności i zintegrowania projektu.
5	Liczba punktów rekrutacyjnych	Ocenie będzie podlegać liczba przewidzianych punktów rekrutacyjnych dla uczestników projektu oraz ich w miarę możliwości równomierne rozłożenie na obszarze projektu (nie więcej niż 1 punkt rekrutacyjny na obszar jednej gminy ROF). Znaczące są też w tej	Ocena punktowa 0-20 pkt. 0 pkt - 1 punkt rekrutacyjny, Po 3 punkty za każdy punkt

PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY STOPNIA ZGODNOŚCI ZE STRATEGIĄ ZIT ROF W TRYBIE KONKURSOWYM			
Działanie 7.3 Wspieranie przedsiębiorczości*			
Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium	Sposób oceny
		kwestii założenia dotyczące spójności przestrzennej ROF, które mówią o zrównoważonym rozwoju na całym terenie ROF. Utworzenie sieci punktów rekrutacyjnych umożliwi szeroki dostęp dla potencjalnych uczestników projektu. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	rekrutacyjny powyżej 1 ale nie więcej niż 20 pkt.
Suma punktów			

**W SzOOP wydzielono Działania:*

- 7.7 – Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.7 - Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.8 - Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.9 - Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY STOPNIA ZGODNOŚCI ZE STRATEGIĄ ZIT ROF W TRYBIE KONKURSOWYM			
Działanie 8.1 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym*			
Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium	Sposób oceny
1.	Wsparcie skierowane na utworzenie nowego lub wsparcie istniejącego podmiotu reintegracji społecznej i/lub zawodowej	Ocenia się czy w ramach projektu będzie tworzony nowy lub wspierany istniejący podmiot reintegracji społecznej lub zawodowej. Kryterium istotne w kontekście założeń trwałości efektów Strategii ZIT ROF. Z punktu widzenia długoterminowych efektów należy promować rozwiązania polegające na budowaniu trwałych struktur. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Ocena punktowa: 0-10 pkt **0 pkt** – projekt nie przewiduje tworzenia nowego podmiotu integracji społecznej **10 pkt** – projekt przewiduje utworzenia nowego lub wsparcie istniejącego podmiotu integracji społecznej
2.	Stopień komplementarności i zintegrowania projektu	Ocena obejmuje dwa obszary: 1. stopień w jakim projekt realizuje założone w Strategii ZIT ROF wskaźniki rezultatu (0-15 pkt), 2. komplementarność z innymi projektami - czy projekt jest uzupełnieniem innego projektu	Ocena punktowa od 0-30 pkt w zależności od stopnia komplementarności i zintegrowania projektu.

PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY STOPNIA ZGODNOŚCI ZE STRATEGIĄ ZIT ROF W TRYBIE KONKURSOWYM			
Działanie 8.1 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym*			
Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium	Sposób oceny
		lub kontynuacją trwającego lub zakończonego projektu bez względu na źródło jego finansowania ale takiego który rozwiązuje minimum 1 problem zidentyfikowany w Strategii ZIT w rozdziale "Bilans strategiczny" (0-15 pkt). Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	
3.	Projekt realizowany w partnerstwie JST z podmiotami spoza sektora finansów publicznych	Ocenia się czy projekt będzie realizowany w partnerstwie JST (lub ich jednostek organizacyjnych) z podmiotami spoza sektora finansów publicznych (bez względu na to który podmiot będzie Liderem). Ze względu na społeczny charakter projektu preferowane będą projekty realizowane w partnerstwie z podmiotami spoza sektora finansów publicznych co wzmocni jakość wsparcia i możliwości organizacyjne podmiotów aplikujących. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Ocena punktowa: 0-30 pkt 0 pkt – projekt realizowany poza formuła partnerstwa 30 pkt – projekt realizowany w partnerstwie
4	Realizacja projektu na rewitalizowanym terenie w ramach ROF	Ocenia się, czy projekt będzie realizowany na rewitalizowanym obszarze lub/i rewitalizowanym obiekcie zgodnie z LPR gmin wchodzących w skład ROF. Kryterium premiuje projekty wspierające powstawanie inicjatyw w ramach działania na obszarach poddanych rewitalizacji jako wyraz zintegrowania działań infrastrukturalnych i społeczno-gospodarczych zwłaszcza w miejscach gdzie zarówno funkcje gospodarcze jak i społeczne zanikają. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Ocena punktowa: 0-30 pkt 0 pkt – brak działań w projekcie na rewitalizowanym obszarze lub/i w obiekcie 15 pkt –działania w projekcie prowadzone na rewitalizowanym obszarze 30 pkt – działania w projekcie prowadzone w rewitalizowanym obiekcie

**W SzOOP wydzielono Działania:*

- 7.7 – Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.7 - Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.8 - Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.9 - Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY STOPNIA ZGODNOŚCI ZE STRATEGIĄ ZIT ROF W TRYBIE KONKURSOWYM			
Działanie 8.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych*			
Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium	Sposób oceny
1.	Stopień komplementarności i zintegrowania projektu	Ocena obejmuje dwa obszary: 1. stopień w jakim projekt realizuje założone w Strategii ZIT ROF wskaźniki rezultatu (0-20 pkt), 2. komplementarność z innymi projektami - czy projekt jest uzupełnieniem innego projektu lub kontynuacją trwającego lub zakończonego projektu bez względu na źródło jego finansowania ale takiego który rozwiązuje minimum 1 problem zidentyfikowany w Strategii ZIT w rozdziale "Bilans strategiczny" (0-20 pkt). Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Ocena punktowa od 0-40 pkt w zależności od stopnia komplementarności i zintegrowania projektu.
2.	Projekt realizowany w partnerstwie JST z podmiotami spoza sektora finansów publicznych	Ocenia się czy projekt będzie realizowany w partnerstwie JST (lub ich jednostek organizacyjnych) z podmiotami spoza sektora finansów publicznych (bez względu na to który podmiot będzie Liderem). Ze względu na społeczny charakter projektu preferowane będą projekty realizowane w partnerstwie z podmiotami spoza sektora finansów publicznych co wzmocni jakość wsparcia i możliwości organizacyjne podmiotów aplikujących. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Ocena punktowa: 0-30 pkt 0 pkt – projekt realizowany poza formułą partnerstwa 30 pkt – projekt realizowany w partnerstwie
3.	Realizacja projektu na rewitalizowanym terenie w ramach ROF	Ocenia się, czy projekt będzie realizowany na rewitalizowanym obszarze lub/i rewitalizowanym obiekcie zgodnie z LPR gmin wchodzących w skład ROF. Kryterium premiuje projekty wspierające powstawanie inicjatyw w ramach działania na obszarach poddanych rewitalizacji jako wyraz zintegrowania działań infrastrukturalnych i społeczno-gospodarczych zwłaszcza w miejscach gdzie zarówno funkcje gospodarcze jak i społeczne zanikają. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Ocena punktowa: 0-30 pkt 0 pkt – brak działań w projekcie na rewitalizowanym obszarze lub/i w obiekcie 15 pkt –działania w projekcie prowadzone na rewitalizowanym obszarze

PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY STOPNIA ZGODNOŚCI ZE STRATEGIĄ ZIT ROF W TRYBIE KONKURSOWYM			
Działanie 8.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych*			
Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium	Sposób oceny
			30 pkt – działania w projekcie prowadzone w rewitalizowanym obiekcie

**W SzOOP wydzielono Działania:*

- 7.7 – Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.7 - Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.8 - Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.9 - Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

PROPOZYCJE KRYTERIÓW OCENY STOPNIA ZGODNOŚCI ZE STRATEGIĄ ZIT ROF W TRYBIE KONKURSOWYM			
Działanie 8.4 Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej*			
Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium	Sposób oceny
1.	Stopień komplementarności i zintegrowania projektu	Ocena obejmuje dwa obszary: 1. stopień w jakim projekt realizuje założone w Strategii ZIT ROF wskaźniki rezultatu (0-20 pkt), 2. komplementarność z innymi projektami - czy projekt jest uzupełnieniem innego projektu lub kontynuacją trwającego lub zakończonego projektu bez względu na źródło jego finansowania ale takiego który rozwiązuje minimum 1 problem zidentyfikowany w Strategii ZIT w rozdziale "Bilans strategiczny" (0-20 pkt). Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Ocena punktowa od 0-40 pkt w zależności od stopnia komplementarności i zintegrowania projektu.
2.	Projekt realizowany w partnerstwie JST z podmiotami spoza sektora finansów publicznych	Ocenia się czy projekt będzie realizowany w partnerstwie JST (lub ich jednostek organizacyjnych) z podmiotami spoza sektora finansów publicznych (bez względu na to który podmiot będzie Liderem). Ze względu na społeczny charakter projektu preferowane będą projekty realizowane w partnerstwie z podmiotami spoza sektora finansów publicznych co wzmocni jakość	Ocena punktowa: 0-30 pkt 0 pkt – projekt realizowany poza formułą partnerstwa 30 pkt – projekt realizowany w partnerstwie

		wsparcia i możliwości organizacyjne podmiotów aplikujących. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	
3.	Realizacja projektu na rewitalizowanym terenie w ramach ROF	Ocenia się, czy projekt będzie realizowany na rewitalizowanym obszarze lub/i rewitalizowanym obiekcie zgodnie z LPR gmin wchodzących w skład ROF. Kryterium premiuje projekty wspierające powstawanie inicjatyw w ramach działania na obszarach poddanych rewitalizacji jako wyraz zintegrowania działań infrastrukturalnych i społeczno-gospodarczych zwłaszcza w miejscach gdzie zarówno funkcje gospodarcze jak i społeczne zanikają. Kryterium weryfikowane na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie.	Ocena punktowa: 0-30 pkt 0 pkt – brak działań w projekcie na rewitalizowanym obszarze lub/i w obiekcie 15 pkt –działania w projekcie prowadzone na rewitalizowanym obszarze 30 pkt – działania w projekcie prowadzone w rewitalizowanym obiekcie

**W SzOOP wydzielono Działania:*

- 7.7 – Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.7 - Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.8 - Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

- 8.9 - Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Ocena projektów w trybie konkursowym

Projekty w trybie konkursowym o dofinansowanie w ramach ZIT podlegać będą ocenie przez IP WUP oraz IP ZIT w następujący sposób:

1. Ocena zgodności i stopnia zgodności ze Strategią ZIT ROF przeprowadzona zostanie przez pracowników lub ekspertów IP ZIT
2. Ocena formalna i merytoryczna zostanie przeprowadzona przez pracowników IP WUP lub ekspertów RPO WP 2014-2020

KOP będą tworzyć pracownicy IP WUP/ eksperci RPO WP 2014 – 2020, o których mowa w art. 49 ust. wdrożeniowej oraz pracownicy IP ZIT / eksperci RPO WP 2014 – 2020, o których mowa w art. 49 ust. wdrożeniowej.

Ocena formalna i merytoryczna polega na ocenie złożonych wniosków o dofinansowanie z uwzględnieniem Kryteriów wyboru projektów dla poszczególnych osi priorytetowych, działań i poddziałań RPO WP 2014-2020 w zakresie EFS, przyjmowanych przez Komitet Monitorujący RPO.

Ocena zgodności i stopnia zgodności ze Strategią polega na ocenie złożonych wniosków o dofinansowanie z uwzględnieniem kryteriów przyjętych w Strategii.

Procedura konkursowa prowadzona będzie w oparciu o porozumienie, które zostało zawarte pomiędzy IP ZIT a IP WUP w dniu 3 stycznia 2017 r.

10.3.2 Zasady współpracy z Instytucją Zarządzającą RPO WP na lata 2014-2020:

Zasady współpracy określone zostały w Porozumieniu zawartym między IP ZIT a IZ RPO WP w sprawie powierzenia zadań Instytucji Pośredniczącej z zakresu realizacji instrumentu Zintegrowane Inwestycji Terytorialne w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Przedmiotowe Porozumienie jest realizowane w oparciu o poniższe przepisy prawne:

- art. 10 ust. 1 oraz art. 30 ust. 5 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 – 2020 (Dz. U. z 2017 r. poz. 1460 z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą wdrożeniową",
- art. 36 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)
- nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 347, zwanego dalej „rozporządzeniem ogólnym",
- art. 7 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia" oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia Rady (WE) nr 1080 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.203, str. 289), zwanego dalej „rozporządzeniem EFRR".

10.3.3 Proces monitoringu, ewaluacji i sprawozdawczości.

System monitorowania, ewaluacji i sprawozdawczości z wdrażania Strategii ZIT ROF określa Porozumienie w sprawie powierzenia zadań Instytucji Pośredniczącej z zakresu realizacji instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, zawarte pomiędzy Stowarzyszeniem Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego (jako Instytucją Pośredniczącą), a Zarządem Województwa Podkarpackiego (Instytucją Zarządzającą). Porozumienie pomiędzy wskazanymi podmiotami zostało podpisane 29 stycznia 2016r.

Proces monitoringu Strategii ZIT ROF

Strategia ZIT ROF jest podstawowym narzędziem zarządzania rozwojem ROF w perspektywie finansowej 2014-2020. O jego skuteczności decyduje stopień i dynamika wdrażania przyjętych ustaleń strategicznych i implementacja przedsięwzięć zarówno strategicznych, jak również komplementarnych, który powinien podlegać okresowemu monitorowaniu i ocenie. Niniejszy rozdział definiuje mierzalne wskaźniki dostosowane do specyfiki ROF i pozwalające na efektywny monitoring sposobu i stopnia realizowania zarówno poszczególnych przedsięwzięć strategicznych, jak również kompleksowo rozumianej Strategii ZIT ROF.

Tabela 82 Katalog wskaźników: wskaźniki produktu i rezultatu przedsięwzięć zintegrowanych; wskaźniki rezultatu strategicznego; wskaźniki strategiczne realizacji Strategii ZIT ROF

Działanie ROF	WSKAŹNIKI PRODUKTU I REZULTATU ZGODNIE Z SZOOP RPO WP na lata 2014-2020/ Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych 2014-2020 (WLWK 2014)							WSKAŹNIK REZULTATU STRATEGICZNEGO ZGODNIE Z RPO WP na lata 2014-2020						WSKAŹNIKI STRATEGICZNE REALIZACJI STRATEGII ZIT ROF (wartości bazowe wskaźników zostaną uzupełnione przy aktualizacji Strategii ZIT ROF)			
	Nazwa wskaźnika	Typ wskaźnika (P/R/IC)	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Częstotliwość pomiaru	Źródło	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Częstotliwość pomiaru	Źródło	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Częstotliwość pomiaru	Źródło
Cel rozwojowy ZIT 1 Wzrost konkurencyjności gospodarki dzięki tworzeniu warunków dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw																	
Działanie 1.1 Rozwój Stref Aktywności Gospodarczej i Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF	**Projekt ZIT: Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF**																
	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	P	ha	0	65,0697	Półrocznie	Oświadczenie Lidera na podstawie informacji z rzeczowej realizacji zadań przez Partnerów projektu	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB	%	10,2	12,2	roczna	GUS	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	Wzrost o 2% w stosunku do roku 2014 roczna	GUS
	Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych	R	Szt.	0	24									Liczba nowoutworzonych miejsc pracy	Wzrost o 1% w stosunku do roku 2014 roczna	Dane gmin ROF	
	Stopień wykorzystania uzbrojonych terenów inwestycyjnych	R	%	0	100												
	Projekt ZIT: Utworzenie inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF																
	Powierzchnia dostępna w wspartych inkubatorach przedsiębiorczości	P	m2	Wartość wskaźników zostanie oszacowana na późniejszym etapie				Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB	%	10,2	12,2	roczna	GUS	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	Wzrost o 2% w stosunku do roku 2014 roczna	GUS	
	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych w wspartych inkubatorach przedsiębiorczości	R	Szt.											Liczba nowoutworzonych miejsc pracy	Wzrost o 2% w stosunku do roku 2014 roczna	Dane gmin ROF	
Cel rozwojowy ZIT 2 Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej																	
Działanie 2.1 Rozwój systemu transportu publicznego	**Projekt ZIT: Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF**																
	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	P	Szt.	0	54	Półrocznie	Oświadczenie Lidera na podstawie informacji z rzeczowej realizacji zadań przez Partnerów projektu	Liczba przewozów pasażerskich komunikacją miejską w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszarów miejskich województwa podkarpackiego	szt./os.	62,28	67,29	roczna	GUS	Szacowany roczny spadek emisji PM10	Spadek o 1% w stosunku do roku 2014 roczna	WIOŚ	
	Liczba wybudowanych obiektów „Bike&Ride"	P	Szt.	0	13												
	Liczba stanowisk postojowych w wybudowanych obiektach „Bike&Ride"	P	Szt.	0	221												
	Pojemność zakupionego taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	P	osoby	0	4 080												
	Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami	P	Szt.	0	1												
	Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź"	P	Szt.	0	481												
	Liczba miejsc postojowych dla osób niepełnosprawnych w wybudowanych obiektach „parkuj i śledź"	P	Szt.	0	31												
	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	P	Szt.	0	3												
	Całkowita długość nowych lub przebudowanych linii komunikacji miejskiej	P	km	0	189,32												
	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	P	Szt.	0	4												

	Liczba wybudowanych obiektów „parkuj i jedź"	P	Szt.	0	11												
	Długość wybudowanych dróg dla rowerów	P	km	0	12,45												
	Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych.	P	Szt.	0	1												
	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych [tony równoważnika CO2/rok] (CI 34)	R	Tony równowa żnika CO2/rok	0	154,49									Liczba korzystających ze zbiorowego transportu publicznego	Wzrost o 3% w stosunku do roku 2014 roczna	Dane Związku Gmin Podkarpacka Komunikacja Samochodowa oraz Zarządu Transportu Miejskiego w Rzeszowie	
	Liczba samochodów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź"	R	Szt.	0	72 725,00												
	Liczba przewozów komunikacją miejską na przebudowanych i nowych liniach komunikacji miejskiej	R	Szt./rok	0	60 228,00												
Działanie 2.2 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego	**Projekt ZIT: Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF**																
	Liczba obiektów zasobów kultury objętych wsparciem	P	Szt.	0	11,00	Półrocznie	Oświadczenie Lidera na podstawie informacji z rzeczowej realizacji zadań przez Partnerów projektu	Korzystający z teatrów, muzeów i bibliotek (ogółem) na 1000 mieszkańców	os./1000	6	8	roczna	GUS	Liczba korzystających z oferty instytucji kultury na terenie ROF	Wzrost o 2% w stosunku do roku 2014 roczna	Dane gmin ROF	
	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	P	Szt.	0	10,00												
	Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami	P	Szt.	0	3,00												
	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	P	Szt.	0	11,00												
	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	P	Szt.	0	1,00												
	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (CI 9)	R	odwiedzi n/rok	0	100,00												
	Wzrost zatrudnienia we wspieranych podmiotach (innych niż przedsiębiorstwa)	R	EPC	0	1,00												
	Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem	R	Osób/rok	0	35 440,00												
Działanie 2.3 Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF	**Projekt ZIT: Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF**																
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	P	ha	Wartość wskaźników zostanie oszacowana na późniejszym etapie				Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym	%	20,9	19,9	roczna	GUS	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	Wzrost o 2% w stosunku do roku 2014 roczna	GUS	
	Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich (CI 35)	P	m^2														
	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach	R	Szt.														
	Projekty w ramach Działania 7.7 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne																
	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	P	Os.	0	155	Półrocznie	Oświadczenie Lidera na podstawie informacji z rzeczowej	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie	szt.	14 050	2 262	roczna	SL 2014				

							realizacji zadań przez Partnerów projektu	działalności gospodarczej								
	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	R	Szt.	0	155			Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	szt.	50	50	okresowa	Ewaluacja (MR)			
	Projekty w ramach Działania 8.7 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne															
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	P	Os.	0	920	Półrocznie	Oświadczenie Lidera na podstawie informacji z rzeczowej realizacji zadań przez Partnerów projektu	Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoba	31	31	roczna	SL 2014			
	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	P	Os.	0	180			Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	osoba	87	56	roczna	SL 2014			
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	R	os.	0	285 osób			Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu	osoba	38,9	20	roczna	SL 2014			
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	R	os.	0	515 osób			Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujący 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek	osoba	35,8	18,4	okresowa	Ewaluacja			
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	R	os.	0	184 osoby											
	Projekty w ramach Działania 8.8 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne															
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	P	Os.	0	90	Półrocznie	Oświadczenie Lidera na podstawie informacji z rzeczowej realizacji zadań przez Partnerów projektu	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu	Szt.	186	186	roczna	SL 2014			
	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu	R	Szt.	0	4			Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu	osoba	4,25	4,25	okresowo	Ewaluacja			
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu	R	Os.	0	44 osoby											
	Projekty w ramach Działania 8.9 Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne															
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	P	Os.	0	180	Półrocznie	Oświadczenie Lidera na podstawie informacji z rzeczowej realizacji zadań przez Partnerów projektu	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu	osoba	4,25	4,25	okresowo				
	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu	R	Szt.	0	6			Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	osoba	4,25	4,25	okresowo				

	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu	R	Os.	0	8 osób			poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu								
Cel rozwojowy ZIT 3 Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywności energetycznej regionu																
Działanie 3.2 Wykorzystanie OZE na terenie ROF	**Projekt ZIT: Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF**															
	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych	P	MW	0	4,88	Półrocznie	Oświadczenie Lidera na podstawie informacji z rzeczowej realizacji zadań przez Partnerów projektu	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem	%	12,9	15,0	roczna	GUS	Szacowany roczny spadek emisji PM10	Spadek o 1% w stosunku do roku 2014 roczna	WIOŚ
	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł z OZE	P	Szt.	0	158											
	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34)	R	Tony ekwiwalentu CO2/rok	0	2 616,12											
	Produkcja energii elektrycznej z nowo wybudowanych/nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE	R	MWhe/rok	0	3 310,01											
	Projekt ZIT: Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF – projekt parasolowy															
	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych	P	MW	0	8,32	Półrocznie										
	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	P	Szt.	0	2 796											
	Produkcja energii elektrycznej z nowo wybudowanych/nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE	R	MWe/rok	0	6 323,20											
	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34)	R	Tony równowa żnika CO2/rok	0	5 045,91											
Działanie 3.3 Poprawa jakości powietrza	**Projekt ZIT: Wymiana źródeł ciepła na terenie ROF**															
	Liczba zainstalowanych lub zmodernizowanych źródeł ciepła	P	Wartość wskaźnika zostanie oszacowana na późniejszym etapie					Stężenie pyłu zawieszonego PM10 w roku kalendarzowym	µg/m³	39,7	33,2	roczne	WIOŚ	Szacowany roczny spadek emisji PM10	Spadek o 1% w stosunku do roku 2014 roczna	WIOŚ
	Powierzchnia lokali objętych wymianą źródeł ciepła	P														

	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych [] (CI 34)	R										
	Projekt ZIT: Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF											
Działanie 3.1 Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie ROF	Liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków komunalnych	P	Szt.	Wartość wskaźnika zostanie oszacowana na późniejszym etapie	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	69,9	80,00	roczne	GUS	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków	Wzrost o 0,01% w stosunku do roku 2014 roczna Dane gmin ROF
	Liczba rozbudowanych oczyszczalni ścieków komunalnych	P	Szt.									
	Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej	P	km									
	Wielkość ładunku ścieków poddanych ulepszonemu oczyszczeniu	R	RLM									
	Przewidywana liczba osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków	R	RLM									
	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków	R	Os.									

Tabela 83 Terminy realizacji monitoringu wskaźników strategicznych

Dokument	Uczestnicy procesu monitorowania realizacji Strategii	
	Informacje uzyskane od gmin ROF	
Informacja o realizacji wskaźników strategicznych	I kwartał roku n+1	-
Roczny raport o stanie realizacji Strategii	-	I kwartał roku n+1

Źródło: opracowanie własne

Monitorowanie i sprawozdawanie z realizacji ZIT w ramach RPO WP 2014-2020

1. IP ZIT monitoruje stan przygotowania do realizacji projektów konkursowych i pozakonkursowych wskazanych w Strategii ZIT ROF, sporządza i przekazuje do IZ RPO WP raporty z prowadzonego monitoringu w cyklu kwartalnym lub w innych terminach wskazanym przez IZ RPO WP na potrzeby zestawień dla innych podmiotów oraz niezwłocznie informuje IZ RPO WP o ewentualnych opóźnieniach w przygotowaniu do realizacji oraz przygotowuje plan naprawczy w przypadku stwierdzenia opóźnień.
2. IP ZIT monitoruje wdrażanie Strategii ZIT ROF, sporządza i przekazuje do IZ RPO WP sprawozdania z wpływu Strategii ZIT ROF na realizację celów RPO WP 2014-2020 w cyklu półrocznym lub w innych terminach wskazanym przez IZ RPO WP na potrzeby zestawień dla innych podmiotów.
3. IP ZIT monitoruje realizację wskaźników wskazanych w Strategii ZIT ROF.
4. IP ZIT zobowiązuje się do koordynowania działań związanych z przygotowaniem przez podmioty tworzące Związek ZIT wniosków o płatność (w tym postępu rzeczowego, finansowego i wskaźników).
5. IP ZIT zobowiązuje się do przygotowania i przekazania IZ RPO WP wszelkich informacji w zakresie monitoringu powierzonych zadań, w formie i terminie wskazanym przez IZ RPO WP.
6. IP ZIT zobowiązuje się do złożenia ewentualnych wyjaśnień, których IZ RPO WP może zażądać w związku z przedkładanymi wnioskami o płatność przez podmioty tworzące Związek ZIT.
7. W przypadku stwierdzenia przez IZ RPO WP nieprawidłowej realizacji powierzonych zadań, w tym także opóźnień mających wpływ na wdrażanie RPO WP 2014 – 2020, IZ RPO WP pisemnie wskazuje naruszenia i wyznacza IP ZIT termin ich usunięcia.
8. IP ZIT przekazuje do wiadomości IZ RPO WP w cyklu kwartalnym lub w innych terminach wskazanym przez IZ RPO WP na potrzeby zestawień dla innych podmiotów informacje dotyczące dokonanych zwrotów środków przez podmioty tworzące Związek ZIT.
9. IP ZIT monitoruje stan wdrażania projektów w tym również tych, które mogą mieć wpływ na niewykorzystanie alokacji przeznaczonej na realizację przedsięwzięć w ramach ZIT i niezwłocznie informuje IZ RPO WP o ewentualnych opóźnieniach, jednocześnie przedkładając plan naprawczy.

Cele, rodzaje i poziomy monitoringu oraz korzyści jego prowadzenia

Monitoring ma na celu systematyczne analizowanie stanu zaawansowania realizacji poszczególnych kierunków działań i ich zgodności ze sformułowanymi celami. Jego istotą jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało, a co nie zostało zrobione, określenie przyczyn tego stanu rzeczy, a także modyfikowanie dalszych działań w taki sposób, aby osiągnąć zakładane cele. Innymi słowy, istotą procesu monitoringu jest stwierdzenie, czy wynik naszego działania (efekt końcowy) jest zgodny z zamierzeniami (cele i kierunki działania) oraz czy wszystkie czynności i środki zastosowanie w działaniu były potrzebne do osiągnięcia zamierzonego stanu.

Monitoring w odniesieniu do Strategii ZIT ROF służył będzie zagwarantowaniu realizacji celów rozwojowych określonych w Strategii oraz odpowiedniej absorpcji środków nań przewidzianych, w związku z powyższym będzie prowadzony w zakresie rzeczowym i finansowym.

Monitoring rzeczowy obejmował będzie skwantyfikowane dane obrazujące postęp w realizacji zapisanych w Strategii ZIT ROF działań oraz umożliwiał ocenę ich wykonania w odniesieniu do celów Strategii. Będzie się on posługiwał:

- wskaźnikami produktu, które dostarczą informacji o dobrach lub usługach wytworzonych dzięki realizacji zadań lub powstałych bezpośrednio w wyniku realizacji zadań, np. długość zmodernizowanych dróg, liczba wybudowanych miejsc parkingowych,
- wskaźnikami rezultatu, które poinformują o zmianach jakie nastąpiły w wyniku realizacji zadań, opisując bezpośrednie i natychmiastowe efekty (korzyści) wynikające z ich realizacji, np. liczba gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej.
- wskaźnikami oddziaływania, które odnoszą się do konsekwencji danego programu wykraczających poza natychmiastowe efekty . Oddziaływanie szczegółowe to te efekty, które pojawią się po pewnym czasie w otoczeniu społeczno-ekonomicznym, niemniej jednak są bezpośrednio powiązane z podjętym działaniem, np. zmiana natężenia ruchu samochodowego, wzrost liczby mieszkańców na terenach poddanych rewitalizacji.

Wszystkie wskaźniki mierzone będą cyklicznie. Częstotliwość pomiaru wskaźników jest uzależniona od kategorii wskaźnika.

Monitoring finansowy obejmował będzie ocenę racjonalności i sprawności wydatkowania środków finansowych (własnych i zewnętrznych) na realizację działań zawartych w Strategii ZIT ROF.

Ściśle związana z monitoringiem jest sprawozdawczość, która obejmuje zbieranie informacji dotyczących wdrażania Strategii z uwzględnieniem celów oraz działań w postaci danych liczbowych, finansowych, wskaźników i innego rodzaju informacji oraz przekazywanie ich odpowiednim instytucjom w określonej formie i terminach dla potrzeb monitorowania.

Istotnym elementem skutecznego monitoringu jest procedura określająca szczegółowo zasady monitorowania postępów realizacji Strategii ZIT ROF oraz zakres odpowiedzialności i zadań uczestników procesu monitorowania Strategii. W proces monitorowania Strategii ZIT ROF zaangażowane będą różne podmioty. Ich rola w procesie również będzie zróżnicowana. Uczestnicy procesu monitorowania Strategii ZIT ROF: beneficjenci projektów ZIT, Biuro Stowarzyszenia ROF, Zarząd Stowarzyszenia ROF, Zebranie Delegatów Stowarzyszenia ROF, Instytucja Zarządzająca RPO WP 2014-2020, Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, zainteresowani partnerzy społeczni i gospodarczy.
Procedura będąca jednym z mikroprocesów zawartych w IW IP ZIT opisuje postępowanie, określa wzory obowiązujących narzędzi monitoringu oraz wprowadza zestaw wskaźników monitorowania Strategii ZIT ROF.

Korzyści płynące z systematycznego monitoringu:

- pozyskiwanie danych pozwalających dokonać oceny postępu w realizacji Strategii i jej wpływu na rozwój ROF;
- efektywna realizacja zadań zapisanych w Strategii;
- osiąganie założonych rezultatów;
- identyfikacja ewentualnych opóźnień lub nieprawidłowości w realizacji zadań i działań;
- podejmowanie działań naprawczych;
- wnioski z systematycznie prowadzonego procesu monitorowania dokumentu strategicznego mogą być podstawą do aktualizacji obowiązującej Strategii;
- wnioski z prowadzonego monitoringu mogą być również podstawą do przyjęcia założeń rozwoju strategicznego w następnym okresie.

Monitoring Strategii ZIT ROF prowadzony będzie w oparciu o osiągane wskaźniki produktu i rezultatu

- projektów;
- działań;
- celów strategicznych.

Monitoring działań prowadzony będzie w oparciu o informacje przekazywane przez jednostki realizujące projekty strategiczne i komplementarne (wskaźniki produktu i rezultatu), natomiast monitoring wdrażania Strategii ZIT ROF poprzez wskaźniki strategiczne. Wskaźniki wskazywane w poszczególnych *Kartach przedsięwzięć/projektów zintegrowanych ROF*, a następnie monitorowane przez IP ZIT będą zgodne z treścią Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych RPO WP oraz Wspólną Listą Wskaźników

Kluczowych 2014-2020. Wskazywane i monitorowane będą wszystkie wskaźniki, które odpowiadają zakresowi rzeczowemu projektu. Monitoring będzie prowadzony również w okresie trwałości projektu w formie sprawozdań przekazywanych do IP ZIT oraz IZ RPO WP.

Wskazanie kanałów komunikacji w zakresie realizacji wskaźników (gminy z terenu ROF – IP ZIT – IZ RPO WP).

Tabela 84 Uczestnicy procesu monitorowania Strategii ZIT/ wykorzystywane dokumenty

Podmiot/ uczestnik procesu	Rola w procesie	Narzędzia/ dokumenty
Beneficjenci projektów realizowanych w ramach Strategii ZIT ROF (Partnerzy i Lider Projektu)	– Monitoring rzeczowy i finansowy realizowanych projektów – Monitorowanie wskaźników produktu i rezultatu na poziomie projektów – Sporządzanie wniosków o płatność z częścią sprawozdawczą zgodnie z procedurami przewidzianymi dla RPO WP 2014-2020 (postęp rzeczowy i finansowy)	– Wnioski o płatność z częścią sprawozdawczą (przekazywane IZ RPO WP 2014-2020 zgodnie z procedurami przewidzianymi dla RPO WP 2014-2020)
Biuro Stowarzyszenia	– Przygotowanie projektu raportu okresowego ze stanu przygotowania do realizacji projektów konkursowych i pozakonkursowych wskazanych w Strategii ZIT ROF	– Raporty okresowe sporządzane są w cyklu kwartalnym lub w innych terminach wskazanych przez IZ RPO WP na potrzeby zestawień dla innych podmiotów, w sytuacji powstania opóźnień IP ZIT przygotowuje plan naprawczy. Raport okresowy dotyczy postępu rzeczowego realizowanych projektów. –
	– Przygotowanie projektu sprawozdania okresowego z wpływu Strategii ZIT ROF na realizację celów RPO WP 2014-2020	– Sprawozdania sporządzane są w cyklu półrocznym lub w innych terminach wskazanym przez IZ RPO WP na potrzeby zestawień dla innych podmiotów, w sytuacji powstania opóźnień sprawozdanie jest sporządzany niezwłocznie. Sprawozdanie dotyczy monitorowania realizacji wskaźników wskazanych w Strategii ZIT ROF. –
	– Przygotowanie projektu informacji dotyczącej dokonanych zwrotów środków przez podmioty tworzące Związek ZIT. –	– Informacja sporządzana jest w cyklu kwartalnym lub w innych terminach wskazanym przez IZ RPO WP na potrzeby zestawień dla innych podmiotów, w sytuacji powstania opóźnień sprawozdanie jest sporządzane niezwłocznie. –
	– Przygotowanie projektu informacji dotyczącej części sprawozdawczej z działań informacyjno-promocyjnych do Oddziału komunikacji i promocji RPO w Departamencie Zarządzania RPO	– Informacja sporządzona jest w cyklu rocznym i na wzorze przekazanym przez IZ RPO WP zgodnie z Czynnościami sprawozdawczymi w zakresie informacji i promocji wskazanymi w IW IZ RPO WP
Zarząd Stowarzyszenia	– Akceptacja projektu raportu okresowego/sprawozdania/informacji	- Zaakceptowany projekt raportu okresowego / sprawozdania / informacji

Podmiot/ uczestnik procesu	Rola w procesie	Narzędzia/ dokumenty
	– Przekazanie projektu sprawozdania Zebraniu Delegatów	
Zebranie Delegatów Stowarzyszenia ROF	– Zatwierdzenie projektu sprawozdania	– Zaakceptowane sprawozdanie
Instytucja Zarządzająca RPO WP 2014-2020	– Monitorowanie postępów realizacji programu operacyjnego, w tym na podstawie wniosków o płatność przedkładanych przez beneficjentów – Określenie wskaźników produktu i rezultatu na potrzeby monitorowania – Powołanie KM RPO WP 2014-2020	– Zgodnie z procedurami przewidzianymi dla RPO WP 2014-2020
Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020	– Opiniowanie i analiza efektów realizacji RPO WP 2014-2020, w tym udział w procesie sprawozdawczości	– Zgodnie z regulaminem prac KM RPO WP 2014-2020
Zainteresowani partnerzy społeczni i gospodarczy	– Wspieranie realizacji projektów ZIT – Konsultacje środowisk społecznych i biznesowych na etapie wdrażania ZIT	– Ankiety konsultacyjne – Inne dokumenty opisujące wyniki konsultacji

Proces ewaluacji

Ewaluacja w ramach Strategii ZIT ROF będzie ogniskować się wokół analizy oraz oceny interwencji na poziomie zdefiniowanych celów rozwojowych ZIT – w tym głównie trafności doboru ogólnych kierunków interwencji. Jednocześnie, jednym z istotnych aspektów ewaluacji strategicznej będzie weryfikacja przyjętej Strategii w odniesieniu do aktualnej i przewidywanej sytuacji społeczno – ekonomicznej.

Przegląd strategiczny – ewaluacja. Rekomenduje się przeprowadzenie dwóch przeglądów strategicznych w okresie obowiązywania strategii – w 2018 (ewaluacja mid-term) i 2022 roku (ewaluacja ex-post). Wynikiem przeprowadzenia przeglądu będzie szczegółowe sprawozdanie (*Raport ewaluacyjny*) zawierające podsumowanie zestawień wyników uzyskanych w ramach monitoringu (informacje roczne) wraz z oceną poziomu realizacji poszczególnych działań. Przeglądy strategiczne spełniają de facto warunki tzw. ewaluacji mid-term, której celem jest obiektywna ocena pierwszych wyników wdrażania programu, co pozwala ocenić również jakość samego systemu wdrażania i monitorowania. Przeglądy strategiczne mają na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób założenia strategiczne oraz poziom operacyjny, przekładane są na działania, co umożliwi wskazanie konieczności dokonania korekt (aktualizacji). W ramach przeglądów strategicznych dokonywana jest także aktualizacja danych zawartych w analizie źródeł wtórnych stanowiącej jeden z elementów strategii. Raporty z przeglądów strategicznych są prezentowane przedstawicielom gmin tworzących ROF wraz z rekomendacjami korekt, aktualizacji, uzupełnienia zawartości opracowania. Zarówno ewaluacja mid-term oraz ex-post będzie realizowana zgodnie z poniższymi założeniami.

Tabela 85 System ewaluacji Strategii ZIT ROF

System ewaluacji
Etap I
Gromadzenie wszystkich niezbędnych danych (dokumentów, raportów, danych statystycznych) do przeprowadzenia ewaluacji na kolejnych etapach).
Etap II
Przygotowanie formalne procedury przeprowadzenia badań, w tym wybór sposobu przeprowadzenia ewaluacji: wykonanie własnymi siłami lub zlecenie wykonania badania na zewnątrz.
Etap III
Wybór zespołu/wykonawcy przeprowadzającego badanie, w tym: opracowanie lub przyjęcie szczegółowej metodyki oraz opracowanie lub przyjęcie narzędzi badawczych.
Etap IV
Przeprowadzenie badania.
Etap V
Przygotowanie/przyjęcie raportu z przeprowadzonej ewaluacji i przekazanie do przyjęcia przez Zebranie Delegatów.

Źródło: opracowanie własne

Pytania badawcze, na jakie powinna odpowiadać ewaluacja, przedstawia się w zbiorach według kryteriów ewaluacji, do których należą:

- trafność: stopień, w jakim zaplanowane cele oraz zadania strategiczne i projekty odpowiadają potrzebom mieszkańców: czy realizowane projekty przyczynią się do rozwiązania zidentyfikowanych problemów? czy są zgodne z obraną Strategią rozwoju?
- skuteczność: w jakim stopniu realizowane zadania i projekty strategiczne przyczyniają się do osiągnięcia zakładanych celów Strategii i rozwoju ROF?
- efektywność: jaki jest stosunek zasobów realizowanych zadań i projektów strategicznych oraz nakładów na nie do osiągniętych produktów i rezultatów?
- użyteczność: czy osiągnięte produkty i rezultaty realizowanych projektów będą użyteczne, funkcjonalne dla mieszkańców? czy mieszkańcy będą z nich korzystać? czy pojawiły się efekty dodatnie/pozytywne lub negatywne?
- trwałość: czy na poziomie użyteczności realizowanych projektów pozostaną trwałe zmiany i czy zmiany te będą użyteczne przez długi czas?

Produktem przeprowadzonej ewaluacji będzie *Raport ewaluacyjny*, w którego zakres będą wchodziły następujące elementy:

- metodyka badania ewaluacyjnego: zastosowane techniki badawcze, pytania badawcze oraz objaśnienia sposobu interpretacji;
- wymiar przedmiotowy ewaluacji: podjęte działania związane z zarządzaniem strategicznym oraz realizowane projekty objęte badaniem ewaluacyjnym,
- wymiar czasowy ewaluacji: okres, w jakim były podejmowane działania związane z zarządzaniem strategicznym oraz realizowane projekty objęte badaniem ewaluacyjnym,
- wymiar terytorialny ewaluacji: obszar, w którym powstają produkty i rezultaty projektów oraz obszar oddziaływania realizowanych zadań i projektów strategicznych,
- wyniki przeprowadzonych badań: diagnoza stanu, badania desk research, badania społeczne,
- wnioski z przeprowadzonych badań,
- podsumowanie i rekomendacje.

10.3.4 Procedura zatwierdzania sprawozdania z wdrażania Strategii ZIT ROF

Projekt sprawozdania z wdrażania Strategii ZIT ROF przygotowywany jest przez pracownika na stanowisku ds. monitoringu i ewaluacji. Następnie projekt sprawozdania przekazany zostaje do weryfikacji przez Dyrektora Biura Stowarzyszenia ROF i kolejno do akceptacji przez Zarząd Stowarzyszenia i przedkładany Zebraniu Delegatów. Po zatwierdzeniu przez Zebranie Delegatów sprawozdania z realizacji ZIT ROF zostaje ono przekazane IZ RPO WP 2014-2020.

Podmioty zaangażowane w proces monitorowania Strategii ZIT ROF:

Zebranie Delegatów

- zatwierdza sprawozdania z realizacji ZIT ROF;
- zatwierdza procedury monitorowania Strategii ZIT ROF oraz jej zmian;

Zarząd

- przedkłada Zebraniu Delegatów sprawozdania z realizacji ZIT;
- przedkłada Zebraniu Delegatów projekt procedury monitorowania Strategii ZIT ROF oraz jej zmian;

Biuro Stowarzyszenia

- koordynuje monitoring i sprawozdawczość z wdrażania ZIT,
- opracowuje procedury monitorowania Strategii ZIT ROF oraz jej aktualizacji i zmian,
- koordynuje proces monitorowania Strategii ZIT ROF,
- przygotowuje informacje i raporty służące monitorowaniu postępów realizacji Strategii oraz przedstawianie ich do zatwierdzenia Zarządowi,
- publikuje analizy i raporty powstałe w toku monitorowania realizacji Strategii ZIT ROF,
- przygotowuje, realizuje rozliczanie i monitorowanie projektów Stowarzyszenia realizowanych ze źródeł zewnętrznych, w tym z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020, monitoruje i informuje członków o przygotowywanych i wprowadzanych regulacjach dotyczących ZIT.

11. Zasada partnerstwa i włączania lokalnych partnerów oraz konsultacje społeczne

Zasada partnerstwa realizowana jest poprzez włączenie w proces planowania, zarządzania oraz sprawozdawczości i monitoringu wszystkich gmin tworzących Związek ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Obok partnerskiej współpracy gmin (opisanej we wcześniejszych rozdziałach, a wynikającej m.in. z zapisów Porozumienia) zapewnione zostało tzw. uspołecznienie Strategii ZIT ROF poprzez udział partnerów społecznych i gospodarczych na etapie przygotowania i opiniowania Strategii. Były to m.in.:

- konsultacje społeczne Strategii;
- opiniodawczy i doradczy udział niezależnych ekspertów i innych instytucji w procedurze akceptacji dokumentu oraz procesie opracowania zasad i systemu wyboru projektów;

W spotkaniu konsultacyjnym Strategii ZIT ROF, które odbyło się 7 września 2015 r., o godz. 11.30, w Ratuszu Miasta Rzeszowa, wzięli udział przedstawiciele władz samorządowych Miasta Rzeszów i Gmin wchodzących w skład ROF, Radni oraz przedstawiciele stowarzyszeń i organizacji działających na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego: Izby Przemysłowo - Handlowej w Rzeszowie, Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju i Promocji Podkarpacia „Pro Carpathia", Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Trygon - Rozwój i Innowacja", Towarzystwo „Altum" Programy Społeczno – Gospodarcze, Stowarzyszenia Sportowo- Turystycznego „Lubcza".

Na etapie monitoringu wdrażania ZIT ROF udział partnerów społecznych i gospodarczych zapewniony będzie poprzez otwarty charakter konsultacji społecznych i gospodarczych prowadzony wśród szerokiego grona mieszkańców gmin ROF.

Do tej pory w proces budowy Strategii ZIT zaangażowani byli następujący partnerzy społeczni:

- Podkarpackie Stowarzyszenie Odnawialnych Źródeł Energii (Al. Gen. Władysława Sikorskiego 106, 35-304 Rzeszów);
- Towarzystwo ALTUM Programy Społeczno-Gospodarcze (ul. Warszawska 5/7, 35-205 Rzeszów),
- Fundacja Akademia Obywatelska (ul. Hetmańska 4/12, 35-045 Rzeszów).

Organizacje te zostały wyłonione w otwartym naborze partnerów społeczno-gospodarczych do udziału w pracach nad opracowaniem Strategii ZIT ROF. Został on ogłoszony przez Prezydenta Miasta Rzeszowa, działającego w imieniu Gminy Miasto Rzeszów oraz w imieniu i na rzecz: Gminy Boguchwała, Gminy Chmielnik, Gminy Czarna, Gminy Czudec, Gminy Głogów Małopolski, Gminy Krasne, Gminy Lubenia, Gminy Łańcut, Miasta Łańcuta, Gminy Świlcza, Gminy Trzebownisko i Gminy Tyczyn.

Udział partnerów społecznych w spotkaniach roboczych jak również w konsultacjach treści Strategii ZIT ROF zapewniły spełnienie zasady partnerstwa. Szczegółowy proces konsultacji społecznych został opisany w Załączniku nr 3 niniejszego opracowania.

Istotnym zagadnieniem jest komunikowanie Strategii poprzez prowadzenie aktywnego procesu komunikacji społecznej Strategii ZIT ROF. Zakłada się, że po uchwaleniu Strategii zostanie opracowany odrębny szczegółowy dokument określający formy i założenia w zakresie włączania społeczności lokalnej do aktywnego uczestnictwa w procesie wdrażania instrumentu.

Głównym założeniem wynikającym z planowanego planu komunikacji będzie zapewnienie otwartego, wielokanałowego (m. in. strona internetowa www.rof.org.pl, Lokalny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich, portale społecznościowe, lokalna prasa, radio, strony interetowe gmin, wchodzących w skład ROF, ogłoszenia w siedzibach gmin) sposobu informowania społeczności lokalnej o podejmowanych działaniach i realizowanych projektach.

Grupami docelowymi działań informacyjnych będą między innymi:

- lokalni liderzy,
- mieszkańcy ROF,
- radni gmin ROF,
- przedstawiciele administracji publicznej,
- przedstawiciele organizacji pozarządowych,
- przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu,
- przedsiębiorcy,
- przedstawiciele innych znaczących instytucji działających na terenie ROF.

W trakcie wdrażania Strategii ZIT ROF będzie upowszechniana i promowana idea partnerskiego rozwoju Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Promowanie partnerskiego podejścia będzie odbywać się poprzez wskazanie na znaczenie ZIT dla rozwoju wszystkich Partnerów ZIT ROF w tym przede wszystkim na poprawę jakości życia mieszkańców całego ROF.

Zasada partnerstwa oraz zaangażowanie lokalnych partnerów będzie realizowane poprzez włączenie wszystkich Gmin ROF w proces wdrażania i monitoringu realizacji Strategii ZIT ROF.

Partnerska współpraca gmin zostanie wzmocniona poprzez udział partnerów społecznych i gospodarczych na każdym etapie wdrażania Strategii ZIT ROF.

We wdrażanie Strategii zaangażowani będą również beneficjenci projektów ZIT oraz projektów komplementarnych, ostateczni odbiorcy i użytkownicy rezultatów projektów. Wyznaczeni koordynatorzy gminni, po jednym przedstawicielu każdej z gmin tworzących ROF, będą odpowiedzialni m.in.: za współpracę z podmiotami zaangażowanymi we wdrażanie Strategii ZIT ROF oraz bieżące informowanie lokalnej społeczności o etapach realizacji dokumentu.

W trakcie realizacji Strategii ZIT ROF oraz przygotowania i samej realizacji projektów strategicznych poszczególne jednostki samorządu terytorialnego ROF będą prowadzić działania mające na celu informowanie społeczeństwa o postępach prac, kolejnych etapach przygotowania i realizacji projektów, a także o efektach tych projektów.

Poniżej prezentuje się podstawowe założenia w zakresie planu komunikacji.

Celem ogólnym Planu Komunikacji jest promowanie Strategii ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, zwłaszcza wśród jednostek samorządu terytorialnego, mediów, mieszkańców, podmiotów gospodarczych, organizacji pozarządowych i innych oraz rozpowszechnianie informacji o możliwościach wsparcia przewidzianych w Strategii ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, wśród potencjalnych Beneficjentów. Będą oni mogli w sposób bezpośredni lub pośredni skorzystać ze środków finansowych w ramach Funduszy Europejskich. Planowane działania mają wzbudzić zainteresowanie oraz zachęcić potencjalnych Beneficjentów do aplikowania o środki, zwiększając liczbę zrealizowanych inwestycji, a przez to wzmocnić konkurencyjność i atrakcyjność Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Celem działań informacyjno-promocyjnych jest wspieranie realizacji celów określonych w Strategii ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, poprzez zachęcanie beneficjentów, potencjalnych beneficjentów i uczestników projektów do korzystania z Funduszy Europejskich dzięki dostarczaniu im informacji niezbędnych w procesie ubiegania się o środki unijne, motywowanie projektodawców i ich edukowanie w obszarze właściwej realizacji projektów oraz upowszechnianie efektów wykorzystywania Funduszy Europejskich w Polsce.

Plan Komunikacji Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego zidentyfikuje cele działań informacyjnych i promocyjnych, wskaże odbiorców oraz opisze planowane działania komunikacyjne.

Kanały komunikacji obejmować będą m.in. imprezy inauguracyjne poświęcone Strategii ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, kampanie informacyjne o szerokim zasięgu, mające na celu promowanie efektów, konferencje prasowe i inne wydarzenia. Planowane są także otwarte spotkania

organizowane w siedzibach i na terenie Gmin wchodzących w skład ROF z mieszkańcami i potencjalnymi beneficjentami działań Strategii ROF.

Media, w szczególności radio, prasa i telewizja, są nie tylko świetnym kanałem komunikacyjnym, ale ze względu na ich potencjalny wpływ na kluczowe grupy odbiorców są same w sobie postrzegane jako grupa docelowa.

12. Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko

W dniu 26 sierpnia 2015 roku zwrócono się do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z pismem w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii ZIT ROF. Pismem znak WOOŚ.410.1.46.2015.BK.6 z dnia 8 października RDOŚ poinformował, iż projekt Strategii wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz wykonania prognozy oddziaływania na środowisko.

W dniu 26 sierpnia 2015 roku zwrócono się do Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie z pismem w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii ZIT ROF. Pismem znak SNZ.9020.1.39.2015.EP z dnia 2 września 2015 r. Inspektor Sanitarny poinformował, iż stwierdza brak przesłanek do odstąpienia od procedury jednocześnie wskazując na konieczność sporządzenia pełnego zakresu Prognozy dla przedmiotowego dokumentu.

W toku aktualizacji Strategii ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego zwrócono się do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz do Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie pismami w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii ZIT ROF. Pismem znak WOOŚ.410.1.73.2018.PW.2 z dnia 13 sierpnia 2018 r. RDOŚ poinformował, iż projekt aktualizacji dokumentu pn.: „Strategia ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Z kolei pismem znak SNZ.9020.1.85.2018.EP z dnia 13 sierpnia 2018 r. Inspektor Sanitarny poinformował, iż w zakresie sanitrno-higienicznym odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu aktualizacji Strategii ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Spis tabel

Tabela 1 Powierzchnia oraz udział procentowy gmin w całkowitej powierzchni ROF 17
Tabela 2 Infrastruktura techniczna gmin ROF – korzystający z instalacji w % ogółu ludności – stan na rok 2015 30
Tabela 3 Liczba ludności korzystającej z infrastruktury technicznej – stan na 2015 rok 31
Tabela 4 Połączenia wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w [szt.] 32
Tabela 5 Przemysłowe i komunalne oczyszczalnie ścieków – dane za rok 2016 35
Tabela 6 Infrastruktura drogowa – kilometraż dróg przebiegających przez teren gmin ROF 38
Tabela 7 Wskaźnik dostępności potencjałowej dla gmin ROF 41
Tabela 8 Wypadki w powiatach ROF w latach 2014-2016 42
Tabela 9 Zasoby mieszkaniowe gmin ROF – wskaźniki 46
Tabela 10 Liczba mieszkań socjalnych na terenie gmin ROF (2013-2016) 47
Tabela 11 Liczba wniosków składanych o przyznanie lokali socjalnych na terenie gmin ROF w latach 2013-2016 47
Tabela 12 Normy ekologiczne taboru głównych operatorów funkcjonujących na terenie ROF (dane za 2016 rok) 50
Tabela 13 Gminna infrastruktura wykorzystywana w gospodarce odpadami (dane za rok 2016) 55
Tabela 14 Wysokość nakładów na budowę / przebudowę jednostek wytwarzania energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych w poszczególnych w gminach ROF latach 2005-2016 [w zł] 59
Tabela 15 Wysokość nakładów na termomodernizacje w gminach ROF w latach 2005-2016 [w zł] 60
Tabela 16 Bilans emisji CO2e w poszczególnych sektorach gmin Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego 61
Tabela 17 Inwestycje gmin – projekty dofinansowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, działanie 3.2 Modernizacja 63
Tabela 18 Inwestycje gmin – projekty dofinansowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, działanie 2.2. Infrastruktura energetyczna 64
Tabela 19 Bilans energii finalnej z odnawialnych źródeł energii Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego 65
Tabela 20 Przekroczenia stężeń dobowych pyłu PM10 w roku 2015 71
Tabela 21 Podmioty gospodarcze – wskaźniki porównawcze 74
Tabela 22 Zestawienie wykorzystania powierzchni terenów inwestycyjnych w gminach ROF zgłaszających chęć uczestnictwa w projekcie pn. „Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF" [ha] 75
Tabela 23 Najważniejsze instytucje otoczenia biznesu funkcjonujące na terenie ROF 76
Tabela 24 Klastry skupiające firmy z terenu ROF 77
Tabela 25 Produkt Krajowy Brutto (w mln zł) 77
Tabela 26 Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca [zł] 78
Tabela 27 Liczba dzieci w przedszkolach i żłobkach w gminach ROF w 2016 roku 80
Tabela 28 Wyniki testu szóstoklasisty z 2016 roku 81
Tabela 29 Wyniki testu gimnazjalnego z 2016 roku 83
Tabela 30 Liczba uczniów i absolwentów w szkołach podstawowych i gimnazjach w ROF 84
Tabela 31 Liczba ofert pracy na terenie ROF 89
Tabela 32 Porównanie stopy bezrobocia na terenie ROF w latach 2006-2016 90
Tabela 33 Stosunek bezrobotnych zarejestrowanych do liczby osób w wieku produkcyjnym w ROF w latach 2005-2016 w [%] 90
Tabela 34 Długość ścieżek rowerowych w gminach ROF w 2016 r. 93
Tabela 35 Obszary prawnie chronione w gminach ROF [ha] 96
Tabela 36 Inwestycje na terenie ROF – projekty dofinansowane w ramach RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007 - 2013, działanie 4.2. Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi 102
Tabela 37 Najważniejsze obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych ROF 103
Tabela 38 Liczba imprez kulturalnych zorganizowanych na terenie ROF w latach 2009-2016 108
Tabela 39 Liczba kół zainteresowań i ich członków w poszczególnych gminach ROF w 2016 r. 110
Tabela 40 Wskaźniki biblioteczne w gminach ROF w 2016 r. 110
Tabela 41 Wydatki budżetów gmin ROF na pomoc społeczną w latach 2014-2016 116
Tabela 42 Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego na terenie gmin ROF w latach 2010-2016 117
Tabela 43 Rodzaje udzielonych świadczeń 118
Tabela 44 Placówki stacjonarnej opieki społecznej na terenie ROF w 2016 r. 118
Tabela 45 Placówki wsparcia dziennego na terenie ROF w 2016 r. 120
Tabela 46 Liczba przychodni na 10 tys. ludności w 2016 r. 121
Tabela 47 Porady udzielone w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w gminach w latach 2004 – 2016 122

Tabela 48 Liczba aptek ogólnodostępnych na 10 tys. mieszkańców w latach 2012-2016 123
Tabela 49 Funkcjonujące spółdzielnie socjalne na terenie ROF w 2016 roku 125
Tabela 50 Wykaz pozostałych podmiotów ekonomii społecznej (ZAZ, WTZ, CIS, KIS) 126
Tabela 51 Frekwencja podczas wyborów samorządowych w gminach ROF w latach 2006, 2010 i 2014 [%] 127
Tabela 52 Obszary rewitalizacji na terenie gmin tworzących ZIT ROF 131
Tabela 53 Liczba wyznaczonych podobszarów rewitalizacji 132
Tabela 54 Potencjał demograficzny ROF – analiza porównawcza 136
Tabela 55 Potencjał gospodarczy ROF – analiza porównawcza 137
Tabela 56 Infrastruktura mieszkaniowa i sieciowa ROF – analiza porównawcze 137
Tabela 57 Edukacja – analiza porównawcza 138
Tabela 58 Potencjał turystyczny – analiza porównawcza 138
Tabela 59 Rynek pracy – analiza porównawcza 139
Tabela 60 Kultura i zdrowie – analiza porównawcza 139
Tabela 61 Analiza SWOT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego 141
Tabela 62 Zidentyfikowane potencjały Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego 150
Tabela 63 Analiza: problemy –działania Strategii ZIT ROF – efekty 152
Tabela 64 Uzasadnienie wyboru Priorytetów Inwestycyjnych do formuły ZIT – projekty podstawowe 162
Tabela 65 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 3a (RPO WP na lata 2014-2020) 179
Tabela 66 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 4e (RPO WP na lata 2014-2020) 185
Tabela 67 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 6c (RPO WP na lata 2014-2020) 189
Tabela 68 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 9b (RPO WP na lata 2014-2020) 192
Tabela 69 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 8iii (RPO WP na lata 2014-2020) 195
Tabela 70 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 9i (RPO WP na lata 2014-2020) 196
Tabela 71 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 9iv 198
Tabela 72 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 6b 204
Tabela 73 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 4a (RPO WP na lata 2014-2020) 206
Tabela 74 Wskaźnik rezultatu strategicznego dla PI 4e (RPO WP na lata 2014-2020) 212
Tabela 75 Matryca Strategii ZIT ROF 214
Tabela 76 Alokacja wsparcia z EFRR i EFS na Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w województwie podkarpackim (w kwocie nie mniejszej niż w tabeli poniżej) 226
Tabela 77 Struktura finansowania projektów ROF w ramach ZIT – cel rozwojowy ZIT 1 Wzrost konkurencyjności gospodarki dzięki tworzeniu warunków dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw 227
Tabela 78 Struktura finansowania projektów ROF w ramach ZIT – cel rozwojowy ZIT 2 Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej 227
Tabela 79 Struktura finansowania projektów ROF w ramach ZIT – cel rozwojowy ZIT 3. Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej 227
Tabela 80 Plan finansowy ZIT ROF wg Priorytetów Inwestycyjnych 228
Tabela 81 Plan finansowy ZIT ROF wg Działań Strategii 230
Tabela 82 Katalog wskaźników: wskaźniki produktu i rezultatu przedsięwzięć zintegrowanych; wskaźniki rezultatu strategicznego; wskaźniki strategiczne realizacji Strategii ZIT ROF 255
Tabela 83 Terminy realizacji monitoringu wskaźników strategicznych 260
Tabela 84 Uczestnicy procesu monitorowania Strategii ZIT/ wykorzystywane dokumenty 262
Tabela 85 System ewaluacji Strategii ZIT ROF 264

Spis wykresów

Wykres 1 Struktura udziału gmin w całkowitej powierzchni ROF [w %] 18
Wykres 2 Liczba mieszkańców w gminach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w 2016 roku 23
Wykres 3 Wskaźnik gęstość zaludnienia gmin ROF [os/km2] 23
Wykres 4 Liczba mieszkańców ROF w latach 2004 – 2016 z uwzględnieniem podziału na płeć 24
Wykres 5 Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym na terenie ROF w latach 2004 -2016 25
Wykres 6 Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie ROF w latach 2004 – 2016 25

Wykres 7 Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na terenie ROF w latach 2004 – 2016 26
Wykres 8 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w 2016 roku 26
Wykres 9 Porównanie przyrostu naturalnego w gminach ROF w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2009 i 2016 roku 27
Wykres 10 Migracje gminne na pobyt stały – zameldowania ogółem w 2016 roku 28
Wykres 11 Migracje gminne na pobyt stały – wymeldowania wg kierunku migracji w 2016 roku 28
Wykres 12 Bilans migracji na terenie gmin tworzących ROF (sumarycznie) 29
Wykres 13 Gęstości sieci dróg gminnych i powiatowych w gminach ROF [km/100km²] 39
Wykres 14 Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w gminach ROF w 2012, 2014 i 2016 – porównanie 45
Wykres 15 Liczba przewiezionych pasażerów przez MPK Rzeszów w tys. osób (2007-2016) 49
Wykres 16 Odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca [kg] w latach 2008-2016 54
Wykres 17 Zmieszane odpady zebrane w na terenie ROF [t] w latach 2008-2016 [t] 55
Wykres 18 Nakłady na OZE i termomodernizacje w stosunku do wydatków inwestycyjnych gmin w latach 2005-2016 (w %) 57
Wykres 19 Podmioty gospodarki narodowej ogółem wpisane do rejestru REGON na terenie ROF w latach 2004 – 2016 72
Wykres 20 Podmioty gospodarcze nowo zarejestrowane i wyrejestrowane w sektorze prywatnym w latach 2009 – 2016 72
Wykres 21 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w 2016 w ROF 73
Wykres 22 Liczba uczniów oraz absolwentów w szkołach podstawowych na terenie ROF w latach 2007-2016 81
Wykres 23 Współczynnik skolaryzacji netto w szkołach podstawowych na terenie gmin ROF [%] 82
Wykres 24 Liczba uczniów oraz absolwentów w szkołach gimnazjalnych na terenie ROF w latach 2007- 2016 83
Wykres 25 Uczniowie i absolwenci szkół ogólnokształcących ROF (2010-2016) 84
Wykres 26 Uczniowie i absolwenci zasadniczych szkół zawodowych na terenie ROF (2010-2016) 85
Wykres 27 Liczba studentów oraz absolwentów uczelni wyższych na terenie podregionu rzeszowskiego w latach 2007-2016 86
Wykres 28 Liczba bezrobotnych mieszkańców na terenie gmin ROF w latach 2004-2016 z uwzględnieniem podziału na płeć 87
Wykres 29 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w 2016 roku [%] 88
Wykres 30 Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej – porównanie 89
Wykres 31 Stosunek bezrobotnych zarejestrowanych do liczby osób w wieku produkcyjnym w ROF w latach 2004-2016 90
Wykres 32 Odsetek powierzchni gruntów leśnych na terenie gmin ROF w 2016 r. [%] 93
Wykres 33 Korzystający z noclegów ogółem na terenie ROF w latach 2004-2014 [os.] 94
Wykres 34 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych [ha] na terenie ROF w 2014 r. 97
Wykres 35 Wydatki w dziale Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w gminach ROF w 2016 r. [zł] 111
Wykres 36 Nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w gminach ROF w 2016 r. na 1 tys. mieszk.[zł] 112
Wykres 37 Liczba fundacji i stowarzyszeń na terenie ROF w latach 2004-2016 125
Wykres 38 Liczba przewiezionych pasażerów przez MPK Rzeszów w tys. osób (2003-2013) 302

Spis grafik

Grafika 1 Rzeszowski Obszar Funkcjonalny na tle województwa podkarpackiego oraz Polski 17
Grafika 2 Odsetek mieszkańców gmin ROF korzystających z instalacji wodociągowej [%] 32
Grafika 3 Odsetek mieszkańców gmin ROF korzystających z instalacji kanalizacyjnej [%] 33
Grafika 4 Mapka układu komunikacyjnego ROF 37
Grafika 5 Gęstość sieci dróg gminnych i powiatowych w gminach ROF 40
Grafika 6 Mapa potencjału energetyki wodnej na terenie ROF 66
Grafika 7 Mapa potencjału energetyki wiatrowej na terenie ROF 67
Grafika 8 Mapa potencjału energetyki słonecznej na terenie ROF 68
Grafika 9 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności 79
Grafika 10 Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach ROF 91
Grafika 11 Występowanie obszarów prawnie chronionych w gminach ROF\ 99
Grafika 12 Ocena poziomu zagrożenia powodziowego na terenie ROF 101
Grafika 13 Liczba imprez na terenie ROF w 2016 roku 114
Grafika 14 Liczba uczestników imprez na terenie ROF 115
Grafika 15 Drzewo problemów ROF 149
Grafika 16 Cele interwencji strategicznej w ramach Strategii ZIT ROF 156
Grafika 17 Ciąg logiczny budowania Strategii ZIT ROF 157
Grafika 18 Schemat interwencji ZIT w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym 159

Grafika 19 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF", „Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF – II etap" 165
Grafika 20 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Utworzenie Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF 166
Grafika 21 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF" 167
Grafika 22 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF" – schemat oddziaływania 168
Grafika 23 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF" 169
Grafika 24 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF" 170
Grafika 25 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektów EFS 171
Grafika 26 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF", „Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF - II etap" 172
Grafika 27 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF", „Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap II", „Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF – Etap III (Spółki) 173
Grafika 28 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF - projekt parasolowy" 174
Grafika 29 Wymiar przestrzenny wsparcia w ramach projektu pn. „Wymiana źródeł ciepła na terenie ROF" 175
Grafika 30 Cel rozwojowy ZIT 1 – schemat interwencji 176
Grafika 31 Cel rozwojowy ZIT 2 – schemat interwencji 183
Grafika 32 Cel rozwojowy ZIT 3 – schemat interwencji 203
Grafika 33 Poziomy zarządzania Strategią ZIT 231

Bibliografia

1. Strategia Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
2. Programowanie perspektywy finansowej 2014 -2020 - Umowa Partnerstwa
3. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
4. Krajowa Polityka Miejska 2023
5. Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Akty
6. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo
7. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020
8. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie
9. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020
10. Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020
11. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego
12. Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego Na Lata 2014-2020
13. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020
14. Zintegrowana analiza ekonomiczna województwa podkarpackiego. RSI Podkarpackie. Rzeszów 2004.
15. Agata Barczewska – Dziobek – Stan przygotowań podkarpackich organizacji pozarządowych do absorpcji funduszy strukturalnych, Rzeszów 2004
16. Grzegorz Ślusarz, Podkarpacie w procesie przebudowy strukturalnej [w] Możliwości i bariery rozwoju regionu, Rzeszów 2009
17. Diagnoza Sytuacji Społeczno - Gospodarczej Województwa Podkarpackiego. Aktualizacja Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013. Regionalne Obserwatorium Terytorialne. Rzeszów 2013.
18. Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku). Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej. Warszawa 2013.
19. Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski. Dokument przyjęty na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 27 kwietnia 2009 r. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego we współpracy z Kancelarią Rady Ministrów i Zespołem Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów. Warszawa 2009.
20. Baran E., Grzebyk B., Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich Podkarpacia. Stan i perspektywy, Prace naukowe wydz. Ekonomii UR, Rzeszów 2009
21. Czudec A., Możliwości i bariery rozwoju regionu, Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2009
22. Województwo podkarpackie. Podregiony, Powiaty, Gminy, 2012, US w Rzeszowie, Rzeszów 2012.

Załącznik nr 1 Sprawozdanie z przygotowania Strategii ZIT ROF

Podstawa prawna

Umowy z SWIG DELTA PARTNER:

- zawarte przez Gminę Miasto Rzeszów: nr ZP.272.76.2013 z dnia 2 października 2013 r. i nr FP/ROF/2/2014 z dnia 1 października 2014 r.
- zawarta przez Stowarzyszenie ROF w dniu 24.11.2015 r.
- zawarta przez Stowarzyszenie ROF w dniu 12.06.2017 r.

Procedura organizacji pracy

Pracę prowadzono:

- W formie spotkań roboczych, w których uczestniczyli przedstawiciele Zamawiającego oraz Wykonawcy (SWIG DELTA PARTNER) – przeprowadzono łącznie 15 spotkań,
- W formie spotkań przedstawicieli JST współtworzących ROF – 6 spotkań,
- Poprzez bieżący kontakt telefoniczny oraz przy pomocy poczty elektronicznej z przedstawicielami JST współtworzących ROF,
- Poprzez analizę danych zastanych („desk research", analizę danych statystycznych, analizę planów inwestycyjnych JST współtworzących ROF, analizę szeregu raportów i innych opracowań opisujących rozwój społeczno-gospodarczy ROF),
- Poprzez uzyskiwanie danych z instytucji i podmiotów, których działania oceniono jako istotne z punktu widzenia opracowanego dokumentu, m.in. PUP Rzeszów, PUP Strzyżów, PUP Łańcut, SSE Euro-Park Mielec itp.

W ramach prowadzonych prac dostosowano treść dokumentu do wymogów określonych w następujących aktach prawnych:

- pakiecie legislacyjnym dla polityki spójności przedstawionymi przez KE w dniu 6 października 2011 r.;
- Strategii Europa 2020,
- Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020 Umowa Partnerstwa,
- Dokumencie: Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce,
- Krajowej Polityce Miejskiej 2023,
- Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020,
- Strategii Rozwoju Polski Wschodniej do roku 2020,
- Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020
- Strategii Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020
- Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego 2014-2020
- Pakiecie rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE): rozporządzeniu Nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia" oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006, w którym widnieją zapisy dotyczące ZIT, rozporządzeniu Nr 1303/2013 z 17 grudnia 2013 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 oraz rozporządzenie Nr 1304/2013 z dnia

17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006.

- Ustawie z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020.

Załącznik nr 2 Matryca spójności Strategii ZIT ROF wg metodologii JASPERS

Matryca problemy – działania – projekty Strategii ZIT ROF – projekty strategiczne

Cele rozwojowe ZIT	Cel rozwojowy ZIT 1 Wzrost konkurencyjności gospodarki dzięki tworzeniu warunków dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw	Cel rozwojowy ZIT 2 Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej			Cel rozwojowy ZIT 3 Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywności energetycznej regionu		
Działanie ROF	Działanie 1.1 Rozwój Stref Aktywności Gospodarczej i Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF	Działanie 2.1 Rozwój systemu transportu publicznego	Działanie 2.2 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego	Działanie 2.3 Kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenie ROF	Działanie 3.1 Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie ROF	Działanie 3.2 Wykorzystanie OZE na terenie ROF	Działanie 3.3 Poprawa efektywności energetycznej budynków i infrastruktury ciepła systemowego na terenie ROF
Problem 1 Brak wystarczającego zaplecza dla stymulowania gospodarki opartej na wiedzy	„Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF" „Utworzenie Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF"						
Problem 1.1. Deficyt zaplecza służącego prowadzeniu i rozwijaniu działalności gospodarczej	„Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF" „Utworzenie Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF"	„Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF"					
Problem 1.2. Niski stopień skomunikowania wewnętrznego i zewnętrznego (w tym szczególnie z siecią TEN-T oraz centrami logistycznymi)		„Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF"					
Problem 1.3. Zbyt niski poziom współpracy pomiędzy firmami i sektorem nauki							
Problem 1.4. Niewystarczająca skuteczność instrumentów aktywizujących osoby bezrobotne w kontekście potrzeb i wymagań rynku pracy							

Cele rozwojowe ZIT	Cel rozwojowy ZIT 1 Wzrost konkurencyjności gospodarki dzięki tworzeniu warunków dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw	Cel rozwojowy ZIT 2 Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej			Cel rozwojowy ZIT 3 Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywności energetycznej regionu		
Działanie ROF	Działanie 1.1 Rozwój Stref Aktywności Gospodarczej i Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF	Działanie 2.1 Rozwój systemu transportu publicznego	Działanie 2.2 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego	Działanie 2.3 Kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenie ROF	Działanie 3.1 Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie ROF	Działanie 3.2 Wykorzystanie OZE na terenie ROF	Działanie 3.3 Poprawa efektywności energetycznej budynków i infrastruktury ciepła systemowego na terenie ROF
Problem 2. Niewykorzystane potencjały dziedzictwa naturalnego i kulturowego			„Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF"				
Problem 2.1. Niewykorzystanie terenów atrakcyjnych przyrodniczo							
Problem 2.2 Niedostateczne wykorzystanie zasobów naturalnych do tworzenia infrastruktury czasu wolnego			„Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF"				
Problem 2.3 Niedostateczne działania ukierunkowane na zachowanie i promocję bioróżnorodności ROF					„Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF"		
Problem 2.4. Nieefektywne gospodarowanie zasobami kultury			„Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF"				
Problem 2.5 Niedostateczna współpraca w zakresie tworzenia oferty turystycznej bazującej na głównych potencjałach kulturowych ROF			„Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF"				
Problem 2.6 Niski poziom wykorzystania regionalnych zasobów kultury			„Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF"				
Problem 3. Niedostateczny poziom ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom naturalnym					„Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF"	„Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF"	

Cele rozwojowe ZIT	Cel rozwojowy ZIT 1 Wzrost konkurencyjności gospodarki dzięki tworzeniu warunków dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw	Cel rozwojowy ZIT 2 Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej			Cel rozwojowy ZIT 3 Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywności energetycznej regionu		
Działanie ROF	Działanie 1.1 Rozwój Stref Aktywności Gospodarczej i Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF	Działanie 2.1 Rozwój systemu transportu publicznego	Działanie 2.2 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego	Działanie 2.3 Kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenie ROF	Działanie 3.1 Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie ROF	Działanie 3.2 Wykorzystanie OZE na terenie ROF	Działanie 3.3 Poprawa efektywności energetycznej budynków i infrastruktury ciepła systemowego na terenie ROF
						„Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF - projekt parasolowy"	
Problem 3.1. Wysoka emisyjność gospodarki na terenie ROF		„Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF"				„Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF" „Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF - projekt parasolowy"	
Problem 3.2 Niewystarczające działania w zakresie rozwoju niskoemisyjnego transportu publicznego		„Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF"					
Problem 3.3 Niedostateczny w odniesieniu do komunikacji autobusowej rozwój alternatywnych środków transportu publicznego		„Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF"					
Problem 3.4 Niska efektywność energetyczna obiektów użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych							„Wymiana źródeł ciepła na terenie ROF"
Problem 3.5 Wykorzystywanie tradycyjnych źródeł energii o niskiej sprawności niekorzystnie oddziałujących na środowisko naturalne						„Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF" „Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF - projekt parasolowy"	

Cele rozwojowe ZIT	Cel rozwojowy ZIT 1 Wzrost konkurencyjności gospodarki dzięki tworzeniu warunków dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw	Cel rozwojowy ZIT 2 Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej			Cel rozwojowy ZIT 3 Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywności energetycznej regionu		
Działanie ROF	Działanie 1.1 Rozwój Stref Aktywności Gospodarczej i Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF	Działanie 2.1 Rozwój systemu transportu publicznego	Działanie 2.2 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego	Działanie 2.3 Kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenie ROF	Działanie 3.1 Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie ROF	Działanie 3.2 Wykorzystanie OZE na terenie ROF	Działanie 3.3 Poprawa efektywności energetycznej budynków i infrastruktury ciepła systemowego na terenie ROF
Problem 3.6 . Niedostateczny rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej	„Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF" „Utworzenie inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF"				„Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF"		
Problem 3.7 .Braki w systemie gospodarki odpadami							
Problem 3.8 .Niedostateczny rozwój systemu ochrony przeciwpowodziowej na terenie ROF							
Problem 4. Nierównomierny i niedostateczny dostęp do wysokiej jakości usług publicznych		„Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF"	„Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF"	„Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF"	„Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF"		
Problem 4.1. Ograniczona integracja systemu transportu publicznego w obrębie ROF		„Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF"					
Problem 4.2.Niska koherencja usług medycznych i opiekuńczych w stosunku do obserwowanych zjawisk demograficznych ROF				„Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF"			

Cele rozwojowe ZIT	Cel rozwojowy ZIT 1 Wzrost konkurencyjności gospodarki tworzenia warunków dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw	Cel rozwojowy ZIT 2 Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej				Cel rozwojowy ZIT 3 Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywności energetycznej		
Działanie ROF	Działanie 1.1 Rozwój Sfer Aktywności Gospodarczej i Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie ROF	Działanie 2.1 Rozwój systemu transportu publicznego	Działanie 2.2 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego	Działanie 2.3 kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenie ROF	Działanie 3.1 Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie ROF	Działanie 3.2 OZE na terenie ROF	Działanie 3.3 Poprawa efektywności energetycznej budynków i infrastruktury ciepła systemowego na terenie ROF	
Problem 4.3.Ograniczone możliwości świadczenia wyspecjalizowanych usług medycznych i rehabilitacyjnych				„Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF"				
Problem 5. Niedostateczna integracja przestrzenna i gospodarcza ROF	Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF" „Utworzenie inkubatorów przedsiębiorczości na terenie ROF"	Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF	Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF"	„Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF"	„Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Gmin ROF"			
Problem 5.1 Ograniczony możliwości skutecznego wpływania na planowanie rozwoju ROF, w tym w szczególności realizowanych wspólnie usług publicznych				„Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF"				
Problem 5.2 Niski poziom rozpoznawalności oferty gospodarczej i turystycznej ROF								
Problem 5.3 Degradacja techniczna i społeczna części zurbanizowanych terenów ROF (zarówno obszarów miejskich, jak również wiejskich)				„Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF"				

Źródło: opracowanie własne

Powyższa matryca konfrontuje ze sobą dwie zmienne celem dokonania rzeczywistej oceny przedmiotowej Strategii ZIT ROF, w kontekście skuteczności zaproponowanych projektów strategicznych w formule ZIT i zbadania zależności zaproponowanej interwencji w kontekście zidentyfikowanych problemów. Charakterystyka wykorzystanych z matrycy zmiennych:

Oś pionowa – zidentyfikowane problemy ROF stanowiące pochodną diagnozy obszaru wsparcia, pogrupowane i poddane gradacji korespondującej z syntetycznym bilansem strategicznym zaprezentowanym w formie drzewa problemów (5 problemów głównych oraz 15 problemów szczegółowych). Problemy dotyczą wszystkich sfer rozwoju społeczno-gospodarczego ROF.

Oś pozioma – zintegrowane projekty ROF przypisane do działań zdefiniowanych w ramach Strategii ZIT ROF.

Analiza przedstawiona w formie macierzy polegała na zestawieniu powyższych zmiennych, czego efektem jest 105 oznaczonych komórek wskazujących na stopień wpływu poszczególnych działań na rozwiązanie zidentyfikowanych problemów.

Podsumowanie matrycy - projekty strategiczne

Definicja	wpływ bardzo pozytywny (++)	wpływ pozytywny (+)	wpływ neutralny	wpływ negatywny (-)	wpływ zdecydowanie negatywny (--)
Kolor					
Liczba oddziaływań w macierzy	15	30	60		
Odsetek [%]	14,29%	28,57%	57,14%	0,0	0,0

Źródło: opracowanie własne

Powyższe syntetyczne podsumowanie udowadnia, iż zaprojektowana logika interwencji oraz wyselekcjonowane projekty strategiczne ZIT zostały zdefiniowane w oparciu o diagnozę i identyfikację obszarów problemowych. Bardzo pozytywny lub pozytywny wpływ jest udziałem ponad 42% oddziaływań – świadczy to o wysokiej koordynacji interwencji i wykorzystaniu możliwości płynących z formuły ZIT. Liczba pozytywnych interakcji pomiędzy poszczególnymi problemami a działaniami jest szczególnie zadowalająca w kontekście konfrontowania wszystkich wyselekcjonowanych problemów zidentyfikowanych na terenie ROF z ograniczoną liczbą działań wynikających z ograniczonych możliwości finansowania projektów w formule ZIT.

Przedstawiona matryca wskazuje również na komplementarność wskazanych działań. Podjęta interwencja przyczyni się podniesienia jakości dostępnej infrastruktury niezbędnej do prowadzenia biznesu, wzmocnienie kapitału ludzkiego oraz zmniejszenia wykluczenia zawodowego.

Załącznik nr 3 Raport z konsultacji społecznych

Przedmiot konsultacji

Na podstawie umowy z dnia 1 października 2014 roku zawartej pomiędzy Gminą Miasto Rzeszów a Stowarzyszeniem Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER poddano konsultacjom społecznym projekt dokumentu pn.: „Strategia ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego".

Podmioty uprawnione do uczestnictwa w konsultacjach

Uprawnionymi do uczestnictwa w konsultacjach społecznych byli przede wszystkim mieszkańcy oraz lokalni liderzy Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, jak i wszystkie działające na tym obszarze oraz zainteresowane jego rozwojem podmioty społeczno-gospodarcze, w tym zwłaszcza organizacje społeczne, instytucje publiczne, instytucje otoczenia biznesu oraz przedsiębiorcy.

Termin konsultacji

Pierwotnie konsultacje społeczne projektu dokumentu pn.: „Strategia ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego" miały zostać przeprowadzone w terminie od 24.08.2015 r. do 15.09.2015 r., jednak ich termin ostatecznie zmieniono na okres od 27.08.2015 r. do 21.09.2015 r.

Forma i tryb konsultacji

Zastosowanie różnych sposobów przeprowadzenia konsultacji społecznych skierowanych do zróżnicowanego kręgu adresatów, gwarantuje dotarcie do relatywnie szerokiego grona społeczności lokalnej ROF i instytucji podmiotów odpowiadających za rozwój społeczno-gospodarczy, co warunkuje wdrożenie realnych mechanizmów współdecydowania społecznego.

Informacje dotyczące konsultacji społecznych projektu dokumentu pn.: „Strategia ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego" rozpowszechniane były poprzez różne kanały komunikacji z mieszkańcami oraz podmiotami funkcjonującymi na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego:

- Zamieszczono projekt dokumentu podlegającego konsultacjom społecznym wraz z formularzem konsultacyjnym na stronach internetowych Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz wszystkich członków obszaru funkcjonalnego,
- Informacje dotyczące konsultacji społecznych umieszczono na tablicach ogłoszeń urzędów gmin należących do Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego,
- Zamieszczono informacje w mediach regionalnych.

Uwagi do projektu dokumentu można było składać:

- Za pomocą formularza konsultacyjnego – elektronicznie wysyłając wypełniony formularz na wskazany adres e-mail (konsultacje.rof@deltapartner.org.pl) lub poprzez złożenie formularza w Stowarzyszeniu Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, ul. Doktora Tkaczowa 134, 36-040 Boguchwała,
- Ustnie – podczas spotkań w ramach konsultacji społecznych na terenie Urzędu Miejskiego w Rzeszowie w dniu 7 września 2015 roku

Zestawienie uwag uzyskanych w ramach konsultacji społecznych

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy		Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
Miasto Rzeszów					
1.	Uwaga ogólna dot. spójności strategii	Zapisy Strategii ZIT ROF powinny wykazywać spójność z opracowanymi dokumentami strategicznymi ROF		Należy zweryfikować czy jest spójność pomiędzy 6 dokumentami strategicznymi i Strategią ZIT ROF. Szczególną uwagę należy zwrócić na zagadnienia dot. transportu publicznego pod kątem ekomobilności. Strategia ZIT ROF powinna być dokumentem, który uzasadnia potrzebę realizacji projektów z zakresu zrównoważonego transportu publicznego.	uwaga rozpatrzona negatywnie
2.	Uwaga ogólna do zakresu Strategii ZIT ROF	Brak rozdziału 11Zasada partnerstwa oraz włączania lokalnych partnerów" (takie informacje były w poprzednim projekcie Strategii ZIT ROF) - należy uzupełnić. Brak odniesienia do instrumentów finansowych (takie informacje były w poprzednim projekcie Strategii ZIT ROF) - należy uzupełnić. Brak takich istotnych informacji, jak: • uzasadnienia projektów realizowanych w trybie pozakonkursowym, • propozycje kryteriów wyboru projektów w trybie konkursowym, • wpływ projektów na osiągnięcie zakładanych celów, • wskaźniki rezultatu i produktu proponowanych projektów oraz przypisania wskaźników umożliwiających monitorowanie Strategii ZIT ROF (oraz brak wartości docelowych).		Rozdział 5.2 „Zasady realizacji ZIT w Polsce" (MRR, lipiec 2013 r.) wskazuje jakie elementy powinna zawierać Strategia ZIT ROF. Wykazano zatem braki, które powinny zostać uzupełnione dla spełnienia wymogów formalnych kompletności dokumentu, jakim jest Strategia ZIT ROF. Wykazane braki mogą mieć istotny wpływ na uzyskanie pozytywnej opinii IZ RPO oraz MIR dla Strategii ZIT ROF- należy uzupełnić	Dokument uzupełniono o rozdział *Zasada partnerstwa oraz włączania lokalnych partnerów* (12.) Dokument uzupełniono także o następujące informacje: -instrumenty finansove, - wskaźniki rezultatu oraz produktu z wartościami docelowymi - uzasadnienia projektów realizowanych w trybie pozakonkursowym, Reszta uwag zostanie naniesiona po konsultacjach dokumentu z Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju
3.	Uwaga ogólna dot. projektów ZIT oraz projektów komplementarnych proponowanych do realizacji w trybie pozakonkursowym	Zgodnie z wymogami MIR identyfikacja projektu proponowanego w ramach trybu pozakonkursowego wymaga zamieszczenia następujących informacji: • Tytuł lub zakres projektu, • Podmiot, który będzie wnioskodawcą, • Wartość projektu, • Koszty kwalifikowane, • Wkład UE, • Termin złożenia wniosku o dofinansowanie, • Termin rozpoczęcia i zakończenia realizacji projektu, • Zakładane efekty realizacji projektu - wskaźnik i wartość docelowa. Brak tych informacji uniemożliwi ich identyfikację.		W obecnym kształcie Strategii ZIT ROF nie są spełnione przestanki umożliwiające tzw. identyfikację projektów w trybie pozakonkursowym. Ponieważ taki tryb będzie stosowany zarówno dla projektów ZIT w ramach EFRR, jak również wybranych projektów komplementarnych proponowanych do finansowania w ramach POIiŚ 2014-2020 oraz PO PW 2014-2020, przy przygotowaniu	Uwagi zostaną naniesione po konsultacjach dokumentu z Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
		Obecnie dla projektów ZIT wskazany jest tylko: tytuł projektu, jego wartość oraz szacunkowa wartość wkładu UE. Dla projektów komplementarnych zapisy ograniczają się do: tytułu projektu, wnioskodawcy, wartości projektu i szacunkowej wartości wkładu UE. Kwestia jest bardzo ważna i wnoszę o wprowadzenie stosownych zmian lub zaproponowane dodania odpowiednich załączników do Strategii ZIT ROF umożliwiających identyfikację projektów.	ostatecznej wersji Strategii ZIT ROF należy uzupełnić dokument o odpowiednie zapisy lub załączniki (np. w postaci fiszek lub kart projektów) celem umożliwienia identyfikacji takich projektów zarówno przez IZ RPO WP 2014-2020, jak i MIR.	
4.	Uwaga ogólna dot. wykresów i tabel	Uwzględnienie przekroju danych z minimum 3 lat	Zamieszczone wykresy uwzględniają wyłącznie dane z roku 2013 r. co nie obrazuje uwzględnianej w dokumencie tendencji „malejącej" lub „wzrastającej"	uwaga rozpatrzona negatywnie
5.	Uwaga ogólna dot. rewitalizacji	Obecnie realizacja projektu rewitalizacyjnego nie wynika z Diagnozy, analizy SWOT czy drzewa problemów. Co prawda pojawiło się Działanie 9.1dot. rewitalizacji, jednakże jest to zbyt słabe uzasadnienie dla projektu. Brak odniesienia w układzie: diagnoza -analiza SWOT - zidentyfikowane problemy - cele - projekty. Obecnie pod kątem rewitalizacji zapisy ograniczają się właściwie do części „cele -projekty". Przy uzupełnieniu zapisów warto posłużyć się Programem Rewitalizacji dla ROF.	Należy zweryfikować dokument pod kątem jego przydatności dla projektu z zakresu rewitalizacji	uwaga rozpatrzona negatywnie
6.	Ogólna uwaga by powołać się na aktualne dane statystyczne,(szczególnie w przypadku zakresu oświatowego str. 74 powołanie się na dane GUS z 2012 r.)	W Banku Danych Lokalnych GUS znajdują się aktualniejsze dane statystyczne m.in. z 2014 r. W zakresie projektów edukacyjnych IZ RPO WP 2014-2020 będzie wymagała powołania się na aktualne dane dostępne na stronie GUS.	Uaktualnienia danych statystycznych	uwaga rozpatrzona negatywnie
7.	Str. 9 punkt 2 Spójność z dokumentami planistycznymi	Dopisać powiązanie Strategii ZIT ROF ze Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Działania wskazane w SRKS mają wspierać zaangażowanie obywatelskie, zachęcać do współpracy oraz wzmacniać kreatywność Polaków. Jakość kapitału społecznego przekłada się praktycznie na wszystkie obszary ludzkiego działania jego rozwój uzależniony jest od wielu czynników, dlatego konieczna jest współpraca międzysektorowa i międzyresortowa.	Brak powołania się na dokument: Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020,	Uwzględniono, dopisano powiązania ze Strategią

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
8.	Str.10 Krajowa Polityka Miejska	Dot. Zapisów projektu KPM	Należy skorygować tytuł podrozdziału o aktualny projekt KPM oraz zweryfikować zapisy zgodnie z nowym projektem KPM. Aktualny projekt KMP jest z sierpnia 2015 r.	uwaga rozpatrzona negatywnie
9.	Str.14 3 akapit od dołu Analogiczna uwaga związana z zakończeniem realizacji projektu na str. 138 str. 32, str. 50, str.55, str.63, str. 68, str. 99, str. 145	Należy skorygować zapisy dot. projektu pn. „0pracowanie dokumentów strategicznych dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego". Proponowany zapis (str. 14): „...a także przygotowali wspólnie przedsięwzięcie pn. „Opracowanie dokumentów strategicznych dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego", w wyniku którego opracowano siedem wspólnych dokumentów dot. kluczowych dziedzin życia społeczno-gospodarczego ROF, przyczyniając się do poprawy koordynacji w zakresie wspólnych polityk i usług publicznych na tym terenie". Str. 138 Proponowany zapis: (...)	Projekt został zakończony 31sierpnia 2015 r. zatem można mówić o tym, że dokumenty już zostały opracowane. Ponadto w wyniku oszczędności opracowano dodatkowy 7 dokument pn. "Diagnoza potrzeb seniorów zamieszkałych na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób dotkniętych zespołami otępiennymi. Formy i kierunki wsparcia społecznego, kulturalnego i zdrowotnego".	uwaga rozpatrzona negatywnie
10.	Tabela 2 (s. 29) Infrastruktura techniczna gmin ROF - korzystający z instalacji w % ogółu ludności - stan na 2012r. Gmina Miasto Rzeszów: Wodociągi 91,8%, kanalizacja 88,6 %	Gmina Miasto Rzeszów: Wodociągi 99%, Kanalizacja 98%	Zmiana danych statystycznych	Na podstawie danych z GUS za rok 2012 dane są prawidłowe
11.	Str.43-44 Rozdział 4.5 Transport publiczny	Gmina Tyczyn jest obsługiwana przez MPK Rzeszów Sp. z o.o. Ponadto od marca 2015 r. MPK Rzeszów Sp. z o.o. obsługuje również Gminę Lubenia - należy uzupełnić na str.44 o stosowne zapisy W przypadku Gminy Lubenia jest to jedna linia (nr 7) do Siedlisk, a le taka linia już funkcjonuje.	Należy skorygować zapis.	uwaga rozpatrzona negatywnie
12.	Str. 48-49 Rozdział 4.5 Transport publiczny	W związku z aktualizacją projektów transportowych należy dokonać aktualizacji zapisów w Tabeli nr 12 - skorygowana wersja Tabeli znajduje się poniżej formularza zgłaszania uwag	Należy skorygować zapisy Tabeli nr 12. W związku z tym należy zaproponować korektę Grafiki 6 oraz opisu znajdującego się poniżej Grafiki (str. 50)	Uwzględniono, skorygowano zapisy tabeli 12.
13.	Str. 55	Wykres przedstawia znaczny spadek nakładów na termomodernizację od 2008 roku w stosunku do nakładów	Można pokazać na wykresie dynamikę nakładów na	uwaga rozpatrzona negatywnie

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
	Wykres 18 Nakłady na OZE i termomodernizacje w stosunku do wydatków inwestycyjnych gmin w latach 2005-2013 (w %)	inwestycyjnych ogółem. Nie mamy informacji czy nominalne nakłady też tak maleją? A może prowadzone byty w tym czasie inne duże inwestycje	termomodernizację i OZE w stosunku do roku poprzedniego lub bazowego.	
14.	Uwaga ogólna do p. 4.7 Efektywność energetyczna oraz wykorzystani e odnawialnych źródeł energii	Uwzględnić zapisy rozporządzenia w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie	Należy podkreślić problem dostosowania stanu budynków użyteczności publicznej do norm technicznych jakie będą musiały spełniać po 2021 roku	uwaga rozpatrzona negatywnie
15.	Str. 56 Ostatni akapit	Brak takiego projektu na liście projektów komplementarnych lub wpływających na realizację celów Strategii ZIT ROF	Należy zweryfikować, czy powstanie Podkarpackiego Parku Energii Odnawialnej i Technologii Energooszczędnych w Tyczynie jest nadal aktualne	Uwzględniono, usunięto zapis
16.	Informacje zamieszczone na mapkach Grafika 7 - 9 na str. 61-63 Zgodnie z którymi na terenie Gminy Miasto Rzeszów występują najniższe potencjały wykorzystania OZE.	Zgodnie z zapisami RPO str.107 projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa, w szczególności w gminach, na terenie których występują najkorzystniejsze warunki (wietrzne, solarne, hydrologiczne i geotermalne) do lokowania inwestycji związanych z wykorzystaniem OZE. Informacje zawarte w Strategii ZIT mogą utrudnić GMRz skuteczne aplikowanie o środki na realizacje projektu z zakresu wykorzystania OZE	Proponuję wyrównać potencjał OZE do poziomu gmin ościennych lub usunąć informacje na temat zróżnicowania poziomu w poszczególnych gminach ROF lub uzupełnić opis do Grafik tak, aby uzasadnić potrzebę realizacji tego rodzaju zadań również na terenie Miasta Rzeszowa.	uwaga rozpatrzona negatywnie
17.	Str. 92 Rozdział 4.12 Walory przyrodnicze	Wnioskuję o uzupełnienie zapisów rozdziału o informacje nt. rezerwatów przyrody, np. na terenie Miasta Rzeszów - Rezerwat Przyrody Lisia Góra. Jak również proszę o rozważenie uzupełnienia rozdziału o ogólne zapisy mówiące o bogactwie bioróżnorodności na terenie ROF, w tym również konieczności jej ochrony. Warto w ten sposób uzupełnić również grafikę dot. potencjałów/zagrożeń, jak również analizę SWOT.	Zapisy te pozwolą lepiej uzasadnić projekt dot. ochrony bioróżnorodności na terenie ROF.	Uwzględniono, uzupełniono rozdział o informacje nt. Rezerwatu Lisia Góra oraz dodano zapisy o bioróżnorodności w proponowanych miejscach dokumentu.
18.	Str. 92 Rozdział 4.12 Walory przyrodnicze	Jako źródło informacji dotyczących stanu sanitarnego Wisłoka wskazano Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2012 r. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie dysponuje już danymi za rok 2014.	Należy zweryfikować dane	uwaga rozpatrzona negatywnie
19.	„Najczęściej udzielaną formą pomocy społecznej są świadczenia pieniężne oraz świadczenia niepieniężne. Podstawowe udzielane świadczenia pieniężne to: zasiłek stały, zasiłek okresowy,	Art. 36 ustawy o pomocy społecznej: Świadczeniami z pomocy społecznej są: 1) świadczenia pieniężne: a) zasiłek stały, b) zasiłek okresowy, c) zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy, d) zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie, e) (uchylona) f) pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki, g)	Podstawowe udzielane świadczenia to: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy...	Uwzględniono zapisy

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
	zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy oraz składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne." Strona 119	świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1pkt 1lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, h) wynagrodzeni e należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd; 2) świadczenia niepieniężne: a) praca socjalna, b) bilet kredytowany, c) składki na ubezpieczenie zdrowotne, d) składki na ubezpieczenia społeczne, e) pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie, f) sprawienie pogrzebu, g) poradnictwo specjalistyczne, h) interwencja kryzysowa, i) schronienie, j) posiłek, k) niezbędne ubranie, l) usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy, m) specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, n) mieszkanie chronione, o) pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, p) (uchylona) q) pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie - w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.		
20.	„Istotną częścią systemu zabezpieczenia socjalnego jest pomoc społeczna, która wspiera osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej. Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie poszczególnych gmin ROF odpowiedzialne są gminne lub miejskie ośrodki pomocy społecznej, do obowiązków których należy przede wszystkim prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej, udzielanie świadczeń bezpośrednich i pośrednich (w tym organizowanie opieki i usług domowych), współpraca z	... są gminne lub miejskie ośrodki pomocy społecznej. Realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej w szczególności polega na przeprowadzaniu rzetelnej i szczegółowej diagnozy środowiska osoby/rodziny ubiegającej się o wsparcie oraz opracowaniu planu pomocy dla rodziny. Diagnoza pozwala na określenie potrzeb rodziny i udzielenie stosownego wsparcia dostosowanego do indywidualnej sytuacji klienta (praca socjalna, zasiłki, usługi itp.). Ośrodki Pomocy Społecznej realizując zadania podejmują aktywna współpracę z	Wytłuszczony tekst zastąpić propozycją zmiany	Uwzględniono zapisy

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
	organizacjami i instytucjami - przede wszystkim z samorządem lokalnym, oraz aktywizowanie środowiska lokalnego. W realizacji swych zadań ośrodki te współdziałają z organizacjami społecznymi, pozarządowymi, placówkami oświaty, służby zdrowia i innymi instytucjami". Strona 119			
21.	Wykres 40 Strona 120	Zamieszczony wykres nie obrazuje stanu faktycznego	Wykres powinien uwzględniać wskazanie różnych form pomocy	uwaga rozpatrzona negatywnie
22.	Wykres 39 Strona 120	Zamieszczone wykresy uwzględniają wyłącznie dane z roku 2013 r. co nie obrazuje uwzględnianej w dokumencie tendencji „malejącej" lub „wzrastającej"	Uwzględnienie przekroju danych z minimum 3 lat	uwaga rozpatrzona negatywnie
23.	"Spadek liczby udzielanych świadczeń w ostatnich latach można zauważyć zwłaszcza w zakresie usług opiekuńczych". Strona 121	Zamieszczona tabela obrazuje dane z 2013 r. co nie daje obrazu poszczególnych lat, z których można wywnioskować jaka jest tendencja /1 11 malejąca" czy wzrastająca"	Wskazać liczbę osób objętych daną formą wsparcia w przekroju minimum 3 lat	uwaga rozpatrzona negatywnie
24.	„W ramach pracy socjalnej, która jest zadaniem obowiązkowym ośrodków pomocy społecznej, pracownicy socjalni prowadzą poradnictwo w obszarze wsparcia społecznego, który dotyczy zakresów poradnictwa prawnego, poradnictwa psychologicznego, poradnictwa rodzinnego/pedagogicznego oraz podejmowania działań w ramach interwencji kryzysowej." Strona 121	Praca socjalna nie jest poradnictwem z poszczególnych zakresów wsparcia specjalistycznego. Jest procesem ukierunkowanym na podejmowanie wspólnych z klientem pomocy społecznej zadań ukierunkowanych na zyskanie przez niego samodzielności życiowej	w ramach pracy socjalnej, która jest zadaniem obowiązkowym ośrodków pomocy społecznej, pracownicy socjalni prowadzą poradnictwo w obszarze wsparcia społecznego, które zawiera elementy poradnictwa prawnego, poradnictwa psychologicznego, poradnictwa . rodzinnego/pedagogicznego oraz podejmowania działań w ramach interwencji kryzysowej."	Uwzględniono zapisy
25.	Analiza SWOT - słabe strony Strona 132	„Niedostosowanie służby zdrowia oraz opieki społecznej do zmian demograficznych występujących na obszarze ROF"	z przedstawionego dokumentu nie wynikają takie wnioski	uwaga rozpatrzona negatywnie
26.	Tabela 61(s.153) Wybrane projekty zrealizowane w zakresie wdrażania celu rozwojowego 4. Ochrona i	Zadanie pn: 11 Rozbudowa (modernizacja) ciągu biologicznego komunalnej oczyszczalni ścieków w Rzeszowie" wymienione dwukrotnie.	Usunąć zapis.	Uwzględniono, usunięto zapis

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
	zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska			
27.	Tabela 62 Uzasadnienie wyboru Priorytetów Inwestycyjnych do formuły ZIT, s. 158-159 oraz Tabela 63 Matryca Strategii ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, s. 173-176	Obszar ZT 3 Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywności energetycznej regionu, Działanie 11.1 Wzmocnienie efektywności energetycznej na terenie ROF obejmuje projekty termomodernizacyjne w ramach interwencji w budynki użyteczności publicznej oraz poprawy efektywności energetycznej budynków mieszkalnych	Uzupełnienie o PI 4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej w tym w budynkach publicznych iw sektorze mieszkaniowym	uwaga rozpatrzona negatywnie
28.	Rozdział 7.4 Matryca Strategii ZIT ROF Str. 173-176 Rozdział 10 Plan finansowy ZIT ROF Tabela 66 Str. 180-181	Zgodnie z Tabelą : 1.1Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF - wnioskuję o zwiększenie budżetu projektu o kwotę Miasta Rzeszowa 21406 773 zł (tj. łącznie 48 031773 zł) (podobna zmiana w Rozdziale 7.4). 10.3 Zmniejszenie zagrożeń w celu dostosowania do zmian klimatu na obszarze ROF - wnioskuję o zmniejszenie budżetu projektu ogółem do wartości 6 600 zł i odpowiedniej korekty wartości dofinansowania (zmiana wartości projektu jest spowodowana zmniejszeniem udziału zadań Gminy Miasto Rzeszów) - podobna zmiana w Rozdziale 7.4. 12.2 Kompleksowa poprawa bioróżnorodności fauny i flory na terenie ROF - wnioskuję o zmniejszenie budżetu projektu ogółem do wartości 22 669 740 zł i odpowiedniej korekty wartości dofinansowania (zmiana wartości projektu jest spowodowana zmniejszeniem udziału zadań Gminy Miasto Rzeszów) - podobna zmiana w Rozdziale 7.4	W związku z rewizją zadań Gminy Miasto Rzeszów wynikającą m.in. z pojawiających się dokumentów programowych (w szczególności projekt SzOOP EFRR dla RPO WP 2014-2020) wnioskuję o wprowadzenie korekt do projektów, w których Gmina Miasto Rzeszów uczestniczy	Uwzględniono zgodnie z przysłanym aktualnym planem finansowym
29.	Rozdział 7.4 Matryca Strategii ZIT ROF Str. 173-176 Rozdział 10 Plan finansowy ZIT ROF Tabela 66 Str.180-181	Prawidłowa wartość projektu wynosi: 35 674 750 zł (zgodnie z fiszką), w tym szacunkowa wartość dofinansowania to 30 153 538 zł, a koszty niekwalifikowane to 200 000 zł. Podobna zmiana w Rozdziale 7.4	Proszę o korektę wartości projektu pn.: „Poprawa efektywności energetycznej publicznych systemów oświetleniowych" na prawidłową	Uwzględniono zgodnie z przysłanym aktualnym planem finansowym
30.	Rozdział 8. Lista projektów przewidzianych do realizacji w formule ZIT, Lista podstawowa s.177	Włączenie na listę projektów podstawowych projektu Termomodernizacji budynków gminnych	Termomodernizacja gminnych budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej w przeciwieństwie do budynków mieszkalnych wspólnot	uwaga rozpatrzona negatywnie

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
			mieszkaniowych i spółdzielnie kwalifikuje się do dofinansowania w ramach RPO WP 2014-2020. Proszę o analizę możliwości włączenia ww. inwestycji do Strategii ZIT	
31.	Rozdział 11. System wdrażania, monitorowania i ewaluacji Strategii ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Podrozdział Struktura organizacyjna ZIT Str. 182 (str. 8)	Brak w tym rozdziale jakiegokolwiek odniesienia do funkcjonowania Porozumienia z dnia 21 stycznia 2014 r. w sprawie określenia zasad współpracy Stron Porozumienia przy realizacji zadań przewidzianych dla Związku ZIT. Jednocześnie na str. 8 dokumentu wspomina się o Porozumieniu, a brakuje informacji o Stowarzyszeniu ROF - należy uzupełnić i uspójnić informacje	Pierwotną formą współdziałania gmin ROF było Porozumienie zawarte w styczniu 2014 r., w ramach którego realizowane były zadania do czasu rejestracji Stowarzyszenia ROF Nieuzasadnionym jest zatem całkowite pominięcie tego faktu w Strategii ZIT ROF, szczególnie, że Porozumienie funkcjonowało przez ok. 1,5 roku, a Stowarzyszenie (jak wynika wyraźnie ze Statutu) kontynuuje i realizuje zadania objęte postanowieniami ww. Porozumienia. Wnoszę o uzupełnienie zapisów wprowadzających w tym podrozdziale o informacje (przynajmniej ogólne) dot. Porozumienia	Uwzględniono, ujednolicono zapisy
32.	Załącznik nr 3 (s. 198 - 199) Wykaz projektów komplementarnych ROF. • Budowa suszarni mechanicznej osadów ściekowych w ramach Ii etapu modernizacji oczyszczalni ścieków w Rzeszowie - wartość projektu 50 500 OOO, •Modernizacja magistrali „0" - wartość projektu 22 000 000, •Budowa magistrali wodociągowej wraz z siecią rozdzielczą na terenie Osiedla Slocina, Zalesie w kierunku Matysówki i Chmielnika - wartość projektu 4 000 000, •Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i	• Budowa suszarni mechanicznej osadów ściekowych w ramach Ii etapu modernizacji oczyszczalni ścieków w Rzeszowie - wartość projektu 48 500 000 • Modernizacja magistrali „0" - wartość projektu 22 500 000 • Budowa magistra/i wodociągowej wraz z siecią rozdzielczą na terenie Osiedla Slocina, Zalesie w kierunku Matysówki i Chmielnika - wartość projektu 3 200 000, •Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej dla miasta Rzeszowa , część IV (Slocina Leśniczówka, Załęże w rejonie ul. Św. Floriana i Kwarcowej, Budziwój) - wartość projektu 12 760 000	Kwoty wynikające z aktualizacji planu rozwoju, modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych mpwik sp. z o.o. na lata 2015 - 2017	Uwzględniono, poprawiono kwoty

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
	wodociągowej dla miasta Rzeszowa , część IV (Slocina Leśniczówka, Załęże w rejonie ul. św. Floriana i Kwarcowej, Budziwój, etap I) - wartość projektu 10 710 000			
33.	Załącznik 3 Wykaz projektów komplementarnych Str. 201	Proszę o korektę wartości przedsięwzięcia pn.: „Porządkowanie gospodarki wodami opadowymi na terenie miasta Rzeszowa (kanalizacja deszczowa, regulacja potoków)" na prawidłową. Prawidłowa wartość przedsięwzięcia wynos i: 209 425 000 zł	Zmiana wartości projektu	
34.	Załącznik 3 Wykaz projektów komplementarnych Str.202	Brak odnośnika w projekcie nr XI.1 Kompleksowa termomodernizacja wielorodzinnych budynków mieszkalnych (spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe z terenu ROF)	W części dot. wartości projektu podano *, ale brak jest odnośnika. Należy uzupełnić o zapis: „Kwota w euro = 7 489 466 euro, przeliczenie wg kursu 1euro = 4,16zł"	Uwzględniono, dodano odnośnik
35.	Załącznik nr 3 Wykaz projektów komplementarnych, pkt. XI. Kompleksowa termomodernizacja wielorodzinnych budynków mieszkalnych, s.201	Zgodnie z linią demarkacyjną w ramach instrumentów zwrotnych z POIS finansowane będą inwestycje w budynki mieszkalne wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych. Stąd proponuj ę zmianę nazwy projektu na „Kompleksowa termomodernizacja wielorodzinnych budynków mieszkalnych wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych".	Zmiana nazwy projektu	uwzględniono
36.	Załącznik nr 4 Lista potencjalnych przedsięwzięć mających wpływ na realizację Strategii ZIT zaproponowana przez poszczególne Gminu ROF, str. 203	Załącznik nr 4 obejmuje m.in. wybrane przedsięwzięcia o charakterze rewitalizacyjnym (w tym m.in.: pkt. 4,5,6..) W tym aspekcie proszę o informację: - jakiego rodzaju przedsięwzięcia planowane są do realizacji w ramach projektu wpisanego na listę podstawową pod nazwą „Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF" - w ramach PI 9b oraz działania 9.1Strategii ZIT ROF oraz w jaki sposób projekt będzie wdrażany, - w oparciu o jakie kryteria wybrano przedsięwzięcia rewitalizacyjne na Listę potencjalnych przedsięwzięć mających wpływ na realizację Strategii ZIT (w kontekście przedsięwzięć ujętych w Programie Rewitalizacji).	Weryfikacja zapisów	uwaga rozpatrzona negatywnie
37	Przywrócenie zapisów z grudniowej wersji Strategii ZIT, dotyczących: Zasady partnerstwa oraz włączania lokalnych partnerów do aktualizowanej wersji Strategii ZIT		.	uwzględniono

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
38	Zaproponowanie kryteriów wyboru projektów oraz procedury ich identyfikacji			Nie uwzględniono, uwaga będzie rozpatrzona po przedłożeniu dokumentu strategii do MIR
39	Uzupełnienie w Strategii ZIT wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięć strategicznych – zgodnie z przesłanym załącznikiem			uwzględniono
40	Zaproponowanie wskaźników oddziaływania Strategii ZIT			uwzględniono
41	Zaproponowanie procedury wdrażania Strategii ZIT			uwzględniono
42	Przywrócenie zapisów grudniowej wersji Strategii ZIT – Dział 11. System wdrażania, monitorowania i ewaluacji Strategii ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego – z dostosowaniem do zmiany instytucjonalnej związku ZIT			uwzględniono
Gmina Łańcut – uwagi naniesione w komentarzach dokumentu Strategii				
43	Strona 213 – kol. Proponowane źródła finansowania dla projektu Gminy Łańcut oznaczonego Lp. 1 „RPO WP 2014-2020/ PROW 2014-2020/ środki własne"	„RPO WP 2014-2020/ PROW 2014-2020/ budżet państwa/ środki własne"	Gmina Łańcut planuje ubieganie się o dofinansowanie na realizację zadania również ze środków budżetu państwa Gmina Łańcut wnosi o poszerzenie listy przedsięwzięć mających wpływ na realizację Strategii ZIT.	
44	Strona 213	Uzupełnienie danych dot. projektów zgłoszonych przez Gminę Łańcut zgodnie z załączoną tabelą		
Gmina Świlcza – miejscowość Trzciana				
45	Zwiększenie częstotliwości kursowania autobusów MPK w północnej części gminy	Rewitalizacja budynku po Przedszkolu w Trzcianie. str. 220	Lokalny transport zbiorowy w północnej części gminy jest słabo rozwinięty; autobus MPK kursuje tylko 6 razy w dni robocze.	Uwaga nieczytelna
Gmina Tyczyn				
46	Rozszerzenie zakresu zadania i nazwy na „Przebudowa mostu w ciągu drogi wojewódzkiej nr 878 na rzece Strug w Tyczynie (część Gminy Tyczyn) wraz z przebudową drogi wojewódzkiej nr 878 od	Załącznik nr 3 Wykaz projektów komplementarnych ROF, Str. 206 – zadanie 17 „Przebudowa mostu w ciągu drogi wojewódzkiej nr 878 na rzece Strug w Tyczynie (część Gminy Tyczyn)".	Droga wojewódzka nr 878 jest głównym szlakiem przebiegającym przez teren Gminy Tyczyn, w związku z czym jej remont jest kluczowy dla rozwoju tego obszaru. Ponadto od drogi wojewódzkiej nr	Uwzględniono, zmieniono zapisy

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
	mostu w Tyczynie do drogi wojewódzkiej nr 877 w Dylągówce wraz z budową chodników".		878 odgałęziają się drogi powiatowe o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym, prowadzące m.in. do Brzozowa i Sanoka, stąd jej remont jest ważny także dla województwa podkarpackiego.	
UM Łańcut				
47	Wysoki, bo 100%, wskaźnik zagospodarowania na terenie Miasta Łańcuta w obrębie SSE, pomimo krótkiego okresu funkcjonowania (Podstrefa Łańcut - 2013 rok)	Niski wskaźnik na terenie Miasta Łańcuta w obrębie SSE wiąże się z relatywnie krótkim okresem funkcjonowania (Podstrefa Łańcut - 2013 rok), jednak przewiduje się że tereny te zagospodarowane zostaną w przeciągu dwóch lat. Str. 68	Obecnie Podstrefa Łańcut posiada 100% zagospodarowanego terenu	Uwzględniono, zmieniono zapisy
48	Na terenie miasta Łańcuta znajdują się dwa hotele 3 *** nastawione również na klientów biznesowych.	Podstawową zmienną w tym zakresie jest funkcjonowanie bazy hotelowej na najwyższym poziomie. Aktualnie w Rzeszowie według danych GUS funkcjonuje jeden obiekt *****(5) gwiazdkowy oraz cztery ****(4) gwiazdkowe. Str. 91	Brak danych z Miasta Łańcuta	Uwzględniono, zmieniono zapisy
49	Brakuje danych o stratach w powiecie łańcuckim	Straty spowodowane przez powódź w 2010 r. w infrastrukturze drogowej	Brak danych z Miasta Łańcuta	Nie uwzględniono, brak szczegółowych danych
50	Tabela 35 Najważniejsze obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych ROF - zespół zamkowy ul. Zamkowa 1, ob. muzeum, nr rej.: 1023 z 27.08.1979 - zespół zabytkowy miasta, nr rej.: 320 z 18.10.1969 - kościół par. p.w. św. Stanisława Biskupa, ul. Farna 20, 1488, 1896-1900, nr rej.: 1273 z 19.12.1994 - zespół klasztorny dominikanów, ul. Jana z Łańcuta, XVII w., nr rej.: 316 z 18.04.1969 - synagoga, ob. muzeum, pl. Sobieskiego 16, 1761 r., nr rej.: 315 z 10.04.1969 - magazyn rosolisów i likierów, ul, Krasickiego 46 c, 1855 r., nr rej.: 957 z 5.04.1976 Str. 100	- Muzeum-Zamek w Łańcucie, ul. Zamkowa 1, ob. muzeum, nr rej.:1023 z 27.08.1979 – Pomnik Historii od 2005 r. - Zabytkowy zespół urbanistyczny miasta, nr rej.:320 z 18.10.1969 - Kościół par. p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika, ul. Farna 20, 1394, 1488, 1896-1900,nr rej.:967 (dawny 1273) z 19.12.1994 - Klasztor oo. Dominikanów, ul. Dominikańska 1, przebudowywany do obecnego kształtu w XVIII w., nr rej.:316 z 18.04.1969 - magazyn rosolisów i likierów „Stara Likiernia", ul. Armii Krajowej 52, 1885 - 1892 r., nr rej.: 957 z 5.04.1976 - dom administracji fabryki likierów i rosolisów (zespół folwarku na Górnem), ul. Armii Krajowej 50, 1898 r., nr rej. 1023, 27.08.1979 r. - ujeżdżalnia wojskowa – manež, ul. 3-go Maja 10, 1843 r., nr rej.: 837 (dawny 1032) 6.07.1979 r. - muzeum gorzelnictwa (przy fabryce wódek Polmos), ul. Kolejowa 1, 1833 r. - zespół alei z dawną bażantarnią (w tym komunalny las bażantarnia), nr rej.: A-341 z 1968r. - zespół koszar 10 pułku strzelców konnych ul. Piłsudskiego 72, 1890 – 1896, nr rej. 947 (dawny 1277), 24.05.1995 r.	Wprowadzono błędne nazwy zabytkowych obiektów, błędne adresy, a także błędną numerację z rejestrów zabytków	Uwzględniono, poprawiono zapisy

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
		- willa Kahane (obecnie Pałacyk), ul. Paderewskiego 18, 1907 r., nr rej.:1220, 17.09.1990 r. - willa Szwadron, ul. Mickiewicza 14 b, 1902 r., nr rej.: 1001, 30.06.1977		
51	Skuteczność interwencji Strategii ZIT (również w zakresie projektów komplementarnych) pozwoli na dokonanie kompleksowej jakościowej poprawy w wymienionych obszarach w ROF, zgodnie z rosnącymi potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców. Str. 151	Wprowadzenie działań zawartych w Strategii ZIT (również w zakresie projektów komplementarnych)	Zapis jest nieczytelny	uwzględniono
52	W mieście Łańcucie przeprowadzono inwestycję pn. Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w Woli Dalszej, wartość projektu 39 229 383 zł, beneficjent Łańcucki Zakład Komunalny sp. z o.o.	Wybrane projekty zrealizowane w zakresie wdrażania celu rozwojowego 4. Ochrona i zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska. Str. 153	Brak danych dotyczących Miasta Łańcuta	Uwzględniono, dopisano projekt
53	Należałoby zwrócić również uwagę i odnieść się w opisie do ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego na terenie ROF	Uzasadnienie wyboru Priorytetów Inwestycyjnych do formuły ZIT. Str. 159 pkt. 6.	Brak informacji o ochronie zabytków i dziedzictwa kulturowego	Uwzględniono w analizie SWOT
54	Oba projekty w ramach priorytetu przewidziane są na taką samą wartość: 21 800 000,00 zł oraz kwotę dofinansowania: 18 530 000,00 zł i wkład własny: 3 270 000,00 zł	Matryca Strategii ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Str. 174 Priorytet strategiczny 6	Zmiana wartości projektu	Uwzględniono zgodnie z aktualnym planem finansowym
55	j.w.	Struktura finansowania projektów ROF w ramach ZIT – Obszar ZIT 2. Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej. Str. 180 Priorytet 6c	Zmiana wartości projektu	Uwzględniono zgodnie z aktualnym planem finansowym
56	Przebudowa i modernizacja Miejskiego Domu Kultury w Łańcucie wraz z otaczającą przestrzenią publiczną. Wartość projektu 20 000 000, wartość dofinansowania 17 000 000	Załącznik nr 4 Lista potencjalnych przedsięwzięć mających wpływ na realizację Strategii ZIT zaproponowana przez poszczególne Gminy ROF. Str. 214	Zmiana wartości projektu	Uwzględniono, zmieniono kwoty

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
57	Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej	Załącznik nr 4 Lista potencjalnych przedsięwzięć mających wpływ na realizację Strategii ZIT zaproponowana przez poszczególne Gminy ROF. Str. 215 Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej przy ul. Piłsudskiego (budynek Urzędu Miejskiego w Łańcucie), Sienkiewicza (Przedszkole Miejskie nr 1, Przedszkole Miejskie nr 5)	Zmiana nazwy projektu	Uwzględniono, zmieniono nazwę
58	Rewitalizacja, modernizacja i przebudowa budynku Komendy Powiatowej Policji w Łańcucie przy pl. Sobieskiego 19 oraz nadanie mu nowych funkcji na potrzeby administracyjne, kulturalne i społeczne. Wartość projektu 5 000 000, wartość dofinansowania projektu 4 250 000	Załącznik nr 4 Lista potencjalnych przedsięwzięć mających wpływ na realizację Strategii ZIT zaproponowana przez poszczególne Gminy ROF. Str. 216 Rewitalizacja, modernizacja i przebudowa budynku Komendy Powiatowej Policji w Łańcucie przy pl. Sobieskiego 19 oraz nadanie mu nowych funkcji na potrzeby administracyjne, kulturalne i społeczne. Wartość projektu 3 500 000, wartość dofinansowania projektu 2 975 000	Zmiana wartości projektu	Uwzględniono, zmieniono kwoty
59	Rewitalizacja, modernizacja i przebudowa budynku Urzędu Miasta w Łańcucie przy Plac Sobieskiego 18 na potrzeby administracyjne i społeczne Wartość projektu 5 000 000, wartość dofinansowania projektu 4 250 000	Załącznik nr 4 Lista potencjalnych przedsięwzięć mających wpływ na realizację Strategii ZIT zaproponowana przez poszczególne Gminy ROF. Str. 216 Rewitalizacja, modernizacja i przebudowa budynku Urzędu Miasta w Łańcucie przy Plac Sobieskiego 18 na potrzeby administracyjne i społeczne Wartość projektu 3 500 000, wartość dofinansowania projektu 2 975 000	Zmiana wartości projektu	Uwzględniono, zmieniono kwoty
60	Rewitalizacja budynku przy ul. Danielewicza 15 oraz nadanie mu nowych funkcji kulturalnych, edukacyjnych i rekreacyjnych dla osób starszych w ramach Akademii Seniora.	Załącznik nr 4 Lista potencjalnych przedsięwzięć mających wpływ na realizację Strategii ZIT zaproponowana przez poszczególne Gminy ROF. Str. 216 Rewitalizacja budynku przy ul. Danielewicza 15 oraz nadanie mu nowych funkcji kulturalnych, edukacyjnych i rekreacyjnych	Zmiana nazwy projektu	Uwzględniono, zmieniono nazwę
61	Rewitalizacja zabytkowego budynku przy ul. Piłsudskiego 70 D oraz nadanie mu nowych funkcji kulturalnych, edukacyjnych i rekreacyjnych	Załącznik nr 4 Lista potencjalnych przedsięwzięć mających wpływ na realizację Strategii ZIT zaproponowana przez poszczególne Gminy ROF. Str. 216 Rewitalizacja zabytkowego budynku przy ul. Piłsudskiego 70 D oraz nadanie mu nowych funkcji kulturalnych, edukacyjnych i rekreacyjnych dla osób starszych w ramach Klubu Seniora oraz Klubu Czytelnictwa i Słowa Pisanego	Zmiana nazwy projektu	Uwzględniono, zmieniono nazwę
62	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Załącznik nr 4 Lista potencjalnych przedsięwzięć mających wpływ na realizację Strategii ZIT zaproponowana przez poszczególne Gminy ROF. Str. 216 Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej przy ul. Piłsudskiego (budynek Urzędu Miejskiego w Łańcucie), Sienkiewicza	Zmiana nazwy projektu	Uwzględniono, zmieniono nazwę

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
		(Przedszkole Miejskie Nr 1, Przedszkole Miejskie Nr 5), Publiczne Gimnazjum nr 1 przy ul. Piłsudskiego 7.		
63	Rewitalizacja i odtworzeniem nawierzchni ulic w Śródmieściu Łańcuta	Załącznik nr 4 Lista potencjalnych przedsięwzięć mających wpływ na realizację Strategii ZIT zaproponowana przez poszczególne Gminy ROF. Str. 217 Rewitalizacja i odtworzenie nawierzchni ulic: ul. Paderewskiego, 3 Maja, Plac Sobieskiego, Rynek, Farna, Rejtana, Zamkowa, Danielewicza, Rzeźnicza, Kowalska, Dominikańska, Podwale, Kilińskiego, Mickiewicza, Żardeckiego, Królowej Elżbiety, Ottona z Pilczy, Kościuszki, Wałowa.	Zmiana nazwy projektu	Uwzględniono, zmieniono nazwę
64	Brakuje danych o stratach w powiecie łańcuckim	Straty spowodowane przez powódź w 2010 r. w infrastrukturze drogowej	Uwagi zaznaczone na szarym tle, dublują się z uwagami przesłanymi przez UM Łańcut. Komentarze do uwag zostały wprowadzone w poniższych wierszach tabeli	
65	Należy dodać nazwę obiektu pod którym jest powszechnie znany oraz identyfikowany	Najważniejsze obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych ROF		
66	Dla wielu obiektów są nowe numeracje z rejestrów			
67	Błędna nazwa ulicy. Ma być Dominikańska 1. Złe datowanie			
68	Błędna nazwa ulicy. Ma być Armii Krajowej 52. Magazyn funkcjonuje pod nazwa „Stara Likiwenia"			
69	W mieście Łańcucie przeprowadzono inwestycję pn. Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w Woli Dalszej, wartość projektu 39 229 383 zł, beneficjent Łańcucki Zakład Komunalny sp. z o.o.	Wybrane projekty zrealizowane w zakresie wdrażania celu rozwojowego 4. Ochrona i zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska		
70	Należałoby zwrócić również uwagę i odnieść się w opisie do ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego na terenie ROF	Uzasadnienie wyboru Priorytetów Inwestycyjnych do formuły ZIT 6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego		
71	Należy wskazać wartość taką samą jak w drugim projekcie tj. 21 800 000 zł	Matryca Strategii ZIT Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego		
72	Należy wpisać wartość taką samą jak w drugim projekcie tj. 18 530 000 zł			

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
73	Należy wpisać taką samą wartość jak w drugim projekcie tj. 3 270 000 zł			
74	Należy wpisać kwotę taką sama jak w drugim projekcie tj. 21 800 000	Struktura finansowania projektów ROF w ramach ZIT – Obszar ZIT 2. Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej		
75	Należy wpisać wartość taka samą jak w drugim projekcie tj. 18 530 000 zł			
76	Należy wpisać taką samą wartość jak w drugim projekcie tj. 3 270 000 zł			
77	Należy wpisać kwotę taką samą jak w drugim projekcie tj. 21 800 000	Struktura finansowania projektów ROF w ramach ZIT – Obszar ZIT 2. Podnoszenie jakości życia w ROF poprzez zwiększenie dostępu do nowoczesnych usług publicznych oraz rewitalizację przestrzeni publicznej		
78	Należy wpisać kwotę taką samą jak w drugim projekcie tj. 18 530 000			
79	Należy wpisać kwotę taką samą jak w drugim projekcie tj. 3 270 000			
80	Skąd wynika taka kwota? Sumują dwa projekty ZIT z kultury czyli 21 800 000 x 2 to wychodzi 43 600 000 zł	Struktura finansowania projektów ROF w ramach ZIT – Obszar ZIT 2. Poprawa jakości życia i nowoczesne usługi publiczne	Zmieniono na podstawie planu finansowego	
81	Gdzie jest zakwalifikowany projekt z rewitalizacji? gdzie projekt z bezpieczeństwa? Czy tutaj są wpisane jakieś inne projekty niż z fiszek ZIT?			
82	Nie do końca rozumiem ten projekt? On nie jest finansowany w formule ZIT. Jest wpisany do kontraktu terytorialnego i będzie brał udział w normalnym konkursie	Struktura finansowania projektów ROF w ramach ZIT – Obszar ZIT 3. Ochrona i zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska		
83	Nastąpiło zwiększenie kwoty w fiszce do kontraktu terytorialnego	Załącznik nr 1 XII. Działania rewitalizacyjne		Zmieniono na podstawie planu finansowego
84	Nastąpiła zmiana kwoty	Załącznik nr 4 Rewitalizacja, modernizacja i przebudowa budynku Komendy Powiatowej Policji w Łańcucie przy pl. Sobieskiego 19 oraz nadanie mu nowych funkcji na potrzeby administracyjne, kulturalne i społeczne		uwzględniono
85	Nastąpiła zmiana kwoty	Załącznik nr 4 Rewitalizacja, modernizacja i przebudowa budynku Urzędu Miasta w Łańcucie przy Plac Sobieskiego 18 na potrzeby administracyjne i społeczne		uwzględniono

Lp.	Uwaga	Czego dotyczy	Uzasadnienie /Propozycja zmian	Wprowadzono/Komentarz
		Wartość projektu 5 000 000, wartość dofinansowania projektu 4 250 000		
Gmina Krasne				
86	Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie Gminy Krasne (5 304 330,50) Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Malawa-Zagóra, rozbudowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Krasne (572 176,47) Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Krasnem (1 861 205,80) Rozbudowa i modernizacja systemu wodociągowego na terenie Gminy Krasne (937 162,84)	„Wybrane projekty zrealizowane w zakresie wdrażania celu rozwojowego 4. Ochrona i zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska"	Dodać projekty	Uwzględniono, dodano projekty

Załącznik nr 4 Koncepcja rozwoju transportu zbiorowego dla ROF z planem działania na rzecz zrównoważonej mobilności miejskiej dla ROF

1. Plan działania na rzecz rozwoju transportu publicznego

1.1. Organizacja publicznego transportu zbiorowego i jego integracja

ROF charakteryzuje się dużym wewnętrznym zróżnicowaniem w zakresie jakości usługi publicznego transportu autobusowego i kolejowego oferowanej pasażerom przez jednostki samorządu terytorialnego , które zgodnie z ustawą o publicznym transporcie zbiorowym są jego organizatorem. Aktywnymi organizatorami transportu publicznego na terenie ROF są:

1. Gmina Miasto Rzeszów wspólnie z gminami, które podpisały porozumienia o wspólnej organizacji transportu publicznego lub wspólnej organizacji linii komunikacji autobusowej
2. Związek Gmin Podkarpacka Komunikacja Samochodowa na obszarze gmin tworzących związek międzygminny oraz wspólnie z gminami, które podpisały porozumienia o wspólnej organizacji transportu publicznego lub wspólnej organizacji linii komunikacji autobusowej (Powiat Rzeszowski planuje przekazać do Związku Gmin swoje zadania w zakresie organizowania i zarządzaniu publicznym transportem zbiorowym w zakresie powiatowych przewozów pasażerskich)
3. Marszałek Województwa Podkarpackiego jako organizator publicznego transportu kolejowego w odniesieniu do przewozów regionalnych a od 2017 roku transportu autobusowego na liniach wojewódzkich

Cześć samorządów z terenu ROF aktywnie organizuje transport publiczny, przeznaczając na jego funkcjonowanie coraz to większe środki finansowe Pozostałe dotychczas ograniczyły się do pokrywania kosztów dowozu dzieci do szkół. Aktywność poszczególnych gmin ROF obrazuje poniższa tabela.

Wydatki na publiczny transport zbiorowy

Lp.	Gmina	Wydatki na publiczny transport zbiorowy w tyś. zł	Koszty dowozu dzieci do szkół w tyś. zł
1	Miasto Rzeszów	66203	1320
2	Boguchwała	700	237
3	Chmielnik	320	286
4	Czarna	335	68
5	Czudec	0	356
6	Głogów Młp.	750	657
7	Krasne	793	45
8	Lubenia	100	256
9	Gmina Łańcut	0	400
10	Miasto Łańcut	0	38
11	Świlcza	557	315
12	Trzebownisko	1900	220
13	Tyczyn	121	250

Źródło: Dane z uchwał budżetowych gmin wchodzących w skład ROF

Z przedstawionych danych wynika, że największe nakłady na zbiorową komunikację publiczną przeznacza miasto Rzeszów i gminy, które podpisały porozumienia o wspólnej organizacji transportu publicznego lub wspólnej organizacji linii komunikacji autobusowej, oraz gminy tworzące Związek Gmin

Podkarpacka Komunikacja Samochodowa tj. Boguchwała, Chmielnik, Czarna, Głogów Małopolski i Trzebownisko. W gminach tych zbiorowym transportem publicznym, jego planowaniem i organizowaniem zajmują się organizatorzy (Gmina Miasto Rzeszów i ZG „Podkarpacka Komunikacja Samochodowa"). Na pozostałym terenie ROF gminy nie mają wpływu na zbiorową komunikację publiczną a o wykonywaniu poszczególnych kursów, czy linii komunikacyjnych decydują poszczególni przewoźnicy uwzględniając własne cele biznesowe, które często nie w pełni zaspakajają potrzeby społeczne. W chwili obecnej pomiędzy organizatorami brak jest odpowiedniej integracji systemów przewozowych, stosują oni odmienne systemy taryfowo – biletowe, posługują się różniącymi się systemami informacji pasażerskiej. Brak integracji w sferze organizacyjnej skutkuje zróżnicowaną jakością świadczonych usług, nieskoordynowaniem rozkładów jazdy. Bez systemowego podejścia do integracji transportu publicznego przez działających organizatorów trudno będzie uzyskać efekt w postaci wzrostu liczby pasażerów korzystających z komunikacji publicznej na terenie ROF

1.2 Sieć komunikacyjna na terenie ROF

W zaktualizowanej Strategii Województwa Podkarpackiego w oddzielnym rozdziale poświęconym funkcjom metropolitalnym Rzeszowa wśród czterech kierunków oczekiwanych działań znalazł się zapis dotyczący rozwoju powiązań komunikacyjnych i zintegrowanego systemu transportu publicznego łączącego Rzeszów z jego obszarem funkcjonalnym. Obecna sieć komunikacyjna na terenie ROF wymaga integracji transportu autobusowego z kolejowym, rowerowym oraz systemem parkingowym.

Konieczne jest również jej zintegrowanie z portem lotniczym Rzeszów – Jasionka, które ma znaczący wpływ na system transportu w ROF, poprzez generowanie ruchu indywidualnego. Obecnie tylko niewielki odsetek pasażerów lotniska, korzysta z komunikacji publicznej w dalszej podróży do i z lotniska do Rzeszowa.

Sieć komunikacyjną ROF tworzą linie autobusowe i linie kolejowe.

Transport autobusowy organizowany jest przez dwóch głównych organizatorów tj. gminę Miasto Rzeszów, która w tym celu powołała Zarząd Transportu Miejskiego w Rzeszowie oraz ZG „Podkarpacka Komunikacja Samochodowa". Oprócz tego funkcjonuje liczna grupa pozostałych podmiotów zajmujących się transportem zbiorowy.

Transport kolejowy realizowany jest na:

- Liniach Regio wykonywanych przez spółkę Przewozy Regionalne. W ramach tej komunikacji wykonywane są przewozy o charakterze regionalnym (w ramach województwa podkarpackiego) i międzyregionalnym (pomiędzy województwem podkarpackim i sąsiadującymi województwami)
- Liniach TLK i InterCity (IC) wykonywanych przez spółkę PKP Intercity na jako przewozy o charakterze ponadregionalnym. Znaczenie tej komunikacji w przewozach na terenie ROF jest ograniczone

1.2.1. Komunikacja Gminy Miasto Rzeszów

Gmina Miasto Rzeszów (za pośrednictwem działającego w jej imieniu Zarządu Transportu Miejskiego w Rzeszowie – dalej ZTM) jest organizatorem publicznego transportu zbiorowego dla Miasta Rzeszowa oraz na części linii autobusowych w gminach Krasne, Świlcza, Tyczyn i Lubenia na mocy zawartych porozumień międzygminnych

Według stanu na dz. 20 sierpnia 2018 r., sieć komunikacyjna ZTM składa się z 55 linii autobusowych, w tym:

- 52 linie dzienne;
- 3 linie nocne;
- 0 linii specjalnych.

Autobusy ZTM Rzeszów zatrzymują się także na obszarze trzech innych gmin, które nie są objęte porozumieniami międzygminnymi, tj. na terenie gminy Boguchwała, Głogów Małopolski i Trzebownisko. Częściowa obsługa przez ZTM gmin Boguchwała i Głogów Małopolski. wynika m.in. z faktu odcinkowego

przebiegu tras linii przez obszar tych gmin oraz braku pętli autobusowych umożliwiających nawrót autobusów na obszarze miasta Rzeszowa.

Częściowa obsługa przez ZTM gmin Trzebownisko i Głogów Małopolski. wynika z utrzymywania przez ZTM dojazdu z Rzeszowa do Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka (znajdującego się na terenie gminy (Trzebownisko) i stref ekonomicznych S1 (Jasionka) i S2 (Podwyższonej Aktywności Gospodarczej w Rogoźnicy). Na tych liniach komunikacja organizowana przez ZTM pokrywa się z komunikacją MKS.

W związku z tym, na terenie gminy Trzebownisko zatrzymują się następujące linie specjalne ZTM:

- Linia nr 51 (Bardowskiego – Tajęcina Goodrich/OPTeam)
- Linia nr 53 (Bardowskiego – Jasionka Port Lotniczy)

Z kolei na terenie gminy Głogów Małopolski zatrzymuje się linia 54 ZTM obsługująca dojazdy do SSE Rogoźnica.

W 2013 roku MPK Rzeszów założył, zgodnie z rozkładami jazdy wykonanie 7.648.785,091 wozokilometrów, co obejmuje również uruchamianie linii specjalnych. Tabor przeznaczony do realizacji połączeń, zgodnie z danymi operatora za listopad 2013 roku, składał się z 181 autobusów, z czego 80 pozostawało własnością Miasta Rzeszowa. Średni wiek taboru to 8,4 lat (dane z 11.2013), warto nadmienić, że wskaźnik ulegnie obniżeniu wraz z przekazaniem w dzierżawę do MPK Rzeszów sp. z o.o. (podmiot wewnętrzny – operator miejskiej publicznej komunikacji zbiorowej) przez Miasto Rzeszów, nowo zakupionych autobusów (60 nowoczesnych autobusów marki Mercedes oraz 20 Autosanów). Liczba obsługiwanych linii komunikacyjnych wynosi: 46 dzienne, 3 nocne oraz 3 linie specjalne do stref aktywności gospodarczej i lotniska. W odniesieniu do infrastruktury przystankowej MPK posiada 348 wiat przystankowych oraz 181 słupków przystankowych. Kluczowym elementem w analizie transportu publicznego jest dynamika zmian liczby przewożonych pasażerów. W latach 2003-2013 liczba pasażerów MPK Rzeszów zmalała o 13 169 tys. osób, co stanowi spadek o 29,4% i zostało zilustrowane na poniższym wykresie.

Wykres 38 Liczba przewiezionych pasażerów przez MPK Rzeszów w tys. osób (2003-2013)

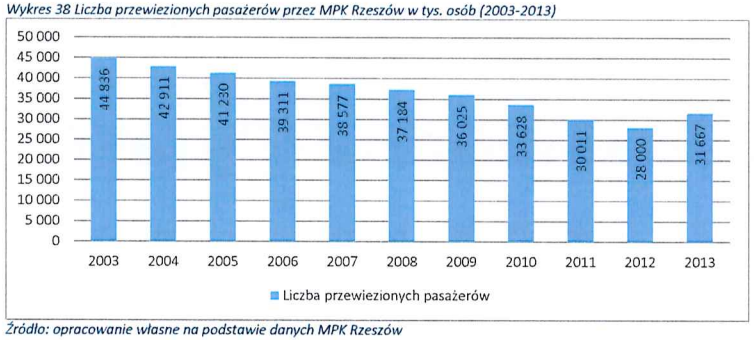

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPK Rzeszów

Rozkład linii ZTM dostosowany jest do potrzeb różnych grup podróżnych. Największa częstotliwość kursowania zaplanowana jest w godzinach porannego i popołudniowego szczytu w dni robocze, ale wiele linii miejskich kursuje w układzie całodniowym – z uwzględnieniem także newralgicznych pór dnia, czyli w godzinach wczesnoporannych i późnowieczornych.

1.2.2 Komunikacja ZG „Podkarpacka Komunikacja Samochodowa"

Związek Gmin Podkarpacka Komunikacja Samochodowa w Rzeszowie utworzony w 2009 roku, od maja 2010 roku jest organizatorem komunikacji na terenie 5 gmin związkowych należących do ROF. ZG PKS jest właścicielem 100% udziałów Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej w Rzeszowie S.A z siedzibą w Chmielniku, w ramach którego wyodrębniona została struktura MKS.

Autobusy MKS obsługują obecnie 5 gmin wchodzących w skład Związku Gmin tj. Boguchwała, Chmielnik, Głogów Małopolski i Trzebownisko (powiat rzeszowski) oraz Czarna (powiat łańcucki).

W ramach MKS realizowane są linie komunikacyjne w układzie pomiędzy Rzeszowem i gminami wchodzącymi w skład ZG PKS. Miasto Rzeszów nie wchodzi w skład porozumienia międzygminnego ZG PKS, jednak wszystkie linie MKS kursują w relacjach pomiędzy Rzeszowem i gminami ZG PKS. Wyjątkiem w tym względzie jest linia komunikacyjna 238, która łączy przez Rzeszów, gminy Chmielnik i Trzebownisko.

Według stanu na 3 lipca 2015 r., na sieć komunikacyjną ZG PKS składa się 16 linii autobusowych z których 4 kursują tylko w dni robocze, a jedna – od poniedziałku do soboty.

Linie MKS jako komunikacji podmiejskiej charakteryzuje się wysoką częstotliwością kursowania. Podobnie jak w przypadku linii komunikacyjnych ZTM, także znaczna część linii ZG PKS realizuje kursy również w godzinach wczesnoporannych i późnowieczornych, wychodząc naprzeciw potrzebom różnych grup podróżnych.

1.2.3 Komunikacja realizowana przez pozostałych przewoźników

Na terenie ROF, oprócz ZTM i ZG PKS, usługi przewozowe w transporcie autobusowym wykonuje kilkudziesięciu innych przewoźników. Ich rola jest bardzo zróżnicowana.

Część z nich pełni znaczną rolę w obsłudze komunikacyjnej w obrębie ROF, ale należą do tej grupy również przewoźnicy dalekobieżni zatrzymujący się na terenie ROF oraz przewoźnicy realizujący przewozy o charakterze zamkniętym (np. dowóz pracowników do pracy).

PKS Rzeszów (w ramach kursów realizowanych poza strukturą MKS) jest głównym przewoźnikiem obsługującym ROF. PKS Rzeszów wykonuje szereg połączeń pomiędzy Rzeszowem i ośrodkami położonymi na terenie ROF, a także pośrednio przez miejscowości położone na terenie ROF w ramach linii komunikacyjnych wykraczających poza gminy należące do ROF.

Pozostali przewoźnicy autobusowi mający istotne znaczenie w obsłudze komunikacyjnej ROF to:

- PKS Leżajsk - jest to przewoźnik istotny dla obsługi relacji pomiędzy Rzeszowem i Łańcutem.
- Eurobus (z siedzibą w Przemyślu) - drugi ważny przewoźnik na odcinku Rzeszów – Łańcut.
- Koliber -prywatny przewoźnik z Markowej, również mający istotne znaczenie w obsłudze trasy Rzeszów –Łańcut.
- Transpoll. - prywatny przewoźnik z Łańcuta.
- Przewoźnicy z grupy kapitałowej Arriva (Arriva Bus o. Sanok/Brzozów; Arriva Bus o. Sędziszów Małopolski; Arriva Bus o. Mielec) - obsługujący połączenia przechodzące przez teren ROF,
- Kudlik Transport - prywatny przewoźnik z Żyznowa (gm. Strzyżów) obsługujący kilka linii komunikacyjnych przechodzących przez teren ROF:
- Kazimierz Szostek (PKS Straszydle)- prywatny przewoźnik z terenu Gm. Lubenia
- FHU Cossma.- prywatny przewoźnik z Rzeszowa uruchamiający 3 linie komunikacyjne przechodzące przez teren ROF tj. Gm. Boguchwała i Świlcza.
- Ekspres-Bus - prywatny przewoźnik z Raniżowa obsługujący przebiegającą przez teren ROF – Gm. Głogów Małopolski,
- Autokar Łańcut -prywatny przewoźnik z Łańcuta, obsługujący linię zawierającą się całkowicie w ROF,
- PKS Dębica - przewoźnik obsługujący przebiegającą przez teren ROF trasę przez Gm. Świlcza,
- PKS Jasło - przewoźnik obsługujący linie przebiegające przez teren Boguchwały i Czudca
- PKS Krosno - przewoźnik obsługujący linię przebiegającą przez teren Boguchwały
- Agmar- prywatny przewoźnik z siedzibą w Dynowie, obsługujący połączenia p. Tyczyn,

oraz wiele innych mniejszych podmiotów wykonujących przewozy o znacznie mniejszym znaczeniu dla obsługi sieci w ramach ROF

1.2.4. Komunikacja kolejowa

Rzeszów jest jednym z ważniejszych węzłów na sieci kolejowej w południowo - wschodniej Polsce. Obecna oferta transportu kolejowego, zarówno biorąc pod uwagę przewozy o charakterze aglomeracyjnym (obsługa terenu ROF), jak i regionalnym i dalekobieżnym, jest pod wieloma względami niedostateczna.

Na liniach kolejowych obejmujących teren ROF, obecnie (według rozkładu obowiązującego od 14 grudnia 2014 r.) uruchamiane są następujące typy pociągów:

- Regio (spółka Przewozy Regionalne) – realizujące obsługę przewozów o charakterze regionalnym (na terenie Województwa Podkarpackiego i sąsiadujących województw). Przewozy regionalne są uruchamiane i finansowane przez samorząd województwa.
- Twoje Linie Kolejowe (TLK) i InterCity (IC), uruchamiane przez spółkę PKP Intercity i realizujące przewozy dalekobieżne.

Pociągi Regio zapewniają bezpośrednie połączenia Rzeszowa m.in. z następującymi ośrodkami:

- Świlczą, Sędziszowem Małopolskim, Dębicą i Tarnowem (linia kolejowa w kierunku Krakowa),
- Łańcutem, Przeworskiem, Jarosławem i Przemyślem (linia kolejowa w kierunku Medyki),
- Głogowem Młp. Kolbuszową, Tarnobrzegiem, Stalową Wolą i Lublinem,
- Boguchwałą, Strzyżowem i Jasłem.

Liczba pociągów regionalnych na liniach w ROF

Linia (kierunek)	Liczba pociągów		
	Dni robocze	Soboty	Niedziele
Linia nr 91 (kierunek Przeworsk)	8	7	8
Linia nr 91 (kierunek Dębica)	10/12[4]	9[5]	11[6]
Linia nr 71 (kierunek Stalowa Wola)	3	2	3
Linia nr 106 (kierunek Jasło)	4	1	1

Źródło: Studium rozwoju transportu publicznego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Według autorów Studium rozwoju transportu publicznego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego oferta kolejowych przewozów regionalnych na *żadnej* z linii kolejowych wychodzących z węzła rzeszowskiego – biorąc pod uwagę częstotliwość kursowania – nie spełnia standardów kolei aglomeracyjnej. Trudno w tym momencie uznać transport kolejowy w ROF zarówno za konkurencyjny, jak i za komplementarny wobec transportu autobusowego. Zwłaszcza biorąc np. pod uwagę, że częstotliwość kursowania autobusów pomiędzy Rzeszowem i Łańcutem (uwzględniając wszystkich przewoźników operujących w tej relacji) w godzinach szczytu dochodzi nawet do kilku minut.

[4] 10 połączeń bezpośrednich, z czego 4 realizowane jako Interregio Bus/w piątki 12 połączeń bezpośrednich z czego 6 realizowanych jako Interregio Bus

[5] 9 połączeń bezpośrednich, z czego 3 realizowane jako Interregio Bus

[6] 11 połączeń bezpośrednich, z czego 6 realizowane jako Interregio Bus

1.3 Mankamenty funkcjonowania publicznej komunikacji zbiorowej

Kluczowym problemem funkcjonowania publicznej komunikacji zbiorowej na terenie ROF jest brak zintegrowania środków transportu publicznego oraz niska efektywność energetyczna i zanieczyszczenie środowiska z powodu niskiej emisji.

Mankamentem funkcjonowania publicznej komunikacji zbiorowej jest to, że działalność poszczególnych podmiotów współtworzących system komunikacji nie jest w najmniejszym stopniu koordynowana. Rozkłady jazdy poszczególnych przewoźników są skonstruowane w sposób zapewniający dobrą dostępność komunikacyjną w dni robocze w godzinach najbardziej frekwencyjnych. W pozostałych godzinach a także w soboty i dni świąteczne tylko komunikacja organizowana przez ZTM Rzeszów i Związek Gmin PKS zapewnia stosunkowo wysoką częstotliwość kursowania.

Rozkłady jazdy poszczególnych przewoźników nie uwzględniają innych rodzajów komunikacji co szczególnie dobitnie przejawia się w niedostosowaniu kursów autobusów do czasu odjazdów lub przyjazdów pociągów. Ponieważ z komunikacji na terenie ROF w większości korzystają osoby przyjeżdżające do pracy lub szkół na terenie Rzeszowa niezbędna jest synchronizacja rozkładów jazdy poszczególnych przewoźników z komunikacją organizowaną przez ZTM. Każda zmiana rozkładu jazdy pociągów czy linii ZTM powinna spowodować zmiany dostosowawcze u innych przewoźników.

W komunikacji wykonywanej na terenie ROF brakuje również systemu informacji pasażerskiej obejmującego całość oferty komunikacyjnej w taki sposób aby pasażer bez śledzenia stron internetowych poszczególnych przewoźników mógł sprawdzić dostępne interesujące go połączenia komunikacyjne uwzględniające oferty różnych przewoźników.

Stan techniczny taboru i infrastruktury przystankowej jest kolejną słaba strona komunikacji na terenie ROF. Stan techniczny taboru służącego do wykonywania komunikacji publicznej większości przewoźników jest bardzo zły. Praktycznie tylko MPK Rzeszów (dzięki dzierżawie od Gminy Miasto Rzeszów 80 autobusów) posiada do dyspozycji nowoczesny tabor (spełniający normę EEV), który jednak nie stanowi w chili obecnej nawet połowy zapotrzebowania tego przewoźnika. Pozostali przewoźnicy w tym również PKS Rzeszów będący spółką, której właścicielem 100 % akcji jest Związek Gmin PKS posiadają tabor bardzo przestarzały, którego wiek przekracza 15 a nawet 20 lat. Autobusy te często nie spełniają żadnych norm emisji spalin.

Dane dotyczące stanu taboru autobusowego wykorzystywanego w komunikacji ROF zawiera poniższe zestawienie:

Stanu taboru autobusowego wykorzystywanego w komunikacji ROF

Normy ekologiczne	MPK Rzeszów Sp. z o.o.	MKS	PKS kursujący na terenie ROF	Inni przewoźnicy
Bez normy	-	-	31	Brak danych. W większości autobusy przewoźników nie spełniają żadnych norm emisji spalin
Euro 1	1	-	-	
Euro 2	42	26	-	
Euro 3	42	10	7	
Euro 4	-	-	-	
Euro 5	-	6	-	
EEV	80	-	-	
Euro 6	32	-	-	

Źródło: Dane uzyskane od przewoźników

Na terenie gmin tworzących ROF znajduje się łącznie 1531 przystanków. Na terenie ROF brak jest natomiast przystanków w pobliżu których byłyby zlokalizowane parkingi czy miejsca postojowe dla rowerów umożliwiające pasażerom zamianę środka komunikacji na transport publiczny.

Sytuację w infrastrukturze przystankowej zawiera poniższe zestawienie:

linfrastruktura przystankowej

Lp.	Gmina	Liczba przystanków	Liczba zadaszonych przystanków	Liczba przystanków niezadaszonych
1	Miasto Rzeszów	545	341	204
2	Boguchwała	141	86	55
3	Chmielnik	67	32	35
4	Czarna	72	32	40

5	Czudec	40	38	2
6	Głogów Młp.	129	63	66
7	Krasne	66	11	55
8	Lubenia	44	28	16
9	Gmina Łańcut	73	52	21
10	Miasto Łańcut	41	22	19
11	Świlcza	96	54	42
12	Trzebownisko	155	57	98
13	Tyczyn	62	36	26
	RAZEM	1531	852	679

Źródło: Dane uzyskane z gmin

W ramach opracowywania Studium rozwoju transportu publicznego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego (http://bip.erzeszow.pl/prawo-lokalne/uchwaly-rady-miasta-vii-kadencji/uchwaly-podjete-w-2015-roku/21021,uchwala-nr-xvi3192015.html) zebrano opinie mieszkańców na temat funkcjonowania zbiorowej komunikacji publicznej na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. W tym celu przeprowadzono wieloaspektowy test satysfakcji klienckiej. Złożony był on z trzech wskaźników:

- wskaźnika ogólnej satysfakcji klienckiej z funkcjonowania komunikacji na terenie ROF,
- wskaźnika ogólnej satysfakcji klienckiej z funkcjonowania poszczególnych kategorii środków zbiorowej komunikacji publicznej,
- wieloaspektowego wskaźnika pól satysfakcji i dyssatysfakcji.

Ponad dwie trzecie (68,2%) korzystających z publicznej komunikacji zbiorowej jest zadowolonych z jej funkcjonowania. Opinie negatywne wyrażane były rzadko (7,4%). Zdaniem autorów tych badań należy zwrócić uwagę na relatywnie liczną grupę osób oceniających ją przeciętnie (23,5%). Stan ten może wskazywać na konieczność dalszej systematycznej poprawy funkcjonowania komunikacji publicznej na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Ogólne zadowolenie z funkcjonowania zbiorowej komunikacji publicznej (w %)

Lp.	Wariant oceny	Częstość wskazań N=2069
1	zdecydowanie negatywnie	1,4
2	raczej negatywnie	6,0
3	ani pozytywnie, ani negatywnie (przeciętnie)	23,5
4	raczej pozytywnie	55,3
5	zdecydowanie pozytywnie	12,9
6	nie wiem/trudno powiedzieć	0,9
Razem		100,0

Stopień zadowolenia z funkcjonowania publicznej komunikacji zbiorowej uzależniony jest silnie od kategorii środka transportu. Zdecydowana większość użytkowników publicznego transportu kołowego jest z niego zadowolona. Stan ten jest niezależny od podmiotu organizującego i realizującego ten transport (przewoźnicy instytucjonalni PKS, ZG PKS / MKS, ZTM / MPK – 65,7%; przewoźnicy prywatni – 67,2%). Silną dyssatysfakcję wzbudza natomiast transport kolejowy. Co trzeci (32,0%) korzystający z tej kategorii jest niezadowolony z jakości świadczonych usług. Stan ten wymaga podjęcia natychmiastowych działań naprawczych.

Zadowolenie mieszkańców ROF z funkcjonowania zbiorowej komunikacji publicznej w podziale na poszczególne kategorie środków transportu (w %)

Lp.	Wariant oceny	Częstość wskazań N=1702		
		Komunikacja autobusowa (PKS, MKS, MPK) N=1577	Przewoźnicy prywatni (busy, autobusy) N=484	Komunikacja kolejowa N=181
1	1 - zdecydowanie źle	2,3	1,9	8,8

2	2 - raczej źle	5,1	3,7	23,2
3	3 - ani pozytywnie, ani negatywnie (przeciętnie)	26,8	27,3	30,4
4	4 - raczej dobrze	48,7	46,1	28,2
5	5 - bardzo dobrze	17,0	21,1	9,4
Razem		100,0	100,0	100,0

Dokonując wieloaspektowej oceny funkcjonowania komunikacji publicznej na terenie ROF pasażerowie najwyżej ocenili wysokie bezpieczeństwo podróżowania oraz poziom rozbudowy infrastruktury komunikacyjnej (dostępność przystanku). Na dalszych miejscach znalazły się: czystość w pojazdach, bezpośredniość połączeń. Do czynników wywołujących najsilniejszą dyssatysfakcję pasażerowie zaliczyli koszt przejazdu, częstość kursowania pojazdów, niską estetykę przystanków oraz godziny kursowania komunikacji.

1.4 Podstawowe atuty istniejącej publicznej komunikacji zbiorowej

Dużym atutem komunikacji na terenie ROF jest wdrożenie projektu „Budowa systemu integrującego transport publiczny Miasta Rzeszowa i okolic" a także komplementarnych wobec niego projektów pn. „Poprawa funkcjonowania komunikacji publicznej w centrum Rzeszowa poprzez ograniczenie ruchu tranzytowego i wprowadzenie strefy płatnego parkowania", „Rozbudowa inteligentnego systemu transportu drogowego na terenie Miasta Rzeszowa". W ramach tych projektów zrealizowano:

Zintegrowany System Zarządzania Ruchem i Transportem Publicznym (ZSZRiTP) – który łączy w sobie następujące części składowe:

- System Obszarowego Sterowania Ruchem Drogowym (SOSRD) w skład którego wchodzi system sterowania sygnalizacją świetlną, system priorytetowania pojazdów komunikacji zbiorowej włącznie z systemem lokalizacji pojazdów „on-line", system informacji dla kierowców,
- System Zarządzania Transportem Publicznym umożliwiający identyfikację lokalizacji pojazdów oraz zliczanie liczby pasażerów,
- System Elektronicznego Poboru Opłat (E-BILET),
- System Informacji Pasażerskiej (E-INFO),
- System Zarządzania i Obsługi Strefy Płatnego Parkowania,
- System Dynamicznego Ważenia Pojazdów,
- Platformę teleinformatyczną (łączności radiowej) dla Zintegrowanego Systemu Zarządzania Ruchem i Transportem Publicznym – w celu zintegrowania systemów,
- Zakup nowoczesnego taboru autobusowego – zakupiono 80 nowoczesnych i ekologicznych autobusów (wszystkie słaniające normę EEV, w tym 30 zasilanych CNG),
- Przebudowa/rozbudowa lokalnego układu komunikacyjnego i modernizacja infrastruktury na potrzeby transportu publicznego – w ramach tych prac rozbudowano i przebudowano wybrane ulic (8 km), skrzyżowania (11),oraz zmodernizowano zatoki i pętle autobusowe. Wydzielono również bus-pasy z istniejących jezdni (na długości ok. 6 km).

Wskazane powyżej rozwiązanie ITS jest otwarte i skalowalne, umożliwiając jego integrację z systemami innych organizatorów i operatorów, w celu zapewnienia synchronizacji usług przewozowych. Takie rozwiązanie zapewni pasażerom dostęp do kompleksowej informacji o ofercie publicznej komunikacji zbiorowej. W oparciu o stworzoną infrastrukturę można będzie stworzyć zintegrowany system komunikacji na całym terytorium ROF.

Drugim bardzo ważnym atutem jest to, że na terenie ROF funkcjonuje dwóch organizatorów komunikacji publicznej i obaj mają zarówno duże doświadczenie jak również potencjał techniczno-organizacyjny umożliwiający zorganizowanie sprawnie działającej komunikacji publicznej. Ponadto obie

spółki świadczące usługi na rzecz organizatorów mają odmienną specyfikę i w dużym stopniu uzupełniają się. MPK jest spółką wykonującą transport typowo miejski, natomiast PKS oprócz komunikacji o charakterze typowo miejsko-podmiejskim wykonuje również komunikację na dalszych trasach co w przypadku niektórych gmin ROF oddalonych od Rzeszowa i jest szczególnie istotne.

2. Plan działania na rzecz zrównoważonej mobilności miejskiej ROF

Zawarte w niniejszym rozdziale w związku z kolejnym rozdziałem (3) wytyczne i rekomendacje wyczerpują wymagania planistyczne ROF (w tym każdej z gmin) w zakresie planów zrównoważonej mobilności miejskiej określone przez Komisję Europejską w 2013 roku (w formie komunikatu mającego formę wytycznych odnośnie zasad tworzenia planów zrównoważonej mobilności miejskiej7), a ich bardziej szczegółowe rozwinięcie jest przedmiotem dokumentu pn. „Studium rozwoju transportu publicznego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego" opracowanego w ramach realizacji projektu (o którym mowa w części diagnostycznej Strategii ZIT) pn. „Opracowanie dokumentów strategicznych dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego".

W zaleceniach opublikowanych przez Komisję Europejską w 2013 r. postawiono szereg postulatów jakie zgodnie z treścią komunikatu powinien spełniać miejski system transportowy, którego głównym celem jest zwiększenie dostępności obszarów miejskich oraz zapewnienie wysokiej jakości mobilności i transportu zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju, obejmujących dojazd do obszaru miejskiego, przejazd przez ten obszar, jak również przemieszczanie się w jego obrębie. Zgodnie z tymi postulatami działania podejmowane w zakresie projektów transportu publicznego na terenie ROF, będą realizowały następujące postulaty, gwarantując, że miejski system transportowy będzie:

- dostępny i spełniani podstawowe potrzeby wszystkich użytkowników w zakresie mobilności (w tym osób o ograniczonej mobilności i zapewniając integrację różnych form transportu),
- równoważył i zaspokajał różnego rodzaju zapotrzebowania na mobilność i usługi transportowe mieszkańców, przedsiębiorstw i sektora przemysłowego (w tym poprzez: rozwój oferty transportu publicznego w newralgicznych porach (wieczory, weekendy), a także np. poprzez sukcesywne zwiększanie dostępności transportu publicznego dla zakładów pracy zlokalizowanych w obszarach o dużej koncentracji procesów społeczno – gospodarczych),
- wyznaczał kierunek wyważonego rozwoju i lepszej integracji różnych rodzajów transportu (w tym poprzez rozwój podsystemów transportu alternatywnego wobec motoryzacji indywidualnej, jak budowę węzłów i centrów przesiadkowych – biorąc pod uwagę zarówno zaplanowane już inwestycje, takie jak np. Rzeszowskie Centrum Komunikacyjne, jak również inwestycje wcześniej nieplanowane, np. budowę nowego przystanku kolejowego w rejonie Wiaduktu Śląskiego (Dworzec Lokalny PKS) i utworzenie w tym rejonie węzła przesiadkowego),
- spełniał wymogi dotyczące zrównoważonego rozwoju, mające na celu zrównoważenie potrzeb związanych z rentownością, sprawiedliwością społeczną, ochroną zdrowia i jakością środowiska (w tym poprzez tworzenie nowych linii, modyfikację tras istniejących – jako przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia komunikacyjnego),
- umożliwi optymalizację wydajności i opłacalności (poprzez poprawę funkcjonowania transportu publicznego i uatrakcyjnienie jego oferty – skutkujące wzrostem liczby pasażerów i optymalizacją kosztów),
- pozwoli na lepsze zagospodarowanie przestrzeni miejskiej oraz na lepsze wykorzystanie istniejącej infrastruktury transportowej i usług świadczonych w zakresie transportu (w tym poprzez: zwiększenie roli transportu publicznego - zarówno kolejowego, jak i autobusowego - co ma szansę przyczynić się zarówno do zmniejszenia zjawiska kongestii drogowej, jak i kwestii parkowania),
- wpłynie na zwiększenie atrakcyjności środowiska miejskiego, podniesienie jakości życia i poziomu zdrowia publicznego,

[7] Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. „Wspólne dążenie do osiągnięcia konkurencyjnej i zasobooszczędnej mobilności w miastach"; Bruksela, dnia 17.12.2013 r.; COM (2013) 913.

- przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa ruchu drogowego (w tym poprzez modernizację ciągów komunikacyjnych i Inteligentne Systemy Transportowe oraz wzmocnienie roli komunikacji zbiorowej),
- przyczyni się do ograniczenia zanieczyszczenia powietrza i zanieczyszczenia hałasem, emisji gazów cieplarnianych i zużycia energii (poprzez ograniczenie kongestii i wykorzystanie niskoemisyjnego taboru komunikacji zbiorowej),
- wpłynie na lepsze ogólne funkcjonowanie transeuropejskiej sieci transportowej i całego europejskiego systemu transportu (poprzez integrację różnych form transportu i modernizację ciągów komunikacyjnych),.

Zakłada się również ocenę bieżących i przyszłych wyników, poprzez kompleksowy przegląd aktualnej sytuacji i ustalenie scenariusza działań wraz z oceną skutków zaproponowanych środków, poprzez wskazane i postulowane kierunki działań poparte badaniami zachowań komunikacyjnych. Takie podejście powinno pozwolić na podwyższenie jakości, zwiększenie bezpieczeństwa i dostępności usług transportu publicznego oraz uściślenie integracji, obejmującej infrastrukturę, tabor i usługi - co jest odpowiadają na postulat zwiększenia intermodalności, czyli ściślejszej integracji różnych rodzajów transportu.

Zaangażowanie w pracę nad dokumentami planistycznymi (w tym Strategii ZIT ROF) wielu podmiotów samorządowych oraz ich jednostek, a także uwzględnienie innych dokumentów strategicznych spełnia przedstawiony w Komunikacie warunek Integracji horyzontalnej i wertykalnej, w szczególności zaś następujących jego elementów:

- międzywydziałowych konsultacji i współpracy na szczeblu lokalnym, mających na celu zapewnienie spójności i komplementarności przedmiotowego planu z lokalnymi politykami, strategiami i środkami w powiązanych obszarach polityki;
- bliskich kontaktów z odpowiednimi organami na różnych szczeblach administracji i władzy oraz na sąsiadujących obszarach miejskich;
- znajomości i należytego uwzględnienia celów polityki i odpowiednich planów dotyczących rozwoju lub transportu, które zostały opracowane lub są w trakcie opracowywania i które mają wpływ na dany obszar miejski.

Realizacja założeń planu zrównoważonej mobilności miejskiej dla ROF przyczyni się do:

1. Ograniczenia emisji zanieczyszczeń z transportu oraz podwyższenia efektywności energetycznej,
2. Ograniczania ruchu samochodowego na obszarach intensywnej koncentracji procesów społeczno – gospodarczych (centrum Rzeszowa, centra lokalne, centra handlowe i przemysłowe) dzięki rozwojowi komunikacji publicznej oraz alternatywnych form transportu, w tym transportu niezmotoryzowanego indywidualnego,
3. Zwiększenie udziału transportu zbiorowego, transportu rowerowego i pieszego w podróżach mieszkańców,
4. Efektywne wykorzystanie przestrzeni dla redukcji liczby i dystansu podróży,
5. Ochrona środowiska naturalnego oraz redukcja uciążliwości generowanych przez ruch samochodowy,
6. Poprawa dostępności systemu transportu publicznego oraz alternatywnych form transportu dla każdej grupy użytkowników w tym dla osób o ograniczonej mobilności poprzez rozbudowę infrastruktury transportowej,
7. Edukacja społeczeństwa dla zwiększenia świadomości w zakresie zrównoważonej mobilności

Dla osiągnięcia zakładanych zamierzeń planistycznych dla zrównoważonej mobilności miejskiej konieczne jest podjęcie poniższych działań:

1. Poprawa wizerunku transportu publicznego na terenie ROF,
2. Wzrost roli komunikacji kolejowej na terenie ROF,
3. Budowa nowych i modernizacja już istniejących linii komunikacji autobusowej,

4. Wprowadzenie zintegrowanego biletu („integrującego" komunikację kolejową i autobusową) na terenie ROF, jak również włączenie wszystkich gmin z terenu ROF do sieci bądź ZTM, bądź ZG PKS,
5. Tworzenie zintegrowanych węzłów przesiadkowych – przede wszystkim Rzeszowskiego Centrum Komunikacyjnego, ale również m.in. nowego dworca autobusowego w Łańcucie oraz węzłów przesiadkowych w mniejszych ośrodkach na terenie ROF,
6. Poprawa jakości infrastruktury przystankowej oraz rozwój i ujednolicenie systemów informacji pasażerskiej,
7. Likwidacja barier architektonicznych związanych z infrastrukturą przystankową i dworcową,
8. Wymiana taboru autobusowego służącego komunikacji publicznej na terenie ROF na bardziej ekologiczny, niskoemisyjny (norma spali EURO 6),
9. Uprzywilejowanie transportu zbiorowego (np. buspasy, pasy skrętu dla autobusów, śluzy na skrzyżowaniach, itp.),
10. Wdrażanie inteligentnych systemów transportowych,
11. Dążenie do ograniczenia roli – licznych na terenie ROF – przewoźników, których jakość realizacji oferty transportu publicznego nie spełnia kryteriów nowoczesnej komunikacji o charakterze aglomeracyjnym,
12. Dodatkowe działania w zakresie promocji komunikacji rowerowej – takie jak:
    - opracowanie kompleksowej polityki rowerowej dla miasta Rzeszowa i gmin ROF,
    - stworzenie kompletnego systemu ścieżek dróg rowerowych dla ROF,
    - utworzenie centralnej stacji rowerów miejskich oraz zwiększenie liczby zadaszonych stacji rowerowych,
    - likwidacja barier dla ruchu rowerowego w przekraczaniu ciągów komunikacyjnych,
    - zintegrowanie tras rowerowych z innymi podsystemami komunikacji,
    - ograniczanie zajmowania przestrzeni pod parkingi wzdłuż najważniejszych ciągów rowerowych,
    - umożliwienie dostępu ruchu rowerowego do najważniejszych obiektów w mieście, w tym do dworców i ważniejszych przystanków przesiadkowych komunikacji autobusowej wraz z parkingami rowerowymi,

1. Działania w zakresie promocji ruchu pieszego to:
    - likwidacja barier w przekraczaniu ciągów komunikacyjnych;
    - tworzenie dogodnych, najkrótszych dróg dla pieszych – oddzielonych od uciążliwości ruchu drogowego – wraz z atrakcyjnym otoczeniem wzdłuż ciągów pieszych;
    - ograniczanie zajmowania przestrzeni pod parkingi wzdłuż najważniejszych ciągów pieszych;
    - lokalizacja dogodnych, powiązanych z ciągami pieszymi, przystanków komunikacji autobusowej;
2. Umożliwienie odbywania podróży z wykorzystaniem kilku form transportu, a więc podróży intermodalnej (niezbędna w tym celu jest integracja infrastruktury dedykowanej dla każdej z tych form, aby ułatwić płynne przesiadki pomiędzy środkami komunikacji),
3. Wzrost bezpieczeństwa użytkowników poszczególnych środków transportu, w tym bezpieczeństwa ruchu drogowego (m.in. poprzez stworzenie dedykowanej infrastruktury separującej pieszych i rowerzystów od samochodów),
4. Realizacja polityki przestrzennej tworzenia miasta zwartego, cechującego się różnorodnością i przemieszaniem funkcji, dzięki czemu niwelowana jest potrzeba dokonywania części podróży, a pokonywany dystans jest redukowany.
5. Zaangażowanie mieszkańców ROF w działania na rzecz zrównoważonej mobilności (akcje informacyjno-promocyjne dotyczące zrównoważonej mobilności, programy edukacyjne dla mieszkańców)

Realizacja przyjętych założeń i działań w zakresie zrównoważonej mobilności miejskiej dla ROF spoczywać będzie w głównej mierze na władzach jednostek samorządu terytorialnego z ROF (również w zakresie jego monitorowania i ewaluacji).

Projekty realizowane w ramach niniejszego działania wynikają z działań naprawczych PGN ROF oraz PGN dla Miasta Łańcuta, a także są zgodne z zaleceniami wynikającymi z dokumentu *Zrównoważona intermodalna mobilność miejska (PI 4e) - Postanowienia Umowy Partnerstwa - Wspólna interpretacja* w wersji przekazanej przez MR 22 stycznia 2016 roku.

3. Rekomendowany model funkcjonowania publicznej komunikacji zbiorowej na terenie ROF

Kluczowym wyzwaniem stojącym przed samorządami ROF jest stworzenie oferty i całościowego systemu zachęt sprzyjających korzystaniu przez mieszkańców i osoby przyjezdne z form przemieszczania się , które pozwolą na ograniczenie antropopresji na środowisko. Ma temu służyć przede wszystkim rozbudowa zintegrowanej sieci transportu publicznego: autobusowego i kolejowego dostarczająca pasażerom wysokiej jakości usługę. Brak obecnie odpowiednich systemów publicznego transportu zbiorowego (kolejowego i autobusowego) obejmującego cały teren ROF generuje nadmierne obciążenia ruchem pojazdów prywatnych na drogach dojazdowych do Rzeszowa oraz na ulicach Rzeszowa, co przekłada się na negatywny efekt emisyjny oraz na kongestię. Przeciążenie systemu transportowego przekłada się na ograniczone bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego.
Zbiorowy transport publiczny na terenie ROF powinien składać się z transportu drogowego organizowanego przez dwóch organizatorów transportu drogowego (Gminy Miasto Rzeszów i Związek Gmin PKS) oraz transportu kolejowego, którego organizatorem jest Marszałek Województwa Podkarpackiego. ZTM w Rzeszowie (działający w imieniu Gminy Miasto Rzeszów) organizował będzie komunikację publiczną w oparciu o Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Miasta Rzeszowa. ZG PKS w oparciu o Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Powiatu Rzeszowskiego, UM WP w oparciu o Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Województwa Podkarpackiego. Zakłada się ścisłą współpracę organizatorów transportu publicznego tj. Gminy Miasto Rzeszów, Związku Gmin Podkarpacka Komunikacja i Marszałka Województwa Podkarpackiego. **Konieczna jest współpraca (np. powołanie wspólnego zespołu roboczego zapewaniającego koordynację prac i komplementarność wzajemnych działań) jednostek zarządzających infrastrukturą transportową (w tym przystankową) i ruchem drogowym oraz systemem komunikacji zbiorowej, która nie może prowadzić do rywalizacji międzysystemowej, lecz powinna obejmować wspólne działania zmierzające do integracji wszystkich środków transportu w zależności od długości i celu odbywanej podróży. Organizatorzy komunikacji drogowej i kolejowej powinni stosować spójne systemy taryfowe i przyjąć rozwiązania umożliwiające wprowadzenie wspólnych biletów dla całej organizowanej przez nich sieci komunikacyjnej na terenie ROF.** Do miana kluczowych działań rekomendowanych przez autorów Studium rozwoju transportu publicznego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego zaliczono wprowadzenie zintegrowanego biletu („integrującego" komunikację kolejową i autobusową) na terenie ROF, jak również włączenie wszystkich gmin z terenu ROF do sieci bądź Gminy Miasto Rzeszów, bądź ZG PKS.

Rozkłady jazdy powinny być zsynchronizowane, a o każdorazowej zmianie rozkładów jazdy zarówno Marszałek Województwa Podkarpackiego jak też obaj organizatorzy transportu drogowego powinni się wzajemnie informować, aby umożliwić adekwatne zmiany w rozkładach pozostałych organizatorów. Chodzi tu głównie o skomunikowanie w tzw. godzinach newralgicznych (późnowieczornych) w zakresie autobusów Gminy Miasto Rzeszów i ZG PKS odjeżdżających i przyjeżdżających w rejon dworca kolejowego Rzeszów Główny przy czym synchronizacja obejmować powinna zarówno kolejowe przewozy regionalne jak też dalekobieżne. Aby umożliwić zmiany rozkładów jazdy i ich synchronizację wymagane jest ustalenie dostępności infrastruktury przystankowej oraz dworców dla organizatorów i operatorów na terenie Rzeszowa i pozostałych gmin ROF. Synchronizacja rozkładów jazdy powinna również uwzględniać możliwości przepustowe poszczególnych przystanków, aby zwłaszcza w godzinach wzmożonego szczytu komunikacyjnego nie powodować zagrożenia bezpieczeństwa podróżnych.

System informacji pasażerskiej powinien być stale uzupełniany i aktualizowany i obejmować informacje w trzech segmentach:

- Informacje publikowane na przystankach
- Informacje publikowane w pojazdach
- Informacje publikowane na stronach internetowych.

Informacja publikowana na przystankach powinna uwzględniać następujące działania:

- Informacja przystankowa ZTM na terenie miasta Rzeszowa powinna również uwzględniać informację dotyczącą połączeń innych organizatorów i operatorów,
- Wywieszanie na przystankach schematów sieci komunikacyjnej uwzględniających na jednej mapie połączenia ZTM i ZG PKS, w miarę możliwości uzupełniane o dane dotyczące połączeń kolejowych,
- Umieszczanie w rozkładach drukowanych informacji o skomunikowaniach, szczególnie na zintegrowanych węzłach przesiadkowych,
- Wizualne i techniczne ujednolicenie sposobu publikowania elementów informacji pasażerskiej dla wszystkich operatorów,
- Publikacja informacji pasażerskiej dla osób niewidomych i niedowidzących w alfabecie Braille'a a także w językach obcych – przede wszystkim w języku angielskim,
- Sukcesywny rozwój systemu dynamicznej informacji pasażerskiej – w postaci elektronicznych tablic montowanych na kolejnych przystankach.

W zakresie informacji w pojazdach, należałoby podąć następujące działania:

- Wyposażenie wszystkich pojazdów Gminy Miasto Rzeszów i ZG PKS w wysokiej jakości zewnętrzne elektroniczne tablice kierunkowe,
- We wszystkich pojazdach Gminy Miasto Rzeszów i ZG PKS powinny być zainstalowane monitory LCD, na których wyświetlana byłaby informacja podobnie jak na przystankach,
- Autobusy powinny być wyposażone w głośniki, przez które ogłaszana byłyby informacje o numerze linii, przystanku i kierunku jazdy, w tym z ułatwieniami dla osób o dysfunkcji narządu wzroku i słuchu.

W segmencie witryn internetowych ZTM i ZG PKS należałoby uwzględnić:

- Na stronach internetowych organizatorów musi powstać jednolity system publikowania rozkładów, umożliwiający wyszukanie połączenia zarówno według linii/relacji, jak i według przystanków, również z wykorzystaniem interaktywnej mapy sieci komunikacyjnej. Organizatorzy/operatorzy powinni zamieszczać nawzajem odnośniki do swoich stron internetowych. Strony internetowe powinny posiadać wersje angielskie a w dalszej kolejności również wersje dla niedowidzących,
- Utworzenie systemu nowoczesnego powiadamiania podróżnych za pomocą powiadomień SMS oraz bezpłatnego newslettera,
- Konieczne jest stworzenie mobilnych wersji stron internetowych, dedykowanych dla telefonów komórkowych. Strony te powinny umożliwiać bieżące informacje o czasie przyjazdu autobusu uwzględniające miejsce w którym dany autobus się znajduje i aktualną sytuację na drogach,
- Bieżące informacje o opóźnieniach/utrudnieniach, analogiczne jak w przypadku informacji na monitorach LCD na przystankach i w pojazdach, powinny być też publikowane w widocznym miejscu na stronach głównych wszystkich witryn internetowych,
- Utworzenie zestawu odpowiedzi na potencjalnie najczęściej zadawane przez podróżnych pytania ,
- Wprowadzenie możliwości zakupu wszystkich rodzajów biletu przez internet lub za pomocą urządzeń mobilnych.

Wśród głównych rekomendacji zawartych w Studium rozwoju transportu publicznego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego znalazła się potrzeba zwiększenia roli komunikacji kolejowej na terenie ROF. Temu celowi będzie służyć realizacja projektu „ Aglomeracyjna Kolej Podmiejska". Realizacja tego

zadania przez Województwo Podkarpackie, PKP PLK, oraz gminy na terenie których znajdują się dworce i przystanki kolejowe pozwoli na zwiększenie atrakcyjności komunikacji kolejowej szczególnie na terenie ROF a zwłaszcza w najbliższej okolicy Rzeszowa gdzie ruch na drogach jest najbardziej intensywny. Projekt zakłada uruchomienie na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz terenów przyległych, komunikacji kolejowej obsługiwanej przez niskopojemny tabor kolejowy, kursujący z wysoką częstotliwością. Budowę dodatkowych przystanków kolejowych oraz zakup autobusów szynowych. Planowane trasy połączeń AKP to:

- Rzeszów – Łańcut – Przeworsk
- Rzeszów – Głogów Małopolski – Kolbuszowa
- Rzeszów – Sędziszów Małopolski – Ropczyce – Dębica
- Rzeszów – Boguchwała – Strzyżów
- Rzeszów – Port Lotniczy Rzeszów Jasionka

Uzupełnieniem opisanej powyżej publicznej komunikacji zbiorowej na terenie ROF będą przewozy wojewódzkie organizowane przez Marszałka Województwa Podkarpackiego od 2017r. na trasach z Rzeszowa do pozostałych powiatów w województwie.

Ponadto komunikacja zbiorowa na terenie ROF będzie realizowana przez przedsiębiorców uprawnionych do prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie przewozu osób na podstawie potwierdzenia zgłoszenia przewozu zgodnie z ustawą o publicznym transporcie zbiorowym.

Ważnym elementem wspierającym funkcjonowanie komunikacji publicznej będzie upowszechnianie kultury rowerowej nakierowanej na wykorzystanie roweru jako środka transportu w poruszaniu się po miastach lub dojazdu środków komunikacji publicznej (autobusowej i kolejowej). Obecnie na terenu ROF rower w niewielkim stopniu jest wykorzystywany jako alternatywny środek transportu w dojazdach do pracy, szkół lub do punktów przesiadkowych. Najczęściej wykorzystywany jest do celów rekreacyjnych głównie z braku odpowiedniej infrastruktury. Konieczne jest podjęcie działań nakierowanych na budowę dróg rowerowych, systemów parkingów typu bike&ride
Konieczne są nakłady inwestycyjne na budowę infrastruktury przesiadkowej (dworce kolejowe i autobusowe, centra przesiadkowe). Obecna infrastruktura przesiadkowa na ternie ROF jest bardzo słabo rozwinięta, a ta która istnieje wymaga modernizacji. Lokalizacja przystanków i dworców kolejowych wymaga dostosowania do lokalizacji siedlisk ludzkich i rozwoju nowych przestrzeni miejskich o charakterze usługowo-handlowym. Budowa zintegrowanego systemu transportu publicznego na terenie ROF wymaga tworzenia zintegrowanych węzłów przesiadkowych. Bez uruchomienia systemów intermodalnych (węzły przesiadkowe, systemy park&ride) ułatwiających pasażerom dojeżdżającym do Rzeszowa korzystanie ze zbiorowego transportu publicznego trudno będzie ograniczyć niską emisję na obszarze silnie zurbanizowanym. Kluczowym przedsięwzięciem inwestycyjnym w tym obszarze będzie budowa Rzeszowskiego Centrum Komunikacyjnego. Jego koncepcja zakłada utworzenie multimodalnego centrum przesiadkowego o znaczeniu ponadregionalnym integrującego zbiorową komunikację publiczną. Utworzenie RCK zakłada przeprowadzenie wieloaspektowych analiz i wybór koncepcji, która przełoży się na budowę i rozbudowę infrastruktury, w tym dróg, parkingów oraz budynków kubaturowych zintegrowanego dworca kolejowego i autobusowego. Na terenie gmin ROF w pobliżu głównych dworców kolejowych (Rzeszów, Boguchwała, Czudec, Łańcut, Głogów Małopolski) powinny powstać miejsca parkingowe a także miejsca postojowe dla rowerów. Pozwoli to osobom zamieszkałym w miejscu gdzie dostępność komunikacyjna nie będzie dla nich satysfakcjonująca na dojechanie samochodem lub rowerem do takiego miejsca i kontynuowanie podróży publicznym transportem zbiorowym.

Najważniejsze działania inwestycyjne planowane do realizacji

Rozpatrując kwestię przyszłego rozwoju systemu komunikacji publicznej na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego należy wziąć pod uwagę konieczność podjęcia szerokiego zakresu inwestycji, który będzie odpowiedzią na rzeczywiste i zidentyfikowane problemy w tym obszarze. Podjęte działania

mają być nakierowane na eliminację barier w rozwoju systemu komunikacji publicznej na terenie ROF do których zalicza się:

- wyeksploatowany tabor, w dużej mierze nie odpowiadający oczekiwaniom pasażerów,
- nieatrakcyjna oferta szybkiego przemieszczania się pasażerów komunikacją publiczną i wynikające z tego zjawisko „preferencji wyboru" transportu indywidualnego,
- niezadowalający stan infrastruktury technicznej transportu publicznego, a zwłaszcza zła jakość infrastruktury przystankowej,
- brak zastosowania ułatwień przesiadek i podróży intermodalnych w transporcie publicznym (tworzenia węzłów przesiadkowych, łączących różne środki transportu),
- utrudniony dostęp do informacji o transporcie publicznym.

Dostępność komunikacyjna jest jednym z ważniejszych elementów prawidłowego funkcjonowania obszaru funkcjonalnego skupionego wokół miasta Rzeszów. Możliwość przemieszczania się osób w obrębie ROF wymaga podjęcia znacznych inwestycji w zakresie zarówno transportu drogowego, jak i kolejowego.

Główną przyczyną powyższych problemów jest brak środków finansowych na zrealizowanie szeregu dużych inwestycji, których komplementarność polega na wszechstronnym wykorzystaniu dostępnych nowoczesnych rozwiązań technicznych i organizacyjnych w ruchu pasażerskim. Konieczne jest podjęcie działań w zakresie poprawy jakości funkcjonowania transportu publicznego. Można tego dokonać poprzez:

- integrację różnych form publicznego transportu zbiorowego, a także poprawę jego funkcjonowania,
- zapewnienie dostępności komunikacyjnej dla celów transportu publicznego,
- wykorzystanie możliwości jakie daje transport kolejowy (szynowy),
- zapewnienia intermodalności różnych form publicznego transportu zbiorowego,
- wprowadzenie innowacyjnych, alternatywnych form transportu publicznego.

System transportu publicznego na terenie ROF wymaga podjęcia działań związanych ze zwiększeniem liczby pasażerów korzystających z transportu zbiorowego, w tym poprzez poprzez skrócenie czasu podróży oraz poprawę komfortu i bezpieczeństwa podróżowania. Ponadto należy zwrócić uwagę na inne elementy, decydujące o poprawie jakości usług komunikacji publicznej na terenie ROF, takie jak możliwość komfortowego dojazdu, częstotliwość kursów oraz punktualność.

Głównymi kierunkami rozwoju komunikacji publicznej w ROF powinny być działania zmierzające do podwyższania oferowanego standardu usług publicznych w zakresie komunikacji publicznej, pozwalającego na rzeczywistą konkurencyjność w stosunku do transportu samochodami osobowymi. Ważnym elementem uzupełniającym ww. działania w zakresie transportu publicznego jest wdrażanie systemu aktywnej informacji pasażerskiej w ramach inteligentnego systemu transportowego. Działania te rozpoczęte zostały w projekcie pn. „Budowa systemu integrującego transport publiczny Miasta Rzeszowa i okolic", jednak powinny być w dalszym ciągu rozwijane.

W zakresie dalszego rozwoju komunikacji publicznej należy podjąć szerokie i skoordynowane działania wielu instytucji publicznych (samorządowych) w celu zapewnienia poprawy jakości i efektywności podróżowania, których głównymi elementami są:

- potrzeba dywersyfikacji/uzupełnienia publicznego transportu zbiorowego poprzez zastosowanie rozwiązań alternatywnych,
- zapewnienie bezpieczeństwa pasażerów,
- zapewnienie wszechstronnego dostępu do komunikacji publicznej,
- ułatwienie dostępu do informacji o komunikacji publicznej,
- przedstawienie mieszkańcom oferty przemieszczania się, która będzie atrakcyjniejsza od transportu indywidualnego,
- poprawa wydolności systemu drogowego Rzeszowa i jego otoczenia przy jednoczesnym wprowadzeniu rozwiązań mających na celu uprzywilejowanie transportu publicznego,

- wprowadzanie rozwiązań opartych na alternatywnych formach transportu publicznego oraz wspierających intermodalność,
- dbałość o jakość środowiska naturalnego poprzez ograniczenie emisji, hałasu i drgań,
- ułatwienie podróżowania osobom o ograniczonej mobilności.

Podejmowane inwestycje związane z modernizacją czy rozbudową systemu transportu publicznego na terenie ROF nie mogą być celem samym w sobie, lecz muszą być skorelowana z dążeniem do zmniejszenia emisji CO_2 i innych zanieczyszczeń oraz podnoszeniem mobilności mieszkańców.

Obszar transportu publicznego jest tym rodzajem usług publicznych, które w najbardziej efektywny sposób można racjonalizować na terenach posiadających rzeczywiste powiązania funkcjonalne. Ze względu na zidentyfikowanie systemu zależności pomiędzy poszczególnymi gminami-członkami ROF, a rdzeniem ROF, w poniższej tabeli przedstawiono kluczowe projekty z zakresu transportu publicznego.

Tabela Najważniejsze przedsięwzięcia w zakresie komunikacji publicznej na terenie ROF

Projekt	Zakres rzeczowy projektu	Efekty projektu
Grupa I		
Rozwój systemu transportu publicznego w Rzeszowie*	Rozbudowa Inteligentnych Systemów Transportowych w zakresie: – Systemu Obszarowego Sterowania Ruchem Drogowym, – Systemu Zarządzania Transportem Publicznym, – Systemu Elektronicznego Poboru Opłat za korzystania z środków komunikacji miejskiej – kontynuacja integracji różnych form płatności i nośników biletu elektronicznego, – Systemu Informacji Pasażerskiej, – Systemu Obsługi Strefy Parkingowej. Budowa/rozbudowa parkingów (Park⅋Bike, Kiss⅋Ride). Zakup nowoczesnego ekologicznego i przystosowanego dla osób niepełnosprawnych taboru autobusowego (w tym budowa niezbędnej do ich obsługi infrastruktury technicznej. Nowe autobusy (wyposażone w systemy ITS) będą stanowiły własność organizatorów i będą dzierżawione operatorom publicznego transportu zbiorowego. Budowa/przebudowa i wyposażenie infrastruktury przystankowej / dworcowej usprawniającej funkcjonowanie transportu publicznego oraz ruchu pieszego i rowerowego, w tym węzłów przesiadkowych.	Realizacja przedsięwzięcia (zgodnie z przedstawionym zakresem) wzmocni i przyczyni się do utrwalenia zrównoważonego systemu transportowego poprzez: – skrócenie czasu podróży funkcjonująca komunikacja miejska/podmiejska (autobusowa, trolejbusowa, tramwajowa) oraz upłynnienie ruchu na obszarach objętych kongestią; – integrację infrastrukturalna funkcjonujących na obszarze miejskim i podmiejskim ekologicznych form transportu szynowego (kolej, tramwaj) oraz innego (trolejbus, autobus); – dogodne powiązanie transportu publicznego z indywidualną komunikacją rowerową i pieszą (tzw. łańcuchy ekomobilności) oraz samochodową; – promocja przyjaznego środowisku zrównoważonego systemu transportu publicznego (m.in. przez zakup niskoemisyjnego taboru: autobusowego, trolejbusowego i tramwajowego, dostosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych).
Rozbudowa systemu transportu publicznego w Rzeszowie*		
Integracja różnych form publicznego transportu zbiorowego w Rzeszowie*		
*projekty komplementarne do projektów ZIT ROF		

Projekt		Zakres rzeczowy projektu	Efekty projektu
		Przebudowa infrastruktury drogowej usprawniającej funkcjonowanie transportu publicznego (węzły komunikacyjne/ skrzyżowania/ ulice) i pieszo/rowerowego.	Efekty realizacji przedsięwzięcia (zgodne z rekomendacjami Komisji Europejskiej w zakresie konkurencyjnej i zasobooszczędnej mobilności w miastach):
	Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF	Integracja systemu transportowego ROF z wdrożonym Zintegrowanym Systemem Zarządzania Ruchem i Transportem Publicznym, wykonanym w ramach I etapu projektu transportowego zrealizowanego przez miasto Rzeszów. Budowa na terenie każdej gminy ROF intermodalnych węzłów przesiadkowych z parkingami i pętlami autobusowymi oraz dostosowaniem ich dla osób niepełnosprawnych Zakup nowoczesnego ekologicznego i przystosowanego dla osób niepełnosprawnych taboru autobusowego. Przebudowa i rozbudowa układu komunikacyjnego usprawniającego funkcjonowanie transportu publicznego wraz z budową ścieżek rowerowych na terenie ROF. Budowa/przebudowa i wyposażenie infrastruktury przystankowej i dworcowej usprawniającej funkcjonowanie transportu publicznego.	– zmniejszenie negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym redukcja hałasu i drgań oraz emisji gazów cieplarnianych, głównie CO2, a poprzez to wyraźny wpływ na poprawę jakości życia w ROF; – zwiększenie udziału przyjaznego dla środowiska publicznego transportu w obsłudze mieszkańców, dzięki czemu będzie możliwa redukcja zatłoczenia w ruchu ulicznym; – poprawa zrównoważonej mobilności miejskiej, w tym łańcuchy ekomobilności i ułatwienie podróżowania osobom o ograniczonej mobilności, – zwiększenie liczby pasażerów transportu publicznego, a w konsekwencji – zmniejszenie liczby osób użytkujących samochody osobowe, – skrócenie czasu przejazdów pojazdów transportu zbiorowego, – ograniczenie wypadkowości i poprawa bezpieczeństwa kierowców i pasażerów, – poprawa standardów jakościowych komunikacji pasażerskiej i w efekcie zwiększenie dostępności dla mieszkańców i przybyszów;

Projekt		Zakres rzeczowy projektu	Efekty projektu
			– poprawa stanu infrastruktury drogowej (pasy ruchu dedykowane komunikacji publicznej, skrzyżowania, węzły komunikacyjne, ulice) niezbędnej dla funkcjonowania i/lub uprzywilejowania publicznego transportu zbiorowego.
Grupa II	Aglomeracyjna Kolej Podmiejska wraz z budową linii kolejowej do I Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka	Przedsięwzięcie polega na organizacji i budowie (bez inwestycji w trakcję szynową) SKM, wspierającej integrowanie różnych form zbiorowego transportu publicznego o zasięgu lokalnym i regionalnym, a także krajowym i międzynarodowym.	ograniczenie emisji gazów cieplarnianych poprzez redukcję transportu indywidualnego na rzecz transportu publicznego
Grupa III	Alternatywny, ekologiczny transport publiczny - monorail (uzupełnienie systemu komunikacji miejskiej)	wprowadzenie kolejki typu monorail – alternatywna i uzupełniająca forma zbiorowego, ekologicznego transportu publicznego,	ograniczenie emisji gazów cieplarnianych poprzez redukcję transportu indywidualnego na rzecz transportu publicznego uproszczenie szybkiego i łatwego przemieszczania się mieszkańcom miasta oraz promowanie publicznego transportu zbiorowego,

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z gmin członków ROF